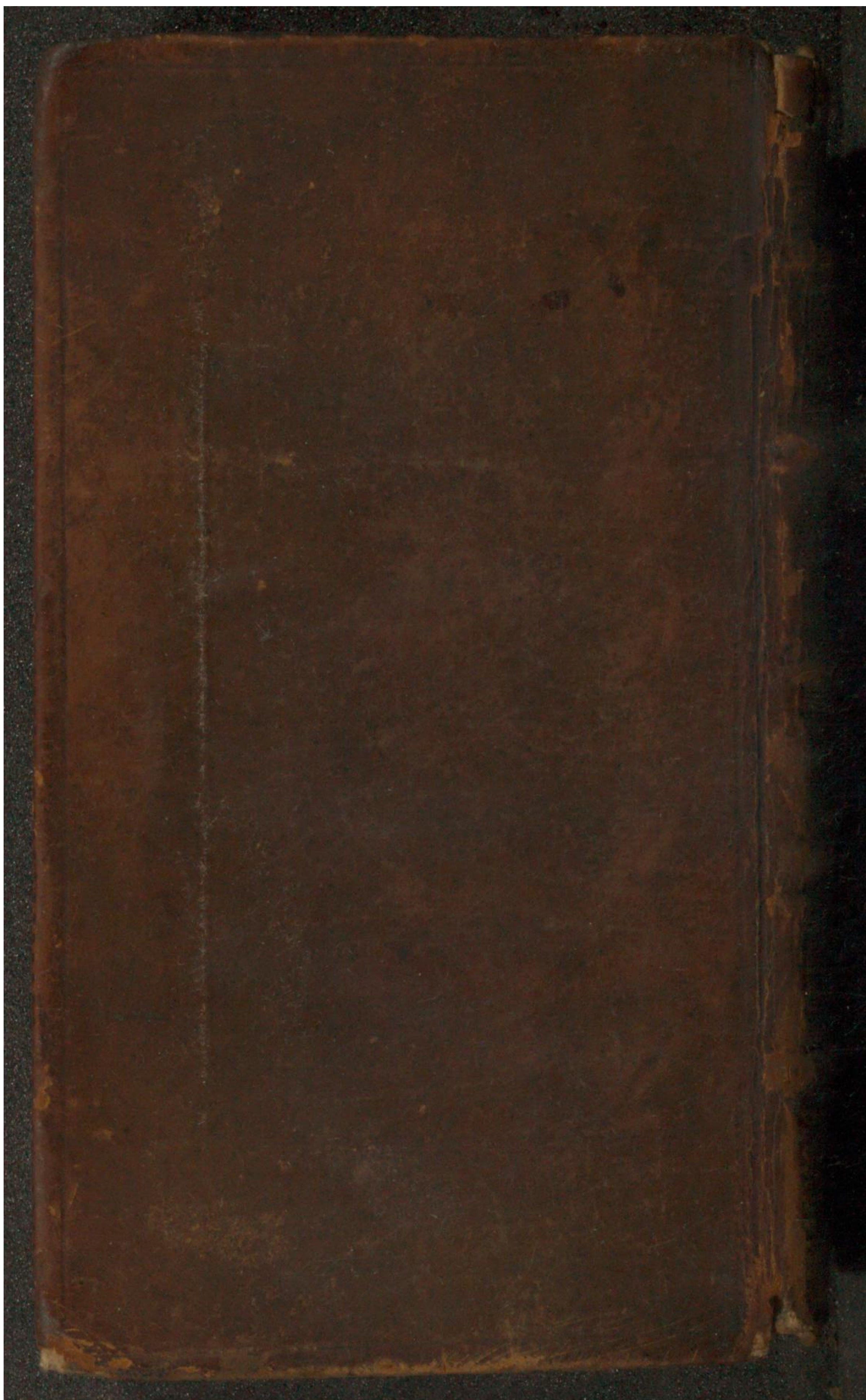

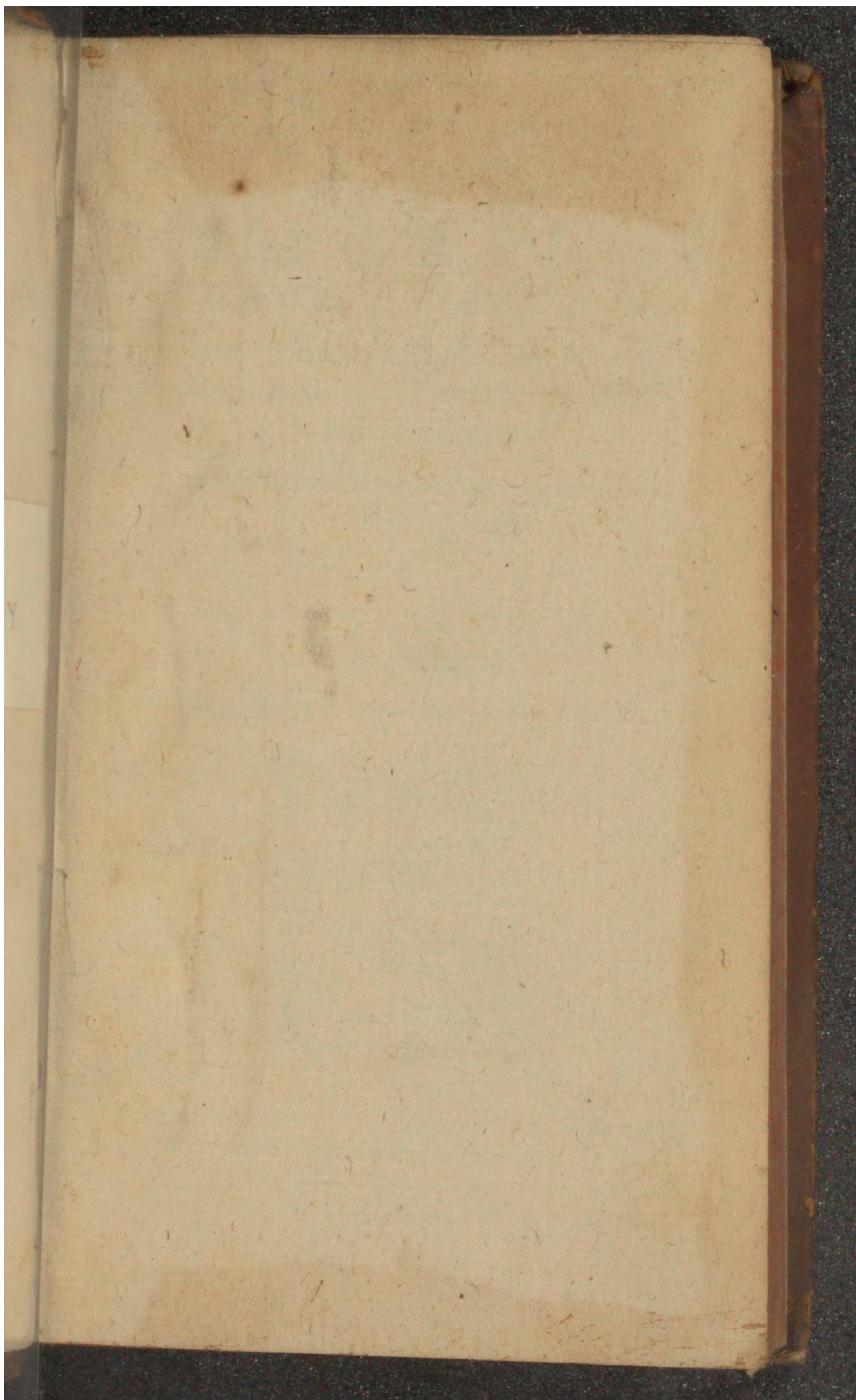

HIPPOC.
APHORIS

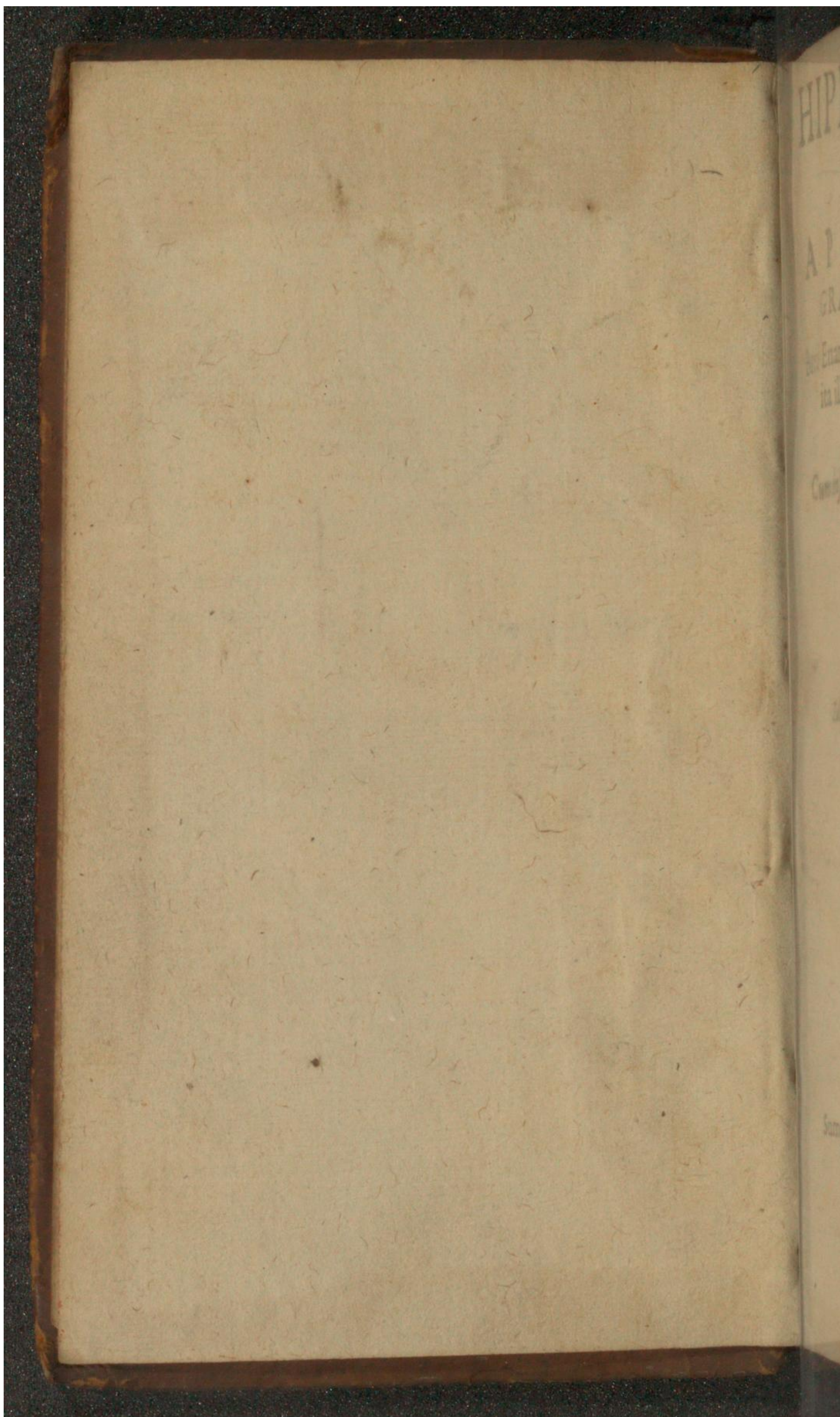

HIPPOCRATIS COI APHORISMI

GRÆCE, ET LATINE;

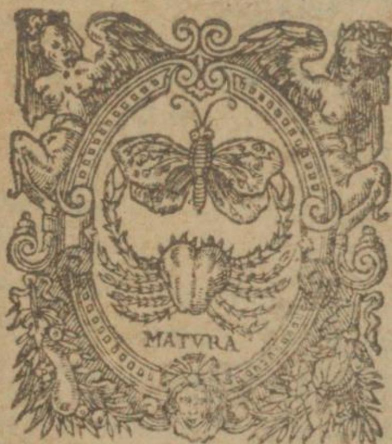
Breui Enarratione, fidáque Interpretatione ita illustrati, vt ab omnibus facilè intelligi possint.

Cum historiis obseruationibus, cautionibus, & remediis selectis,

A

I. HEVRNIO
Vltraiectino.

Editio postrema, accuratior & emendatior.

LVGDVNI.
Sumptibus Viduæ ANTONII DE HARSY ad insigne scuti Coloniensis.

M. DCXV.

NOBILISSIMIS AC AMPLISSIMIS ZÊLANDIÆ ORDINIBVS

I. HEVRNIVS
dedicat consecratq́ȝ.

VIRI Nobiliſſimi, ORDINES Ampliſſimi, hoc indictum à natura genio noſtro videmus, vt nullus lubẽter etiã infelix artifex videat à ſe profecta opera intercidere. Quare & ego hoc communi ſtimulo concitatus, obnoxiè laboro vt vitalem auram meis operibus inferam. Hinc eſt quòd ſtudiosè hoc egi, vt à ſucci plena breuitate in longiſſimum æuum excurrere poſſint. Verùm cùm iam illa ad typũ parata inſpicerem, in iiſque viderem quàm tenui ingenij filo hæc contexta forent, & quàm implicata & manca illa claudicarent: nouo quodam ſtabilimento illa erigenda eſſe iudicaui. Nec quicquam deprehendi ad fulciendum ſtabilius, quàm ſi in publicũ prodirent veſtro, ORDINES Ampliſſimi, nomine, qui illa vitali aura perfundere, meámque obſcuritatem in ſplendidam lucem euocare poteſtis. Et cur hanc ego fiduciam de vobis

non concipiam? quínam fidi magis patroni & fautores fuerint vobis, Viri illuſtriſtriſſimi? omnia enim vobis adſunt quæ ad tutelarem vim quis ſibi vouere poſſit. Quis enim non fatetur vobis principem locum in defendenda Republica marino robore obtinere? loquor iam non de cæteris bonis quæ cum aliis communia habetis, ſed de iis quę ita veſtra ſunt, vt non ſint peculiaria aliorum: quid enim pulchrius quàm propriis bonis florere? Marina certè gloria veſtra eſt? quis vnquam fortius prælia illa iniuit? quis auſis maioribus maria occupauit, ſileo iam de ſingulari veſtra pietate, prudentia, fortitudine, liberalitate, magnificentia, quæ immortali gloria vos ornant decorantq́ue. Quare meritò vobis hoc opus, ORDINES potentiſſimi, conſecrandum duxi; certò ſciens Magnitudine illuſtris nominis veſtri non parum fulgoris ipſi acceſſurum, vtq́ue obſeruantiæ in vos meæ monumentum aliquod extaret, quod certò ſcio ad honorem meum faciet, & ad hæc Commentaria tuenda atque exornanda plurimum proderit. Valete, ex Academia Leyda in Batauis. Anno cIↃ. IↃ. CI.

AMI

AMICO LECTORI.

AMICE Lector, semper in ea sententia fui, Commẽtatorẽ egregiè suo functum esse munere, dum mẽtem auctoris quem illustrandum suscepit, aperuit: optimosq́ illos interpretes esse, qui paucis sineq́ diuerticulis id agant. Nescio enim quo modo quorundam prolixitas, dum quæstiuncularum malè feriatarum mole lectorem grauant, aciem mentis retundere soleat, alacrémque lectoris cursum spinosis sentibus retardare, ac mentẽ lectoris in diuersum ab authoris, quem interpretandum ceperunt, instituto ac meta rapere: quorũ sanè scholæ χολαὶ ϗ διατριβαὶ κατατριβαὶ rectè dici possũt. Quare ne & ego vestrũ tempus inutiliter tererẽ, solùm diuini Galeni ac doctissimi Holerij illiq́ additarum scholarum Duretianarum morẽ sequi volui. Hi enim inter cunctos quos hactenus vidi, hanc laudem assecuti fuere. Quare in his commẽtariis imitari hos decreui; hisque, aperte dico, plurimum debeo; nam in meum vsum ex illis plurima transtuli. Nam vt benè Flauius Albinius dicebat fructus legendi is est, vt æmuleris quæ in aliis probes: & quæ maximè in aliorũ dictis mireris, in aliquem vsum tuũ opportuna deriuatione cõuertas. Aphranius quoq; insignis poëta, cùm responsum offerret his qui cùm insimulabant, quòd plura sumsisset à Menandro: fateor, inquit, accepi non modò ab illo, sed vt quisque habuit quod conueniret mihi, & à Latino quoque quodcumque me nõ posse facere melius credidi. Non puduit Virgilium millia versuum ab Homero trãsferre, & affectus omnes imitari: qui etiam à Theocrito, Apollonio & ab Hesiodo plu-

rima accipit. An non ipse Cicero à Platone & Demosthene magna ex parte decurrit? quin testatur Clearchus se vidisse eum Iudæum à quo didicit ipse Aristoteles. An nõ principes Medici, Aëtius, Oribasius, Paulus Ægyneta, Alexander Trallianus, Actuarius, ad verbũ eadẽ plerumq; scribunt? an illi propterea ex omnibus theatris consentientibus manibus explosi fuere? Stat itaque apud me firma sententia, omniũ æmulorum συρίγμα infracto animo ferre, modò aliquis ex meis scriptis vsus ad homines perueniat. Ad gloriã si hæc edere voluissem, potuissem sanè omnia splendidiora & ab aliorũ scribendi charactere aliena omninò reddere; ad vsum verò vestrum, Lector amice, meliora facere non potui: Mihi enim discipulisq; meis illa consarcinaram, non aliis. Dicta sunt quædam eodem modo, ab aliis? qui eadẽ de re scribunt, an omnino diuersa prodere debent? éstne scapha vocanda scapha? an veritas non vna & eadem? Quomodo quæso hi Auicennam, Paulum, Aëtium, Oribasium, plurimosq; veteres Medicos doctissimos, si viuerent exciperẽt? qui verbotenus ferè ex Galeno & veteribus aliis Medicis cuncta sua exscribunt. Potuissent sanè Doctissimi hi viri, si voluissent, aliter: verùm vtilitati, nõ propriæ gloriæ cuncta dedere. An nõ omnes dogmatici ex Oceano illo medendi Galeno, hauriũt? quid quæso quod ab aliis bene dicitur ferè apud illum non deprehendas? Cur quæso aliis licet ab eo fonte haurire magis quàm mihi? prodis inscitiã tuã, cùm apud alios plurima quæ legis existimas esse ab eorum ingenio, cùm à Galeno & Hippocrate fluxerint: mox si aliis scriptis ea inserta vides, inde abducta putas: sanè tuam imperitiã prodis, qui nunquam Galeni scripta perlustrasti: vt nescias, hi & nos

inde deriuamus riuulos nostros. Methodi medẽdi libros tres (iam ter impressos) ante tredecim annos edidi, quid deprehendas libro primo & secundo commune cum aliis qui de Methodo scripsere? at tertio libro dices, vbi agis de prima Indicatione, plurima ex aliis traducta in vsum tuũ, an quæso turpe imitari, ac optima quæq; in vsum Reipublicæ prodere commodiore forma ac elegantia? Confer methodum doctissimi Fernelij, Ferrerij, Pernumiæ ac aliorum cum nostra, clarissimæ illorũ doctrinæ cedã lubenter & meritò; at vsu, ad vtilitatem tuam, ne his quidem cedam. Ita iam in hoc opere ingressus sum gurgitem vastum, sperans à bonis viris patrocinium, ne inuidorum maledictis obruar. Nã in studiosorum gratiã atq; vtilitatem malui periculũ detrectantiũ subire, quàm fructu, si quis est à Deo Optimo Maximo per meos labores paratus, eos defraudare. Tuo itaq; tẽpori, Lector amice, vt cõsulerẽ, paucis mẽtẽ Hippocrat. & lucidè aperui. quod, absit inuidia dicto, Momus μωμήσεται θᾶσσον ἢ μιμήσεται. Velim qui hæc ringunt ac ita qui liuẽt in aliena scripta, tẽtare velint vt hæc meliora faciãt, nulli enim ad gloriã clausa ianua. Quin enim potius optẽ, quàm vt breuiter apertã Hippocratis sententiam videam? sed sat scio: difficiliorem rem dicent quàm vnquam putarant. Quare, an non, Lector amice tu ita mecum?

Mome fauere decet prodesse volentibus: ergo
Carpere vel noli nostra, vel ede tua.

Decreuerã nuper totũ Hippocratem ita breuibus cõmentariolis nostris illustrare; si sentẽtiã muto, ringenti Momo, lector amice, hãc culpã, nõ mihi, dabis. Vale optime ac amice lector, & his quæ cõmodis vestris dicãtur, benignè ac fœliciter fruere.

In CL. V.
I. HEVRNIVM

Medicinæ Doctorem eximium.

DVM *facit Hippocratem Romana voce loquentem*
Heurnius, an factus Heurnius Hippocrates?

Ludebat amico
F. D.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM LIBER I.

Enarratione ac Interpretatione

I. HEVRNII ILLVSTRATVS.

Argumentum, ac Inſcriptionis ratio.

INſcribitur hic liber à Cælio Aureliano, Liber explanatorius Aphoriſmorum. Poſſit non incommodè etiã inſcribi liber Definitionum, ſiue Placitorum veterum, aut Liber Determinatorum. Nam priſcorum mos erat multa notare, de quibus per otium iudicarent. Erant rerum obſeruationes, & nonnullæ rationes nondum digeſtæ, nec dum conſtitutæ, nec definitæ, talia ſunt quædam in libris Epidemiôn. In aliis ſcribebant maturè excogitatas, certas ac determinatas ſententias: tales ſunt hi Aphoriſmi. Ita Democritus, poſt varias determinationes, librũ ſcripſit Electorum, χειρογτονητῶν, ita Ariſtoteles ſcripſit exotericos & acroamaticos. Sed hi Aphoriſmi tanto ingenio conſcripti ſunt, vt antiquitas exiſtimarit hoc ſcriptum omnem vim ingenij humani ſuperare. Eſt autem Aphoriſmus ſentẽtia generalis ac grauis; breuis, ac vera. His in Aphoriſmis præcepta traduntur cognoſcendi, prædicendi, atque curandi. Primo hoc libro continentur præcepta

Laus Aphoriſmis propria.

Quid Aphoriſmus.

1. libri argumentũ.

benè ac conuenienter cuique medendi, cautione quadam remediorum, in diæta & pharmacia. Quo modo ſcilicet his ſit vtendum in qualitate, copiâ, tempore, modo, & occaſione: indicationibus ductis à morbi ſpecie, more, ac motu: deinde à viribus, & à peculiari cuiuſque natura & conſuetudine. Docet enim hoc primo libro modum reficiendi eos qui adhuc morbo tenentur. Quin hæc omnia, Aphoriſtica quadam breuitate: Cui præcipua apud veteres gloria erat. vnde Pindarus,

Breuitatis laus.

* βαιὰ δ' ἐν μακρέοισι ποικίλλειν, ἀκοὰ Σοφοῖς.

**hoc eſt, at pauca in prolixis argumentis, vario ſermonis artificio ediſſerere, auditio eſt pro ſapiẽtibus.*

EOs verò, ne ab Hippocratica indole abiremus, omninò breuiter & neruosè explicauimus. In his ſecutus ſum Galenũ ſolum & Holeriũ, & adiecta illi Scholia Duretiana: Hoc triũuiratu, vt breuior in his ſim (prolixa enim odi) contentus. Satis ſuperq; enim is cõmentator officium fecit; qui Authoris ſui obſcuram ſententiam illuſtrem fecit. Vbi tamen res, ac tua, Lector, vtilitas ſuaſit, ſelectiſſima quadam publica feci remedia: & non rarò ex autopſia fidem Aphoriſmi (quamuis nec hac ij egeant) firmaui. nequis putet ineffœta hac mundi ſenecta, humanam naturam hanc ab illa veterum degeneraſſe. his benignè vtere.

Heurnij in his conſilium.

I.

Ὁ 1 βίος 2 βραχὺς, ἡ δὲ 3 τέχνη 4 μακρὴ, ὁ δὲ 5 καιρὸς ὀξὺς, ἡ δὲ 6 πεῖρα 7 σφαλερὴ, ἡ δὲ 8 κρίσις 9 χαλεπή. Δεῖ δὲ οὐ μόνον 10 ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα * ποιέοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν 12 νοσέοντα, καὶ τοὺς 12 παρεόντας, καὶ τὰ 13 ἔξωθεν.

Præfatio Hippocratica.

**ποιεῦντα.*

I. 1 Vita 2 breuis, 3 ars verò 4 longa: Sed * occaſio momentoſa (& magni momenti:)

** opportunitas.*

5 empi

6 empirica periclitatio 7 periculosa, 8 iudicium 9 difficile. Neque verò 10 Medicus modò sic comparare se debet, vt faciat quod facto opus est: Sed & 11 æger, & qui præsto 12 sunt, & quæ foris 13 incidunt.

Hortatur nos hoc Procœmio, vt tempus & diligentiam adhibeamus ad hanc artem.

1. Vita duobus modis accipitur apud Hippocraté. nam Aphorismo quadragesimo quinto libri secundi, significat diætam, vel vitæ & victus rationem. hoc verò loco denotat curriculum tempúsque nostræ vitæ. *Vita quid significet Hippocrati.*

2. Vita qua fruimur breuis est, inquit Salustius, quia anima vegetatrix non diu remanet in calore natiuo, fato, & casu. fato, ob perennem effluxum triplicis substantiæ eius, vnde corpus nostrum consistit. Dum enim flammat ac micat calidum natiuum nostri corporis in humido primigenio, eius generis substantia absumitur. Non aliter ac in lampade oleum à flamma exhauritur; quod ni absumeretur, flamma non micaret. Ita & in nobis, nisi calidum natiuum splenderent, non viueremus. at dum id splendet, absumit oleum suum in quo viuit ac micat eius flamma: hoc est, humidum primigenium exhauritur. Adeò vt viuere nostrum, nihil aliud sit quàm mori. Nec à victus ratione eadem analogia resarcitur: quò enim quid propius abest ab ortu suo, eò vberrimo ac benignissimo rigatur calido humidóque natiuo. Casu etiam anima vegetatrix non diu remanet in calore natiuo; nam facilè is rerum aduersarum appulsu extinguitur, vt diuino afflatus elogio monuit nos Diuus Iacobus, cùm interrogat ita nos: ποία γδ *Vita cur breuis.* *Iacob. c. 4.*

ἡ ζωὴ ὑμῶν, ἀτμὶς γάρ ἐστιν, ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα ἐφανιζομένη. hoc eſt, Quæ enim eſt vita veſtra? vapor enim eſt, qui ad exiguum tempus apparet, & deinde euaneſcit. Hic vapor eueneſcit, ac opprimitur facilè hæc micãs vitæ flammula, à diætæ vitio, loci infamia, cœli morbo, venenata qualitate, vel impedimento partis principis, cuius officio vita carere nequit, à phlegmone, aliáve noxa quæ metaſmum infert. Rectè Sophocles,

* Ὦ θνητὸν ἀνδρῶν καὶ ταλαίπωρον γένος,
ὡς οὐδὲν ἐσμὲν, πλὴν σκιαῖς ἐοικότες.

* *hoc eſt ô mortale miſerumq́; genus hominũ, Quàm nihil ſumus, ſed vmbris ſimiles.*

Ita quod non inconcinnè ludio ille Lucianus, in Charonte reddidit, cùm hominis vitam bullis ſimilem dicit, quæ ſimul atque natæ ſunt, euaneſcunt: aliæ paulo durant. per ſe vita noſtra breuis eſt. Quin etiam breuis ea dici poteſt, ſi cum arte Medica committatur, quæ ſanè longa eſt. Quaſi dicat Hippocrates, propterea ſumma breuitate tradi hæc ars debet: talis aûtem hæc eſt ratio, quæ per apoteleſmata, Aphoriſmis incluſa, traditur.

3. Vocat Hippocrates medicinam plerumque artem. Ne longior ſim, quo modo rectè artem illam aut ſcientiã appelles, breuiter demonſtraui libro primo noſtrarum Inſtitutionum Medicarũ, cap. ſecundo. Hîc ſanè ab Hippocrate artis nomen latiùs ſumitur, nimirum pro hiſtoria omniũ quæ ad Medicinam attinent, vt ſic hanc liceat deſcribere artem, Ars medica eſt naturæ affectionum ſalubrium, inſalubrium, & neutrorum, item ſignorum, cauſarum, & diætæ, chirurgiæ, & medicamentorum hiſtoria, ſiue deſcriptio & cognitio.

Ars quid apud Hip.

4. Hæc autem ars eſt longa, ob difficulta-

tem,

tem,& rerum discendarum copiam. Ardua est naturæ nostræ contemplatio:ac corporis œconomia laboriosè cognoscitur.quin causę morbificæ distinguuntur non facilè, vt tandem ad sanitatem tuendam, aut reuocandam inde remedia doctè in vsum ducas;quæ ipsa etiã tempore egent,vt ea internoscas,quaque vi excellant.Adeò vt Medicinâ nihil sit prolixius, nihil arduum magis.nam hæc iam dicta,vel vsu, vel iudicio noscuntur,hoc difficile est:& longi temporis:ille periculi plenus.Si itaque vita est breuis,& ars hæc longa;breuiter illa & per Aphorismos doceri debet.hoc est,exactè, breuiter,& apertè, vt ait hîc Galenus. nam artis prolixitas,superat hominis vitam.

Medicina cur longa.

6. Hoc est, tempus actioni opportunum; εὐκαιρία, momentum, vertit Suetonius in vita Iulij. propterea statim arripi debet: quia perit & fugit illicò, quòd materia nostri corris sit fluxa à causis internis & ab his quæ sunt à foris Sed nemo præsentem agnoscit occasionem, nisi ille qui iudicio & experientiâ excellit. Huis oportunitatis momenta redire nequeunt, vt præclarè dicebat Procopius. Et non frustrà Portius Latro L. Catilinam ita compellat: Num in negociis agendis ignoras sequendas temporum oportunitates, & in occasione rerum desidiam ac tarditatem omnem, quàm diligentissimè fugiendam? Mirabilissimæ quidem sunt Deorum voluntates, & fortunam cùm abire permiseris, frustra postmodum discedentem ac fugientem sis imploraturus,& reliqua. Et vt rectè medicinam facias, rectè medendi momentanea interdum est occasio, & captu difficilis: quâ elapsâ, in-

Occasio qua, & eius necessitas.

clinatio

clinatio fit ad mortem, vel ad deterius. Vt si quis laborarit ex pleuritide; primo ferè die nisi secetur vena, conclamatum erit:nam iam influxit sanguis in costarum membranam:nec ita, vt priùs, dum influebat, auerti potest phlebotomiâ. Ita occasio medendi, dici potest curationis anima. Hæc occasio præceps est & acuta adeò vt nullam amplitudinem habeat, quâ reuocari possit. nam aliam ideam, motum ac morem, illico sumunt causæ morbificæ, & corpus nostrum subitò mutatur à suo statu. Propterea sapienter Pindarus laudat ἰατρὸν

πυθ. Α. εγ.

ἐπικαιρότατον. Rectè etiam Salustius dixit, prolatando magnas opportunitates corrumpi: facto & non consulto opus esse in periculo. Quare in præcipiti morbo, debent Medico omnia comperta esse, quæ ad tecmarsin pertinent: quò illicò resistat morbo, nec medendi occasio elabatur. Cautiones ergo medendi in promptu sint, vt quæ celerem & instabilem habent motum, (vt ita cum Cæsare loquamur) ad nutum administrentur. Hac difficultate motus Hippocrates, scripto testatus est apud Democritum, se nondum ad finem medicinæ peruenisse. Quid igitur est occasio? Respondet Hippocrates, in qua tempus non multum. Tempus verò, in quo occasio est. Occasio est, * ὁ ἁρμόσιος χρόνος. vnde Hesiodus.

** opportunũ tempus.*

** occasio omnium rerum prima est.*

* καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος.

Puto καιρὸν ὀξὺν non malè verti posse, citam occasionem. nam ita Homerus,

Iliad. γ. versu 364.

Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη.

Experiẽtia quadruplex & quid.

6. Πεῖρα triplici ratione accipitur. Primò significat eam experientiam, quæ rerum sensibus perceptarum obseruationi nititur: vt, cùm

dicimus

dicimus hoc album, illud nigrum. Secundò, eſt experientia, quæ naturam imitatur: vt, totum maius eſſe ſua parte. Tertiò, capitur in malam partem, & ſignificat periclitationem: vt, ſi quis viderit pleuritico conuenienter exhibitum fuiſſe hydromel, omnibus indifferenter pleuriticis, abſque peculiaris naturę diſtinctione exhibere velit. At Hippocrates ſcripſit, 3. lib. Acut. illud calamitoſum eſſe bilioſis & megaloſplachnis. Quin ipſa ptiſana, qua nihil ſalutarius in pleuritide ad nutricatum dari poteſt, calamitoſa eſt pleuriticis, ſi non loco & iure exhibeatur. Quare elegãter ſcripſit Galenus primo libro De alimentorum facultatibus, capite ſeptimo, vbi ait, vt id vniuerſim dicam, potis non eſt vt alicuius rei facultates experientiâ commodè explores, ſi non priùs exactè compertum habueris affectum cui adhibetur id quod exploratur, ſiue id ſit potus, ſiue cibus, ſiue pharmacum. ὕλη γὰρ ἐστιν βοηθημάτων, ἡ τῶν τοιούτων γνῶσις, οὐκ αὐτὰ τὰ βοηθήματα: id eſt: quippe affectuum cognitio eſt materia remediorum, non ipſorũ remediorum cognitio. Quod etiam eleganter olim Herophilus dicebat, Remedia ipſa nihil eſſe, & remedia, eſſe manum Dei, vt nimirum in vſum flectuntur.

7. Nam remedia vim ſuam amittunt, ac retinent, aut nouam acquirunt, pro varia eorum quibus exhibentur natura, ac ex morbi motu, vt ptiſana integra debetur pleuritidi, iam à mitigato expectorato. Oxymel pleuriticis, hyſtoricis nocet: reliquis prodeſt. In iudiciis etiã hæc experiẽtia valde fallit: vt ſi quis viderit haimorrhagiâ ſinẽ imponi cauſo, (quæ propria eius criſis eſt) idẽ ſi viderit ſubſtillum

ſanguinis

ſanguinis cauſo ſuperuenire, non exiſtimabit illud calamitoſum eſſe. ita vrina alba diuerſas affectiones indicat: phrenitidem, & interdum frigus. Colicus à frigidis ſuccis, rebus calidis ferè fugatur: colicus à bile natus, à renum calidarum acerrima vi naſcitur. qua fronte his Empiria ab his, medecinam faciet? Certò ſcio me his non me velle curandum dare, qui quo-

In remediis non eſt ſanitas.

ties raphanum vel piper comedi, ilicò in atrociſſimum colicum dolorem trahor. Abſint à nobis illi: nam vt monet ſapiens Pindarus,

Ὀλ. Εἰδ. η.

* κουφότεραι γὰρ ἀπειρήτων φρένες.

* *leniores enim inexpertorum mentes.*

Eſt ſanè periculosè fallax experientia, & fallaciter periculoſa, dum ea tentat in fabrica humana, quæ longa die non ſunt probata: temerariæ enim experientiæ finis, eſt certa mors. Atrociſſimũ ſanè facinus temerare humanum corpus, domiciliũ perpetuæ animæ, ac ſpiritus ſancti habitaculũ. Alia eſt experientia quæ iudiciũ iungit, obſeruatio vt in affectionis modo quæ verſatur, & in eius conſecutione, non ſine iudicio. De hac reſpõdebat olim Laſus in-

Stobæus fol. 705.

terrogatus quidnã eſſet ſapientiſſimũ? Experientia, reſpõdit, Sed temeraria experientia periculi eſt plena, niſi Deus ipſe interdũ ſuccurrat: ſępe enim ita periclitanti euenire videmus quod Mario apud Saluſtium, vbi ait: hic fortè correcta Marij temeritas gloriã ex culpa inuenit. Naſcitur enim hæc temeritas ex infœlici imprudentia, quæ pleraque & ſe præcipitat.

8. Quod iudicium verſatur in diſtinctione ſimilium ac diſſimiliũ morborum, cauſarum, corporum, ſignorum, & remediorum: ex qua diſtinctione optimè perſpecta, cognoſcendi, prædicendi, ac medẽdi ratio comparatur. Præ-

claiè

clarè Celsus: Est perpetuũ in Medicina quod fieri debeat, non tamẽ perpetuum est quod sequi conueniat. Si quidem multa latent in corpore ignota medico, multa intercidunt propter peccata ægrorum, & ministrorum.

9. Hoc sanè difficilè: nam illa similia & dissimilia non facilè dignoscuntur: adeò vt in his sæpe iudicium fallatur. Ita quædam, quæ symptomaticãs eueniunt in signis, putamus criticôs superuenire morbis. Et quoties causæ similes illudunt, imò interdum contrariæ, taceo de corporum temperiebus. Quare Salustius scripsit, Magis naturæ industriam hominum, quàm vim, aut tẽpus deesse. Multa plerumque solitaria ratio suadet, quæ vsus coarguit. Quare accedat iudicio experientia: alioqui, vt ait Sallustius, vtrumque per se indigens; alterum alterius auxilio eget. Potius tamen iudicio, quàm solitariæ experientiæ standum, vt asseruit, præter Galenum, sapientissimus Philo, vbi ait,* Τὰ μὴ σὺν λόγῳ, πάντα αἰσχρὰ, ὥσπερ τὰ σὺν λόγῳ, κόσμια. Crisis autem apud Hippocratem sumitur duobus modis, pro morbi solutione, & cùm mutantur res ægrorum in melius, vel in deterius. hic autem accipitur pro diorismo trium illarum rerum, quibus Galeno absoluitur definitio Medicinæ: Est itaq; magni temporis hæc discere, & difficilè in vsum ducuntur, ni vsus maturè accedat. & inutilis est vsus, nisi præceptis firmetur, quare præclarè hoc Nazianzenus.

Iudicium cur difficile.

Iulio Iuguri.

Iudicio potiùs standũ quàm experimẽtia.

** Quæ absque ratione fiunt omnia sunt turpia. quæ verò cum ratione, omnia decora.*

In initio Artis Medicæ.

* ἀτελὲς ἄλογος πρᾶξις καὶ λόγος ἄπρακτος.

** hoc est, æquè imperfecta sunt, tum actio sine ratione, tum ratio sine actione*

Quare vet⁹ poëta Afranius ita in Sapiẽtiã scripsit, Vsus me genuit. mater peperit memoria.

10. Captando medendi occasionem, doctus

vsu

vſu & ratione. In Medico requiritur ſcientia medendi ſingularis: virtus ſumma, authoritas, & fœlicitas propè diuina.

11. Parendo, & fideliter referendo: quæ duo ægri officia ſunt.

12. Vt pharmacopœi, clinicæ mulieres, & chirurgi.

13. Aër, lintea, ſtragula, lectus, odores, nuncium, ſtrepitus, & quæ ſunt eiuſmodi.

q.d. paciſcor vobiſcũ hac lege, meos Aphoriſmos veros fore, ſi nihil delinquatur ab his tribus. Experientiã tamẽ, iudicio ſtabilitã, vehemẽter cõmendamus. Nã vſus efficaciſſimus rerũ omniũ magiſter. quin talibus experimentis, inquit Plinius optimè creditur. Imò inquit Cicero, vſus omniũ magiſtrorũ præcepta ſuperat, meritóq; hæc exclamat apud Homerũ:

Digreſſio & Experientiæ bonæ laus.

De Orat.

——— νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρηα.
——— *Noui & ſcio ſingillatim*
Quæ bona, quæ mala ſunt.

lib.1.

Hæc ſanè omnes artes ꝓtulit, vt ait Manilius.

Per varios vſus artem experientia fecit,
Exemplo monſtrante viam.

Sed quis eius parens? ætas.

——— *ſeris venit vſus ab annis.*

Ouid. 6. Metam.

Γηράσκω, (dicebat Solon,) δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος.

Aſſiduè addiſcens, ad ſenium propero.

II.

Purgationis tecmarſis.

Ἐν τῇσι 1 ταραχῇσι τῆς κοιλίης, καὶ τοῖσιν ἐμέτοισι 2 τοῖσιν αὐτομάτως γινομένοισιν, ἢν μὲν 3 οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε, καὶ εὐφόρως φέρουσιν. 4 ἢν δὲ μή, 5 τἀναντίον. Οὕτω δὲ καὶ ἡ 6 κενεαγγείη, ἢν μὲν οἵη δεῖ γίγνεσθαι γίγνηται,

γίγνηται, 8 ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως * φέρουσιν· ἢν δὲ μὴ †, τοὐναντίον. 9 Ἐπιβλέπειν οὖν δεῖ καὶ 10 χώρην, καὶ 11 ὥρην, καὶ 12 ἡλικίην, καὶ 13 νούσους, ἐν ᾗσι δεῖ, ἢ οὔ.

II. In 1 commotione & profluuio alui non mediocri, & 2 vomitibus vltrò obortis, siquidē 3 qualia purgari oportet excludātur confert, perferúntq; alacriter. Sin 4 minùs [cōuenienter ferātur] 5 contrà, [damnis etenim augentur.] Sic etiā vasorū 6 euacuatio, si 7 qualem moliri necesse est fiat, confert, 7 ferúntq; ex facili, [& alleuantur;] sin minùs, * contrarium illis euenit. 9 Despicere ergo oportet 10 regionem, 11 tempus, 12 ætatem, & 13. morbos in quibus opus est, aut non.

Theorema hoc ab experiētia est profectum. Laborauit admodū antiqua ætas hac in re, & ipse Erasistrastus difficillimum esse dicebat, discernere inter ἔκκρισιν *&* σύντηξιν. *Sed hoc theoremate Hippocrates decisionem adferens, nos prudentissimè ablegat ad euphoriam & disphoriam.* *Gal. ad Thrasib. 28.*

1. Nam latius patet verbum Græcū, quàm vt perturbatio eius vim explicet. significat. n. exuperantiā validā. Et accōmodatur deiectiorib. criticis & symptomaticis. Hoc autē libro agit Hippocr. maximè de euacuationibus siue vi naturæ, aut morbi, vel artificiosa molitione vsui venerint Nam definierat Medicinam esse ablationē & adiectionē. De ablatione, Aphoristicas distinctiones inchoatur, & quo euentu hæc eueniant; & quibus cautionibus in vsum ducantur: & qua relligione pharmaciâ, phlebotomiâ, & diætâ ad hāc rem sit vtendum. Hîc maximè de Purgatione agere videtur. Sed purgatio aliquādo accōmodatum menstruorum profluuius, & lochiorum à partu excre- *3. acut. 18.* *Argumētum huius libri.* *Dictio Purgatio quid significet.*

tionibus:Propriè autẽ eſt eorũ humorum qui qualitate in vitio ſunt euacuatio. Humores enim quatuor modis in vitio ſunt, qualitate, copia, mixtione, & viribus, & propriæ ſubſtantiæ corruptione. Duplex eſt purgatio, vniuerſalis, & particularis. & vtraq; triplex: critica, ſymptomatica, & artificialis. Critica fit vomitu, ſudoribus, vrinæ profluuio, haimorrhagia, deiectionibus. Vniuerſalis purgatio eſt, cùm humor vnus aut plures, æquabiliter toto educitur corpore. Particularis eſt, cùm pars corporis ſua deponit excrementa: vt cerebrũ per nares, palatũ, & aures. Artificioſa purgatio eſt, quæ fit artificioſa inditione. Hæc artificioſa præſcribitur ad quatuor, ad euacuationẽ circumflui humoris, ad reuulſionẽ, cùm eò reuocamus humorẽ, vnde excurrit, vel ad deriuationẽ, vt cùm fertur humor per loca ex euentu incõmoda. vt ſi nares vlcere fuerint obſeſſæ, materiã eò fluentẽ ducemus in os: tandem ad coëffuſionem, vt ſi ab inperfecta criſi reſtibilis fuerit materia morbifica, cui natura par non eſt, ei auxiliares porrigimus manus, hoc eſt, quod illa incepit peragimus aluũ ducẽdo: vel ſi vtero tentarit illa euacuationem, menſes prouocando. Idem de ſudoribus, narium profluuio, vrinarúmque ductu intellige.

2. Quibus excluditur humor, qui in toto corpore in vitio erat, ſiue criticῶs, ſiue ſymptomaticῶs ferantur. Nam quicquid fit ſine artificioſa molitione, dicitur vltrò fieri.

3. Hoc eſt, ſi humor excludatur qui in vitio eſt. ita vt nulla ratio deſideretur in humore qualitatis, quãtitatis, excernendi temporis (vt ſi die critico) & modi. Tũc enim ea excluſio reſti

sio restituet œconomiam naturalem, quæ eius humoris præsentiâ impediebatur, & partes nutritioni dicatas ab omni iniuria vindicabit. Hæc accommodari debent ad omnia vacuationum genera. Vt humor fertur anarrhopos vel catarrhopos, per loca lege naturæ cõmoda vel incommoda, intrò, foras, aliò quò oportet, καθ' ἕξιν. Vt in causo, per haimorrhagiam morbifera materia iuueni καλῶς excluditur: seni, per dysenteriam. ita enim conuenienter naturæ fertur. Quæ etiam toto genere calamitosam ideam gerunt: sæpe vidi excrementa salutariter exclusa fuisse, sed cum euphoria abibant. Ita in mulieribus sæpe acerrima per febres deiici vidi & euomi cũ euphoria salutari. his lien antè in vitio fuerat. Hoc euenit Principi Auraicæ in potẽti febri: terrebatur ipsa admodũ: iussim⁹ eã bono animo esse. *Historia.*

4. Si talis non critica, sed symptomatica fuerit purgatio: ita vt vi morbi fiat, labefactâ naturæ vi.

5. Non iuuat, sed ægrum labefactat.

6. Quæ artificiosa fit molitione, ad imitationem naturæ. κενεαγγείη Hippocrati ferè est, cibi abstinentia: hîc autem, κατ' ἐξοχὴν, ea euacuatio, quæ medicamentis purgãtibus suscipitur. Natura vacuat ea quæ ex vasis in aluum influere, propterea ἐκροχὴν appellat, sed Medicus euocat eos succos qui adhuc sunt in vasis, hinc est quòd hanc voces κενεαγγείαν.

7. Si in hac nulla ratio desideretur qualitatis, nec quantitatis, nec vsus, nec temporis.

8. Expulsa morbi causa, vel reuulsâ causâ antecedẽte aut deriuatâ causâ coniunctâ, damnis augẽtur: nam æstu incãdescũt, iactatione fatigantur

gantur, quia materia cunctando putrescit: tum in Sympathiam trahit partes nutritioni dicatas, nam metastasi affligit. vnde etiã spasmus.

Cur iudicium difficile. 9. Præcedere theorema fuit experiẽtiæ: sed hoc quod iam ponit est iudicij. Sentẽtia Hippocratis hæc est: Naturæ molitio, in purgatione molienda, est imitanda: quia Natura est sui diligens conseruatrix. Sed videndũ, num illa purgatio sit critica editaque naturæ vti, vel an Symptomatica. Prior enim est imitanda, non posterior. Distinctio autẽ horum ab experientia pendet, quò Medicus hanc naturalem agnoscet, illã verò symptomaticã. Docet enim hoc Aphorismo rationẽ experientię & iudicij, vt demõstret, quod primo Aphorismo scripserat, iudiciũ difficile esse, & experientiam periculosam, proposito exemplo admodum perspicuo. Distinctio autem num purgatio sit illa critica vel symptomatica, consistit in effectionis modo.

Circũstantiarũ ratio habenda est in euacuationib. moliendis. 10. Vt intelligas quid, quantũ, quo modo, & quamobrẽ euacuandum sit, collineandũ ad ea, quæ denunciant humorũ in corpore dominatũ. Inter hæc est Regio. nam vt ea fuerit calida, frigida, humida, aut sicca vel ventosa, & vt communis in ea victus ratio initur biliosa vel pituitosa, aut alterius facultatis, ita variis succis circumfluent corpora.

2 Aphor. 1. 11. Adde graues aëris mutationes. Nã mutationes insignes, quæ in ipsa tẽpora incidũt, & tẽporũ defectiones, maximè pariunt morbos. Ventres mirũ in modũ mutat aër. Et æstate bilis, autumno melãcholia fatigat corpora. Sed tamẽ stricto in frigore, ac ardenti in cœli æstu, ægrè ferunt purgationes validas ægri.

Quare

Quare pharmaca his rationib. moderabimur.

12. Nam ſenes & pueri pituitæ, iuuenes bilis dominatu tenẽtur; alia ætas in ſanguinem, alia eſt prompta in melancholiã. Senes & pueri, non grauibus pharmacis tentandi: quòd hi facilè exhauriantur: illi, quòd exhauſti ſint.

13. Num cauſam agnoſcat venenatam vim; aut ſuccum pepaſmi capacẽ, quique remediis naturæ vim augentibus ſecreti καλῶς excludi poſſunt. Et ipſi ferè morbi loquuntur ſuas cauſas. ardentes febres à bile, vt & tertiana: quartana à melancholia naſcuntur. Intemperies ſine materia, purgationem non admittit. Addite partem morbo obſeſſam, & periodorum viciſſitudines: & paroxyſmorum ideas, ac modos. Tandẽ ſymptomata loquẽtur qui humores abundent. Ducuntur illa, ex corporis mutata qualitate, in colore, charactere, & mole. ita flauedine ſi fœdetur corpus, indicio erit bilem laſciuire: ſi plumbeo turget liuore, frigidum ſuccum in vitio eſſe denunciabit. Secundò, ducuntur ab excrementis, quæ examinantur in ſubſtantiâ, qualitate. vt ſi lenta & viſcida prodeant ex corpore: pituita ibi moleſta erit. Tertiò, ex actionibus læſis. vt ſi pulſus celerrime ac frequentiſſimè mouetur, contractióque ſi eius raptim fiat, calida à materia id ferè euenire iudicabimus. Qui ergo ſuccus corpus fatigat, is purgari debet: vt ſi ſerum ſanguinis, inquit hîc Galenus, modum exceſſerit, vacuetur. ſi flatus, excutiantur: ſi pituita, hæc: & non ſanguis, educatur. *Morbi indicant vacuationis rationem & ſymptomata.*

Firmiſſima Axiomata, demõſtrauit Hippocrates, in libro De Veteri Medicina. (vbi contra Gorgiam Leontinum, & diſcipulos Poli *Iudicium & vſus Axiomata pariunt.*

indicat

Iudicium & vsus Axiomata pariunt.

vindicat medicinã Æsculapidũ ab iniuria noua illorũ inuentionis, quæ soli iudicio absque vsu nitebatur) proficisci ex vsu obseruatis rebus in corpore humano, & ex iudicio vsibus illis confirmato. Quasi dicat, per varios morbos ex diuersis causis ortos, notatum est alios aliis excretionibus finitos fuisse præclarè ad salutẽ: tu itaque cùm arte instituis abductionem humorũ, talia educas, quæ in tali morbo nisu naturæ cum euphoria excludi solebãt. Sed agitne etiam Hippocrat. hîc de copia educẽdi humoris? Respõdemus, cùm Medici dicãt copiâ peccare humores, plerumq; intelligũt succos probos, cùm solâ copiâ in vitio sunt. Qualitate verò eos in vitio esse asserũt, etsi id non fiat absque quantitate, attamen cùm potissimùm qualitate in vitio sunt. nam eorum copiâ minimè pressisset naturam, nisi qualitas praua fatigaret. Quale itaque est purgandum: quantum autem vacuandum alio modo.

Num de copia hîc agat educendi tumoris.

III.

Phlebotomiæ tecmarsis.

1 Ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ' ἄκρον 2 εὐεξίαι 3 σφαλεραὶ, ἢν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσιν, οὐ γὰρ δύνανται 4 μένειν ἐν τῷ αὐτέῳ, οὐδὲ ἀτρεμέειν. 5 Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀτρεμέουσιν, οὐδέ τι δύνανται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι, 6 λείπεται ἐπὶ τὸ χεῖρον. Τούτων οὖν εἵνεκα, τὴν εὐεξίην λύειν 7 ξυμφέρει μὴ βραδέως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀναθρέψιος λάβῃ τὸ σῶμα. 8 Μηδὲ τὰς ξυμπτώσιας ἐς τὸ ἔσχατον ἄγειν, 9 σφαλερὸν γάρ. ἀλλ' ὁκοίη ἂν ἡ 10 φύσις ᾖ τοῦ μέλλοντος ὑπομένειν ἐς 11 τοῦτο ἄγειν. 12 ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ κενώσιες, αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἄγουσαι, σφαλεραὶ· καὶ πάλιν αἱ ἀναθρέψιες αἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐοῦσαι, σφαλεραί.

III. Athle

III. Athletarũ 1 Euexia quæ 2 ad summũ(distẽtionis (euasit, 3 periculosa:) natura enim 4 suo statu manere non potest, neque ociosa quiescere. 5 Postquam ergo in ocio non sit, nec iam tum ad eius bonitatem quicquam adiũgi cùm possit, 6 restat vt labatur in deterius. Quo fit, vt talẽ euexiam sine cunctatione 7. soluere oporteat, vt corpus, [redintegrata nutritione] iterum augescat. Nec 8 tamen extrema inanitio est molienda, qua vasa omnino concidant, illud enim periculi 9 plenum: sed cuiusmodi, natura 10 fuerit eius qui perferet eò vsq; 11 educendum. Porrò 12 autem vt vacuationes ad summum ductæ periculi plenæ sunt: Sic rursus summæ refectiones, periculosæ.

Et alibi ait, athletæ, quos ab exercitatione gymnasticos appellamus, bonã habitudinem non habent. Et Plato inutilem athleticã molẽ dicit. Huic sanè constitutioni quanto plus accedit, eò pl⁹ periculi accedit & securitatis decedit. Quicquid enim ad summum peruenit, inquit Seneca, ad exitum properat. Ignis quò clarior fulsit eò citiùs extinguitur. Hinc dicebat Corn. Cels. si plenior quis & speciosior, & coloratior seipso factus videatur, suspecta habere sua bona debet. Sed causam iã videamus cur habitissima hæc cõstitutio, tãti periculi sit. Imprimis metus est, ne tenellula illa vasa (in quibus feruet sanguis) partium spirabiliũ, ac hepatis dehiscant: vel ne extincto calido natiuo, nimiâ sanguinis ab vbertate præcipiti viriũ lapsu rapiãtur homines: vel ne interceptis carotidũ viis, spiritus vitalis aditus ad cerebrũ prohibeatur: vnde parua apoplexia si conferatur cũ ea, quæ fit ab interceptis spiritibus animalibus: dum hi exitu prohibentur à cerebro.

Atletica plenitudo cur periculosa.

De euexia cap. 3. De Repub. 2. lib. 2.

1. Euexia est sani habitus perfectio. Quando absolutè euexia, & citra adiectionem ponitur, semper in bonam partem accipitur; cum addito verò, in malum; vt hîc additur athletarum. Non docet hîc Hippocrates ex proposito, rationem curandi athletas, sed rationem curandi per venæ sectionem. Mos est Hippocratis, vt proposito familiari exemplo, rem quam docere velit euidentissimè ostendat.

Hippocratis mos. Gal. De Bona habitudine c. 3.

2. Quibus turgét vasa totáque corporis moles à circumfluo sanguine. Quod vt athletæ vasta corporis gaudent mole, proptereaque larga manu pastum cùm ineant, vétriculus bene concoquat (quia partes quæ circumstant validæ & solidæ sunt,) digestio fiat ex facili, per tenuia intestina ac venas mesarrhaïcas: Sanguinis autem generatio, appositio, & agglutinatio si hæc consequantur, metus erit ne habitus ille nimium impleatur, vt locum non habeat tandem, quo appositum contineat. Quod Athilæ regi Hunnorum perhibent euenisse: qui vnà animum cum sanguine euomuit inter pocula.

Athletarum corpora.

Athletæ ridiculi.

3. Propterea magnus ille Græciæ dux Philopœmen athletas derisioni habuit cum ignominia & probris. Vtpote qui vasta corporis gauderent mole, quæ ad res gerendas & ad sanitatem tuendam est incommoda. Quamuis enim vt præclarè Liuius ait, præualida corpora ab externis causis tuta videntur: attamen suis ipsa virtutibus onerantur. Quare rectè Quinctilianus, Prauior omni fame sagina. Gladiatoriam hanc Saginam exagitat admodum Galenus.

Plutarchus in vita Philopœm.

Ἐν προτρεπτικῷ λόγῳ. fol. 2 & præcedentibus cap. 7.

4. Propter affluxus & effluxus perennitatem. Nam

Nam ea naturæ siue animæ vis est corpori concessa à summo Deo, vt id conseruet, quod habeat: nimirum corpus, ea ratione qua habet nutriendo: quod fit coquendo & assimilando succos nutricios. In hac officina occupata est perpetuo natura. vnde cuncta gyrat & voluit. Hoc dicebat etiam Euripides, τοιαῦτα τὰ βροτῶν· οὐδὲν ἐν τ' αὐτῷ μένει. Eleganter etiam propugnator ille Christianæ pietatis Arnobius: Quicquid fulcitur rebus extraneis; necesse est esse mortale, & habere ad periculum viam pronam, vbi aliquid cœperit deesse quo viuitur.

Initio libri septimi aduersus Gentes.

5. Nihil enim in hoc mundo, suo statu permanet, luna, & quicquid sub ipsa, varia idea ludit. Vnde Lucanus,

> *In se magna ruunt. Lætis hunc numina rebus* *8. lib.*
> *Crescendi posuere modum.*

Ita fato placuit, inquit Seneca, nullius rei eodem semper loco stare fortunam. Nihil enim mutationis periculo exceptum: non terra, non cœlum, non totus hic omnium rerum contextus. Certis eunt cuncta temporibus. nasci debent, crescere, extingui.

6. Omnis enim calor perit triplici de causa, vbertate nutricatus, vel nutricatus ab inopia, vel euentatione cùm priuatur: adde contrariæ vel violentiæ rei occursu. Id conspicuum est in flãma ellychnij. Si enim oleo fraudetur, vel ab eo si obruatur, vt si cucurbita ei iniiciatur, vel aqua affundatur ei copiosa, extingitur.

Calor perit triplici de causa.

7. Laxabimus talem habitum copiosa euacuatione, maximéque Phlebotomia, hoc est, larga sanginis emissione. Videmus ex corpori-

ribus benè habitis, per vulnera, incredibilem interdum ſanguinis copiam efferri ſine noxa.

Hiſtoria. Illuſtriſſimus Aurantiæ Princeps Guilielmus Naſſouius Antuerpię à latrone læſus ſclopeto in collo, ita vt iugularis vena magna illa maximã copiam ſanginis funderet per plurimos dico dies, cùm cottidie plurimas libras ſanguinis emitteret, ſaluis virib⁹ euaſit. Nõ enim potuit ſiſti illa fluxio. tãdẽ quidã ſtrepto digeſtiuo illito ac inuoluto colcothare id perfecit.

Sanguis quouſque abduci non poſsit. 8. Non tamen eo vſque id agendum, dum præceps omniũ virium incidat lapſus: vel dum ſanguis ex tota œconomia corporis abducatur: nõ enim is ex habitu corporis duci debet.

9. Inde enim metus erit apoplexiæ, ſyncopes, ac exhauſtionis calidi natiui, vnde atrophia, & decoloratio.

10. Qualis intemperies fuerit corporis: & qualibus humoribus ſit circumfluum corpus. qualis habitus textura, nam denſa duráq; corpora ferunt ex facili venæ ſectionem.

Scopi emittendi ſanguinis. 11. Hoc eſt, indicatio copiæ educendi ſanguinis non ſolùm eſt accipienda ex affectus præter naturam magnitudine, ſed ex inſpecta ægri natura communi & propria: eáque inſita vel aduentitia, in tẽperamento, habitu, humorum dominatu, conſuetudine, atq; diæta. Hoc eſt, quantum vires ferant, eſt perpendendum. vt in Synochis, cum ad lipothymiam vſque effluere ſinimus, ſi vires id admiſerint. Ita veteres ſex libras eduxere: hoc eſt, vncias ſeptuaginta duas. Nos idem egimus aliquando: ſed

Exercitatio. in ſumma ſymptomatum pleuriticorum vehementia, cum virium robore.

12. Summa enim ac præceps illa immutatio œcono

œconomiæ nutritiæ, vires pessundare solet. Hactenus de tutela sanorum in circumfluo sanguine, quanã cautione ille abduci debeat. Iam de ægris agit. q. d. Vt hi qui habitissima corporis constitutione sunt prædici, non extrema inanitione sunt exhauriendi: ita multo minùs cæteri homines vacuationis indigi.

IV.

Αἱ 1 λεπταὶ καὶ 2 ἀκριβέες δίαιται, καὶ ἐν τοῖσι 3 μακροῖσιν αἰεὶ πάθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν 4 ὀξέσιν, οὗ 5 μὴ ἐπιδέχεται, 6 σφαλεραί. Καὶ πάλιν αἱ ἐς τὸ 7 ἔσχατον λεπτότητος ἀφιγμέναι δίαιται, 8 χαλεπαί. Καὶ γὰρ αἱ πληρώσιες, αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἀφιγμέναι, 9 χαλεπαί.

IV. Diætæ 1 tenues & 2 accuratæ cum in morbis 3 diuturnis in totũ 4 periculosæ, tum etiã in 5 acutis morbis, maximè si 6 loco & iure non præscribantur. Iterũ 7 extremè tenues diætæ 8 periculi plenæ. Nam & renutritiones quæ ad summã peruenere, 9 periculo plenæ.

Hippocrates, qui Medicinam definierat, esse ablationem & adiectionem, ab ablatione, (qua occasione ea in vsum sit ducenda) auspicatus est hos Aphorismos. Nam acuti morbi pẽdent à materia auferenda. Ea autem aufertur purgando, sanguinem educẽdo, ac crisim promouendo coctione ac virium tutelâ: quod obtinemus à diæta rectè instituta ad ideámque morbi comparata. Ac demonstrat tenuem accuratámque diætam, decantatam ac summè etiam probandam per morbos acutos, in illis tamen periculosam esse, si loco non adhibeatur. Scopus Hippocratis est, vt Diætam præscribat in qualitate, quantitate, & occasione. Significat Diæta victus rationem qua suscipitur edẽdo, bi-

bendo, & vitæ instituto. Diæta autem vel victus ratio multiplex erat antiquis: φαύλη, ἐπιφαύλη, & σκεθρὰ, quæ etiam ἀκριβὴς, dicebatur.

Diæta multiplex antiquis.

Diæta φαύλη opponebatur τῇ ἀκριβεῖ, hoc est, accuratæ. Erat enim hæc qualibet, facilis ac vulgaris, nec magni negotij diæta, simplex, susq; deq; habita: dum modò salsis, modò assis vtimur: modò saturi, modò semisaturi. Diætam verò ὑποφαύλην, vocat Hippocrates subuulgarem, mediam inter accuratã & vulgarem, estq; μετρίη hoc est, mediocris, quæ ptisana, oleribus, piscibus mollibus, cucurbita, obsoniis liquidis constat; non validæ naturæ, sed vulgaris, attamen cum delectu, vt si tantùm bis die cibum capiamus: & si semisaturi de mensa decedamus. ἀκριβὴς, succo ptisanæ vel melicrato constabat.

Vulgaris diæta.

Subuulgaris diæta.

Diæta tenuis triplex.

Diæta autẽ tenuis est triplex, tenuis simpliciter, tenuissima, & exquisitè tenuissima. Exquisitè tenuissima debetur his morbis qui quarto diẽ finiuntur, & hæc est abstinentia in totum: modò æger ferat. Tenuissima diæta præscribitur his morbis, qui septimo die suam absoluunt historiam. hæc vtitur melicrato, oxymelite, succo ptisanæ. Tenuis simpliciter diæta, debetur illis morbis qui in decimumquartum diem excurrunt: ptisana integra his dicata est. Si longius excurrat morbus, appellatur is, acutus ἐκ μεταπτώσεως, hoc est, ex degeneratione. hic ita dicitur dum quadragesimum diem attigerit. huic præbetur ptisana integra. Qui vltra hos repunt, longi vocantur.

1. Vt si ptisanæ colatæ porrigatur exigua copia, semel in die: vt fit dum vigor in procinctu est, & etiam mox à crisi. Nam vt fuerit motus morbi, ita tenuari diæta debet: nam semper medicus ad vigorem morbi futurum collimare

collimare debet. Si ita anxiè morbus premit naturam, vt mox vigor futurus videatur (vt tertio, vel quarto die ad ſummum veniat:) ilicò inedia præſcribatur. Attamen ea cautione vt æger illi par ſit. Quare collinea etiam ad vires. Quod ſi vires non ferant tantam inediam, ilicò, hoc eſt primo die da ſorbitionem: ne cogaris cùm ad vigorem ventum eſt, cibum dare ob fractas vires. Hoc eſt igitur quod dicit periculoſas eſſe tenues diætas in morbis acutis.

2. Scilicet morbo & eius cauſę dicatę. vt hydromel accuratè conuenit pleuritidi, nã meabiles facit pulmones, expectorata promouet.

3. Scilicet vltra decimumquartum diem protenſis. crudos morbos hîc conſiderat, non acutos, καὶ μετάπτωσιν. Ea enim lex teneri debet hiſtoriæ præſcribendæ diætæ in hiſtoria morbi, dum perſeuerat, vt ineunte morbo à pleniore manu veniatur ad parciorem, vſque ad ſtatum. A ſtatu contra, à parciore ad pleniorem. Ne poſteà, appetente criſi, cogare alere, cùm iam hoc non decet.

4. Qui cum magnitudine & vehementia celeriter ſua percurrunt tempora vniuerſalia, ſiue hi morbi acuti ſint febres eſſentiales, ſiue cum febre coniuncti, vt phlegmones.

5. Quia progreſſus fieri debet, à pleniore manu, ad tenuiorem: quò integris viribus, per inediam, morbi vigorem ſummum tranſigat. In vigore enim de cibo vereri oportet, ergo ante vigorem plenius ægri habeantur. Quare ſi prolixius aliquantulum excurrerit morbus, vt in ſeptimo vel decimoquarto die ad vigorem veniat; & ſi primis diebus æger fraudatus

fuerit ſuo genio, quo quæſo modo vigorem per inediam tranſiget?

6. Quamuis, inquit, morbo dicatæ ſint illæ tenues diætæ, tamen periculum habent, niſi cõmodè & opportunè in vſum ducantur. Nam accurata, inquit, diæta ſi non conuenienter præſcribatur, nocua erit: vt hydromel eſt tale, vt ad accuratã pleuritidis diætã ſpectet. Nam alas pulmonũ expandit, expectoratũ attenuat, vires firmat, adeóque omni hac efficacia pleuritidi cõuenit: non tamẽ conuenit omni pleuritico. Si enim is fuerit picrocholos aut megaloſplachnos, noxiũ ac pernicioſum erit melicratum: quamuis alioqui foco morbi & ipſi morbo ſit dicatum. Nam ita non adhibebitur cõuenienter cuiuſq; naturæ nec maioris affectionis habita ratione. Natura enim indicat ſui conſeruationẽ, vt morbus ſui depulſionem. De naturæ autem conſeruatione nunc agit. Is enim nobis eſſe debet ſcopus, vt æquè cũ morbo pugnemus, atque naturæ ſtudeamus. Illud autem obſeruabile eſt, Accuratã diætam duplicem eſſe; vnam quæ ſanis adhibetur: vt ſi quis certâ mẽſura & numero cibos capiat, nec latum vnguẽ ab ea regula diſcedat: huius meminit proximè ſequenti Aphoriſmo. Alter eſt accuratus victus, qui præſcribitur accurata copia & ſpecie, qui morbo & eius foco dicatus eſt, atq; naturæ cõmuni tuendæ. Sic vt iam dixi, melicratũ eſt pleuriticis accurata diæta, quia nutrit, & materiã parat ad excluſionem, & pulmonum lobos expandit. Tenuis itaque diæta iure non adhibetur, quando non habetur ratio peculiaris naturæ, & maioris, vt modò dixi, affectus. Tenuis victus loco non

Accurata diæta.

adhi

adhibetur nec tempore, per morbos acutos. primò, si morbus acutus sit cum virium infirmitate. secundò, si quidem morbus acutus sit cum virium robore, sed cum infirmitatis metu. tertiò, si ex sicco, factus sit humidus. Nam si integræ sint vires, sine infirmitatis metu, & morbus peracutus, inediam præscribemus. sin vires prostratę, aut robustę quidē, sed cum infirmitatis metu, hoc est, si homo sit obnoxius syncopi, in initio statim genio fruatur, habita primùm prouisione totius enemate aut phlebotomia. Si iam humidus sit factus morbus (eo enim sicco existēte curationi potiùs operam dabimus) cibum offeremus ad laterum robur. si hîc tenuem præscripseris, lædes.

7. Vt omnimoda alimenti abstinentia.

8. Si præscribatur ineunte morbo, qui non citò venturus est ad vigorem. vel in picrocholis. hi enim non ferunt inediam: vel si qua ex causa adsit infirmitatis metus. Nā ita, ad crisin, post tridui inediam, cogentur ad cibum.

9. Repentina œconomiæ naturalis immutatione, in temperamento, habitu & actione: vnde cruditates ab oppressione. Et sanè natura repentinam mutationem ab ocio ad negocium ægerrimè ferre solet.

q. d. Quid igitur fiet, si primùm in morbo acuto fraudaueris ægri genium, mox, cùm ad vigorem ventum fuerit, si tunc subitò cibum dare cogaris. Si quis subsultim legat hunc Aphorismū, existimet Hippocratē reiicere aut accusare diætam tenuem & tenuissimam. Minimè: hanc enim summè laudat vbique. hac enim nihil fœlicius præscribi potest in morbis acutis & acutissimis: imò necessariò *Tertia diæta vtilissima est.*

necessariò his debetur talis victus. Sed iure & loco præscribi debet: quod si id non fiat, erit periculi plenus talis victus. Quasi dicat, Discipuli, audiuistis me in schola hac Æsculapidū, semper celebrantem & decantantem summam vim, & necessitatem diætæ tenuis & tenuissimæ per morbos acutos: tamen cauete ne eám præscribatis, nisi iure & loco. Quia quãuis accurata sit, tamen periculū inueniet, nisi iure & loco in vsum ducatur. Nec alia diæta tamen præscribi debet in morbis acutis, quàm illa tenuis, sed vt dixi, tunc salutariter præscribetur, cùm iure & loco imperatur.

V.

Tenuis diæta importunè præscripta damnosa est.

οὐκ ἐν τοῖσι λεπτῇσι.

Ἐν τῇσι 1 λεπτῇσι διαίτῃσιν 2 ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον 3 βλάπτονται. 4 Πᾶν γὰρ τὸ ἁμάρτημα, ὃ ἂν γίνηται, μέγα γίνεται μᾶλλον ἐν τῇσι λεπτῇσι, ἢ ἐν τῇσιν ὀλίγον ἁδροτέρῃσι. Διὰ 5 τοῦτο καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσιν σφαλεραὶ αἱ πάνυ λεπταὶ καὶ καθεστηκυῖαι καὶ ἀκριβέες δίαιται, ὅτι τὰ ἁμαρτανόμενα χαλεπώτερον φέρουσι. 6 Διὰ τοῦτο οὖν αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαιται 7 σφαλεραὶ ἐς τὰ 8 πλεῖστα τῶν 9 σμικρὸν ἁδροτέρων.

V. Quinetiam in diæta 1 tenui in 2 vitio sui sunt ægri, propterea damnis augentur. 3 Omnino enim magis tenui diætâ [loco non adhibitâ] 4 quàm paulo pleniore peccatur. 5. Quæ causa etiam est cur tenuis admodum stata & accurata diæta, sanis etiam sit periculosa, quòd eius delicta grauiùs illi ferant. 6 Ergo tenuis accuratáque diæta 7 paulo pleniore, in 8 plura, est periculosa 9 magis.

Non excludit hoc Aphorismo diætam tenuem simpliciter: (est enim hæc summè necessaria morbis in acutis) sed tenuem non suo loco præscriptam

ſcriptam. Locum autem habet ante morbi ſtatum: dum enim ſenſim eò venitur, ſenſim à pleniore victu ad tenuiorem progreſſus fieri debet. Quare ſi morbus aliquantulum longiùs excurrerit, vel ſi æger inediæ impatiens fuerit (vt ſi picrocholos fuerit) & imbellis, ſi ineunte morbo tenuem præſcripſeris diætam, non poterit integris viribus ad vigorem venire, nec, vt decet, vigorem ſine cibo ſuſtinere. Vult paulatim diætam mutari.

1. Si inconſiderate præſcribatur, non rectè perſpecta morbi ſpecie eiuſque motu, ita vt neſciant vigoris tempus: neglectáque ægri natura ac robur ſi fuerit. Ita enim, ad vigorem dum ventum fuerit, in cibum cogimur graui cum noxa, indéque calamitoſi euadunt morbi qui ſuâ naturâ pepaſmi capaces erãt: idq́; non aliunde, quàm quòd non ſuo loco æger tenuiter habitus fuit. q. d. Si morbus fuerit acutus, & imbecilles vires, cui ſuccurrendum? viribus. Nã tenuis victus vires aliquo modo minuit. *Indicatio à viribus.*

2. Mutatione communis & peculiaris cuiuſque naturæ & conſuetudinis. Cùm enim à diæta tenui inconſideratè præſcripta, ad pleniorem ſe cõferunt ante pepaſmum ſeu criſin. Ac ſi diceret; diæta tenuis loco non adhibita, hoc eſt, cùm neſcias quando vigor morbi in procinctu erit, nec de robore ægri ſi tibi conſtat, periculoſa eſt: Quòd cùm progreſſus fieri debeat à pleniore victu ad parciorẽ, nimirùm cùm vigor in procinctu eſt; hîc contrà tu agas, & malè. nam poſt biduum vel quatriduũ dum ad criſin ventum fuerit, pleniùs nutrire debebis, ob titubãtẽs vires. Propterea ſummus medendi præceptor in libris De morbis acutis

ſcripſit, minus damni illos inferre, qui ineunte morbo Cyciona, hoc eſt peſſimum cibum ex variis rebus coactum) præſcribunt: quàm hi, qui ad vigorem dum ventũ eſt, ptiſanam (hoc eſt optimum cibum) ægris offerũt. Vehementer enim hi, (non loco præſcriptâ diætâ pleniore) percellunt etiam ventriculi actionem, habitum & temperamentum. Deinde ratione etiam conſuetudinis in vitio ſunt, quòd nimirum venter iam biduum aut triduum feriatus, ſubitò ab ocio ad negocium, nempe ciborum coctionem, cogatur.

3. Ratione ſui. nam, præter vim morbi plurima ſibi accerſunt funeſta, ſymptomata, cùm ab inopportuna inedia, ſubitò in cibos coguntur. hinc etiam vigiliæ, morbi pepaſmo cõtrariæ, crebri micantes ex oculis ignes: aurium flatus ſonori, manuum tremor, ſudatiunculæ.

4. Ineunte videlicet morbo. quia defraudatum ventrẽ cibo & potu, ad criſin (vbi minimè cibus deberet dari: ſed iam ob præcedentem inediam neceſſariò datur) dum venitur, exercet: cùm id minimè deberet fieri. Exempli cauſa: Qui ineunte morbo veſcuntur cibo ſúſque déque habito, peccãt: meliùs enim ſibi conſulerent, ſi optima diæta vterentur. Non tamen tam peccant, qui ea ineunte morbo, pleniore manu vtãtur, quàm qui poſt tenuem diætam inconſideratè præſcriptam, tertio vel quarto die cogitur, ob genium fraudatum, cibum ſumere optimum qualis eſt ptiſana.

5. q. d. Si ſanis quoque corporibus inutile eſt, iuxta inediam, ediſſe, vbi aliqua neceſſitas famem fecit: quãto inutilius eſt in corpore quoq; ægro? Tenuis diæta ſanorum hominum

Tenuis diæta quid.

num est, vt est, si quis semisatur è mensa discedat. Stata dięta est, si quis semel cibum capiat. Accurata diæta, si naturæ consentaneis vtatur. Mutatio ergo tenuis diætæ erit, si quis solitus semisatur surgere, nunc se ad satietatem expleat. Statæ mutatio erit, si semel edere cõsuetus, bis cibum capiat. Accuratæ mutatio erit, si naturæ cõsentaneis & similibus vesci solitus, vt imbecillibus, nunc fortibus vescatur. Et quia tales sani homines qui stata & accurata illa diæta vtuntur, eam iam pro lege naturæ habent: si eam violarint, læduntur. Affliguntur à tali diæta ægri: nam vires inde fatiscunt, & homines non ferunt subitariam illam ciborum mutationem. *Stata diæta quid.* *Accurata diæta quid.*

6. In quibus fit progressus à parciore manu, ad pleniorem: cùm contrarium fieri deberet.

7. In quibus fit progressus à pleniore manu, ad tenuiorem.

8. Scilicet incommoda impingens vel peccans. vel, in plura incommodata sunt. Quare cùm rari morbi sint, in quibus citra periculum tenuissimum victum instituas: erit sanè vt plurimùm periculosior.

9. Quia grauis semper mutatio est ab ocio ad negociũ, ratione morbi, & ægri. nam cùm ventriculus iam per biduum vel triduum non coxit, nec turguit à cibo, neq; maduit, iam subitò hæc cũcta subit. natura enim, cùm ad crisin venitur, auertitur à mitigatione ac exclusione materiæ morbificæ, ad coctionẽ ciborũ. Sed in mediocribus morbis, vbi mediocri victu vtendũ, vbi exactã illã diætæ instituendæ regulã nõ satis compertã habet, in parcitatem inclinare præstat: facilè enim quid adieceris.

VI.

Inedia vbi locus. Ἐς δὲ τὰ 1 ἔσχατα νοσήματα, αἱ 2 ἔσχαται θεραπεῖαι ἐς ἀκριβείην, κράτισται.

Sed tamen ad morbos 1 extremos, 2 extrema ad vnguem curatio extremè facit.

Quasi dicat, Ne quis existimet à nobis damnari tenuem victum in morbis acutis, hæc enim, & nulla alia his dicata est. Correctio hic est quodammodo præcedētis Aphorismi. Docet enim nonnunquam cibi abstinentiam præscribendam esse in illis morbis, quorum historia breuis est futura, vt si tertio vel quarto die, robusto ægro, sit finienda. Galenus de hoc themate contra Erasistratum disputat. Ille enim hoc euertere conabatur, volens à leuioribus inchoandam curationem. Verum quidem id esse in iis morbis, qui dant inducias, fatetur Galenus, vt si sit pugnandum cum quartana, cum hydrope. Sed cùm morbus non dat inducias, & ægri si sint in mortis periculo, vsum habeat hoc theorema, Extremis morbis extrema debentur remedia. Dicuntur autem extremi morbi, qui summè naturam oppugnant, non autem expugnant, quia desperatis non sunt adhibenda remedia. Coniungatur hic Aphorismus cum sequente. *5. Meth. 16.*

1. In quibus symptomatum plena sunt omnia. Vt qui oriuntur à Symptomatica translatione, dum effunditur praua materia à parte ignobili, in partem principem, cuius partis officio vita carere nequit. vel qualitate venenata calamitatem qui minantur. aut impedimento nobilis partis funesti sunt: vel causarum magnitudine, aut symptomatum vehementia terribiles.

2. Vt diæreticæ, pharmaceuticæ, & chirurgi

rurgi

urgicæ. Contrariorum enim æquali excessu pugnandum est cum morbo. Ita aliquando usu erit dięta quàm tenuissima, pharmacia exquisita, & crudelis chirurgia.

VII.

Ὅκου μὲν οὖν κάτοξυ 1 τὸ νόσημα, αὐτίκα τοὺς 2 ἐσχάτους πόνους ἔχει, καὶ τῇ ἐσχάτως 3 λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι. ὅκου 4 δὲ μὴ, ἀλλ' ἐνδέχεται ἁδροτέρως διαιτᾶν, τοσοῦτον ὑποκαταβαίνειν, ὁκόσον ἂν ἡ νοῦσος μαλθακωτέρη τῶν ἐσχάτων ᾖ.

Tenuissimam diætam postulat acumẽ morbi.

VII. Ergo si morbus sit 1 peracutus, in promptu 2 laborum sunt summa omnia, ac tum quàm 3 tenuissima diæta est vtendum. 4 Quod si non est (morbus peracutus) vt pleniori diætæ locus sit; Pro eo [à tenui diæta] discedendum, vt morbus extremis fuerit leuior.

Quasi dicat, Sed ne quis putet diætam pleniorem tenui anteponẽdam, proferam quod pro concesso habetur à Cnidiorum magistris medendi, qui dicebant magnam mutationem, magnæ mutationi esse opponendam. Ita ratiocinatur, vbicunque laborum summa sunt omnia, inediâ est vtendum. Sed hoc euenit in peracutis.

1. Vt si actionem tollat per quam est vita: vt Syncope, phrenitis ardentissima, parotis in iuuene, pleuritis in sene.

2. Nam celerrimè suam absoluunt historiam, celerriméque veniunt ad suum statum, in quo Symptomatum, incidentium & indicantium sunt omnia summa.

3. Nimirum tota morbi historia, ad tempus vsq; ipsius crisis, & ad diẽ pepasmi. Nã est eadem causa pepasmi & pepseos, nimirũ natura. Cúmque vtrumque eodem tempore efficere non

non poſſit, potius ad pepaſmum quàm ad pepſin cõuertenda hîc ea natura videtur: Quia potiùs pugnandum hîc eſt cum morbo, quàm naturæ ſtudendum. Huc accedit, quod ſi exhibeatur cibus cum ſymptomatum æſtu, id eſt vehemẽtia, mutuas illa duo, cibus & ſymptomata, operas præſtabunt, idque in ægri perniciem. Vt ptiſana in Pleuritide ſicca. Nam cùm cogitur ad cibũ coquẽdũ, cũ cauſam morbificã domare atq; excludere deberet, dimidiatis quaſi opibus ita deſtituitur natura. Quare etiã à cibi auerſione ſymptomata ingraueſcunt.

4. Hoc eſt progreſſus facere oportet à pleniore diæta, ad tenuiorẽ, pro hiſtoria morbi, & viribus ægri quo integris viribus æger ad vigorẽ veniat, vt tũc, cùm iure debet, loco abſtineat à cibo: alioqui fractis viribus cadet, in lõgiore morbo: vel cibũ cogeris dare in vigore; quod minimè decet. Virium maximè ratio habenda. ita Galenus hic, in exquiſitè peracutis, concedit aliquid ſucci ptiſanæ, vel melicrati, & hanc tenuiſſimam diætam vocat.

VIII.

In ſtatu nõ nutriendum.

Ὁκόταν δὲ ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε 1 καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι.

VIII. At verò cùm effloreſcit morbi ſtatus, cúmque ille viget maximè, 1 tum pertenuiſſima diæta vti fuerit perutile.

1. Ne cibo ad pepſin natura conuerſa, à pepaſmo & criſi auocetur. Vt enim ex perſpicientia hiſtoriæ morbi, modò tenuis, modò alius exhibetur victus, ſic in omni morbo, ſiue longo, ſiue breui, quàm tenuiſſima diætâ in ſtatu eſt vtendum. Ac ſi diceret, in peracuto morbo, vt tota morbi hiſtoria quàm tenuiſſima diæ

ma diæta eſt neceſſaria:ita in aliis, cùm ad vigorem ventum fuerit progreſſu conuenienter facto ex perſpicientia hiſtoriæ morbi & virium ægri. Quia qua ratione peracutis totâ hiſtoriâ ſit ea tenuis diæta neceſſaria, eadem ratione vtilis hæc eſt in ſtatu aliorũ non acutorum.quòd natura potiùs ſit conuertenda ad pepaſmum,quàm ad pepſin. Vis enim morbi affligit magis naturam, quàm exhauſti ratio: ideóq; ad expellendum morbum potiùs conuertenda eſt natura. Eo etiam tempore ſunt maximæ phlegmaſiæ. eſt enim vigor nihil *Vigor* quàm morbi maximum ſymptoma. Progre- *quid.* diẽdum itaque à victu pleniore ad parciorem: *1. Aph. 7.* paulatim deducendo. Agit enim hîc de diæta *Dubitatio.* tenui.Dicet quis, Hippocrates tamen in pleu- *1. Acut. 26.* ritide vbi ante vigorem expectoratum procedit commodè, auget cibum; & quo pleniùs id expectoratur, eo liberaliùs vult, vt quis paſtũ ineat. At ad vigorem maximè procedit expectoratum:Igitur tunc plenius nutriendum eſſet;quod huic Aphoriſmo repugnat. Reſpondemus:In vigore abſtinendum à cibo eſſe, vbi vires materiæ copia & agitatione opprimuntur:non autem vbi vires ab exhauſtu premuntur.Nam tunc etiam in vigore ipſo præſcribit cibum Galenus.Non enim infirmitas doctum *10. Metho-* Medicum terrere debet,ſed cauſa infirmitatis. *di.* Cauſa autem infirmarum virium eſt oppreſſio,vel exhauſtus. Cùm itaque iam in pleuritide expectoratâ apparent, metus eſt ne vires cadant ab exhauſto:itaque quo plus expectoratur,eò plus cibo adiiciatur.

I X.

1 Συντεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα, εἰ 2 ἐξαρ- *A viribus indicatio.*

ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς νόσου, καὶ πότερον ἐκεῖνος 3 ἐπαυδήσει πρότερον, καὶ οὐκ 4 ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ, ἢ ἡ νόσος πρότερον ἐπαυδήσει 5 καὶ ἀμβλυνεῖται.

contundatur.

IX. Sed 1 vnà ſcienter colligere oportet, an æger 1 tali diætâ ad morbi vigorem ſufficiat, ac 3 num priùs ille deficiat, nec ei 4 ſatisfiat diæta: an verò morbus antè frangendus, 5 atque conſidat.

1. Vna ſcilicèt cum morbi hiſtoria: cuius diſtinctio ex ſpeciei & indiuidui ratione peti debet. Colligitur ex ſymptomatibus. vt ex corporis mutata qualitate, in colore, charactere, & mole: & ex mutatis actionibus cerebri, cordis, hepatis: tum ex iis quæ excernũtur: in quibus examinatur ſubſtantia, qualitas, quantitas, modus tempúſque excernẽdi; adhibita diligenti diſtinctione ſignorũ, cauſarum, corporum, ſimilium vel diſſimilium. τεκμαίρεσθαι eſt ex ſignis tecmeriis aliquid colligere. Tecmerium autẽ ſignum eſt ſignũ ſyllogiſticum, quo poſito, neceſſariò aliquid ſequitur; vt, Peperit, igitur concepit, & vt ait Poëta,

Et iã ſumma procul villarũ culmina fumãt.

Tecmarſis quid.

Ex his ſignis Tecmarſis abſoluitur. Eſt autem Tecmarſis, bene atque viritim medendi ratio: hoc eſt, in quibuſque & in indiuiduis regula.

2. Hoc eſt, tecmeriis ex ſignis colligere debemus, nſi æger tenui aut tenuiſſima diæta, illabefactis viribus, ad vigorem morbi perueniat. Propterea perluſtrabimus an vires ægri cum ſecuritate ac ſine metu infirmitatis ſint validæ: Vnde id noſcemus? ex communi propriáque ęgri natura. Cõmunis natura, eſt inſita & aduẽtitia: ſpectatáque in temperamẽto, habitu

Natura ægri in quibus.

abitu,humorū dominatu,conſuetudine, atq;
iæta.Propria natura,vt ſi homo ſit picrocho-
ps, aut phlegmatias.Hi enim inediam facilè
erūt:illi, nequaquā.Spectа igitur num corpo-
i adſit ſucci alibilis copia , ex victu liberalius
nte inſtituto:ex ætate,tempore hyberno, vel
lio,regione frigida.Nec non vide nū aliquid
ræceſſerit quod vires labefactare potuit. vt
unt mœror, immoderata venus,& ſimilia.Vis
utem communis naturæ & propriæ , eſt vt
it ſolidiore, non raro , non muccoſo habitu
corporis : non ſit obnoxius Syncopi, non ha-
beat ſtomachum exquiſitiori ſenſu præditum.

3. Si virium infirmitas adſit ab exhauſto.
Nam hęc ſola virium infirmitas ad cibum ex-
hibendum cogere poteſt. Putet fortè aliquis
ſatis fuiſſe ſi tātùm dixiſſet, an† ἐπαυδήσει:re- †deficiat
ctè tamē addit,& non *ἐξαρκέσει.vt ſi ex caco- *par ſit.
chymia iniquis rigetur corpus ſuccis , à pra-
uiore victu antè inſtituto : vel ſi ætas hoc non
ferat.hoc eſt num adſit etiam metus mox fu-
turæ infirmitatis.

4. q.d. Cùm multis de cauſis vires videri
poſſint infirmę,oppreſſione, & ſpirituum col-
lectione,à peculiari natura, partis alicuius af-
fectione ,ab exhauſto ob morbi magnitudinē,
cibi abſtinētia:nō ſolùm tum infirmitatē , ſed
eius cauſam animaduertas ,nam pro varia in-
firmitatis cauſa,varia quoque prouiſio eſt ad-
hibenda.Ab exhauſto quidē ſi labaſcant vires,
cibo & potu hanc infirmitatē vincemus:Non
autem pariter ſi ob alias cauſas illæ ceſpita-
rint. Nec enim ſpectanda eſt viriū infirmitas,
ſed eius cauſa. nam plures egent euacuatione,
quibus tamen vires ſunt infirmæ. Ridiculus
autem

autem eſt, inquit Hippocrat. qui ægro ab inedia exhauſto cibum non exhibet: attamẽ grauiùs peccat is, qui ægrum ex morbi vehementia deficientem cibat.

5. In tres Scopos intendere debet, qui victum rectè præſcribet, in vires ægri, hiſtoriam morbi, & ſingulos morbi paroxyſmos. de quibus mox Aphoriſmo decimo. Docet hoc Aphoriſmo quantum ſit adiiciendum. à viribus id indicatur. Nam his labentibus, etiam in vigore, dicit hîc Galenus, alimus. Primò ergo examina vires: quæ ſi imbecilles videntur, cauſam indagabis imbecillitatis, num ea ſit oppreſſio vel exhauſtum. Dein ſpeciem, morem, atque motum morbi. poſtea morbi tempora. Hæc cum viribus confer.

X.

Senſim deducendum à victu pleniore.

1 Ὁκόσοισι μὲν οὖν αὐτίκα ἡ ἀκμὴ, αὐτίκα 2 λεπτῶς διαιτᾷν. ὁκόσοισι δὲ ἐς ὕστερον ἡ ἀκμὴ, ἐς 3 ἐκεῖνο καὶ πρὸ ἐκείνου μικρὸν, ἀφαιρετέον. ἔμπροσθεν δὲ πιωτέρως διαιτᾷν, ὡς ἂν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων.

X. Quibuſcunque 1 igitur morbi ſummus vigor in procinctu eſt, extemplo 2 tenuem diætam victitent. Quibus verò ſeriùs futurus eſt morbi vigor, & eo 3 ipſo tempore [vigoris] & paulo antè eſt deducendum. Antea verò liberaliùs indulgẽdum, vt æger pareſſe poſſit.

1. Hoc euenit morbis peracutis.

2. Credito naturæ pepaſmo, à prouiſione habita totius corporis & partis morbo obſeſſæ, phlebotomiâ, pharmaciâ, ac redintegratione temperiei.

3. Cùm vi morbi opprimitur natura: non autem ab exhauſto ſui. De euictis morbis iam

iam pronunciat. Sensim fiat semper deductio. *Sensa deducendum.*
In cunctantiore crisi, tribus vel quatuor diebus antè sensim incipies deducere, ita cóque filo, vt crisis tempus inediam excipiat. Nam in crisi ita decertat natura, vt nullum aliud tempus ad curandum, pepasmúmque perficiendum habitura sit. Cumque illa, eadem vi pepasmum molitur quâ pepsin: ad hanc non abducatur. Sed dices, Hippocrates libro primo De victus ratione, huic Aphorismo contradicere videtur, vbi ait, Cibum augendum esse vsque ad morbi vigorem. Ergo, inquit Hippocrates, quo maior apparet purgatio, eo pleniùs ptisanam exhibebis, donec ad crisim ventum sit, Respondeo, Sensus ibi Hippocratis est, Nunquam exhibendam esse ptisanam, quamdiu morbus fuerit crudus: ne natura à suo opere & materiæ mitificatione auocetur: sed morbo iam humido facto, ea est exhibenda. vt ita firmior reddita natura, excludat materiam mitificatam. Crisin ibi vocat perfectam morbi solutionem. Cùm eò venitur, vult tenuissimum victum obseruari, ne natura ab instituto auocetur. Nec ea mens est Hippocratis, vt plena manu pastum quis ineat cùm procedere ante pleuritidis crisin absolutam expectoratum cæpit: sed tenui victu, vt ptisanę succo vel melicrato, vt firmemus vires partésque spirabiles robustiores reddamus, quo præclarè excludāt expectoratum. Quare tenui diæta id agendū est, tunc, vt si talis pleuritis excurrerit aliquantulum longius. Propterea etiam Galenus ibi in commentario dicit, Hippocratem iubere ne hi ad plenam diætam se conuertant ante biduum à crisi, sed vt in tenui diæta persistant.

Obiectio. Aph. 25.

ſiſtát. Quare in in his morbis vbi tota materia morbifica nõ continetur in corpore vſque ad criſin, vt in pleuritide, ibi auge ptiſanæ copiã, ad analogiam expectorati quod iam commodè procedit. Ea tamen cautione; vt ante criſin abſtineas à cibo, cùm ea iam in procinctu eſt. Augemus autem cibum tenuem vbi procedit expectoratum, quò firma reddantur latera ad excluſionem materiæ morbificæ. Dicet quis, vbi ſymptomata ſunt vehementiſſima, ibíne coctio perfectiſſima? Reſpondemus, De morbis frigidis ac de ſolis intemperiebus id non rectè aſſeri: ſed bene de morbis acutis qui febrem habent acutam. Adéſtne in vigore ſumma putrefactio? non videtur, nam ibi coctrix vis triumphat, id indicant excreta cocta. Si itaque in vigore, eſt materia morbifica edomita, vnde tam grauia ibi ſymptomata? Quia ibi materia maximè coquitur, ac valdè attenuata iam eſt, ac agitatur, calórque ſe erigit altiùs, ac totam iam materiam mouet, cùm prius ſolùm ea quæ computruerat moueretur pars. Tempus autem non ſimpliciter, quatenus tempus, indicat quantum cibi dandum ſit, ſed facultas affecta. coindicat enim.

X I.

Ἐν τοῖσι a παροξυσμοῖσιν 1 ὑποστέλλεσθαι χρή· τὸ προστιθέναι γὰρ βλάπτει. καὶ ὁκόσοι κατὰ 2 περιόδους παροξύνονται, ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρή.

XI. In a paroxyſmis à cibo abſtinendum eſt. nam eius acceſſio damno eſt. Quin etiam quæ periodis 2 quibuſdam ingraueſcunt, in horum paroxyſmis abſtinere oportet.

a. Paroxyſmus eſt deterius periodi tempus.

us. Periodus est reditus ab vno paroxyſmo ad alium.

1. Nam eo tempore reflui ſunt cuncti ſucci ad centrum corporis, vnde opprimitur anxiáq; euadit reſpiratio, ac aluina regio ab impuris ſuccis incurritur. Si cibum tunc dederis, in impuritatẽ ille abit, ac diſtento hypochondrio opprimitur pectus: vnde anxia reſpiratio, ac calor cordis maior. his adde, quòd á pepaſmo ad pepſin malè auocas naturam. in ſe incremẽta ducit morb⁹, ſiue ille ſit phlegmone, obſtructio; vel à plenitudine, aut à putredine natus. Opprimitur enim horum mole. Hoc ita Celſus, Initia morborum famem, ſitimque deſiderãt. Si verò fracta fuerit natura ab exhauſto; vt ſi acerrimi ſucci immodeſtis exercitiis torridóve à Sole & inedia exardeſcant, genio licò indulgeat. Alioqui non antè cibum dabimus, quàm ad pedes deſcenderit calor.

Cur non alendi in Paroxyſmis ægri.

2. Vt in aſthmate, arthritide, colico, dolore capitis, cardialgia. Quemadmodum ſuperioribus Aphoriſmis agit de vniuerſalibus morbi tẽporibus, ita & hîc de particularibus: quę nihil aliud ſunt quàm paroxyſmorum diſtinctiones. Paroxyſmus eſt autem id tempus, in quo ægrius habet æger: vel grauius periodi tempus, hoc eſt, tempus id, quo æger febricitat. Periodus autem eſt tempus intenſionis & remiſſionis. Hoc eſt, interuallum inter vnum inſultum & alterum. Sic cottidianę periodus eſt viginti quatuor horarum: in tertianis, quadraginta octo: in quartanis, ſeptuaginta duarum. Paroxyſmus eſt vel intermittentium vel continuarum. Continuarum paroxyſmus tria tantùm habet tempora, nimirum

Quid ſit Paroxyſmus & Periodus.

Paroxyſmus continuarum.

nimirum principium, augmentum, & ſtatum: nam declinatio nō continetur in paroxyſmo. Ideóque in declinatione continuarum, cibum exhibemus. In intermittētibus verò expectanda eſt perfecta apyrexia: ſi vires ægri id patiantur, nec peculiaris naturæ conditio obſtet.

Paroxyſmorum intermittentium tempora.

Paroxyſmus intermittentium quatuor habet tēpora, quæ in tertiana, exempli gratia, ſic deſignes, Anteſignani paroxyſmi dicuntur epiſemaſiæ, vt cùm quis oſcitationibus vel pandiculationibus prehenditur. Deinde ſi rigeat, illud tempus dicitur principium. Cùm æger modò rigore afficitur, modò incaleſcit, dicitur anomalia vel inæqualitas paroxyſmi. Ita tunc afficiuntur, quòd humor morbificus feratur ad ventriculum, vnde ſæpe vomitus. Periodicus enim rigor maximè excitari ſolet, vitio ſuperioris ventris. Cùm flamma erumpit in totum corpus æqualiter, dicitur auxeſis

6. Epid. 5. 35.

vel augmentum. cùm iam ſymptomatum ſumma ſunt omnia, & febris eſt in æſtu, dicitur ſtatus & ἀκμή. Vbi demum calor ad pedes deſcendit, κατάβασις dicitur & declinatio. cuius quidem duæ ſunt partes, vna quæ ſtatui proxima, & dicitur παρακμὴ, altera eſt, ἄνεσις hoc eſt intermiſſio. Hanc ſequitur ἀπυρεξία, cùm calor vniuerſus euanuit. & tunc datur tutò cibus. Hanc ſequitur διάλειμμα, in quo perfecta intermiſſio. In paroxyſmo ſtimulis bilis agitatur ventriculus ac vellicatur. hinc falsò creditur infirmitas, quæ non eſt ab exhauſto: ideóque nec cibum requirit.

XII.

Τοὺς δὲ 1 παροξυσμοὺς καὶ τὰς 2 καταστασίας δηλώσουσιν αἱ 3 νοῦσοι, 4 καὶ αἱ ὧραι 5 τοῦ ἔτεος, καὶ

αἱ τῶν

αἱ τῶν περιόδων 6 πρὸς ἀλλήλας * αὐτεπιδόσιες, ἤν τε καθ' 7 ἡμέρην, ἤν τε παρ' ἡμέρην, ἤν τε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίγνωνται. Ἀτὰρ καὶ τοῖσιν 8 ἐπιφαινομένοισιν, οἷον ἐν πλευριτικοῖσι πτύελον, ἢν 9 αὐτίκα ἐπιφαίνηται ἀρχομένου, 10 βραχύνει· ἢν δ' 11 ὕστερον ἐπιφαίνηται, μηκύνει. καὶ 12 οὖρα, καὶ 13 ὑποχωρήματα, καὶ 14 ἱδρῶτες, καὶ 15 εὔκριτα, καὶ δύσκριτα, καὶ βραχέα καὶ μακρὰ τὰ νοσήματα, ἐπιφαινόμενα δηλοῖ. * ἀναδιδόσιες.

XII. Iam verò 1 paroxyſmos & 2 ſtatus morborum ipſi pro 3 ſe 4 quique morbi aperiẽt, & anni 5 tempora, & ſtatæ 6 periodorum vices intérq; ſe reciprocationes, 7 ſi cottidianæ illæ fuerint, tum ſi alternis diebus repetãt, tum ſi maioribus interuallis. Eò quoq; pertinent 8 epiphænomena: vt ſi ineunte pleuritide expectoratum 9 ilico appareat, breuis 10 eſt morbus: ſi autem 11 ſeriùs, diuturni. Quin & 12 vrinæ & 13 deiectiones, & ſudores, vt 14 apparuerint, 15 ſecundi aut ſiniſtri morbos iudicij, breues aut diuturnos fore ſignificant.

1. Hoc eſt, deteriora periodorum tempora, tam in continuis, quàm in intermittentibus. Vt ex eorum perſpicientia, loco diæta exhibeatur, cùm iure debet exhiberi. Nam iure exhibetur, ab editis pepaſmi ſignis: cùm iam excernitur materia morbifica: Vel cùm iam vires laborant ab exhauſto. Loco exhibetur, ſilente paroxyſmo. Paroxyſmi & ſtatus morborum indagandi, quo cibus rectè inſtituatur. Dixerat ante, in vigore & paroxyſmis à cibo eſſe abſtinendum: iam docet vnde noſcas futurum vigorem & paroxyſmos.

2. Hoc eſt, quatuor morborum tempora: vnde prouiſio copiæ ciborum ducitur. Statum

constitutionéque morbi is exploratum habet, qui compertum habet an morbus is sit acutus, peracutus aut longus futurus, quóque tēpore in vigorem sese sit elaturus. Et à morbi vigore futuro, ægriq; viribus, tota generalísq; lex instituendi victus pendet vt singillatim offerēdi cibi occasio ex singulis captatur paroxysmis.

3. Vt peracuti ferè intra quartum diem ad summum vigorem veniunt: tertianæ, septem periodis: quartanæ, diuturnæ, biliosi, imparibus: mixti, paribus: cottidianæ, cottidie mouentur. Pleuritis & phrenitis tertio ferè die: morbi ventris, hepatis, empyema, & tabes cottidie se mouent, magísque sub noctem: melancholici quarto die.

4. Hoc est pro morbi cuiusque specie, magnitudine, more, & motu. quæ quatuor variantur, pro morbi essentiâ, materiâ morbificâ parte obsessâ, symptomatis comitantibus morbum, & prout fuerint causæ morbificæ. A specie morbi, nam si quartana affligit, tarda veniet crisis. Deinde magnitudo & vehementia morbi: vt si sit causus vehemētissima, iam iam crisin dabit. præterea mos morbi, hoc est clementia & prauitas, si pestifer sit. Id notamus ex epiphænomenis, tandem motus morbi si sit celox, in propinquo crisin esse denotat: vt si anticiparint protracti paroxysmi.

5. Nimirùm præsens tempus & præteritum. Præsens, vt vere & autumno maniæ eueniunt, æstate causi. Præteritum, vt si hyemem aquiloniam, pluuiosum ver exceperit, æstate dysenteriæ mulieres fatigabunt. Plenus est his exemplis tertius liber Aphorismorum. Nam hinc eaadunt morbi longi aut bre-

nes,

ues, eucriti & dyscriti, febres autumnales longæ sunt, vel calamitosæ. tardat hyems morbus: æstas, maturat. Hæc nouisse, profuerit ad diætam loco præscribendam. Ita scimus æstiuos morbos biliosos esse, triduanóque impetu ferri alio modo ferri, qui aliis temporibus nascuntur. His adde consimili ratione, res non naturales, & naturales. quæ ad calorem & squalorem, corpus nutare faciunt, tertianarios: quæ ad madorem, cottidianarios: quæ ad frigus siccum, quartanarios motus præbent.

6. Vt si paroxysmi anteuertant, si sint vehementiores & longiores. Nam breuem aut diuturnum fore morbum, intelligimus ex paroxysmorum incrementis. Incrementorum verò ratio ex periodis peti solet. Nam quò hæc tria consociata fuerint vehementiora, eò crisis citiùs edetur. Prior ergo paroxysmus cum sequenti conferatur. Etenim vbicumque incitatæ naturæ, & inchoati pepasmi significatio fit, ibi exacti principij & signa iam iam futuri vigoris eduntur. Nam paroxysmi anticipatio, signum est irritatæ naturæ, diuturnitas absolutæ putredinis, vehementia inchoati pepasmi signum est.

7. Vt cottidiana, tertiana, quartana, quintana, septana, nonana. Dicuntur autem statæ periodorum reciprocationes, cùm pro rata portione periodi sibi succedunt.

8. Hæc enim pepasmum & cruditatem denunciant, indéque tempus crisis subindicant. res diætericæ vtilissima. Hîc subauditur τεκμαίρεσθαι χρὴ, hoc est ratiocinari oportet.

9. Hoc est, si primo die vel postridie. Si nimirũ ita appareat, vt apparere debet, nulláque.

ratio desideretur in eius qualitate, copia & excernendi modo. Signa epiphænomena ducuntur ex corporis essentia, actionibus, & excrementis. Ne principij homonyma vox fallat. id denotat hoc præsens temporis punctum diuisionis expers: alioqui, vt hîc, significat vniuersale morbi principium. Nam si intra quatriduum id apparet coctum, septimo die liberabitur. Hæc Galenus hîc in Anaxionis historia eleganter demonstrat.

10. Est signum breuitatis, & causa. si nimirum illud sputũ nec sit tenuius nec viscosius. Sed dices, Hippocrates sectione 1. libri secundi Epidemiôn scripsit, τὰ δὲ κρίνοντα ἐπὶ τὸ βέλτιον μὴ αὐτίκα ἐπιφαινέσθω, hoc est, quæ in melius decernunt & iudicant, non statim apparere debent, quo modo ergo dicit hîc ptyelon præclarè illicò apparere? Respondemus, Quædam signa critica esse quæ apparent ad speciem crisis futuræ: alia ad tempus criseos apparent. Ad tempus, vt coctionis signa: hæc quouis tempore apparentia, bona sunt. vt si nubecula quarto die in vrina appareat, septimo die fiet crisis. Sed quę ad speciem crisis apparent, non sunt bona, nisi primùm signa quæ ad tempus apparent præcesserint. Vt si ineunte morbo facies rubore suffundatur, & marmarygæ adsint, malum. Sin post coctionis signa hæc euenerint, haimorrhagia iam iam adferet crisin.

11. Non prima vel secunda septimana. vt in Anaxione.

12. In morbis venosi generis. in quibus & signorum, & causarum criticarum rationem obtinent.

13. In morbis ventris inferioris, aut cùm per deiectiones fit è toto corpore aut è vicinis partibus humoris excretio.

14. Quantitate, qualitate, tempore, & excernendi modo.

15. Quia omne excrementum propriam conditionem & speciem refert eius partis vnde emanat. Hoc Aphorismo illud agitur, vt cautioné cibandi obseruemus relligiosè. Hoc est, an iure quis cibum capere debeat, an non: tum eius copiam ac qualitatem. Docent hoc nos morbi historia & ægri vires. Occasionem verò ineundi pastus, hoc est, vt loco & tẽpore exhibeatur cibus illis qui suo iure cum capere debent, ostẽdunt paroxysmi particulares. Nam quinque vel sex horis antè paroxysmum exhiberi debet cibus, si quis sit exhibendus. Porrò quatuor notæ deducunt nos ad sciẽtiam historiæ morbi & paroxysmorum: primò morbi species: secũdò anni tempora: tertiò, periodorum statæ vices: quartò, signa epiphænomena. Vt generalem autem totius historiæ morbi victum constituas, noscas oportet, quando ad statum summúmque suum vigoré venturus sit morbus: Hoc indicãt paroxysmorũ anticipationes, durationes, & vehementiæ: adde & cætera quæ hîc Hippocrates. At futuri mox paroxysmi indicant, singula cibo congrua tẽpora. Vt breuiter dicam, Duo sunt ex quorum cognitione rectè instituitur diæta, nimirum historia morbi, & ægri vires: Historia morbi, hoc est, quãdo morbus ad vigorem summum venturus sit, agnoscimus: ex his quatuor, ex specie affligentis morbi; ex anni tempore, statis ex periodorum vicissitudinibus, & ex

Occasio nut iendi vt capiãda, vbi nutrie idum est.

Vnde Paroxysmi futuri noscantur.

Vnde vigor innotescvt.

Anacephaleosis in praxi vtilissima.

epiphænomenis ſignis. Secundum, quod notare debebamus, erat robur virium, de quo ſequenti Aphoriſmo agit.

XIII.

* νηστείην

Γέροντες 1 εὐφορώτατα τὴν *νηστείην φέρουσι, δεύτεροι οἱ 2 καθεστηκότες, 3 ἥκιστα μειράκια, πάντων δὲ μάλιστα 4 παιδία. τούτων δὲ αὐτέων ἅπερ ἂν τύχῃ αὐτὰ ἑαυτῶν 5 προθυμότερα ἐόντα.

In victu instituēdo ſpectanda eſt ætas.

XIII. Senes (1 quibus eſt cruda viridiſque ſenectus) inediæ patientiſſimi ſunt: mox homines 2 conſtantis ætatis: nequaquam 3 adoleſcentes: maximéque omnium 4 pueri atque omnino qui id ætatis fuerint 5 alacriores.

Secunda indicatio à viribus.

Superiùs docuit artificiosè colligēdū eſſe morbi vigorem & paroxyſmos, quò tutò ægrum ad ſtatum ducamus diætâ, loco & iure præſcriptâ. Hic iam alteram partem explicat inſtituendæ diætæ, quæ ducitur à viribus, cum ſecuritate, vel cum metu infirmitatis. Nam vt anteà diximus, vt rectè inſtituatur, ſcire debemus num ſit morbus perperacutus, peracutus, acutus, vel longus: deinde vires ægri quales ſint. Iam de viribus. Explicatur enim virium robur ex communi & propria cuiuſque natura, & humorum ex dominatu hoc modo: Puerorum vires valent quidem, ſed cum infirmitatis metu, ſenū vires valent, ſecuritate quadam: ergo hi peruenire poſſunt ad ſtatū morbi, in omnimoda cibi abſtinentia. Nam ſi etiam in his alimenti inopia genius defraudetur, habet ipſorū calor in promptu fomentum, nempe pituitam, quæ in ſanguinem verti poteſt.

Senes cur inediam non ferāt, & qui.

1. Etenim hi non admodum laborant ab exhauſto: nam denſeſcit iam eorum corpus, humoréſque craſſeſcunt, & iam dominatu melancholici humoris tenentur, & habitus denſita

densitate. Ac flos caloris natiui his iam sopitur. Accedit & illud, quòd sint φλεγματίαι τὸν ἄνω, adeò vt suctionis sensus non æque titillet ventriculum. Porrò νηστείην vertimus inediam, quia vocabulum ieiunium & abstinentia est ambiguum. Quod autem Galenus intelligit hac voce paucum quodammodo cibum? bene id quidem, si generaliter intelligas senes, vt etiam ἐσχατογέροντας, id est, decrepitos includas, quos sæpe & pauco cibo fouere oportet. Sed si solùm intelligas virides senes, intelligi potest inedia, nã illi senes, bonis suis rebus, inediæ sunt patientissimi, nimirum à 50. ad 67. annũ, hoc est ὠμογέροντες, quos crudos appellamus. nã proximè ab his ponit τοὺς καθεστηκότας.

2. Iisdem de causis, sed non tam validis, à 35 ad 50. annum.

3. Nam dissipabile est horum corpus: & facile suctum sentiunt: à 15. ferè, ad 25.

4. Nam exhauritur horum corpus crescendo ac augendo in omnem dimensionem: & quia semini sanguiníque parentum proximum, proptereáque tenellulum, facilè exhauritur. ad decimum annum vsque.

5. Ob vim calidi natiui, qua circumfluunt: id quo maius fuerit, eò maiori egent nutricatu. & hi in perẽni ferè motu versantur corporis & animi, vnde validè exhauriuntur. Pueri itaque atque adolescentes nequaquam ferunt inediam, tum ratione naturæ communis; laborant enim ab exhausto ob caloris robur, & materiæ subtilitatem, tum ob meatuum libertatem, seu corporis laxitatem raritatémque, quæ tres sunt in nobis effluxionum causæ. Tum etiam ratione peculiaris naturæ,

Pueri non ferunt inediam.

a De victu eius.

quia sunt picrocholi τὰ ἄνω. Sed obiicies, multi senes sunt annatâ etiam naturâ picrocholi τὰ ἄνω. Respondet Hippocrates, quòd ea quæ in senibus rursum fertur φλεγματοῦται. hoc est, pituitescit. quod fieri etiam ibidem docet, iis qui vtuntur oxymelite diluto. Atque hinc adeò est, Quòd quibus iuuenibus, ob caliditatem & raritatem, aliò delatâ bile, aluus fuerit siccior, iis, senibus laxetur.

XIV.

Τὰ 1 αὐξανόμενα, 2 πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον 2 θερμόν. 3 πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς· εἰ δὲ μὴ, τὸ σῶμα 4 ἀναλίσκεται. Γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ θερμόν. διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων 6 ὑπεκκαυμάτων δέονται, ὑπὸ πολλῶν γὰρ ἀποσβέννυται. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσιν οὐχ ὁμοίως ὀξέες, ψυχρὸν γὰρ τὸ 8 σῶμα.

XIV. Quæ 1 corpora incrementis augescunt, 2 plurimum habent calidi natiui, propereáque 3 plurimo egent alimento, alìoqui horũ corpus 4 tabescit. Senibus verò parũ caloris superest: quò fit vt paucis 6 fomitibus contẽti sint, nam copiâ extingueretur facilè. Quæ causa est cur senibus non ita sint febres acutæ, frigidum enim est eorum 8 corpus.

Ratio superioris Aphorismi.

Calidum natiuum quid.

a. Calidum natiuum est humidum primigenium, spiritu & calore perfusum, cuius hyparxis est semen. Hoc enim materiam & causam efficientem corporis continet. Id calidum innatum appellat Hippocrates, animam Aphorismo quinto, sectionis quintæ, libri sexti Epidemiôn. Alimentum autem beneficio caloris natiui eiúsque ratione, nostræ naturæ est familiare. Igitur quo propiùs absunt aliméta

à vita

à vita, eo plus habent ſucci altilis. quia nihil nos alit, niſi & ipſum alatur & viuat. alimur enim ſimilibus. Aurum igitur potabile, ſi tale reddi poſſit, nullam habet vim nos alēdi, quia inter aurū ſolidum & potabile nihil intereſt præter concretionem, fuſionē. Homo nec purioribus elemētis viuere poteſt, tantum abeſt, vt deſtillatis inanimatarum rerum viuat alatúrve.

1. Quibus promotio fit ad vlteriorem terminum, ſeruata priſtina continuitate, & forma, quod nulli arti datum eſt. vbi & quibus tanta vis naturæ eſt, vt agat in partem abditam, ita vt, dum additur, totum augeatur. Ab anima enim illud habent omnia quæ viuunt, quòd auctionem & diminutionem accipiunt κατὰ τοὺς ἐναντίους τόπους, dicit Ariſtoteles: οὐ γὰρ ἄνω μὲν αὔξεται, κάτω δὲ οὔ. ἀλλ' ὁμοίως ἐπ' ἄμφω καὶ πάντοτε τρέφεται. Hoc eſt, Secundum locos contrarios. non enim ſurſum quidem augētur, deorſum verò minimè, ſed æquè in ambas partes. hæc Ariſtoteles 2. lib. De anima a. Quaſi dicat, tale corpus duobus ſimul contrariis motibus mouetur, ſcilicet ſuperius & inferius. Verùm naturale corpus ſiue fuerit ſimplex, ſiue compoſitum, ſurſum tantùm, vel deorſum ſolùm mouetur, ex vi dominantis elementi. Igitur quod contrariis ſimul motibus fertur, id illi erit ab alio principio, ſcilicet ab anima.

2. Cuius actio eſt nutritio atque augmentum, cùm ſcilicet tale quippiam, quale eſt id quod ipſum habet, generatur.

3. Nam vbi ita vegetat atque viget calidum natiuum, exhauritur corpus incremen-

tum ducendo, vnde sequitur connaturalis materiæ succique nutritij exhaustio.

4. Effluxus copiâ, & affluxus inopiâ. Diffluit facilè eorum calidum natiuum, quia est aëreum & humidum.

6. Ducta Metaphora ab oleo & lignis aridissimis, quibus exigua flamma conseruatur.

Senes impares sunt inflammationibus ...rtium ...abi-

8. Nec inflammationes tam sunt calamitosæ senibus, exceptâ peripneumonia & pleuritide. Idque non ratione inflammationis, sed defectus virium, quæ ad expectoratum promouendum necessariæ. Si tamen valida corripiantur febre, periculi plenũ. nã causę immanitatem denũciant, quæ frigidum hoc corpus in flammam abripit. accedunt effœtæ vires, ac extra naturæ lineam longè abducta tẽperies.

X V.

Αἱ 1 κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος 2 θερμόταται φύσει, καὶ ὕπνοι 3 μακρότατοι. ἐν 4 ταύτῃσιν οὖν τῇσιν ὥρῃσι καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον. καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλεῖον· τροφῆς οὖν 5 πλείονος δέονται. α σημεῖον αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί.

XV. Insignes 1 capacitates internæ hyeme & vere sunt naturâ 2 calidissimæ, & somni 3 longissimi: iis 4 igitur temporibus cibi accessio est adiungenda. nam cùm calidi innati plus habeant, eò fit, vt iis 5 maiore nutricatu sit opus: cuius *a* rei documento nobis sunt ætates & athletæ.

Anni tempus copiam cibi indicat.

Copiã cibi indicat etiã anni tẽp⁹. Quo enim tẽpore vires ab exhausto & substãtiæ triplicis effluxu magis laborãt, eo magis imminet periculum infirmitatis eoq; plus refectioni studendum. Sed vere & hyeme magis laborant. Vnde cõsectariũ est.

Sensus Aphorismi.

est, vere & hyeme plus tribuendum esse refectioni quàm aliis anni temporibus.

1. *κοιλίας* vox ſignificat inſignes capacitates internas, præſertim partium nutritioni dicatarum. Interdum indifferenter ſignificat omnem capacitatem, vt ſunt etiam interſtitia muſculorum, in quæ ſi ſanguis delabatur, vel gangrænat, vel ſuppurat, vel expirat. Inſignes ergo capacitates internæ, hyeme & vere ſunt calidiſſimæ, paruæ autem nequaquam. *κοιλίαι quid.*

2. Calore fluente (qui conſiſtit in ſanguinis ſpiritu arteriarum & venarum) non fixo. hoc euenit per aliud frigus à foris, colligit in internis calorem illum. Ita regio frigida hoc etiam facit. frigus colligit ac impedit ne diſſipetur ſubſtantia calidi natiui.

3. Beneficio illi⁹ caloris qui vētres occupat: quia quò vētres calidiores, eo sãguis abſoluitur perfectiùs. Quoq; maior copia bene cōfecti ſanguinis, eo anathymiaſis ſuauis maior. Hac autē fruitur cerebrū de nocte ad inſtaurationē ſpiritus animalis & ſui, quo hæc maior, eo ſomnus longior. Noctium autē prolixitas ſuis tenebris intrò concludit calorem: lux verò foràs euocat, & nox eſt die frigidior. *Somni cur longi.*

4. Quibus calidiores ſunt ventres, & ſomni longiſſimi.

4. quaſi dicat, quacūque ratione augetur calor, maiorem nutricatum requirit, pueri enim calore natiuo circumfluunt: & etiam athletæ, qui excitant exercitio calidum natiuum.

5. Nam intrò actus calor ſi prædio ſuo non fruatur, extinguitur. Docet hoc Aphoriſmo Hippocrates hyeme à calore natiuo interna maximè calere. Vnde fortè quis exiſti- *Quæſtio.*

met æstiuo tempore calidis cibis ac generosis vinis vtendũ esse. Respõdemus hos falli: Nam Hippocrates non asserit calere hyeme simpliciter interna: sed dicit ea circumfluere calore natiuo: hoc est blãdo illo ac naturæ consentaneo. Quare quacumq; de causa exuitur id suo blandiméto, degener à natalitia illa vi euadit. Siue enim nimiũ frigeat, siue nimium æstuet, desinet hac parte natiuum dici. Æstate autem æstuat nimiũ, quare eius natiua vis accẽditur ab illa quam tunc concipit flãma: & exiguum tunc est calidum natiuum. Si tunc aromata vináve generosa propinaueris, validiùs extra naturæ lineam abripietur, & fiet hoc modo calor natiuus prostratissimus. Quod verò interdum flagrante ita æstu per æstatem, à pauco vino recreentur aromatico vires, id fit, quòd cruditates interdum ventriculum occupent, quódque spiritus exhausti sint. Hinc solemnis per Italiam inualuit mos, vt primo Augusti die maluaticum propinetur. Sed largior vsus vini tunc nocuus est semper.

XVI.

1 Ὑγραὶ δίαιται πᾶσι τοῖσι πυρεταίνουσι 2 ξυμφέρουσι, μάλιστα δὲ 3 παιδίοισι, καὶ τοῖσιν ἄλλοισι, τοῖσιν οὕτως 4 εἰθισμένοισι διαιτᾶσθαι.

XVI. Diætæ 1 humidæ febricitantibus omnibus 2 accommodatæ sunt, maximè verò 3 pueris, atq; aliis qui sic diætã 4 instituerunt.

Hactenus de copia; iam de qualitate ciborum. De ciborũ qualitate. *Quo enim genere ciborũ vtendũ sit ei cui per febres necessarius est diatæ vsus, docet hoc Aphorismo; videlicet cibo humido. Scribit alibi Hippocrat.* 1. Lib. De Diæta. *Cibus humidus imbecillis, sitis expers, coctu facilis, & liquidus. Hac enim quatuor re-*

quirit Hippocrates ad diætam humidam: imbecillitatem, sitis carentiam, cōcoctis facilitatem, vtq́ꝫ sit liquidus. Quæ quattuor in ptisana potissimùm considerare docet. Dicitur autem cibus imbecillis, qui est alienæ qualitatis expers: qui non est fortis, neque acrimoniam aliquam relinquit in stomacho, neque vapores attollit ad caput. Huiusmodi quoque cibum frigidum esse docet Hippocrates, vbi ait, αἱ ἀσθενέες δίαιται, ψυχραί. Quare frustrà quidam cauillantur, Hippocratis sententiæ adiicientes, & frigidæ, vt quòd humido cibo necessariò includatur. Huiusmodi ergo victus imbecillis optimè cōuenit febricitātibus. quia extinguit calorem febrilem ventriculi æstuātis, ac spirabiliū partum. Debet is quoque esse sitis expers: hoc est, frigidus & humidus: quia alioqui febricitāiibus febrem augeret. Hac enim ratione interdicit Hippocrates pleuriticis melicrati vsum, si sint πικρόχολοι τὰ ἄνω: quòd iis sit sitiferum. Huc accedit, quòd & concoctu facilis debeat esse: vt tātò faciliùs à calore languido conficiatur. Postremò liquidus: nam cùm calor natiuus effœtus quodammodo lāgueat, hac potissimùm ratione calori natiuo respondebit, atque simul naturæ studebit, & morbi pepasmū iuuabit. Scribit itaque hìc Hippocrates, Victum humidum febricitantibus conuenire. Intellige cùm iure & loco adhibetur: quasi tale instituat ratiocinium. Quicquid est huiusmodi vt aquè naturæ studeat atque cum morbo pugnet, id conuenienter cuique febricitanti potest exhiberi. Huiusmodi autem est ptisana, vtpote, quæ inter cerealia cibaria ita reliqua superet, vt nullum sit quod omnes eius vires obtineat. Nam stomacho tumultum non infert, nec fluctuationes aut

Cibus imbecillis quis.

6. Epid. 4. 17.

Defenditur Hippocrates.

Cibus sitis expers.

Expeptes.

Liquidus.

Vt in vsū vertendus sit hic Aphorismus.

Ptisana laus.

flatus

status parit, si modò benè coquẽdo intumuerit, & ita omnes deposuerit flatus tota est æqualis, & facilè eam ventriculus amplectitur: quia ventriculus calore febrili æstuãs, modice gaudet cõtrariorũ vsu. Cùm ergo à ventriculo conficiatur, egregiè studet natura. Eadem quoque pugnat cũ morbo, quia frigiditate & humiditate sua calorẽ febrilẽ infringit: humorẽ putrẽ febrilem, si fuerit pepasmi capax, leniendo præparat ad pepasmum. Si verò fuerit is pepasmi expers, ipsum excludit & deturbat, obstructionesq; viscerum tollit. Sed
Obiectio. *obijcies, Hydropicis, quorũ affectio febrẽ habet cõiũctã, nõ cõuenit victus humidus. Respõdẽt, Hippocratẽ hoc intellexisse de his, qui laborãt ex febre essẽtiali: sed hydropicorũ febris est symptomatica. Verùm hæc solutio est nulla: nã & de symptomaticis & de essẽtialib⁹ agit febrib⁹. Hic enim Aphorismus ex eo loco sũptus est, vbi agit Hippocrat. de pleuritide, ad quã præscribit ptisanam. Dicemus ergo, quòd ineunte febre si immineat periculũ hydropis, venã secabimus, interdicemus vsũ vini, cibabimus diæta refrigerãte & humectãte. Nã si maior ratio habenda sit causæ quàm symptomatis, pugnãdũ est cũ febre. Perfecto autẽ hydrope, potiùs pugnandum est cum symptomate, quàm cum causa, quòd aqua ibi hærendo putrescat, & in sui contagionem viscera cũcta trahat.*

1. Qualitate & consistentia liquidæ, sitis expertes.

2. Quòd acrimoniam caloris infringãt, obstructa liberent, materiam pepasmi capacem concoquant, expertem verò excludant. nec naturæ negocium faciunt, nec aluum superant, quæ est aphthodes in omni febre valida.

3. Qui natura sunt humidi, & qui similium

ũ gaudent, & natura ſuo ſtatu conſeruatur
militudine ſubſtantiæ.

4. Nam ſtudendum eſt naturæ inſitæ &
ſcititæ, atque vnà pugnandum cum morbo.

XVII.

Καὶ οἷσιν 1 ἅπαξ, ἢ 2 δὶς, καὶ 3 πλείω καὶ 4 λάσσω, καὶ κατὰ 5 μέρος. Δοτέον δέ τι καὶ τῇ 6 ὥρῃ, τῇ 7 χώρῃ, καὶ τῇ 8 ἡλικίῃ, καὶ τοῖς 9 ἔθεσι.

XVII. Quinetiam quibus conſentaneum
ſt 1 ſemel aut bis die[2 paſtum inire]quibuſ-
ue 3 pleniore aut 4 parciore manu & quo
progreſſu fieri oporteat. Sed concedendum
ſt aliquid 6 tempori, & 7 regioni, & 8 ætati,
& 9. conſuetudini.

*Cùm iam perſpectum nobis fuerit iure ptiſa-
ā exhibendū eſſe, & quo loco (quod animaduer-
imus ex perſpiciētia virium ægri, hiſtoria mor-
i, & paroxyſmi) tum verò illud conſiderandum
ſt, quo modo ſit exhibenda, quod ex eiſdem elu-
et, vt in pleuritide cùm os humeſcit, num bis* Quo modo.
*vel ſemel exhibere de die, & num larga manu
vel aliter, & num ſemper vt inſtituiſti.*

1. Vt ſi expectorato nondum madeſcat os,
iréſque id ferant, vt ſemel tantùm come-
dat in productiore aliquantulum morbo.

2. Si os à ptyalo madeſcere ceperit.

3. Quóque vberius procedit expectora-
tum, eò pleniore manu dandum: quò inde fir-
miora reddita latera, fœliciùs expectorent.

4. Si nondum expectoratum procedit, nec
homo ſit picrocholos, ſed phlegmatias, nec
vires proſtratæ langueant.

5. Scilicet qua ratione, vel viciſſim & pau-
latim: númque id eodem ductu agendum vt
inſtituiſti: quid aliter agendum.

6. Quo

6. Quo tẽpore vires ab exhausto laborant.
7. Nã in frigidis regionibus multũ dãdum.
8. Nam pueri alacriores, inediæ sunt impatientes.

9. Ne œconomia naturalis soluatur ac immemor officij sui reddatur, immutatione temperamenti, habitus, & actionis. Vt τὸ κατὰ μέρος recte intelligamus, scire debemus hoc referri ad occasionem mutandi cibi in qualitate, copia, & numero. Vt num integra ptisana vel eius cremor sit exhibendus, quæ ratio ducitur ex morbi & ægri natura, quibus nimirũ modò inuitamur ad cibum exhibendum, modò auocamur. Examinatur enim hoc Aphorismo an, ineunte ptisanæ vsu, mitificato scilicet iam morbo, integram ptisanam sumere debeat, vel num potius solum cremorem ptisanæ: & num eam parca manu. Et num ita præbendum, non tam ratione morbi, quàm ægri: quia reuocat ventriculum ab ocio ad negocium. Dein postridie, vbi ptisanæ iam ventriculus assueuit. & quo certiora pepasmi indicia morbus dederit, eo pleniore manu tum in qualitate, tum in frequentia & quantitate ptisanam sumet. In quantitate, quia magna copia: in qualitate, quia ptisanam integram: in frequentia, quia bis die sumet, idque ratione morbi, naturæ tum communis tum ægri. Neque ab hoc ptisanæ vsu cessabit (quia sine intermissione viribus est opus) vsque ad morbi solutionem. nisi astrictior fuerit aluus, qua venter distenditur, difficultas spirandi augetur, & caput symptomatis plethoricis affligitur: hoc solùm casu semel die tantùm præbenda est ptisana: & altera pars diei insumenda est

τὸ κατὰ μέρος quid sit.

Aluo constricta quo modo trãsigendum.

a est in prouocanda alui deiectione. Dicit
utem Aphorismus aliquid dandum esse con-
netudini: quia quorum ventriculus semel aut
is humescere, intumescere, concoquere con- *Consuetu-*
ueuit: si defraudetur, mutata consuetudine; *dini ali-*
emperamentum, habitum, & actionem im- *quid dan-*
nutat. Addit concedendum aliquid esse re- *dum.*
ioni & ætati: nam iis aut ex inopia laborant
ires, aut augetur calidum natiuum.

XVIII.

1 Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία 2 δυσφορώτατα,
φέρουσι χειμῶνος 3 ῥήϊστα, ἦρος 4 δεύτερον.

XVIII. Æstate 1 & Autumno cibos 2 æger- *Cibi quãdo*
rimè ferunt, Hyeme 3 facillimè, mox 4 Vere. *bene &*
1. Hîc explicatur superius κατὰ μέρος. Cùm *malè fe-*
scilicet iure & necessariò bis de die, & plenio- *runtur.*
re manu cibos capere debent iam mitificato *κατὰ μέ-*
morbo. Iam itaque quo progressu id fieri de- *ρος expli-*
beat docet. Nam officij vacuitate aluus red- *catur, hoc*
dita est ignauior, cùm siccus esset morbus: ac- *est, quo*
cedit iam quòd æstate languet calor natiuus, *progressu*
quódque natura ægrè se conuertit ab ocio ad *cibus auge-*
negocium. *ri debeat in copia & frequẽtia.*

2. Quòd eo tẽpore calor natiuus quasi effœ-
tus lãguescat, & autumno densantur corpora.

5. Quòd ventres tunc sint calidissimi, &
somni longissimi.

4. Magis enim euaporat quàm hyeme ca-
lidum natiuum. Ad constituendam itaque vi-
ctus τέκμαρσιν, valet plurimùm temporũ di-
stinctio. Acsi diceret, is qui iure genio indul-
get iam, (editis pepasmi notis) post bidui vel
quatridui inediam à dato cibo affligitur: pro-
ptereáque summa prouisione est opus in cibi
qualitate, copiâ & frequentia: tum verò plu-

ribus damnis augetur æſtate quàm hyeme, autumno quàm vere, ſi quod peccatum fuerit in cibi qualitate, copiâ, vel frequentiâ. Si quis dixerit, Nutritio eſt vacuati repletio: ſed æſtate plus vacuatur, hyeme minus. Quare æſtate plus exhibendum quàm hyeme. Reſpõdet Galenus: Vtroque tempore magnam fieri euacuationem: æſtate quidem quia calor natiuus, (cuius hyparxis conſiſtit in blandiſſimo calore) eſt languidior & pori patentiores, vnde ſudores fluunt craſſiores. In hyeme verò quia pori magis ſunt aſtricti, & calor natiuus maior, magis per ſenſibilem effluxum vacuantur homines. Quia quò calor eſt vehementior, eò magis effluxus fugit ſenſum.

Hyeme cur plus dandum.

XIX.

Τοῖσιν ἐν τῇσι 1 περιόδοισι παροξυνομένοισι 2 μηδὲν διδόναι, μηδ' 4 ἀναγκάζειν, ἀλλ' 3 ἀφαιρέειν τῶν προσθεσίων πρὸ τῶν κρισίων.

XIX. In morbis qui 1 per circuitus recrudeſcũt, nihil eſt 2 exhibẽdũ, neq; vlla ratione 3 adduci quis debet vt aliquid exhibendum putet: ſed cõtrà demenda 4 cibi acceſſio ante criſes.

In Paroxyſmis adſtinendum.

q. d. Decipimur ſpecie infirmitatis. Si enim vires vi morbi languent, non exhibebis cibum: ſed ſi ab exhauſto laborant. Hippocrates hîc loquitur de progreſſu ad infirmitatem: ſuperiùs egit de progreſſu ad ῥώμην *Finitur hoc Aphoriſmo tractatus decimusſextus à diæta. nam ſequentibus Aphoriſmis redit ad euacuationes & purgationes vnde hunc librum auſpicatus fuit. Definiuerat enim Hippocrates medicinam additionem & ablationem. Ab ablatione inchoans, primis Aphoriſmis egit de ablatione materiæ morbificæ (nam inde pendent morbi acuti)*

Ordo Aphoriſticus Hippocratis.

venæ

na sectione & purgatione. Sed quia cibo opus t semper: quo modo is institui debeat, ne au-atur materia morbifica ex sinistro eius vsu, ctenus egit. Videtur autem prima fronte idem e hic Aphorismus cum vndecimo superiore: quaquam tamen est. Nam licet demonstratio uius ex illo sumenda est, alius tamen est triusque scopus. In illo enim agit de occasione bi exhibendi: hîc agit de vtendi modo: vt hic phorismus vsus distinctionem contineat. Ac si iceret, Ventum est ad id tempus, vt qui ieiuna-it triduum, biduum, aut quatriduum, cibos iure ebeat capere, (mitificato nimirum iam morbo, d comparandam corporis infirmitatem) larga anu vel parciore, bis, vel semel, prout morbus exigit. Quaestio itaque nunc est, ex quo cœpe-t vti ptisana, an ea semper, sine intermissione ti debeat. Respondet libro secundo De victu orum qui ex acutis morbis laborant. Quod sic odò aluus astrictior ab ea non auocet. Nam hoc asu priùs iniiciendus est clyster. Addit Hippo-rates adhuc aliam exceptionem, hoc modo: Ex uo ptisana vti cœpistis pro viribus comparan-lis, ea sine intermissione vti debetis, modò non aborarit ex eo morbo qui per circuitus ingra-escit. Quia in eiusmodi, eo ipso die, quo circui-um faciet morbus debebis abstinere in totum, & perfectam intermissionem in iis expectabis. In continuis verò remissionem obseruabis. *Sensus Aphorismi*

1. Periodus est duplex, Vniuersalis, & singularis. Vniuersalis dicitur Hippocrati ἔφοδος, hoc est appulsus morborum, vt dicimus quaternarium primum esse, primam periodum. Singularis periodus est totum illud tempus accessionis & remissionis. Hoc igitur Aphoris- *Periodus duplex.*

mo

mo videtur circuitus & pro vniuersali & pro particulari periodo accipi posse.

2. Ne auocetur natura à pepasmo ad pepsin. & eo tempore aluus impura est, affluxu materiæ morbificæ.

3. Prognost. 3. Id est nulla necessitate coactus quis exhibere tunc cibum debet. accipitur enim τὸ ἀναγκάζειν passiuè: nec satis commodè id quidam reddunt (neque cogere) nam quando coges ægrum, cui iudicas non esse exhibendum cibum? Quasi dicat, decipimur infirmitatis specie: dum non rectè nobis perspecta est caussa infirmitatis, vt propter illam cibum exhibendum putemus. Non enim ad omnem infirmitatem cibus est exhibendus. nam cùm ad varias caussas vires deficiant, si illæ vi morbi langueant, non exhibebis cibum: at si ab exhausto fiat virium infirmitas, iam solùm vires cibum requirent.

ἀναγκάζειν quid.

4. Antequam nimirùm adiungendam putes cibi accessionem, iam deducas.

XX.

1 Τὰ κρινόμενα καὶ τὰ 2 κεκριμένα ἀρτίως, μὴ 3 κινέειν, μηδὲ 4 νεωτεροποιέειν, μήτε φαρμακείῃσι, μήτε ἄλλοισιν 5 ἐρεθισμοῖσιν, ἀλλ' ἐᾶν.

Cautio. XX. Quæ 1 iudicantur perfectè, quæque 2 iudicata sunt exquisitè, nullo modo 3 mouenda, neque 4 nouanda, neque medicamentis purgantibus, neque aliis 5 irritamentis; sed missa facienda.

1. Cautio pharceutica. Superioribus Aphorismis, egit de qualitate & quãtitate euacuationis, nunc docet tempus & modum euacuandi, & qua cautione vsus eorũ iniri debeat. Quæ itaque, dicit, iudicantur, nimirùm propriâ

priâ crisi. quia quot sunt morborum ideæ, tot sunt & κρισίων differentiæ. tamen quò natura viam affectat, eò maximè criseos inclinationes fiunt. Ex quibus duobus principiis, hanc colligas definitionem: Propria Crisis est quæ secundùm morbi ideã, pro foco ipsius, & pro natura eius qui iudicatur, inclinationes facit. Dixi in hac Definitione, Pro natura eius qui iudicatur: Quia febris ardẽs in iuuene, per haimorrhagiam: in sene, per dysenteriã iudicatur. *Crisis quid.*

Talia autem perfectè iudicantur, quæ ante significata fuere signis apparẽtibus ad speciem & tempus futuræ crisis: quęque cõmodè effundũtur in qualitate, quãtitate, tẽpore, & excernendi loco & modo. Huiusmodi autem crisin dicimus non perfectam, si in illa desideretur vlla harũ rationum. Vt, non est perfecta crisis Phrenitici, si quarto die profundit stillatim paucũ & sincerum sanguinem. Etenim desideratur ratio temporis: nam quæ paribus diebus accedunt, paribus iudicari debent: quæ imparibus, imparibus. Desideratur etiam ratio in modo excernendi: nam stillatim illi manat sanguis. qui debebat ferri ἀθρόως, hoc est, cõfertim. Peccat etiam hæc excretio in quantitate: nam paucum emanat: etenim nihil paucum est criticum. Postremò in qualitate, syncerus sanguis stillat: etenim nihil sincerum est bonum. Nihil rectè fit, quod antè significatum non fuit, signis apparentibus ad tempus criseos: id est, signa pepasmi præcedere debẽt crisin. Quare signa apparentia ad speciem crisis, incerta & calamitosa sunt, nisi præcesserint signa ad tẽpus. Nã illæ excretiones sunt symptomaticæ. Quare, fœlicẽ crisin signa pepasmi *Perfectè quæ iudicentur.* *Crisis imperfecta.*

præce

præcedere debent, & symptomata perturbationis criticæ. quæ duplicia sunt: quædã enim apparent ad tempus, alia ad speciẽ futuræ crisis. Quæ signa nisi præcesserint, excretiorẽ talem nequaquam criticã, sed symptomaticam vocabis. Signa quoque ea ad speciem criseos incerta sunt & calamitosa, nisi præcesserint signa ad tempus crisis. Exempli causa, Laboret aliquis iuuenis ex febre ardẽte. Si apparuerint illi die quarto in lotio signa pepasmi, dices hunc iudicandum die septimo. Si verò ante septimum diẽ appareat facies rutila, micantes oculi, & reliqua talia signa, dices eum per haimorrhagiam iudicandum. Vt si signa pepasmi non præcessere, nam ea ad tempus crisis apparent, erit symptomatica excretio. Si verò illa haimorrhagia ita fiat, vt in illa nulla ratio desideretur, dices illam crisin perfectam fuisse. Atque vt acuti morbi excretione, ita diuturni morbi abscessu iudicãtur: Hoc est translatione materiæ ab vna parte in aliam: Nisi tamen eum ab abscessu liberarit vrina copiosa, quemadmodum euenit seruo Archigenis. Abscessus autem perfecti hæ sunt conditiones, vt fiant die critico, lõgissiméque à parte affecta, & κατ' ἴξιν, id est, è directo, & in partem totius materiæ capacem, vt liberet ægrum. Vno verbo, Neque morbo sit impar, neque naturæ sit impar. Morbo par est & naturæ, bubo ponè aures, exanthemata morbo sunt imparia, & naturæ paria. hydrops in febrem, naturæ impar. sed morbo par.

Exemplũ practicum.

Abscessu qui iudicantur.

Empyreumatis, & materiæ morbificæ superstitis notæ.

2. Ita vt nulla supersit mala empyreumatis qualitas ignea: cuius signa sunt sitis, & oris siccitas: nec etiam restibilis sit materia morbi

morbifica, cuius signa sunt amaritudo oris cibi insuauitas, & deiecta appetentia. Sed vt it integra redintegrataque œconomia naturalis in assumendis & excernendis: & vis vitalis ac animalis memores sint sui officij. Siue it ἐν ταραχῇ critica, siue in vacuatione critica.

3. Quatuor complectitur, vacuationem, coeffusionem, quod συνεκχυμοῦν dicit Hippocrates, reuulsionem, & deriuationem. Quæ quatuor ita dicuntur, quòd euacuare dicimus, quoties sine distentione partis aliquid educimus. Effundimus, cùm quod deest euacuationi excitamus: reuellimus humorem qui fertur per loca lege naturæ non consentanea: deriuamus eum, qui fertur quidem per loca lege naturæ consentanea, sed ex euentu dissentanea.

6. Epid. 2, in initio.

Coeffusio quid.

Reuulsionis & deriuationis discrimen.

4. Est verbum agricolarum: & significat hoc loco alterationem caloris vel frigoris. q.d. non est locus alterantibus: quemadmodum pragmatici id moliuntur sæpe syrupis & similibus imprudenter. Nouare cùm dicit, collineat ad empyreuma: cùm ait Mouere, ad materiam morbificam respicit.

5. Vt lenientibus, balneis, clysmis, &c. Et tamen modum reficiendi præscribemus. Scribit Hippocrates, malè Simoni ad exanthematum curationem à Medicis præscripta fuisse medicamenta vomitoria. Quia illa Simonis exanthemata, nihil aliud erant quàm crisis quædam in cute vestigia. Puto, inquit, si quis calida fouisset iuuari ægrum potuisse. q. d. cum huiusmodi perfectæ crisis vestigiis, est pugnandum Topicis. Atqui hoc est quod

Simonis exanthemata.

præci

præcipit Hippocrates, vbi ait, Vbi fauces ęgrotant, aut tubercula nascuntur in corpore, excretiones inspiciendas esse. Nam si excretiones fuerint laudabiles, corpus erit integrum. Quare in his abstinendum: Si enim rectè mouet natura, excitabis tu importunâ pharmaciâ hypercatharsin: si tu κάτω, illa fortassè ἄνω. Suadeo ne quis in ipsa crisi pharmacum ad coeffusionem propinet: supersede diem vnum aut alterum. Id enim longè tutius: nescis enim quónam abeat natura: quæ enim segnescere videtur iam, ac languidè excrementa excludere, hanc mox viuida quadam vi maximam succorum copiam deposuisse vidimus. Quòd si quid irritamenti à pharmaco accessisset, in fluxum calamitosum facilè se laxasset.

Medicus sit spectator, non actor.
Cautio.

XXI.

Ἃ 1 δεῖ ἄγειν, ὅκου 2 ἂν μάλιστα ῥέπῃ, 3 ταύτῃ ἄγειν, διὰ τῶν 4 ξυμφερόντων χωρίων.

XXI. Quæ ducenda 1 sunt, eò 2 ducenda quò 3 maximè natura viam affectat, per loca 4 lege naturæ commoda.

Præcedenti aphorismo de perfecto naturæ motu egit: iam de imperfecto, cùm nimirùm natura languidè mouet adeò vt medica manu opus sit. Hæc sit naturæ adiutrix. Agit enim hoc primò libro De purgatione, cùm mutatio sit siue ad robur siue ad infirmitatem virium.

1. Est illud necessitatis verbum, recidiuæ motum subindicans. Cùm nimirùm superest materia morbifica à præcedente morbo, quæ non integrè crisi, exclusa fuit. Vel si turgeat iniqua materia.

2. Intus, foras, sursum, deorsum. nam quot sunt

sunt morborum ideæ, tot sunt differentiæ motuum humorum.

3. Morbi grauioris metu, & ne ruat materia in partem, cuius officio vita carere non potest.

4. Quasi dicat ægri vires valeant, nec sint loca ex euentu incommoda. Quare non satis est vt moliamur purgationem eò quo natura & humor viam affectat. Vt si quis polypo obsessus etiam catarrhis obnoxius sit narium: abducet medicus doctus eum fluxum apophlegmatismis ad palatum & os. Ita in dysenteria minimè totum corpus per afflicta intestina euacuamus: licet sæpiùs scriptulo vno aut altero rhabarbari & corticum myrobalanorum ea, quæ intestinorum inuolucris concepta sunt excludamus. Ex hoc Aphorismo sumitur Definitio Purgationis: Quæ est humoris qui in vitio est, quò natura vergit, per commoda loca exclusio. *Purgatio quid.*

XXII.

1 Πέπονα φαρμακεύειν καὶ κινέειν, μὴ 2 ὠμά, μηδὲ ἐν 3 ἀρχῇσιν, ἢν μὴ 4 ὀργᾷ· τὰ δὲ 5 πλεῖστα οὐκ ὀργᾷ.

XXII. Concocta 1 medicamento purgare ac mouere oportet, non 2 cruda, neque 3 ineunte morbo, nisi matèria 4 turgeat: plurimum 5 verò non turget.

Aphorismo hoc agitur de occasione purgationis. Vbi obserua quòd natura expellat: medicamentum verò attrahat: Quia naturæ officium est prõcoquere, segregare, & expellere. Naturæ autem deberi expulsionem, docet Galenus vbi agit de pyris, vbi dicit Naturã vsu pyrorum roboratam, calum exclusisse. Quod si igitur nec Naturæ ex- *Purgatoria occasio & quibus opus sit ad purgandum.*

pellenti, neque medicamẽto attrahenti cedit humor, id fiet quod alibi dicit Hippocrat. Quòd medicamẽtũ frustrà exhibitũ liquefaciat & consumat ea quæ morbo resistunt. Hoc est partes solidas & harũ virtutẽ atteret: adeò vt morbus fiat ex euentu lethalis. Hinc sequitur, quod si eo tẽpore quo neque naturæ expellenti, neque medicamẽto attrahenti humor cedet medicamẽtũ porrexeris illud nihil aliud præstabit quàm calorẽ febrilem augere. Quare sint concocta, hoc est, vi naturæ mitificata & ad temperiei mediocritatem reducta. Sed dices, si natura perferre potest vt ea quæ turgent ineunte morbo excludantur, quare non feret vt etiam cruda extrahantur? Respondemus quæ orgasmo feruntur facili remedio abduci possunt, nam sponte concitantur: quod crudis negatur, nam violentia hîc opus esset, & frustra.

Purgatoria remedia cur lædant.

Quæstio.

Purgationi bonæ tribus opus est.

1. Quia ad legitimã purgationẽ, quæ artificiosè præscribitur, tria sunt necessaria, naturæ vi, meatuũ libertate, & materiæ præparatione. Quãuis igitur ineũte morbo naturæ vis sit robusta, plus tamen valet materiæ cõtumacia ad auocandum nos ab exhibitione medicamenti purgatorij, quàm naturæ robur valeat & inuitet ad huiusmodi exhibitionem. Porrò concoctionis duo sunt genera, vna est rei naturalis, id est rei coquendæ, in coquentis naturam cõmutatio: & dicitur pepsis. Altera, rei præter naturam, quę vt causa morbifica, à natura vincitur, & mitificata naturæ vi, ad excretionem præparata iam est: & coctionis particeps dicitur. Quãuis enim partibus solidis non assimilatur: attamen ideam gerit partis eius vbi suppurat. Vtriusque autem coctionis sola natura est causa, hoc est, virtus partium solidarũ. Nã

Coctio duplex.

calo

alor præter naturam nullam vim mortificãdi
aber:ideóque quæ coquuntur & quæ mitifi-
antur non causis efficientibus, vel solâ mate-
â differunt. Nam res quæ suppuratur con-
epit quidem in se calorem præter naturam:
erùm is nihil pręstat ad mitificationē. Ideó-
ue refert tãtùm quoddã vestigiũ partis alte-
itis:sed planè ipsi assimilari nequit. Rectè di-
ebat ex hoc Aphorismo Seneca: In morbis ni- *Cons. ad*
il est magis periculosum, quàm immatura *Helu.*
edicina: Et Liuius, Medici plus interdũ quie- *Lib. 22.*
,quam mouendo & agendo proficiunt.
2. Sunt variæ cruditates: quot enim sunt *Cruditas: quos.*
enera coctionum, tot genera sunt crudita-
um. Quædã enim cruditas pepsi corrigitur,
uædam pepasmo. Sic pituitam dulcem dici-
us esse crudam, quæ cocta abit in sanguinē,
partibus nostri corporis tãdem assimilatur.
anc quoque cruditatē habere dicitur bilis in
o genere, cùm redditur copiosior, & dũ cõsi-
entia in vitio est. Rursus cruditatis quæ sub
pasmũ cadit duo sunt genera, nã quædã cru-
tantùm sunt, sed pepasmi capacia, vt est san-
uis in phlegmone. Alia verò cruda pepasmi
nt expertia: qualis erat illa bilis, in pesti-
nti constitutione, segregata à sanguinis mas-
.Dicuntur igitur hoc Aphorismo cocta, quæ *3. Epid. 3.*
partium solidarum sunt mitificata. Hæc
lia pharmaco trahenti, & naturæ expellenti
dent, ac inoffenso cursu effundentur. Cruda
valido pharmaco tentaueris, liquefacies ea
æ morbo resistũt, fiétq; inde morbus letha-
.Sit itaque pharmacum analogum materiæ
ctæ, ne, si fortius id fuerit, cruda moueas
à, tunc per ἐπίκρασιν abduces, cum partim

cruda partim cocta illa fuerit. Et abſtinebis tunc ab elateriis, id eſt, agitatoriis, vt agaricum, elleborum, peplium.

2. Quo tempore ſymptomatum mutatio potiſſimum incidit. q.d. Quamuis principium morbi videatur aptiſſimum tẽpus eſſe ad purgandum: quod videlicet Natura nondum vi morbi fracta, cùm adhuc ſit robuſta, tum ſymptomata leuiſſima, tamen maior eſt vis auocãdi à purgatione in materiæ hoc tẽpore contumaciâ, quàm inuitandi ad purgationem in naturæ robore. Vocat hoc loco principiũ id tẽpus, in quo cruda ſunt omnia, hoc eſt quatuor primos dies. Sed obiicies, Incipientibus morbis, ſi quid mouendum videtur moue. Reſpõdemus non eſſe mouenda in principio ea cruda, quæ morbo ſunt propria: ſed ventriculi & inteſtinorum impuritas excludi poteſt.

3. Aph. 29. Principiũ morbi quid.

4. Hoc eſt, niſi materia pepaſmi expers quaſi furore percita, modò huc, modò illuc feratur, ob copiam & malignam qualitatem, crebrãque ſymptomatum mutationem adferat, quod ineunte morbo, ſi vſui venerit, fieri ſolet, non autem prouecto. Varia autẽ ſymptomata profert turgens materia, vt varia fuerit pars, quam incurrit, temperamento, actione, vſu, & eſſentia. Quemadmodum in phreneticis mirabilem ſymptomatum mutationem experimur, vt modò viſu ſolo, modò auditu ſolo, modò linguâ ſolâ, modò aliis delirent partibus. At cùm fixus eſt humor, ferè fit vt ſymptomata humoris morbifici vim & partis obſeſſæ naturam ſequantur. Alioqui, cùm is fixus non eſt, idem, dico, humor in diuerſis partibus, diuerſa mouet ſymptomata. Ratio autẽ, Quare hæc mate

Symptomata varia unde.

Phreniticis cur varia.

ateria ita variè in partes ruat locúmq; com-
nutet est, quòd nostræ naturæ sit dissentanea
sque adeò, vt nulla pars ne ad punctũ quidem
emporis eam perferre queat. Et omnis pe-
asmus tempore oboritur à vi partium solida-
um: quare cùm eam nulla pars ferat, coqui
æc iniqua etiam materia nequit. Primo ergo
empore molienda est eius euacuatio. In eo
utem humore qui pepasmum recipit, vt sunt
psius pepasmi gradus, sic quoque purgationis
sse debent. Nam vt primùm concoctum ali-
quid fuerit, ita id rhabarbaro purgabis vt na-
ura ea parte humoris cocti exonerata, reli-
quum concoquat faciliùs, si copia naturam
ideas opprimi. Vox orgasmi translata est ad
gritudines quæ properant & celeriter mo-
uentur, & præcipuè cùm laborantis sensus ab 1. Crit. 9.
nconcinno motu spirituum & humorum ir-
itatur. Persius Satyra 3.

Turgescit vitrea bilis.

Virgil.

Turgent in palmite vites.

5. q.d. Plures morbi acuti sequuntur ma-
eriam stabilitam.

XXIII.

Τὰ χωρέοντα μὴ a τῷ πλήθει 1 τεκμαίρεσθαι, *Non satis*
ἀλλ' ὡς ἂν χωρέῃ οἷα 2 δεῖ καὶ φέρει εὐφόρως. καὶ ὅκου *est plurima*
δεῖ, μέχρι 4 λειποθυμίης ἄγειν· καὶ 5 τοῦτο ποιέειν, *euacuari.*
ἢν 6 ἐπαρκέσῃ ὁ νοσέων.

XXIII. Quare excretiones non à copiâ
aut numero 1 metiri oportet, sed prout qualia
2 decet feruntur, & ægri ferunt ex facili. Nam
si vel ad 4 lipothymiam vsque mouendum sit,
faciendũ 5 id sanè, modò æger 6 par esse possit.

a Non enim satis est plurima euacuasse,

ſed quæ in vitio ſunt. quantitate itaque opus eſt, ſed non quauis verùm tali quà excluditur morbifica materia, ita vt euphoria ſequatur. Intelligit per excretiones: quaſlibet effuſiones, vt in pleuritide trahet ſanguinem, dum color mutatur.

1. Hoc eſt, ſcienter colligendæ ſunt ex euphoria & excrementi prauitate, ſiue illæ arte vel ſponte fiant.

Duo vacuationis iuſta ſigna. *Hiſtorica obſeruatio.*

2. q. d. Duo ſunt iuſtæ vacuationis tecmeria in omni vacuatione, ægri alacritas, & humoris qui in vitio eſt excretio. Obſeruandi interdum quædam excreta mole parua, attamen vi magna, fuiſſe, ac ægros liberaſſe. Id euenit quã plurimis dum peſtilens illa febris, quam Hungaricam appellabant graſſabatur Anno ſeptuageſimo ſecundo ſupra milleſimum quingenteſimum. Manabat tunc quibuſdam hac in febre ſanguinis ſubſtillum è naribus exiguũ, verùm illud erat purpureum roſeóque fulgore micans: metus namque is ſanguis erat arterialis nimiâ flammâ incandeſcẽs. Ita illi euadebant. Vnde ſæpe mecum cogitaui, Nũ ſalutariter in his arteria aperiri potuiſſet. Sed quis audet? Doctiores quæſo hac de re cogitent.

Problema practicũ.

4. Vt in ſymptomatibus quæ aut magnitudine aut malignitate ſuas cauſas vincunt, in triſti dolore cynanche, vt nimirũ inflammatio exſtinguatur, & vt orgaſmus reuocetur.

Symptomata quæ indicent curationem.

5. Vt fuerit ſpecies & eſſentia morborum, periodorum, cauſarum, ſymptomatum, foci, & criſeos, ita debet eſſe qualitatis cuiuſque rei vacuandæ ratio. Nam ex iis quanta eſſe debeat vacuatio diſcendum eſt: adhibita tamen ratione naturæ tum communis, tum

pro

propriæ ægri, quæ ſæpe auocat. Nam Melancholici larga manu, idque medicamentis valentioribus, purgari poſſunt: bilioſi parcè,& clementioribus, illi per inferiora,hi per ſuperiora,modò non ſint tabidi. Habenda quoque eſt ratio temporis,præſentis & anteactæ vitæ. Signum autem iuſtæ purgationis eſt ſitis, excitata non quidē à qualitate medicamenti,ſed ab euacuatione. Sed pugnare videtur hic Aphoriſmus cū tertio ſuperiore, vbi vetat Hippocrates. Ne quis ad extremum euacuet etiam habitum athleticum. Nam ſi hic qui maximè euacuationis eſt indigēs minimè eam perfert, multo minùs eam perferet,qui ea minùs eget. Certè vbi ſymptomata cauſas ſui effectrices vincunt, tum maioris emolumenti gratia ad lipothymiam eſt euancuandum. Hæc lipothymia fit exhauſto vel irritato ſtomacho, non autem corde. Non enim hîc loquimur de ſyncope cardiaca, ſed de ea quæ fit male affecto ventriculo. Eſt enim cardiaca Syncope, præceps omniū viriū lapſus, corruptis ſpiritibus & partibus ſolidis à mixtione alienæ qualitatis, vel vi caloris, maraſmo, repletione:aut inopia alimenti. Ita Diagoras lætitia periit. Fit itaque ex ſubito ſpiritus motu aut vacuatione, alteratione vel interceptione Lipothymia itaq; eſt cum virium integritate: ſyn-cope non. Quare hîc non eò ducitur euacuatio, vt vaſa cōcidāt. Neque rurſum hîc loquimur de ea ſyncope, quæ quibuſdam in initio venæ ſectionis euenit ex metu, à collectione ſpirituum:neque de ea,quæ fit ab acri humore vellicāte ſuperius os vētriculi:(in talibus,quihuic lipothymiæ obnoxij ſunt,inquit Galenus, re-

Quæſtio.

Syncope quid.

ſupinis venam aperire ſolemus.)Sed de ea ſola quæ fit ratione euacuationis. Sed dices, Quando poterit æger par eſſe ſi animo deficiat? Certe lypothymia quidem eſt infirmitas: ſed huius infirmitatis reſtituendæ ratio eſt cõſideranda. Quædam enim facilè reſtituitur: ideóque in virtute naturæ multum ſpei eſt collocandũ, ſi partes ſolidæ fuerint integræ.

6. Parum hîc vocat Hyppocrates eum qui ſine infirmitatis metu, ad tempus poteſt illam lipothymiam ferre: vt cui corpus non ſit rarum, ſed ſolidum, ſucci plenum, ab anno viceſimo quinto ad quadrageſimum vſque, cum partium ſolidarum integritate, aëre temperato. Sed cùm rarò illa adſint, rarò ita euacuandum. Animaduerſione dignum quod ſcribit hîc Galenus: Vſu, inquit, nobis compertum eſt, euacuationes ad lipothymiam ductas ſæpe profuiſſe ineuntibus cauſis phlebotomia ad lipothymiam ducta refrigerat totum corpus illicò, febrémque extinguit aluúſque ſolui ab hac & ſudores manare ſolent, non ſine maximo commodo. In maximis verò doloribus, inquit, non maius noui remedium, quàm phlebotomiam vel pharmaciam, vbi opus eſt, ad lipothymiam ductam.

Euacuatio ad lipothymiam vbi neceſſaria.

XXIV.

In acutis morbis quãdo purgandum.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσιν 1 ὀλιγάκις, καὶ ἐν 2 ἀρχῇσι τῇσι 3 φαρμακείῃσι χρέεσθαι, καὶ τοῦτο 4 προεξευκρινήσαντας ποιέειν.

XXIV. In morbis acutis 1 raro, ac ineunte 2 morbo (ſi id faciendum) 3 pharmaciæ eſt locus. Atque id, adhibito antè 4 ſingulari iudicio faciendum.

1. Quòd morbi acuti pharmacorum cali-

dorum

dorum vi ingrauescant: & quòd illi ferè excretione critica finiantur. quos autem in morbos perfecta incidit crisis, rarò locus est purgationi. Et sæpe orgasmo non concitantur succi: vel si id euenerit, corpus non est εὔφορον.

2. Si nimirùm materia turgeat, vt solet turgere morborũ principiis: tunc enim mutatio symptomatum fieri solet, non autem cùm iam prouecti sunt. Non vltra secundum diem dicit Galenus hìc, illud agendum, nam his diebus turgẽt humores, vires firmæ sunt, necdum febris incanduit ab æstu.

3. Ne vires frangãtur, febrilis calor augeatur, efferáque materia in nobilẽ partem ruat.

4. ἐξ auget. i. Adhibita cautione & prouisione virium ægri & peculiaris naturæ, symptomatum concomitantium, & anteactæ vitæ vel diætæ. Quia qui prauo victu vsi sunt, non ferunt pharmaca. Sit corpus εὔφορον, nec vlla phlegmone sit in hypochondriis. Morbos acutos, ferè omnes Naturæ beneficio iudicari docet Hippocrates. Rarò itaque eos 6. *Epid.* 2. purgatione curamus. Si tamen aliqua purga- 9. tio necessaria fuerit, ea ineunte morbo est ineunda. Quia omnis mutatio symptomatum fit ineunte morbo. Atque hac purgatione excludimus, aut cacochymiam, aut materiam morbi effectricem. Si itaque plus commodi quàm incommodi attulerit pharmacia, illius ineatur vsus. Dicit Hippocrates singulari quodam iudicio hæc agenda esse. q. d. sit paratum corpus ad pharmaciam, & obserua quonam tempore crisis sit futura. Paratum minimè erit corpus ad pharmaciam si circumfluat crudis, lentis, crassis succis; siue

flatibus distenta fuerint hypochondria. Et si vrina (iudex acutissimæ febris) flãmea fuerit, aut si phlegmones internæ adsit suspicio, ac meatuũ obstructio. Age itaque medendi Methodo, ac primùm vide num sit purgandum. Deinde num quid obstet:de quibus antè iã diximus. Veruntamen clysmis, ac aluiducis medicamentis, vbi opus est, laxabimus aluũ. Hæc enim non venosum genus tentant: sed solùm eam prauitatem succorum prolectãtia, qui in intestinis ac prçcordiis è sanguinis massa separatæ hærent, effunduntur. Ego tali vtor. Accipe Cassiæ recenter extractæ, vnciam cum semisse, mãnæ electæ vnciã: syrupi rosati laxatiui vncias tres: pulpę tamarindorũ, si velis, semunciã: misce; fiat electarium liquidũ: Vtatur vno cochleario alternis diebus. Magno excipiatur vase hoc pharmacum, nã turget fermẽtaturque.

Laxant medecina vltißima inactius.

XXV.

Ἢν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι· τὰ δὲ ἐναντία, δυσχερῶς.

XXV. Si qualia purgari oportet excludantur, conferuntqúe alacriter. Sin contrà, difficulter ferunt.

Hic Aphorismus apotelesma est pracedẽtium quatuor Aphorismorũ. Nomen enim οἷα complectitur quinque conditiones cuiusque laudibilis purgationis. Vt fiat in morbis in quibus conuenit: vt humor morbificus educatur: eâ copiâ qua decet: cocta materia: per loca commoda. Differt hic Aphorismus à secundo huius libri Aphorismo; quod ibi de vltrò obortis fluxibus agat: hic de iis qui fiunt artificiosa molitione, ad natura imitationem comparata.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM LIBER II.

I. HEVRNII.

Paraphraſtica verſione, & breuibus ad obſcuriora loca Notis ſiue Commentariolis illuſtratus.

I.

Ἐν ᾧ 1 νοσήματι 2 ὕπνος πόνον 3 ποιέει, 4 θανάσιμον· ἢν δὲ 5 ὠφελέῃ, οὐ 6 θανάσιμον.

1. Quo in 1 morbo 2 ſomnus 3 laborem parit, 4 funeſtum: Sin autem 5 iuuat, nihil 6 funeſtum.

De corpore & eius variis affectionibus hoc ſecundo libro agit Hippocrates: & de purgatione cacochymiæ ſiue ſuccreſcentis, ſiue ſuperſtitis in morbis acutis. In initio huius tradit refectionis præcepta victo iam morbo, abſolutáque criſi. Hoc eſt, vt habendi ſint illi, qui iam à morbo conualuere. Nam hi aliter nutriri debent, quàm eo tempore cùm ad vigorem ibant. Et quia in his imbecillitas quædã remanet, ptereáque quia cacochymia quædã ſuccreſcit, ea purganda eſt; propterea etiam agit de purgantibus. Nam primo libro tradit modum reficiendi eos, qui adhuc morbo detinentur. Antequam autem eò veniat, (videlicet ad Aphoriſmum octauum,) initio proponit quædam generalia præcepta Rerum nõ naturalium. Quæ præcepta ſunt veluti quidã loci cõmunes, ad rerũ futurarũ de-

monstrationem. Ac primùm quidem agit de somno, quem docet non minus perniciosum esse, si in aliquo delinquat, quàm victũ. Sensus itaque huius Primi Aphorismi est, Si vnde plurimum opis & auxilij expectatur, inde periculi accessio adiungatur, planè id fuerit funestum. Atqui à somno in morbis acutis, multum expectatur præsidij. Cuius quidem Propositionis Minoris veritas hac ratione perspicietur. Nam vt calor natiuus intus vel foras viam affectat, ita somni & vigiliarum inclinationes fiunt. Quodsi itaque caloris natiui ita sit constituta hyparxis, vt sanguinis, spirituum & arteriarũ humiditatis (in quibus tribus calor ille natiuus residet) sit optima cõstitutio in qualitate, quãtitate & cõsistentia; nulla quoq; sõni vel vigiliarũ desiderabitur ratio. Nã cùm illorũ trium effluxus ac vapor similis sit ipsis subiectis bene cõstitutis, sõnus concitabitur dulcis & suauis. Est enim sõni materia vapor quidã benignus sãguinis, spiritus, & humidioris arteriæ, qui per venas iugulares & catoditas per arteriæ fertur ad cerebrũ, & sensũ communem vincit. Dixi somni materiã esse vaporem benignum. Nam Aristoteles quidem bene definiuit somnum, sed rationem malè reddidit, vt qui in duobus peccauerit: primò, quòd primũ sensorium nominauit cor: Secundò, quòd putauerit primum sensorium vinciri à multo vapore frigido. Huiusmodi enim vapor non somni, sed soporis potiùs causa est. Est enim triplex causa comatis, vt refrigeratio, qualis in Harmocrate: oppressio à materia frigida; & resolutio. Sõnus ergo naturalis cibos feliciùs concoquit, materiam morbificam mitificat, & symptomata omnia minuit. Nam somno vindicãtur pueri à calamitosissimis morbis.

Somni causa.
6. Epid. 4. 14. & Com. ad hunc Aphorismum.

Somnus quid.

Somni effectus.

Vigiliæ contrà, nã relinquunt materiã crudã, indomitam. Quales autem fuerint vapores ad cerebrum eleuati, talis erit & somni conditio. Si enim vapor fuerit acrior, somnus erit vel paucus, vel tumultuosior. Si materia sõnifera copiosior vel crassior, pro vero sõno tumultuosus erit, qui laborem adiunget. Porrò hic nõ agit de somno qui euenit ineunte paraxysmo, sed qui fit in eius fine: nec de eo qui imperatur interdiu ijs qui laborãt ex phlegmone visceris alicuius. Sed aget de eo somno hic qui loco præscribitur, & qui loco conciliatur, hoc est, in declinatione paroxysmi. Tribus opus est vt quis placidè dormiat, cerebro tẽperato, vapore benigno, & animo quieto. Vnde Virgili⁹: At nõ infœlix animi Phœnissa, nec vnquã Soluitur in somnos oculis, nec pectore noctem Accipit. Nam amore Æneæ inquieta mens erat.

Tribus ad somnum opus.

1. Hoc est, in cuius morbi paroxysmi declinatione, extra tempus criseos.

2. Somnus fit cum (quamuis non quiescat) se relaxat primũ sensificum, quò spiritus animales redintegrentur. Hoc autem euenit à blandioribus vaporibus sublatis sanguine ac suaui pituita in cerebrum: quibus refrigeratis ac in roscidum mandorum coactis, neruorum meatus oblinuntur, & quasi obligantur. Propterea Galenus Aphorismo huius tertio dicit somnum fieri, primo sensifico, hoc est cerebro refrigerato: vt vigiliæ ob primi sẽsifici calorẽ.

Somnus vt fiat.

3. A vapore, qui qualitate, copiâ, & cõsistentiâ in vitio est, & à cerebro malè affecto.

4. Nam inde ingrauescunt symptomata: somni vitio autem, manet inuicta causa morbifica, cuius coactio expectatur à somno.

5. Si in somno æger alleuetur, mitificato etiam morbo.

6. Nam

6. Nam superstitem vim naturæ denunciat: cuius vi superatur morbus: eamque esse potentem materia morbificæ.

I I.

Ὅκου παραφροσύνην ὕπνος παύει 2 ἀγαθόν.

1 1. Vbi (enim) somnus delirij vacuitatem adfert, 2 bonum.

Confirmatio præcedentis Aphorismi. Hoc enim argumento est, naturã de morbo, id est, de materia morbi triumphare: eoque magis, quòd eam depellat affectionem (nimirùm delirium) quæ magis ingrauescit cùm aut somni materia aut cerebrũ in vitio est. Intelligendus est hic Aphorismus de eo delirio, non quod fit propria affectione cerebri, qualis est primigenia, vt phrenitis, cui⁹ symptoma est febris, sed de eo quod fit per metastasin materiæ, à febres cuius symptoma est deliriũ. Nã illud primigeniũ delirium à somno magis accenditur. Vbi verò in hoc delirio symptomatis humor trãslatus mitificatur somno, significatio fit bonitatis materiæ, & vigoris caloris innati: & quòd vapores benigni rigant cerebrum (vnde squalor cõtractus cerebri mitescit) profecti à sanguine benigno visceribusque integris. Quasi dicat, Vt calamitosum, si vnde plurimum opis expectabatur (vt à somno) inde plurimum mali proueniat: sic contrà, Si à somno, vnde, in morbis viscerum plurimum metuitur: viscera ea somno recreentur, & à morbi viscerum mitificentur, somnus ille erit maximè salutaris & necessarius. Delirij, grauissimi mali, meminit: sub eo reliqua complectens.

Delirium quale à sõno mittecat.

2. Est enim signum iam iam adfuturæ salutis. Nam nulla res magis delirium auget quàm somnus, si causa in cerebro sit concepta.

III.

1 Ὕπνος, 2 ἀγρυπνίη, ἀμφότερα τῦ μετρίε μᾶλλον γενόμενα, κακόν.

III. Somnus 1 & 2 vigilia, vtraque si 3 immoderata sint, malum. *Somnus.*

Est enim somnus, authore Aristotele, δεσμὸς τῦ πρώτε αἰσθητικῦ, id est, vinculũ primi sensifici. Est ergo somnus non tã quies quàm relaxa-uadam primi sensifici ab assiduo opere: dũ nirum occupatur cerebrum in spirituum animalium instaurationem, quibus fuerat penè exaustum sentiendi, cogitandi, & mouẽdi assiduiate. Mulcebra autem cerebri est suauis anathyniasis: quæ si vitium traxerit profundiorem illum facit, vel eum serpere grata quiete non patiur. Vt enim quis placidè dormiat tribus opus st, cerebro temperato, anathymiasi benigna, ac nimo quieto.

1. Quare immoderatus somnus metastasin morbificę materię ad caput significat, vnde excoctum redditur corpus ac languidum.

2. Nam cerebrum exhauriunt spiritibus, parẽtes cruditatum omniũ vigiliæ. Et inde significatio adfertur squalidioris cerebri, ac iniquę anathymiaseos, aut metastaseos in cerebrũ.

3. Hæc mediocritas reuocanda est ad naturam propriam & communem eius cui somnum adhibemus. Nam alia est mediocritas somni in puero, alia in sene. Rursus alia est mediocritas somni in eo qui septem diebus vigilauit continuis. Nam si is postea somno correptus, duos integros dormiat dies, hic somnus non erit immoderatus. Expendendæ enim sunt causæ naturales somni & vigiliarum: & in vtraque necessitas naturæ. Causa enim *Somnus mediocris quis dicatur.*

som-

somni naturalis est vapor benignus in cerebrum illatus. Non neglecta interim & ipsius cerebri consistentia: ita pueri sunt humido cerebro: ac proinde longiorem somnum requirunt: Contrà senes, quia ficciori & minùs calido, breuioré. Causæ verò naturales vigiliarū sunt, caloris natiui explicatio. Necessitas naturæ in somno, est attendéda ex ratione copiæ caloris natiui eius cui somnum adhibemus, & ratione vigiliarū quæ somnū præcesserūt. Necessitas verò naturæ in vigiliis est expēdenda, ad actiones animæ & corporis præclarè obeūdas. Erit ergo sōnus immoderatior: si has causas & necessitaté excesserit: Vigiliæ immoderatæ erunt, si supra quā actiones requirūt, fuerint longiores. Vt autem sanitas in symmetria conseruetur, oportet omnia esse moderata.

Somni ac Vigiliarū necessitas vnde.

I V.

Mediocritas optima.

Οὐ 1 πλησμονὴ, οὐ 2 λιμὸς, οὐδ' 3 ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν ὅ, τι ἂν μᾶλλον τῆς 4 φύσιος ᾖ.

I V. Neque 1 satietas, neque nimia cibi 2 abstinentia, 3 neque aliud quippiam salutare quod supra 4. naturam fuerit.

Nam naturæ integritas in moderatione consistit.

1. Id est, succi altilis & alimenti copia.

2. Id est, genij defraudatio.

4. Eleganter hoc idem dixit Phocylides, vbi ait:

* Μέτρῳ μὲν φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ μυθολογεύειν
Πάντων μέτρον ἄριστον· ὑπερβασίηδ' ἀλεγυνή.

* Moderate cibum potumque sumas, & loquaris. Modus omnium optimus: excessus autem vitandus est.

4. Supra naturam nimirùm insitam, ascititiam, communem & particularem eius cui abhiben-

[a]lhibentur. Accedente etiam particulari cor-[p]oris conformatione. Ratio huius Aphorismi [es]t: Quia noxia sunt illa quæ immutant ægri [te]mperamentum, habitum, actionem ventri-[cu]li & partium nutritioni dicatarum. Fame [en]im tollitur ventriculi habitus, hypochon-[d]ria suspenduntur, nidorulenta eructantur, bi-[li]osa ad caput attrahuntur. Quasi dicat, ante [ri]gorē & post eum caue; ne cogaris subitò ta-[le] quid in vsum vocare. Prudēter igitur insti-[tu]e, ne vnquā immodicè inanias aut repleas.

V.

1 Κόποι 2 αὐτόματοι φράζουσι 3 νούσους.

V. Lassitudines 1 vltrò 2 obortæ arguunt [futuros] 3. morbos.

1. Lassitudo est duplex, laboriosa, & vl-[tr]ò oborta. Laboriosa dicitur illa quæ fit à la-[b]ore: vt cùm quis immoderato exercitio etiā [i]nsueto se fatigat, vel cùm se ab ocio ad [e]xercitationem transfert. Ab immoderato [e]xercitio fieri morbos docet Hippocrates vbi [a]it, Hac ratione fiunt causi cùm venulæ arefa-[c]tæ ad se attrahunt biliosos & acres humo-[r]es, ex quorum putredine, coaceruatione, & [m]otu in maioribus venis & arteriis excitatur [a]rdens febris, aut cùm in simis partibus hepa-[t]is ij coaceruantur. Atq; huiusmodi fuit lassi-[t]udo. Adolescentis qui in Mendacij inuentus [f]oro latebat. Lassitudo vero vltrò oborta est [t]riplex, inter quas vna vlcerosa dicitur in qua [v]lceris sensio quædam excitatur. Cuius causa [e]st cacochymia, & cruditas pepasmi expers. [A]ltera est lassitudo tensiua, qua corpus disten-[d]itur: huius causa est plethora. Tertia lassitu-[d]o dicitur phlegmonosa: cuius causa est caco-chymia,

Lassitudines variæ.

4. De victus rat. acut.

4. Aph. 31.

3. Epid. 2. hist. 8.

chimia, vnà cum plethora: atque in hac videntur partes tensæ quasi æstu quodam cõflagrare.
Causa omnium ferè morborum. Ratiocinatio huius Aphorismi talis est: Quicquid est huiusmodi vt cacochymiã, plethoram vel vtrãq; hanc affectionẽ significet, id morbum arguit. At huiusmodi est lassitudo vltrò oborta. Nam si humor alieno in loco contineatur, is ei parti cui non assimilatur est molestus. Ibi ergo cunctãdo putrescit, carnem erodit, atque hinc sensio vlceris. Si verò sanguine, supra vires vel vasa, corpus distendatur, in huiusmodi lassitudine tremor sequetur ab
3. Epid. 1. oppressione viriũ: vt in Pythione accidit.
Lassitudo quid. Lassitudo est affectio corporis, in qua si vel minimum quis moueatur; sensio quędam excitatur phlegmonosa, aut vlcerosa, aut tensiua.

2. Id est sine exercitio corporis, nulláque à causa manifesta.

3. Quoniam vlcerosa cacochymiam, tensiua plenitudinem, phlegmonosa vtramque affectionem significat. Nam ex his plerique nascuntur morbi.

VI.

Ὁκόσοι 1 πονέοντές τι τοῦ σώματος, καὶ 2 πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ 3 γνώμη 6 νοσέει.

VI. Quicumque 1 ex parte aliqua corporis laborant, & nullo 2 modo eam læsionem percipiunt, iis 3 mens 6 laborat.

7. De placitis Hip. & Plat. 14. 1. Quibus nimirùm adest impactio rei naturam lædentis, siue impressio rei in sensum delatæ. Nam, vt ait Galenus πόνος non leuem
πόνος quid, causam significat, sed magnam: non enim omnis alteratio doloris sensum excitat. Nam proxima doloris causa est solutio continui.

Porrò

Porrò reddidi[laborat]& non[dolet]quia latius patet laborare quàm dolere:nam pulmones laborant, ſed non dolent,cùm ſint ſenſus expertes.

V. Id eſt ἐπίπαν,vt nos cum Philotheo reddidimus: vel ſi placet,verte Magna ex parte, ſiue longis ex interuallis,aut plerumque nihil enim intereſt:nam ad viciſſitudinem ſymptomatum referri debet. Si,dicit, cauſas dolorificas non apprehendunt.Nam dolor non percipitur ſenſu,ſed cauſa dolorifica.

3. Non per ſe, ſed ex euentu. Quoniam ad locum dolentem, ſubſidij ergo diſtracti ſpiritus, qualitaté rei dolorificæ impreſſam ſenſoriis inſtrumentis non cõmunicant aut repræſentant ſenſui communi, qui alioqui indicat paſſiones factas in ſenſoriis. Dicuntur autem partes corporis laborare,quando iuſtã doloris cauſam in ſe concipiunt.Ita phrenetici neſciũt ſe ſitire,ac rarò & magnum ſpirant.Hoc eſt,vt pariter laborent ex rebus naturæ neceſſariis. Cùm ſcilicet abſentia doloris adeſt, præſente doloris cauſa,eáque vrgente. *Dolor vt fiat.*

6. Significat hîc ſenſum communẽ & imaginationẽ:eſt enim politicus quidam loquendi modus. Qui philoſophicæ hunc Aporiſmum explicare volet, conſulat Doctiſsimi philoſophi Zabarellæ caput penultimum libri de ſenſu agente.Vbi propriam ſententiam ſuam proponit, Quando, dicit, mens laborat vel ægrotat; hoc eſt, corrupta eſt, alio impedita eſt, aut debilitata eſt. vide Galenum 7. Methodi 6.fol.179.& ſeqq. Dicere vult Hippocrates. Cùm tales homines rerum neceſſariarum ad ſuam vitam obliti, has non admittunt, *Hiſtoria.*

tunt,

tunt, cogendi ſunt Vt phreneticis etiam nolentibus venam pertundimus frontis tandem. Cùm talis quidã potare nullo modo volebat, quidam ex aſtantibus corpori illius inſiliit, ac vi os ei⁹ aperuit, ac aquæ plenas amphoras infundebat. Hic quamuis eam aquam ad trabes vſque ferè expueret maximo impetu, plurimam tamen aquam nolens bibebat. Victus frigore aquæ algidiſſimæ, dormire incepit. Mox ſudor èrupit: ita vi vitam retinuit.

VII.

Τὰ ἐν 1 πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώματα 2 νωθρῶς ἐπανατρέφειν δεῖ. Τὰ δ' ἐν 3 ὀλίγῳ, 4 ὀλίγως.

Renutritionis cautio.

VII. Quæ 1 longo tempore extenuata ſunt corpora, 2 lentè reficere oportet: quæ verò 3 breui, 4 celeriter.

Cautio in renutritione eorum qui conualeſcunt, nondumq; eualuere. Complectitur hoc vno Aphoriſmo, exacto iam morbo, refectionis tecmarſin. Vt enim eſt extenuationis vel perfectæ, vel inchoatæ, vel momentaneæ, vel diuturnæ ratio, ita quoque refectionis ratio eſſe debet. Nam quidam primo quaternario extenuantur, exhauſtis ſolis ſpiritibus & ſuccis.

Extenuatio variæ.

1. Quæ iam ad maraſmum deuenere, cuius indicium eſt cutis diſtentio cum pallore. Omnis autem extenuatio euenit cùm imminuitur diſtributio, & augetur fluor. In extenuatione inchoata cutem laxari: & eandem in perfecta extenuatione diſtendi docet Hippocrates exemplo ocrearum, quæ admotæ igni primùm quidem fiunt laxiores, deinde verò contrahuntur. Hanc extenuationem ſolet Hippocrates in Coacis vocare duritiem. In

cutis morbis fit perfecta extenuatio breui tẽpore. vt primo interdum quaternario: & hæc est lethalis. Non dicit quæ perfectè sunt extenuata, sed quæ lõgo tẽpore, quia considerauit & rationẽ partium solidarũ, & rationem alimenti ad naturã aliti. Considerauit etiã rationem œconomiæ naturalis in coquendo, digerẽdo, & excernẽdo multũ immutatã. Quo .n. diutiùs vacauit pars nutritioni dicata à suo officio, eo difficiliùs ad suum institutũ redit.

2. Vt ptisanâ, & colatitiis iusculis. Hoc est eupeptis, ac meabilibus, sitísq; expertibus. Sunt enim iam solidæ partes immemores officij sui, aluúsq; officij vacuitate reddita est ignaua. νωθρῶς, id est, paulo negligentiùs, id est, minùs in nutritionem corporis oportet incumbere. Conniuent enim siccitate partes solidæ: quare tenuia quæ permeare possunt dari debent, vt lac muliebre, asininum quoque.

3. Cùm non adeò mutata est naturæ œconomia: hoc est ventriculi; hepatis, venarum mesarrhaïcarum. Cuius extenuationis signum est, cutis laxitas cum pallore. Nec enim iamdum solidæ partes excidêre officio.

4. Cibis naturæ cõmuni & peculiari consentaneis : vt resarciatur id quod exhaustum est. Benè igitur illi administrentur in qualitate, copia, & in frequentia. Celeriter, dicit quia aut est inchoata extenuatio, vel quia hîc vis partium solidarum plurimùm valet : & ideò debet exhiberi alimentum succi alibilis plenum. Aut enim est perfecta extenuatio, non quidem ab exhausto, sed à causa morbifica quæ adhuc manet, vt ab ingenti calore attenuatio, quia tam pauco tempore non est adeò

immutata naturæ œconomia, quin ſimile alimentum ſit exhibendum. Vide ſexti Epidemiôn 3.29. Vnde hic Aphoriſmus eſt ſumptus.

VIII.

Refectionis modus.
Vide Hippocr. 6. Epid. 2. 20. 11.

Ἢν ἐκ 1 νούσου τροφὴν 2 λαμβάνων τις, μὴ 3 ἰσχύῃ, σημαίνει ὅτι 4 πλείονι τροφῇ τὸ σῶμα χρέεται. Ἢν 5 δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντος, τοῦτο γίγνηται, χρὴ εἰδέναι, ὅτι 6 κενώσιος δεῖται.

VIII. Si quis à 1 morbo cibum 2 capiens 3 non confirmatur, 4 pleniore id arguit corpus nutricatu vti. Quodſi nec 5 capienti idem contingat, 6 vacuatione tum opus eſſe pro certo habendum.

Sẽſus Aphoriſmi huius eſt, Qui perfectè morbũ depulit, in eam curam debet incumbere ne copioſiore diæta grauatus in morbum incidat. Qui verò imperfectè conualuit, non poterit diæta recidiuam euadere, niſi plenè euacuatus fuerit. Imperfectè autem conualuerit, cui poſt vigeſimum diem criſis euenerit.

1. Abſoluta morbi hiſtoria, & eo naturæ ſtatu qui deſcribitur à declinatione ad priſtinam valetudinem.

2. Cibum appetens & ſe naturaliter inuitans, cùm naturali ab exhauſtu laboret. Cúmque ab his aluina abſit impuritas, appetunt.

3. Si non recuperat vires, à deſiderata nutritione ob cibi vitium, aut naturæ infirmitatem, quæ non admittit aſſimulationem.

4. Nam longo tempore extenuata corpora lentè reficere oportet. fatiſcunt enim partes nutritioni dicatæ, nimia cibi ſatietate ita, vt nec rectè coquere, diſtribuere, aſſimilare, nec excernere queant. Quare hi fraudare aliquantulum genium ſuum deberent.

5. Id

5. Id eſt, non appetenti, reſolutâ facultate ...petitrice ab intẽperie ac materia ſuperſtite ...ebre per ventriculũ diffuſa: non autẽ à reſo...tione aluina quæ fit à nimia ſatietate. Appe...ntiã horũ deiicit aluina fœditas. Et venoſa ...puritas facit quòd edendo nihil proficiunt ...mole & colore. Hoc eſt quod dicebat Hip...cr. in Epidemiorũ libro: Qui vẽtres habent ...lidos, carnes habẽt frigidas: Hoc eſt, quibus ...da quadã putredine vel inquinato ſanguine ...ſcera ac venæ ſcatent, his nõ prolectatur ab ...bitu corporis talis ſanguis. tantum autẽ ca...ris habent partes, quantũ habent ſanguinis, ...nde friget his caro, quòd illũ calidũ & quaſi ...treſcentem ſanguinem non admittant.

6. Ad excluſionem reſtiblis materiæ mor...ficæ quæ impuram reddit œconomiam na...ralem. Hæc materia vacuabitur per ea loca ...ò natura viam affectat: Vtq; fuerint ipſius ...orbi ideæ, cauſæ, foci, criſeos, periodorum, ...l paroxyſmorum ratio, ita præſcribendum ...it pharmacum Appetẽtia illa cibi ſignum ...t morbi perfectè iudicati ſuperſtite ſolâ na...ræ infirmitate, ſed nullâ ſuperſtite morbi ...ateriâ, ita vt vacuatione opus non ſit. Vt eſt ...ædam analogia ſenſus ſuctionis ad ſuctio...em; ita & ſuctionis ad exhauſtum. Quia au...em à valido exhauſto excitatur vehemens ...ppetentia, periculum eſt, vt proportione non ...oſſit reſpondêre affluxus effluxui: fractis iam ...artibus ſolidis, quarum munus eſt conco...tio. Nam licet appetendi officium non deſi...ceretur: tamen coquendi, ob collapſum ven...iculi habitum & tempearmentum, & ſimi...ter partium nutritioni dicatarum vis lan-

guet.

guet. Hincq; adeò accidit, vt hoc cibo nō co
roboretur corpus, ſed ipſum etiā debilius fia
eò quòd vires à cibi copia oprimantur. Se
Obiectio. quare non dixit, Huiuſmodi corpus quod ap
petendo & cibū ſumendo nihil proficit, pur
gatione indigere? Reſpondemus, Quia hîc lo
quitur de ſtatu naturæ à morbo, non de ſtat
naturæ qui eſt tempore morbi. Nam qui e
boulimiâ laborant, purgatione indigent. Se
hîc non loquitur de ea vehementi appetenti
quæ ſolum ſenſum ſuctionis ſequitur (vt eue
nit in boulimia à materia frigida) ſed de e
vbi ſenſum ſuctionis præceſſerit ſuctio: & ſu
ctionē exhauſtum, quod haud euenit in bou
limia. Subitaria cibi ſatietas eſt admodū peri
culoſa ab inedia. Meminit Hippocrat. mulie
1. Epid. ris quæ ſeptimo die perfectiſſimè iudicat
fuerat excretione critica, in qua nulla deſide
ratur circūſtantia, nullo ſuperſtite empyreu
mate, nulláq; materiâ morbifica. Hæc cùm ſ
liberaliùs cibo inuitaſſet, poſtridie obiit.

IX.

Τὰ 1 μὴ καθαρὰ τῶν σωμάτων, ὁκόσον ἂν θρέ-
ψῃς, μᾶλλον 2 βλάψεις.

IX. Corpora 1 impura quò plus alimenti
aſſumunt, eo 2 pluribus damnis augentur.

1. A criſi non perfecta, abſoluta iam mor-
bi hiſtoria, eáque cacochymia inde, vel ex
congeſtione (à fracta œconomia corporis)
corpus fœdat: quæ in triplici corporis regione
conſiſtit. Omnis enim cacochymia à morbo
ſuperſtes pepaſmi eſt expers. Igitur ante reie-
ctionē prius hæc auferenda. Cacochymiæ au-
tem ſuperſtitis ab imperfecta criſi ſignū eſt,
appetitus proſtratio, (vt docuit præcedenti

Apho

Aphorismo) vbi tamen iustæ appetentiæ causa adfuerit, nimirùm exhaustum, & suctio venarum, cùm tamen desit eius suctionis sensus: resolutâ à cacochymiâ, ventriculi virtute appetitrice. Sed dices, Quid si post crisin solum empyreuma relinquatur? Respondemus, id vix fieri posse, vt hoc solitarium relinquatur: quandoquidem illius empyreumatis focus est cacochymia. *Dubium.*

2. Catachymiæ accessionem adiungens in omni regione corporis: ex aliméti corruptione. dicat quis, Celsus ait, Vbi multũ est materiæ vitiosæ, optimum est multum materiæ optimæ miscere. Respondemus: Illum hoc dicere ex Hippocrate, qui in Epidemii, ait, illos à peste euasisse, qui se liberaliter inuitabant. Id etiam Arabes detorsere ad cibi copiã: sed Hippocrates loquitur de illis, qui aliquo modo aliquid assumebant: nam plerique moriebantur quòd cibum capere non poterant. Quare pharmaco excludi is succus debet: vel denſim is exigatur, ac nouo nutricatu redintegrentur labefactati atque superstites adhuc succi: Ita copiam succorum prauorum accîdes, & temperabitur prauitas humoris. Appellant hoc per epicrasin curare. Quasi dicat Hippocrates, purga corpus impurum. Sed hæc impuritas occupat aluinam regionem, venosam, & habitus corporis, Si aluinam, id indicat deiecta appetentia, fastidium & oris amator: si venosam; id significatur quòd edendo nihil proficiunt: si habitus corporis sit, phymata & pruritus hoc denunciant. Præscribe ergo leuia, mediocria, vel valida, prout remotior, vel propior ab aluo, regio corporis occupata fuerit *Dubium ex nutretione.* *Epicrasis quid.* *Ex situ humoris purgandus & nota contaminata regionis corporis.*

Remedium purgans valdè securum.

à cacochymia. Pharmaco ego hoc vtor ferè in omni tali cacochymia: nam variè flecti potest ad naturam ægrorum & ad variam materiam morbificam. Accipe rhabarbari optimi drachmã vel drachmas duas, aut sesquidrachmam, agarici recenter troschiscati semidrachmam vel drachmam: aut eius loco foliorum senæ drachmas duas vel tres: Cinnamomi scriptulum: Zingiberis semiscrupulum: vel anisi semidrachmam: macera hæc tota nocte in vini albi & aquæ endiuiæ cuiusque sescuncia; colaturæ adde mannę drachmas sex: vel vnciam: & syrupi rosati laxatiui vnciam.

X.

Purgationis tecmarsis.

Τὰ σώματα χρὴ, ὅκου ἄν τις βούληται καθαίρειν εὔροα ποιέειν.

X. Atqui si quispiam corpora purgare voluerit, meabilia vt reddat est necesse.

Vt fiat corpus. εὔρουν. Lib. quos & quando Purgare oportet.

Perseuerat in cautionibus refectionis à morborum imperfecta crisi. Quasi dicat in impuro corpore quid agendum? purgãdum. Quo modo? redendo corpus εὔρουν. Redditur corpus meabile, si præstemus vt medicamento attrahenti & natura expellenti materia cedat. Id quod fiet excitata naturæ vi, liberati obstructu, præparat materia, postremò comparata corporis humor educendi, & medicamenti analogia. Vbicumqu enim hæc fuerint, ibi feliciter suscipitur purga tio, authore Galeno: eo libro quo eleganter hi Aphorismus à Galeno enarratur. Porrò natur vis excitanda est cibo & quiete, vt docuit Hip pocrates quarti huius decimotertio: denique fo tu: Secundum erat, vt materia præparetur, vt tenciùs adhærescat materia in partibus nutri tioni dicatis, præparetur medicamentis atte nua

[e]uacuantibus & incidentibus: vt oxymelite, mulsa [o]rigano, tragorigano, sirupo capillorum veneris. Liberantur obstructa leuioribus frictionibus, [p]otu incidendi vi prædito; & si materia sursum viã affectat, irritamẽtis vacuatoriis & clysmis. Analogia verò corporis humoris purgandi & medicamenti, in eo consistat, vt medicamentũ & qualitate & quantitate sit consentaneum naturæ cõmuni & propriæ eius, cui adhibetur, ratione speciei & generis causarum, paroxysmorũ, periodorum, & loci affecti. Vt enim hæc variant, ita & medicamentũ debet esse aliud & aliud, etiam in eodẽ genere morbi. Nã non omnibus naturis est exhibendus elleborus: nec semper decoctum guaiaci cõuenit laborãtib⁹ ex venerea lue. Aliquãdo enim hoc malũ in solis spiritibus aliquando in tenuissima parte sanguinis, aliquando in humoribus, aliquando in partibus solidis se immergit. Debẽt præterea pharmaca esse ὁμότροπα, vt docet Hippocr. in libris de victu acutorum. Verùm difficilis hîc mouetur Quæstio. An quotiescũque purgandũ est, ibi tum præparatione sit opus. Respondemus, quòd non, vt cùm materia turget: nã eodem die ea est educenda, ne vis naturæ labefactetur. In talibus enim cunctari est periculosum vbi materia nõ dat inducias. Hippocr. quoque in fractura calcis, eodẽ quoque die, si absit febris, ad elleborũ venit, non præparato etiã corpore. Verùm id facit maiorum symptomatũ metu. Necessariò enim fracturam calcis sequitur putredo tendinis illius maximi trium musculorum suræ, qui calci inseritur, vnde validè in tali fractura contunditur, vnde cõuulsio: insignetq; nerui afficiũtur & arteriæ vnde deliriũ & febris. Et si materia à sãguine sit segregata, vt in colico & hydrope, nõ ea Lib. 2. de fracturis.

*est præparanda: sed corpus sit meabile: id fit ape-
rietibus. Cacochymiæ debetur purgatio. Hæc au-
tem concipit corpus aut ab imperfecta crisi; vel
succrescit à pleniore victu post crisin. Hæc autem
succrescens triplex est, aut alui, aut generis ve-
nosi aut habitus corporis. Prima cognoscitur* ἀπο-
σιτίᾳ: *secunda, quòd edendo nihil proficiant, quia
caro non attrahit, & propterea non fit suctio; nam
qui ventres habent calidos, carnes habent frigi-
das, inquit Hippocrates. Cùm enim cacochymia
sanguis seruet, hunc abnuit caro, nec eum prole-
ctat: Cùm verò caro suo genio nō fruatur, friget:
tantum enim caloris habent partes, quantū sā-
guinis. Cùm pharmacia graui vtendum est, qua
triplex regio corporis purgetur, libera reddatur
aluus clysmis aut lenietibus electarijs aperiātur
via venarū, atteratur lentescēs materia. In elle-
bori vsu, balneo & fotu fundat se humor: cibis li-
quidis madefacientibus fruātur; & hausto phar-
maco corpus moue. His modis emollesient quasi
meatus, & laxiores euadent. Quo modo parari el-
leborum debeat, quo tutò propinetur; scripsimus
prolixè libro secūdo Methodi nostræ ad Praxin.*

XI.

Ῥᾷον a πληροῦσθαι 1 ποτοῦ, ἢ 2 σιτίου.

Refectio, XI. Facilius est refici 1 potu, quàm 2. cibo.

Pertinet hic Aphorismus ad cautionem eius, qui à morbo perfectè conualuit.

a. πληροῦσθαι figuratè accipitur, nempe non pro repleri, sed pro recreari ac refici. namque ijs facilius est refici potu.

1. Id est, alimento liquido, sitis & alienæ qualitatis experte, & concoctu facili. Iis præsertim qui à diuturno morbo conualuerunt, aut alioqui ab exhausto qui multùm laborant.

rant. Ita tabidis lac aſininum præſcribimus, quod vt tenue, ita facilè venas attenuatas & nimia macilentia conniuentes ſubit, abſtergétque vnà, & nutrit.

2. Cùm enim aluus effœta iam, illis ſit impar, quòd ægrè talia coquanturè, tard diſtribuantur, infœlicitérque apponantur corpori fractis partibus ſolidis diuturnitate morbi, metus erit ne fiat congeſtio nouæ cacochymiæ, vnde reuiuiſcit morbus. Nos tale præbemus, Accipimus pullum, coquimus in magna aquæ copia dum exoſſetur: totum contundimus, ac reddimus decocto, adiecta pauca mace. tandem totum ſuccum fortiter exprimimus cum pullo. Eo ſucco vtimur. *Reſtaurans.*

XII.

Τὰ 1 ἐγκαταλιμπανόμενα ἐν τῇσι νούσοισι 2 μετὰ κρίσιν, 3 ὑποστροφὰς ποιεῖν εἰώθεν. *Cautio in renutritione.*

XII. Morborum 1 reliquiæ quæ à 2 criſi ſuperſunt, recidiuos 3 morbos párere conſueuerunt.

Quaſi dicat, His opus eſt purgatione. Alioqui quicquid puri in impurum infuderis corpus, contaminabitur, ac nouus recrudeſcet morbus.

1. Id eſt, materia morbifica, aut empyreuma. Horum notæ ſunt ſiccitas oris, inappetentia, agrypnia, languor.

2. Quòd tota materia morbifica non fuerit excluſa, vel ob fractam naturæ vim, aut meatuum anguſtiam, vel materiæ contumaciam.

3. Die critico, vel periodo critica ſequenti proxima, Niſi purgando, vacuando occurras, vel alterando Quare plerumque iubemus vt quinto vel ſexto die, cùm iam conualeſcunt, aſſumant tres vel quatuor pilulas de

hiera cum agarico, vel maſtichinas, vel ſyrupum laxatiuum, aut pilulas Ruffi. vel aliquid Rhabarbari vel paſſularum purgantium.

XIII.

Signa criſis antecedentia, & conſequentia.

Ὁκόσοισι 1 κρίσις γίνεται, τουτέοισιν ἡ νὺξ 2 δύσφορος, ἡ 3 πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ. ἡ δὲ 4 ἐπιοῦσα 5 εὐφορωτέρη ὡς 6 ἐπιτοπολύ.

XIII. Quibuſcunque 1 propinqua eſt criſis, nox eo 2 paroxyſmo ſuperior 3 grauis eſt: quę verò nox 4 ſuccedit [criſi.] 5 maximam partem 6 facilis eſt.

Tradit hoc Aphoriſmo ſigna Antecedentia & conſequentia ſpeciem criſis: quæ nos dedunt in cognitionem criſeos perfectæ & imperfectæ. Nam à criſi eſt nutriendum verùm vt tuto id agas, noſcas oportet, num ſit purgandum; vel ſi hoc non eſt, num materia ſit ſuperſtes morbifica: Verùm illa noſces ex ſpecie criſis. Duplicia enim ſunt ſigna critica. quædam apparent ad tempus, quædam ad ſpeciem Criſis, ſuntq́ue ſymptomata perturbationis criticæ, de illis egit Aphoriſmo vigeſimo quarto: de his hic iam. Symptomata autem perturbationis criticæ vel ſunt argumenta cauſæ antecedentis, vt diſtentio mollis hypochondrij, argumentum eſt materiæ ad caput viã affectantis. Vel ſunt argumẽta cauſæ coniuncta, vt marmarygæ. Hæc autẽ ſymptomata quæ præcedentem noctem reddunt grauẽ, nõ ſunt ſymptomata morpropria, ſed ſuperuenientia. Hæc autẽ ſigna diligenter ſunt Medico obſeruanda, vt ſciat nũ perfecta ſit criſis. vt vel in refectionem vel in purgationem incumbat. Si enim imperfecta fuit, iuſſit præcedens Aphoriſmus tunc purgandum eſſe. Sed quo modo id deprehendam? hoc iam hic docet.

Signa critica duplicia.

I. Quibus

1. Quibus certamen naturæ & morbi eſt in procinctu.

2. In quam nimirùm incidit criſis. Nam omnis criſis fit in paroxyſmo. Quare quæ paribus diebus accedunt, paribus iudicantur: quæ imparibus imparibus.

3. Nam grauia ſymptomata præludunt: vt iactationes, diſtentum hypochōdrium torquet grauitas colli & capitis, deliria, micant venæ & arteriæ in collo & temporibus: hæc cùm eueniunt, iam iam ſuperueniet haimorrhagia. Dyſophoria illa ex velitatione illa eſt quā init morbifica materia cū natura dum illa bonos ſuccos à malis ſecernit, vt mox eos excernat: tunc vapores huc illuc mouentur.

4. Quæ paroxyſmo critico ſuccedit.

5. Quòd triumphata ſit materia morbifica, ac à naturâ eliſa.

6. Quòd ferè morborum acutorum perfecta ſit criſis. Quæ ſit ſolùm inchoata fuit, non ita facilis eſt nox, quæ critico paroxyſmo ſuccedit. In omni criſi parium & imparium ratio conſideretur.

XIV.

Ἐν τῇσι τῆς κοιλίης ῥύσεσιν, αἱ 1 μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων ὠφελέουσιν, ἢν μὴ ἐς τὰ 2 πονηρὰ μεταβάλλῃ.

XIV In alui profluuiis [criticis vltrò obortis] 1 excrementorum varietates iuuant, niſi excrementa in 2 praua mutentur.

Dat ſigna adiuncta criſis, poſita in excretione critica propria cuiuſque morbi: vt cognoſcimus dū criſis adhuc fit, an ſit futura perfecta an imperfecta, vt, abſoluta criſi, intelligamus quid

Vt notatur num ſit criſis perfecta vel imperfecta.

ſit opus facto. Et quia duobus modis fit criſis, vel per excretionem, vel abſceſſum; in hoc Aphoriſmo meminit excretionis: in ſequenti verò abſceſſus. Meminit tamen more ſuo, vnius tantùm excretionis, vt quod de vna dixit de omnib⁹ dixiſſe cēſeamus. Vt enim eſt naturæ inclinatio & morbi idea, ita quoque criſium fiunt inclinationes. Quodſi igitur in ipſa excretione critica aliqua deſideretur ratio, (etiam dum ipſa criſis ſit) vel reuulſione, vel deriuatione, vel aliquo ſimili naturæ eſt occurrēdũ. Tenēda enim eſt optima ratio cuiuſq; excretionis criticæ, quò facilè defect⁹ obſerues. Elegāter Hipp. in Philiſco omnia ſiniſtra criſis vitia ſimul pertrinxit, in ipſi⁹ haimorrhagia.

1. Quaſi dicat, Ea demùm excretio critica expetenda venit, quæ qualitate non eſt ſincera, hoc eſt, non ſui ſeri naturalis expers. Porrò damnantur excrementa meraca, quia huiuſmodi arguunt aut colliquationem à putredine, vel à reſolutione partium ſolidarum, vel exhauſtum ab extremo calore, ſerum naturale exugentis. Varietate verò excrementorum variæ partes ſe exonerant, vnde robur partium, ac excrementorum domabilis qualitas ſignificatur.

Mirata excrementa mala.

2. Hoc eſt, niſi in peius mutatio fiat, & illa excretio validæ putredinis aut colliquamenti ſoboles ſit. Exemplum, vt, ſi quis hodie pituitam ſalſam in teneſmo excernat: Cras verò ſi leuia & alba, quia colliquatur adipis tenuioris inteſtini aliquid, argumentum caloris præter naturam: Si denique tertio die excernat colliquamentum flauum, læue, & paucum, fit tranſitus à tenuiore adipe ad craſſiorem: & quarto die excludat ramentoſa: quin-

Ab excrementis iudicium vt incundum.

to,

cto, caruncula, iam actum est. Contra, Si primo die putria excernat, deinde meliora, post optima: bona illa erit mutatio. Hippocrates de his agit libro secundo Prognosticon.

X V.

Ὁκου 1 φάρυγξ νοσέει, ἢ 2 φύματα ἐν τῷ σώματι ἐκφύεται, τὰς 3 ἐκκρίσιας σκέπτεσθαι. Ἢν γὰρ 4 χολώδεες ἔωσι, τὸ 5 σῶμα ξυννοσέει· ἢν δὲ ὅμοιαι τοῖσι ὑγιαίνουσι γίγνωνται, ἀσφαλὲς τὸ σῶμα 6 τρέφειν.

x v. At verò 1 vbi fauces ægrotant aut 2 tubercula è corpore pullulant, 3 excretiones cõsiderare oportet. Nã si biliosæ 4 fuerint, interna viscera 5 vnâ ægrotãt: Quodsi sanorum excretionem præ se ferant corpus alere tutũ est.

Hic Aphorismus alteram speciem perfectæ crisis, quæ fit per abscessum, continet: vt intelligamus, oborto abscessu num reficiendum sit, an purgandum. Morbus omnis acutus excretione iudicatur, nisi aut materiæ contumacia, aut naturæ infirmitate, aut meatuum angustia, natura ab excretione ad abscessus sese conuertat. Nam si in haimorrhagia non satis effluat, parotides fiunt. Abscessus est Hippocrati decubitus humoris in aliam partem. Sunt autem abscessuum duo genera apud Hippocratem, vnum fit per excretionem, quo in genere cõtinentur omnes excretiones criticæ: aliud fit per repositionẽ, vt cùm materia decumbit ab vna parte in aliam. Atque hoc posterius genus, propriè & κατ᾽ ἐξοχὴν dicitur Abscessus. de hoc ita Hippocrates, Abscessus rarò fit his, qui rigent, vt febri ardenti. Omnis abscessus sanitatis consequutionem adfert, si materia procul à morbo abscedat. vt in peripneumonia si in crura depellatur materia. Sin peripneumonia

De crisis abscessu.

6. Epid. st. 12.

abeat in parotidas, abscessus ille specie est lethalis. Bene etiam abscessus eueniūt postquā materia morbifica fuerit mitigata: si die critico elidatur. Nam si materia cruda deferatur in partem, ea ibi pepasmum nō recipiet, sed illius partis substantiā labefactabit: cuiusmodi illi Herpetes erāt
3. li. Epid. qui crura occupabant. Item expectati veniūt abscessus à partibus superioribus ad inferiores: & ab interioribus ad exteriores: & à partibus nobilioribus ad ignobiles. Nā pleuritides malè degenerant in peripneumoniā: bene ex aduerso euenit. Item si effluat in partem totius materia capacem. vide historiam Critonis & neptis Temeni. Præterea fiat κατ' ἴξιν. Porrò tot sunt abscessuum, quot & tumorū genera. Quadā enim sunt apostemata, quadam pustula, quadam vomica. Apostematum materia non est segregata à concretione sanguinis, neque propria substantia vitio laborat, sed tantùm qualitate, vel mixtione. Pustula fiunt ex omni genere materia, qua à concretione sanguinis est segregata, & substantia corruptione in vitio est: vt herpes à bile, carbunculus à sanguine, cancer ab atra bile, struma à pituita. Vomica sunt in quibus pus conceptum est. Sic furunculus degenerans in suppuratū, est vomica. Vomica alia sunt naturales, in quibus cōtinetur pus album, leue, & aquale. Alia sunt cōtra naturam, vt melicerides, atheromata. Icterus est veluti quadam postula totius, qua fit à bile segregata à sanguinis concretione. In Aphorismo per morbum fauciū intelligit parotidas non quidē omnes, sed tātū pituitosas. Per phymata intelligit omnem tumorē corporis exterioris, vel omnē affectionem partium externarū, qua intrinsecus venit, vt sunt tumores, pustula, vlcera, vomica, exantha

6. Aph. 25

2. Epid.

Abscessuū genera.

Apostema quid.

Postula quid.

Vomica quid.

Phymata.

6. Epid. 1. 13.

exanthemata. Hic mos est Hippocratis. Sic per τρώματα *intelligit omnes eas affectiones quæ extrinsecus accidunt, vt contusiones, fracturas, luxationes & similia. Bonus abscessus dicitur is, qui cùm ortus sit die critico, neq; naturæ est impar, neque morbo. Nam parua exanthemata sunt morbo imparia. Parotides & morbo & naturæ sunt impares: morbo quidem, quia fiunt in parte quæ non est totius materiæ capax: naturæ, quia in parte in qua decumbit materia, grauiera excitat symptomata. Bubones verò naturæ quidem sunt impares, sed morbo pares.*

1. Vt in Parotidib⁹ etiã pituitosis, & cũ phlegmone fauces obsidentur, vel aphthis. Dixi, in parotid. pituitos. omnis enim parotis rubra, cũ inflammatione, suppurationis expers, recidiuæ metum adfert: & aliquando, quamuis particeps sit coctionis, nisi vrinæ conuenienter ferantur, est lethalis, vt famulæ Archigenis.

2. Vt 6. Epid. 2. 33. in historia Simonis. Etenim Natura nonnunquam in peripheriam corporis succos deponit crassiores, quã vt per ἄδηλον διαπνοὴν excludi possint.

3. Vt deiectiones alui, & vrinas.

4. Quia agitur hîc de morbis acutis. Si nimirùm adsint empyreumatis & materię morbificæ & superstitis argumenta, vt amaritudo in ore & siccitas, sitis, nausea. Nam interdum dum crisin molitur natura, & flauæ & nigræ redduntur vrinæ: hîc nihil agas.

5. Ideoque Purgatione est opus: nam corpus prauis occupatur succis in internis partibus. Si natura ipsa id commodè agit, spectatores erimus, non actores. Quin si dyspnœa adfuerit cum exanthematibus, interdum ad

Historia. phlebotomiam venimus. Ita nobilissimæ comitissæ Egmondanæ Franciscæ, Admiralij filiæ, venam pertundi iussi, cùm exanthemata non satis prodirent, idque fœlici successu.

6. Quia corpus est purum, quod non facilè fert purgationes. Sic in icterico febre defuncto, & exanthematibus puerorum, lædit pharmacia, balnea conferunt.

XVI.

Οὐκ ἢν 1 λιμὸς, οὐ δεῖ 2 πονέειν.

XVI. Corpore 1 inedia confecto, nō 2 laborandum.

Cautio restaurandi.

1. Id est, vbi fraudauit quis genium suum: vt à crisi, cùm morbo defunctus iam conualescere incipit, nondum autem eualuit. Ita exhaustis non est præscribenda purgatio, nec venæ sectio, nec sudoris euocatio, nec quicquam tale. Ineunte verò morbo aliter agendum, integris viribus: tunc enim non adest fames: at in statu morbi adest fames.

6. Epid. 4. 1. 2. Ne calor accensus in æstum degeneret, néve etiam ad infirmitatem à fame & inedia contractam, maioris infirmitatis accensio adiungatur. λιμὸς id est, fames, apud Hippocratem duobus modis accipitur: vno modo pro annonæ caritate, altero modo pro inedia, & fame non solùm animali, sed etiam naturali: vt hîc sumitur. Ac si diceret, Quicumque perseuerante morbi historiâ suo genio defraudatur, maioris emolumenti causa (ne videlicet auocetur natura à pepasmo ad pepsin) cui ea ratione imperatur fames, quòd nimirùm sicco adhuc morbo, prius in eius curam sit incumbendum, quàm naturæ studendum: huiusmodi

modi, inquam, laborare non debet. Secun-, quicumque abſoluta morbi hiſtoria lon- tempore exhauſtus fuerit, ob infirmitatem rtium ſolidarum, hic quoque laborare non bet. Et grauis eſt mutatio ab ocio ad nego-um. In inedia fuit æger, non illicò ad co-endi laborem veniat ventriculus. Ita etiam peripneumonia anginæ tandem superue-at, vena non eſt ſecanda, nam vires languẽt. ertiò quoque, cænare conſuetus ſuum de-audans genium vnius diei ſpacio, ob negocia omeſtica, neque hic quoque tum laborare ebet. Nam cùm huiuſmodi corpus laboret in me affluxus inopiâ, ſi addatur effluxus copia, alum malo cumulabitur, & fiet malum in-rabile, quòd ad magnitudinem cauſæ acce-at virium defectus.

X V I I.

Ὅκου ἂν τροφὴ 1 παρὰ φύσιν πλείων ἐσέλθῃ, τ͂ νοῦσον ποιέει· δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ἴησις.

XVII. Vbi nutrimentum vltra 1 naturam apitur, 2 morbum facit: argumento eſt ipſa anatio.

Conualeſcentes nec labore nec nimia ciborũ opia ſunt fatigandi. Superiori Aphoriſmo quaſi vniuerſali theoremate ſummam præſentis Ahoriſmi complexus eſt: hoc ergo vtemur ad præentem Aphoriſmi demonſtrationem. Vult autem Hippocrates præſentem Aphoriſmum illis accommodare, qui cùm à morbo conualuerint, liberaius ſe cibo & potu inuitant. Huiuſmodi enim iteratò laborant, & periculoſiſſimè. Hoc docuit Hippocrates exemplo mulieris, quæ ſeptimo die plenè iudicata cùm ſe eodem die liberalius inuitaſſet, poſtridie obiit: non ſine ratione. Nam calor

naturalis

naturalis partium solidarũ infirmitate laboran strangulatur, si multo cibo prematur. Etenim conualescentes vt labor frangit ita etiã repleti

1. Cùm naturæ vires opprimit copia ẽ frequentia vel qualitate, aut cùm non cert occasione, sed inopportunè præbetur. Referen da est autem semper cibi sumpti mediocritas ad naturam eius cui exhibetur. Nam panis si ligineus huiusmodi cibus studioso erit, fosso ri verò non erit, habita etiam ratione consue tudinis, quæ est altera natura. Ita qui consue tus est non cœnare, si etiam parum in cœna su mat, supra naturam cibum capit. nam licet e Hippocratis mente dixerimus hunc Aphoris mum applicandum esse conualescentibus, ge neraliter tamen etiam ad sanos referri potest

2. A cacochymia. nam in putredinem tra hentur succi. Attamen diuersum pro natur hominis & humoris conditione procreabi morbum. Cuius quidem morbi diagnosis, v dicebat Herophilus, tritemporea est, hoc est ex tribus signis, tempore distinctis, deprehen

Σημείωσις τρίχρονος quid.

ditur antecedentibus, vt ex mali cibi vsu vl tra naturam: & ex lassitudine vltrò oborta: e coniunctis, vt ex symptomatibus propriis hu mori morbifico, & parti afflictæ, & ex conse quentibus, hoc est, ex curatione: ita Hippo crates vasculo ad pectus admoto explorat an sit pleuritis vera, an solius costæ dolor. Sic in proposito huius Aphorismi exemplo, si pur gationem vel venæ sectionem adhibeas ei, qu se multò cibo ingurgitauit, euentus docebi mali causam. à iuuantibus & lædentibus du cta indicatione. Cùm itaque vltra naturam quis pastum init, grauis calamitas toti corpo-

imminet. Totum corpus diuidimus in tri-
cem regionē, nimirùm aluinam, venosam,
in habitum corporis. Quid negotij adferat
vltra naturam cibus? Sanè cùm eius eui-
ioni par nō sit aluus, crudos succos profert,
de venti qui opprimunt diaphragma ac res-
rationem anxiam faciunt: vel in putredinem
generant, vnde ab acri ichore exedūtur in-
tina, hinc tenesmi ac diarrhœæ. Venosum
iam genus fatigat infractu, vnde putrescunt
cci nutricij; hinc causi. Habitum etiam cor-
oris fœdat macie ac vlceribus.

XVIII.

Τῶν τρεφόντων 1 ἀθρόως καὶ 2 ταχέως, ταχεῖαι καὶ αἱ διαχωρήσιες γίγνονται.

XVIII. Eorum quæ 1 affatim & 2 cele-
ter nutriunt, celeres etiam 3 existunt excre-
ones.

Continet hic Aphorismus signum consequens iustæ & legitimæ refectionis. Ratio itaque Aphorismi eo, Æqualis est in corporibus bene constitu-s ratio cōcoctionis, distributionis, & excretionis. t si celeriter fit coctio, celeris tum quoque fiat istributio, tum superfluitatum excretio. Nam vulgò dicitur, qui bene digerit, bene egerit. Impropriè hic vtitur voce τῶν τρεφόντων, pro cibis, qui propriè non nutriunt, sed quibus fit nutritio. Conualescentes durioribus cibis non sunt fatigandi: ne nimia mora opprimant naturam, ac cacochymiam accersant. quasi dicat, quos plenior victus grauat, refici debent potu, nam vt antea dixit, facilius est refici potu quàm cibo.

1. Affatim refertur ad substantiam alimenti. quia affatim id nutrit, quod alioqui

conueniens

conuenienter exhibitum, ventriculus æquali-ter conficit, totusque in eius mitificationem incumbit. Talis est succus carnis, ptisana, pulticulæ quæ habent substantiam aëream, humidam, spirituosam.

2. Vt sunt alimenta εὔπεπτα, quæque nullam alienam qualitatem in ventriculo relinquunt, nec vllam stomacho quæ perturbationem adferunt, sed sunt vnicuique naturæ consentanea: quoniam nullum alimentum, vt etiam nullum medicamentum, omnibus est idem. Cuncta enim hæc dicuntur πρὸς τί. ταχέως refertur ad tempus. vt ilicò alant, cùm quis eorum vsum init.

2. Cùm enim hi cibi sunt eupepti & meabiles; facilè coquuntur, distribuuntur, & excernuntur ex facili. Et reciprocè, quia facilè excernuntur mitigata, indicio est ex facili cocta ac distributa fuisse. Excernuntur aluo, vrina, sudore, vapore. Qui verò per sanitatem vsum ineunt eorum quæ facilè mitigantur, inde ducunt succum qui facillimè exhauritur; nec ita longæui sunt. At qui dësioribus fruuntur, prolectant inde succum nutriciũ minimè dissipabilem: suntque longæui. vt qui porcina & bubula carne se saturant, vires bouinas inde hauriunt. Sed si quis mitigare nequit illa duriora, illa fœta illi erunt in omnem calamitatem: respondeat cibus calori natiuo.

Prognosis. difficilis. Τῶν 1 ὀξέων νοσημάτων οὐ πάμπαν 2 ἀσφαλέες αἱ προδιαγορεύσιες οὔτε τοῦ θανάτου, 3 οὔτε τῆς ὑγιείης.

XIX.

XIX. Acutorum 1 morborum non omnino

a

sine 2 dubio interitus aut 3 salutis sunt prædictiones.

Prædictio nõ sit temeraria, ne quidem in acutis morbis, quamuis eorum sit propria crisis ita ut hac ratione certissimi euentus esse deberent. Nam acuti etiam morbi aliquando, quamuis rarò fallunt: Attamen intra quartum decimum diem cuncti iudicantur.

1. Hoc est, febrium essentialium & symptomaticarum, quæ cùm vehementia sua percurrunt tempora vniuersalia, non sine summa celeritate.

2. Quòd signorum, causarum, & corporum distinctiones difficillimæ sint, ac sæpe euenit, vt similitudine decipiatur optimus quisque medicus.

3. Multo minùs temporis & speciei crisis eiusque perfectæ aut imperfectæ. Sed quid hoc est, quòd non omnino certæ & sine dubio in acutis sunt prædictiones? an in alios etiam morbos cadit crisis quàm in acutos? Certè crisis propriè dicta cadit in hos solos. Hoc est, Quamuis eorum propria sit ferè crisis, à orgasmo materiæ morbificæ, & ab erethismo naturæ, (vnde certa deberent duci præsagia) admodũ paucis tamen morbis acutis sunt certæ prædictiones: nam non cuncti illi sunt bene morati & eucriti. Sequuntur enim hi efficientis causæ naturam cuius maxima est inconstantia. Vt cùm tempestates non tempestiuæ fiunt. quemadmodũ apud Hippocr. in illis morbis, in quibus ad generationem acerrimæ bilis per tempus caniculæ, accesserat eiusdem interruptio & suppressio, vi tempestatis austrinæ & pluuiosæ. vnde metastasi redduntur interdum

Acuti morbi etiam fallunt.

2. Epidem.

terdum lethales ſubitò, qui primò leuiuſcu
apparebant: vt nonnunquam, ex aduerſo, cal
mitoſiſſimi qui videbantur, deferbeſcunt di
doſi. Vt rectè dixerit Celſus, mõſtra in Med
cina euenire. Quare vt rectè præſagias, no
naturæ triumphantis vel triumphatæ arg
menta conſtantia & firma: conſtétque tibi
morbi ſpecie, parte affecta, humorum mot
ac quiete, trium facultatum robore, & de die
bus criticis.

Prædictio vt pruden ter inſti- tuatur re- gulæ.

Ὁκόσοισι νέοισιν ἐοῦσι, αἱ κοιλίαι ὑγραί 1 εἰσ
τουτέοισιν ἀπογηράσκουσι 2 ξηραίνονται. Ὁκόσοι
δὲ νέοισιν ἐοῦσιν, αἱ κοιλίαι 3 ξηραί εἰσι, τουτέοι
πρεσβυτέροισι γινομένοισι 4 ὑγραίνονται.

Conditiones variæ corporum.

XX. Quibus iuuenibus profuſior 1 eſt aluu
iis ſeneſcentibus 2 contrahitur. Et quibus i
adoleſcentiâ fuit 3 aſtricta, affecta ætate
ſoluitur.

*Cauſa vna cur morborũ acutorum non indu
biæ ſint prædictiones. nimirum ob varias corp
rum conditiones: quas diſtinguere difficile e
Hunc locum interpretatur Celſus libri prim
capite tertio. Quaſi dicas Hippocrates: Natu
hominis eiuſdem non eſt ſemper vna & eaden
Atqui varia corporis conditio, diuerſas etia
excitat criſes, & in eadem ſpecie morbi: qu
quo natura vergit, eo maximè criſium inclin
tiones fiunt. Imò varia corporis conditio fa
eundem morbum nunc ſalubrem, nunc lethalen
Nam ſenex facillimè euaſit. Item varia cond
tio, morbos ex euentu, facit incurabiles.*

1. Ob bilis acerrimæ prouentum, expu
tricem extimulantis: & ob alui infirmitate
à nimio æſtu.

2. Quòd tunc bilis mitior reddita pitu
teſca

at, sitq; dilutior, crassior, minúsque acris. llige, modò cetera sint paria, hoc est, mo- adẽ sit diætæ conditio. Accedit, quòd etiã peraméti immutatione, sanetur vetus ille æstus, qui imbecillitatem aluo adferebat.

. Corporis raritate, hepatis calore, & bi- ad superiora translatione.

. Corporis densitate, & ob hepatis re- ssum calorẽ, & ob contrarium motũ bilis. & c est quòd causi plerumq; in senibus iudi- tur cruentâ disenteriâ, quod Bioni euenit. lenus sequenti Aphorismo 43. vltimis ver- commentarij sui, addit huic sentẽtiæ, ple- que. Intelligenda hæc, vt semper seruetur traq; ætate eadẽ victus ratio. Sunt hic enu- ratæ quinque causæ à Galeno quæ stringũt laxant aluum. bilis excluso ex folliculo lis in intestina, & facultatis appetentis, re- tricis, coctricis, expultricis robur aut lan- or: vt hæ facultates in ventriculo, intestinis, hepate fuerint validæ aut infirmæ. *Alui laxæ vel strictæ causa.*

XXI.

Λιμὸν 1 θώρηξις λύἐ.

XXI. Famem 1 caninam 2 thorexis eximit. *Vinis generosi vis.*

Cautio restaurandi. Si quis à morbo conua- lescens, præter institutum ab exhaustu laborã- , ob inediam vnius diei quam imprudenter iit, contineat se frigoris, caloris, ac laboris vt expers cibum capiat parciore manu quàm nsueuit; nec eum quidem siccum, sed humidum pinguem, bibátque vinum non aqueum sed nerosum, κιῤῥὸν vocant Græci. hoc est, giluum.

1. Fames est genij defraudatio. Ea autem plex est, naturalis, & non naturalis. natura- fit ab exhaustu & suctione. non naturalis

nascitur

nascitur à suctionis solo excitato sensu, nu
præcedente exhaustu: Hanc exuit thorexi
Nam eius causa est stomachi intemperies f
gida & sicca, vel acidus succus qui stric
quodam frigore cogit sanguinem venaru
ventriculi. Verùm laxat ventriculum eún
que calefacit thorexis.

2. Id est, vini generosi potió dulcis & p
guis: Thorexis vocabulum est politicum. id
enim est ac si dicas armaturam quanda
thoracis. nam vini generosi potio thorace
armare ac calfacere videtur. Ita à vini largio
re vsu quidam iactant, se contra frigora fu
fisse armaturam.

Thorexis quid.

XXII.

Ἀπὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα μὴ ἤντι
1 κένωσις ἰῆται· καὶ ὁκόσα ὑπὸ κενώσιος, πλησμ
νή. καὶ τῶν ἄλλων ἡ 2 ὑπεναντίωσις.

XXII. Quemadmodum enim qui à sa
tietate eueniunt morbi, 1 vacuatione curan
tur, ita qui à vacuatione proficiscuntur, sati
tate: Ac pari ratione aliorum adhibita medic
cri 2 contrarietate.

Hic Aphorismus causam continet cur fame
caninam thorexis soluat. Non agit hic Aphori
mus de omnibus in vniuersum morbis: sed de i
tantum symptomatibus & malis, quibus vrge
tur ij, qui à morbo vltra naturam cibum ca
piunt, vel genium suum qui defraudant. Huiu
modi autem symptomata describuntur libro se
cundo. De victus ratione in morbis acutis, vt d
stentio ventriculi, corporis infirmitas, ructus a
cidus, oris amaritudo, cardiogmos. Ideò dum dic
Morbos *incidere à satietate*, καταχρηστικῶς *hu*
iusmodi symptomata intelligit. Illa enim sol
affecti

ctiones curantur refectione vel vacuatione, sunt ἐν γίνεσθαι non causam adimunt pe- no materiæ morbificæ, & partis restitutione.

. Quasi dicat, quicquid rectum est, id mo- atum est, omnisque excessus expers: ergo uid deest, adiice: & ex aduerso.

.. Id est, paulatim & non repentè si in m veniant, cùm æquali contrariorum vsu ndum est, ἐπεναντίωσις est moderatus con- iorum vsus. Et naturæ intemperatæ, mo- contrariorum vsu gaudent.

XXIII.

Τὰ ὀξέα 1 τῶν νοσημάτων 2 κρίνεται ἐν τῇσι 3 τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι.

XXIII. Acuti 1 morbi intra dies 2 qua- rdecim 3 iudicantur.

1. Enati ab humore calido & tenui cum te contiaua essentiali. Nam qui acumen bent ob partem principem quam occupant, risin non veniunt, vt apoplexia. Loquitur o de acutis qui febrem essentialem ha- t, quique simpliciter Acuti dicuntur.

2. Tunc enim incidit subita mutatio ad item vel mortem, ad melius vel deterius. Crisis. c mutatio celeritate & vehementiâ mo- perficitur, qui certamine naturæ & morbi ipitur: motu, putredine & synathrismo per- tur. Hinc longa est quartana ab indomita teria. Et quantum vlteriùs morbi proces- nt, tantum ex perturbatio, quæ præcipitem nutationem fecerat, languescit.

3. Quod longissimum est. Nam quos in rbos frequentes & magnæ cadunt muta- nes, breui iudicentur necesse est, si non im- iatur eius cursus diætâ aut pharmaciâ.

Numerus

Qua ratione acuti morbi omnes 14. diebus iudicentur.

Numerus hic quatuordecim dierum vel a historiam morbi, vel ad prosthesin est referendus. Ad prosthesin, cùm primùm qui langue bat morbus post paucos dies in acumen & vehementiam explendescit, hoc enim non ferret natura vltra quatuordecim dies. Hæc vehementia interdum primo die exiliit, nonnunquam quarto die, aliquando septimo.

Tardioris causæ crisis.

Hinc est, quod quidam decimoseptimo die ad crisin veniant, alij vigesimo. Quare si morbus peracutus fuerit, tertio vel quarto die iudicatur. Si fuerit peracutus, quinto vel septimo crisin subibit. Quodsi acutus simpliciter fit, & si ineunte morbo vehementia quædam adsit, is decimoquarto iudicabitur. sed si is vsque ad quartum diem modestè afflixerit, ac dein acerbiùs, is decimoseptimo finem inueniet. Sin repserit sine acumine ad septimum vsque diem, ac tunc si emicare vis eius inceperit, is ad vigesimum prouehetur. Si verò acerbior aliquantulũ præcesserit acutus ab initio morbus, vndecimo die iudicari poterit, vel etiam nono. Quare comperta tibi sit semper magnitudo morbi, & motus eius. Concludit hîc eleganter Galenus, vbi ait, Nullus morbus, qui cùm primùm inuasit celeriter mouetur, decimum quartum diem superauit. Quare cùm ad eam vehementiam erigit se, ab eo tempore iam decimum quartum non prætergredietur: nam vltra illum diem natura illam vexationem acerbam pati nequit. Si se remiserit, tunc excurrit longiùs; nam, inquit Galenus, sunt quidam morbi qui inæquali mouentur fixo: qui diebus quibusdam vehementer premunt, sed mox eam vehementiam exuunt.

XXIV

τῶν ἑπτὰ ἡ 1 τετάρτη ἐπίδηλος. ἑτέρης 2 ἑβ-
δομάδος ἡ ὀγδόη ἀρχή. Θεωρητὴ δὲ ἡ 3 ἑνδεκάτη
γάρ ἐστι τετάρτη τῆς ἑτέρης 4 ἑβδομάδος.
ρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἑπτακαιδεκάτη. αὕτη γάρ
τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς 5 τεσσαρεσκαιδεκάτης· ἑβ-
η δὲ, ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης.

De septimanis quæ per quaternarios digestæ sunt.

XXIV. Septenorum 1 quarta est index: nua 2 secundæ septimanæ initium. Obser-bilis & ipsa 3 vndecima: 4 alterius enim undæ septimanæ) quarta existit. Iterúmq; s decimusseptimus obseruabilis: is enim à rtodecimo 5 quartus est: & ab vndecimo imus.

ocuit nos ad crisin excurrere morbos acutos a dies quatuordecim. Cùm verò signa quæ peciem crisis apparent, (vt anteà docuimus) mitosa sint, nisi præcesserint signa apparen-ad tempus crisis, iam docet quibus diebus (quæ ad tempus apparent) elucere so-nt. quasi dicat: Si decimusquartus dies est icus, qui ergo dies sunt indices dierum cri-rum?

1. In acutis; vel periodi in intermittenti-.In acutis autem vehementibus, ille septe-ius numerus referri debet ad historiam rbi: in acutis verò qui primùm mitiores, prosthesin, id est, symptomatum accessio-n. Est autem quaternarius index septena-quòd eâ periodo ephodos fiat naturæ & rbi. Est quartus dies index septimi quia il fit septimo critico, nisi illius signum tur die quarto.

2. Altera hæc secunda septimana finitur imoquarto die, eodémq; die illo decimo-rto incipit tertia septimana, Ita tres septi-

manæ terminantur vigeſimo die. Ita etiam tres ſequentes quadrageſimo. Primi illi du ſeptenarij ſunt diſiuncti. Primus autem ſepte nariuus ex duobus quaternariis eſt conſtitu tus. Quod autem in acutis morbis dies eſt hoc in intermittentibus eſt periodus. Quar inepte rogant Medici in intermittentibu quot dies æger laborauerit. Synapheia eſt iun ctura & coitio dierum; vt cùm idem dies fi nis eſt ſecundæ hebdomadis, & initium ter tiæ; Diezeuxis verò eſt ſeparatio.

3. Si ad hiſtoriam morbi referatur. Nam critici ſeptenarij rationem obtinere poteſt, referatur ad proſtheſin (hoc eſt, ſymptomatum efflorеſcentiam) quæ incidit die quarto.

4. Cuius initium eſt octauus dies. Sunt itaque duæ primæ hebdomadæ ſecretæ à ſe inuicem: vndecima hæc dies, ſecundæ hebdo madæ quarta eſt.

5. Vnde fit, vt iudicis quoque rationem obtineat, ſi referatur ad proſtheſin quæ in vn decimum diem cadit: iudicandi verò ratio nem obtinet, ſi referatur ad viceſimum diem. Criticorum dierum tria ſunt genera: quidam ſunt indicantes ἐπίδηλοι, & quidam iudices alij verò intercalares. Iudicantes ſunt in qui bus apparent ſigna ad tempus vel ad ſpeciem criſis. Iudices ſunt, in quibus fit critica ex cretio vel abſceſſus. Intercalares, quibus ab ſoluitur id quod in die iudice deſiderabatur. Ad vigeſimum vſque diem per quaternarios aſcendimus, quorum vis poſt vigeſimum diem perit. Et tunc demum ad quadrageſi mum vſque diem aſcendimus per tres ſepti manas. Iterúmque prima ſeptimana harum

eſt

integra, secundæ autem finis erit initium ...iæ 27.34.40. Horum quoque vis post qua- ...gesimum perit. nam à quadragesimo (ibi ...m omne acumen desinit) ascendimus per ...enarios, vsque ad centesimum. Sed obiicies, ...rmocrati recruduit febris vicesimo quarto ...l. Ergo vis quaterniorum durat vltra vige- ...mum diem. Respondemus, eam recruduisse ...die: non ex conflictu naturæ & morbi, sed, ...emadmodum ibi commentatur Galenus, ...putredinis vi sparsa per totum corporis ...bitum, extincto pænè calore natiuo: nam ...decimo die factus fuit comatosus.

3. Epid. 1. Historia.

XXV.

Οἱ 1 θερινοὶ τεταρταῖοι τὰ 2 πολλὰ γίνονται βραχέες. οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ 4 μακροὶ, καὶ μάλιστα οἱ 5 πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες.

Crisi etiam opus est quartanæ.

XXV. Æstiuæ 1 quartanæ 2 maximam ...rtem sunt 3 breues; autumnales verò sunt ...ongæ; maximeque quæ 5 proximè absunt ...hyeme.

...Est ætiologia superioris: vt acuti diebus, ita ...gi mensibus iudicantur. quasi dicat, In ...ntia dierum criticorum continentur quarta- ... quamuis sint difficilis iudicij: quasi dicat, ...mo defungitur quartana, siue crisi.

1. Quæ diætæ vitio in æstatem incidunt, ...léq; primigeniæ nascantur quartanæ, nō er- ...icæ, nō symptomaticæ. Æstiuas vocat quar- ...nas, quemadmodum alibi carbunculos æsti- ...s: non temporis sed diætæ vitio enatos. Lo- ...itur enim hîc de æstate quæ naturalē suam ...uat conditionem. Limitatus est hic Apho- ...mus ad solas quartanas essentiales & pri- ...genias: quia hæ solæ periculi sunt expertes:

2. Epid. 1. Epid. 3.4.

2. Si enim non à diæta, sed ab inclementi aëris nascantur, vbi særosus humor æstu ab sumptus est, longæ euadunt.

3. Quòd cœli beneficio faciliora appare pepasmi & excretionis ratio. Aëris enim ca lidi conditio pepasmum iuuat: & meatuum e tempore libertas excretionem promouet. In telligo tamen hîc, modò vires sint validæ, ad naturæ vim accedat peculiaris cœli condi tio.

4. Magnitudine causæ, difficultate curan di, & symptomatum accessione. Magnitudi nem causæ facit aëris quod præcessit vitium ac improba victus quæ præcessit ratio: exhau sto enim corpore per æstatem, si accesser diætæ vitiũ, superstite empyreumate ab æsta te, vnde contracta fuit hectica quædam in temperies, difficiles accedunt quartanæ. Diffi cultatem curandi facit materiæ contumaci & meatuum eo tempore angustia.

5. Quia nihil exudat, & materia est con tumax. quasi dicat, vt concedam hyeme ven tres esse calidos, tamen proter materiæ cont maciam & libertatem meatibus negatam, qu fundi nequit, longa fit. Quoniam dixerat su perius acutos morbos quatuordecim dieb iudicari, rectè docuit quidem, quindoquide id obtinent morbi ratione sui, & substanti suæ vel speciei. fiunt tamen crises celeriùs v tardiùs, vt temporum anni accesserit ratio v ria. Hoc est quartanarum historia hoc Aph rismo docet. Quia temporibus bene mor tis morbi qui incidunt bene quoque su morati: qui verò incidunt temporibus ma constitutis, inconstantis sunt & incerti iud

meminit autem Hippocrates quartanarum quasi dicat: Ea quæ tradita sunt de crisibus de diebus criticis, non solùm accommodari debent ad morbos acutos, sed etiam ad diuturnos. Vt ostendat Medicum nunquam falli posse, si modo probè tenuerit regulam dierum criticorum. Nascuntur etiam quartanæ symptomaticæ ab infarctu iecoris vel splenis: tertio mense excretione morbificæ materiæ excluduntur per vrinas nigras aut per hæmorrhoïdas. Alij semestri tempore ad nouam æstatem, quibusdam nono mense, vt Iunio: quo, inquit doctissimus Holerius, cerasia sunt matura. vnde, inquit, vulgo persuasum est, ea sanare quartanas: quod tamen Anni tempus facit. Quod hîc scribit de longissimo morbo, id est, quartana, idem de omnibus intelligendum esse asserit hîc Galenus. Vbi emicuerit natura, & cùm vrina non sit inflammata, purgetur electatio Indo, & confectione hamech. Et altero die sumat ex aceto vel vino drachmam huius pulueris, Accipe zedoariæ, galangæ, zinziberis, cuiusque drachmam: sumat ante paroxysmum. Quidam ipsa hora plenilunij scindunt venam sinistram saluatellam. Sed id non agatur die paroxysmi. Thaddæus ter ante ternos paroxismos drachmam dabat radicis gentianæ recentis ex maluatico vino, frigide.

Sensus Aphorismi.

Remediũ.

XXVI.

1 Πυρετὸν ἐπὶ 2 σπασμῷ βέλτιον 3 γενέσθαι, ἢ 4 σπασμὸν ἐπὶ πυρετῷ.

XXVI. Etenim 1 febrem 2 conuulsioni superuenire satius 3 est, quàm 4 conuulsionem 5 febri.

Quasi dicat; non solum ordinaria natura & morbi ephodo & crisi curationem recipiunt morbi, sed etiam accedente à foris beneficio eóve destituti diutius protrahuntur, vel celerius curantur. Nã hac ratione in puerorum epilepsia nõ expectatur ætatis mutatio, si superuenerit quartana. Sic hoc loco ante cõuulsionis ordinariã pepasmi diem, soluit conuulsionem superueniẽs febris.

Beneficio quodam non ordinario solui morbos.

Demonstratio autem Aphorismi hæc est, Omnis affectio hectica partium solidarum est insanabilis. Conuulsio autem ab inanitione symptoma est partium solidarũ exhaustarum. Febris autẽ exhaurit partium solidarũ humidũ primigenium. Ergo conuulsio febri superueniens, est ab inanitione. Contrà febris materiam conuulsione mitificat dissoluit & excernit, neruos siccitate solidat. Ergo bonum est conuulsioni superuenire febrem. Si singultus dysenteriæ superueniens, sic tremor pleuritidi & conuulsio ijs quibus caput est sauciatũ superueniens est funesta.

Quæstio. 3. Progn.

Sed dices ex Hippocr. sententia. Conuulsio febris superueniens in pueris nõ est lethalis. Respondemus cõsiderãdũ esse, an ea cõuulsio quæ febri superuenit instrumẽti solius vitio accidat an principis facultatis vitio, vt dentiũ stridore per sõniũ. hoc enim est calamitosũ, nisi ita dormire consueuerit, inquit Galenus, vt accidit in his, quibus musculi massetores sunt breuiores. Nisi ergo id vitium instrumẽtorum vitio eueniat, quemadmodũ in pueris febricitantibus incidit conuulsio ob genus neruorũ imbecille: nam musculi his facilè velluntur. Secũdò dicet quis, Scribit Hippocr. in Coacis, si vnà cum febre conuulsio incidit, eodemque die remittit, bonum & febri finem imponit. Respondemus, quòd conuulsio quæ ineunte febre incidit, si ni-

præceſſit quod vires labefactârit, modum inanitatis adfuerit metu: periculi eſt expers, nam conuulſio fit à repletione à materiæ motu, à ...is ad muſculos Ideóque euacuatur venæſectione vel purgatione: Sedatur, quod lõgiſſimũ eſt, ...tio die. Ab inanitione cùm nobilis vir acerbiſſimis doloribus, à conuulſione vi natis, ferè ...caretur, D. Guillandinus eum iuſſit totum ca... olei immergi: vnde præclarè recreatus fuit. *Remedium cum hiſtoria.*

1\. Si analogia fuerit materiæ morbificæ, ...on minor nec maior. Quare ſi vltrò obna...atur ea, erit fœlicior euentus. quidam quò ...brem accerſant propinant caſtoreum, vel aſ...am fœtidam ex vino cum melle.

2\. A repletione, quæ fit à materia frigida, ... ſubitò inuadere ſolet.

3\. Nam diſcutit materiam craſſam. dicit ...l ſatius eſſe: nam non ſemper iuuat.

4\. Ob inanitionem. Corallum proprietate iuuat. *Coralli proprietas.*

5\. Ardenti ac exhaurienti, ob curandi difficultatem: longâ enim die opus eſt vt reſarciatur exhauſtum: interim febris, incendium, & conuulſio vrgent ac proſternunt.

XXVII.

Τοῖσι μὴ κατὰ 1 λόγον 2 κουφίζουσιν, οὐ 3 δεῖ πιστεύειν οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παραλόγως. Τὰ γὰρ πολλὰ τῶν τοιουτέων ἐστὶν ἀβέβαια, καὶ οὐ πάνυ τι διαμένειν οὐδὲ χρονίζειν εἴωθεν. *Contra præſtigia Magorum.*

XXVII. His quæ ſine 1 certa ratione deprehenſáque cauſa 2 leuant, acquieſcendum non eſt: neque vereri admodum de iis, quæ ...bs re 4 & ſine cauſa praua appârent. Horum enim plura ſunt inſtabilia, nec admodũ in ſuo

ſtatu manere, nec diutiùs cunctari poſſunt.

Hoc Aphoriſmo excluduntur omnes vetularũ & veneficarũ præſtigia & impoſtura, quæ carminibus colloq; appenſis ſubitò morbo leuant, ſed qui poſtea recrudeſcant. Pericles dux prudentiſſimus Athenienſis, paſſus eſt in magna illa peſte quadam carmina ſibi è collo ſuſpendi. Quod factum ita prudentibus diſplicuit, vt poſtea ſine honore vixerit authore Plutarcho.

1. Sine cauſis & ſignis criticis, morbo & naturæ conſentaneis, iiſdémque iuſtis. Vt ſi in cauſo, ſine vllis præambulationibus notis ad tempus futuræ criſis, ſubſtillum oboriatur ſanguinis puri, guttis paucis manans; infida alleuatio erit, ſi quæ ſequatur. nihil enim paucum eſt criticum vel ſi morbos acutos, qui ſumma ſymptomatum feruntur vi, ſine vlla excreta materia alleuari videantur ægri; infida illa ſpes eſt. Nam morbi acuti habent ſuam hyparxin materiâ, qualitate & copiâ vitioſâ, quàm ſecerni & excerni oportet.

2. Hoc interdum euenit à titubante naturæ vi, qua de cauſa nulla ſuſcipitur naturæ cum morbo ephodos: Vt etiam cum maximus ardor in hexin migrat: ſua mala non æque ſentiunt ægri. Ita pleuritis in phthiſin, colicus dolor in paralyſin: pertinaces vigiliæ per febres acutas, in ſoporem calamitosè commigrant.

3. Vt appâret in Hermocrate, qui vndecimo die apprimè leuatus fuit; ſed fruſtrà: nulla enim excluſio critica præceſſerat. Veritas huius Aphoriſmi oſtendi poteſt exemplo eorum qui à rapido cane demorſi fuere: nam quo diutiùs hi mali expertes eſſe videntur, eo grauiùs

Canis rabidi morſus.

ægrota

grotabunt. Nam virus illud intus vires colligens, tandem substantiam partium solidam labefactabit. Quo verò celeriùs se produnt eius symptomata eo facilior erit morbus.

4. Cuiusmodi sunt perturbationum criticarum symptomata, & notæ iam iam futuræ excretionis per deiectiones, haimorrhagias, sudores, & quæ sunt eiusmodi; vt validus rigor, vel febris excandescens subitaria spirandi difficultas. Cùm enim signa pepasmi illuxerint perfecti, si quid grauius incubuerit ab re, non malè vereri oportet: triumphalem enim manum mox natura efferet. Cùm enim iam signa appareant, quæ notant speciem mox futuræ crisis, nos consolantur signa quæ præcessere ad tempus crisis. Hæc ergo vulgo metum, Medicis spem adferunt.

XXVIII.

1 Τῶν πυρεσσόντων μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως, τὸ διαμένειν 2 καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι 3 τὸ σῶμα, ἢ καὶ συντήκεσθαι 4 μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, μοχθηρόν. τὸ μὲν γὰρ 5 μῆκος νούσου σημαίνει, τὸ δὲ 6 ἀσθένειαν.

Viriũ dignotio, & morbi cursus sit morbus in longum tempus.

XXVIII. Febricitanti nec omnino leniter, suo statu maneat corpus, 2 nihilque concedat 3 morbo, aut hoc etiam plus 4 æquo gracilescat, calamitosum: hoc enim diuturnitatem 5 morbi, hoc verò 6 infirmitatem significat.

In morbis acutis diagnosis prolixi morbi ac effœtarũ viriũ vnde sit petenda. Hoc enim Aphorismo considerat peculiarem ægri naturã. vt inde cognoscatur quàm breuis sit futura morbi historia. Magna eius vi posita est in habitu corporis: hoc est, in diuersitate vel raritate, & humorum congenitorum conditione, ad ce-

lerem vel tardam morbi solutionem. Superior enim Aphorismo ostendit externo beneficio morbum longiorem vel breuiorem fieri: hîc autem vt dixi, peculiarem ægri naturam considerat.

1. Non dicit simpliciter febricitantium sed non leuiter febricitantium: nam qui non leuiter febricitant, iustam habet extenuationis causam, vim caloris, genij defraudationem; ac per patulos poros exhaustum. Sed si mediocris, dicit, febris fuerit, non grauissima, non leuissima.

2. Id est, si nihil à statu suo immutetur pristino, in corporis mole, modò vberioris alimenti oblati iam excusatio adferri non possit.

3. Acuto.

4. Dicit μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον. Id est, plus æquo relatione facta ad vim febris, ita vt nulla excusatio adferri possit, ætatis puerilis vel senectutis, neque regionis, neque temporis anni, neque peculiaris ægri corporis, nam corporum raritas & humorum tenuitas ad macredinem via est, per ἄδηλον διαπνοὴν, vigiliarum, curarum, inediæ, maximæ febris, diuturni mobi, motus. Et si appareat facies illa cadauerosa.

5. Ob corporis densitatem & plurimam crudam materiam morbificam: quæ duo sequuntur pepasmi & excretionis difficultatem.

6. Quæ mala vt signum, & vt causa: vt signum, quia arguit vim caloris præter naturam cuncta dissipantis: vt causa verò, quia non solùm in hoc casu sunt dissipati spiritus & humores, sed etiam sunt exhaustę partes solidæ. Exhaustis autem partibus solidis, omnis ratio pepasmi desideratur. Hinc est quòd

quòd in effœto senio, per morbos non bene sit sperandum.

XXIX.

Ἀρχομένων 1 τῶν νούσων ἤν τι δοκέῃ 2 κινέειν, 3 κίνεε· 4 ἀκμαζουσῶν δὲ ἡσυχίην 5 ἔχειν βέλτιόν ἐστιν. Euacuationi quãdo locus.

XXIX. Ineuntibus 1 morbis si quid 2 mouendum videatur, 3 moue: nam iis 4 vigentibus 5 quiescere satius est.

Absolutis his quæ ad diætam acutorũ morborum pertinẽt: redit ad purgationes. Spectat enim hic Aphorismus ad explicationẽ aphorismi vigesimi secundi & vigesimi quarti libri primi.

1. Quo tempore mutatio symptomatum sit potissimum. Ineuntibus itaque morbis: id est in initio vniuersalis temporis morbi, vel periodi aut paroxysmi singularis. Hoc est, in prima incursione, vel intra primum quaternarium, cùm adhuc cruda sunt omnia, videtur incrementum etiam complecti. nam illicò πρὸ ἀκμῆς loquitur. Vbi materia segregata est à materia morbifica, vt quæ in ventriculo & mesarrhaïcis consistit. Hæc sine dubio in initio est educenda, quæ sæpe obtinet propria symptomata. Sed febrilis materia non est tẽtanda pharmaco, nisi cocta sit tota in morbis acutis, imitatione naturæ: vel in longioribus morbis aliquo modo sit cocta. Vbi initio purgandũ.

2. Vt si humor vitium faciat in prima corporis regione, aut si materia morbifica turgeat, quod fere fit ineunte morbo, non autem cùm iam prouectus fuerit: quia omnis orgasmus cadit in principium morbi.

3. Vt si quis initio paroxysmi vomituriat, exhibebis oxymel, vt euomat, ineunte paro-

Gal. lib. Quos & quando purgare oportet.

xyſmo,per ſuperiora : in declinatione aut intermiſſione,per inferiora abduc. Liberior ab has ſarcina reddita natura , quod reliquũ eſt mitigabit faciliùs. In initiis enim morborum vires ab exhauſtu plerumque non laborant. Nam hic Aphoriſmus non collineat ad tempora morborum,ſed ad vires,auctore Galeno, libri ad Thraſybulum capite trigeſimo octauo.Phlebotomiâ vel pharmaciâ materia educatur:& orgaſmus reuellatur,quo morbi acerbitas minuatur.

4. Cùm nimirum incendij & ſymptomatum plena ſunt omnia. Eo enim tépore , dicit hic Galenus,animalis fatiſcit facultas:quamuis alioqui vitalis & naturalis eo tempore maximè vrgeant.

5. Ne à pepaſmo , cui incumbit , natura auocetur , nec ab inclinatione ſua auertatur, materiáque nec cedat medicamento attrahenti,nec naturæ excludenti:tum , antequam corpus incendio maximè conflagret.

X X X.

Cur initio purgandũ.

Περὶ τὰς 1 ἀρχὰς καὶ τὰ 2 τέλη, πάντα ἀσθενέστερα· περὶ δὲ τὰς ἀκμὰς, 3 ἰσχυρότερα.

XXX. Nam 1 principio & fine 2 morborum imbecillia ſunt omnia : in vigore verò 3 vehementiſſima.

Ætiologia præcedentis Aphoriſmi.

1. Quaſi dicat,ad vires validas , ineunte morbo (quamuis premantur à cauſis mortificis) accedit infirma ſymptomatum vis ſine vllo incendj maioris metu: quo fit , vt ſi quid eo tempore mouendum ſit, conuenienter moueri poſſit. Nam licet materia quidem in initio contumacior ſit , tamen eam contumaciã

in

in initio corrigere poteſt naturæ vis integra adhuc, necdum ſymptomatum vi languida. In initio ergo inuitat materia, ſuadet naturę vis, non auocat ſymptomatum grauitas. Nam ineuntibus morbis, nondum irritata eſt natura à perfecta putredine.

2. *In* declinatione, materiæ præparatio, & fracta ſymptomatũ vis occaſionem purgandi ſuppeditabit, ſi quid à morbo relictum ſit. Tametſi enim eo tempore natura languida ſit, & morbi vehementia fracta, ob materiæ tamen præparationem purgare licebit. Nã edita iam ſunt pepaſmi ſigna, & phlegmaſia eſt ſublata. *In declinatione cur purgandũ.*

3. *In* perfecta putredine & irritatâ naturâ.

XXXI.

Τῷ ἐξ ἀῤῥωστίης 1 εὐσιτέοντι, μηδὲν 2 ἐπιδιδό-ναι τὸ σῶμα, 3 μοχθηρόν. *Vbi purgandũ & à cibo demendum.*

XXXI. Cui à morbo cibum optimè 1 capienti non 2 confirmatur corpus, 3 malum.

Conuenit hic Aphoriſmus cum octauo.

1. Si plena manu paſtum ineat, cibique appetentia adſit.

2. Si corpus non proficiat mole & colore.

3. Vt ſignum labefactatæ naturalis œconomiæ, & exhauſtarum partium ſolidarum: vt cauſa recidiui morbi, præſertim ſi quis liberalius ſe inuitet. Deme itaque ex copia alimenti, & pharmaciâ exige cacochymiam: abnuit enim corpus tale alimentum. Dicebat enim Hippocrates, Qui aluos habent calidas, hoc eſt, cacochymiâ fœdatas, carnes habent frigidas, hoc eſt, non attrahentes ſuum nutrimentum ex illo ſanguine cacochymiâ fœdato. Purga rhabarbaro, vel agarico & foliis ſenæ: *Vſus huius Aphoriſmi.*

deinde vſum pilularum de hiera cum agarico, adiecto pauco rhabarbaro, ineat.

XXXII.

Nota perfecta vel inchoata crisis.

Ὡς τὰ πολλὰ πάντες οἱ 1 φαύλως ἔχοντες, κατ' 2 ἀρχὰς μὲν 3 εὐσιτέοντες, καὶ μηδὲν 4 ἐπιδιδόντες πρὸς τῷ τέλει πάλιν 5 ἀσιτέουσιν. Οἱ δὲ 6 κατ', ἀρχὰς μὲν ἀσιτέοντες ἰσχυρῶς, 7 ὕστερον εὐσιτέοντες, βέλτιον 8 ἀπαλλάσσουσιν.

XXXII. Ferè fit vt qui malè 1 affecti ſi 2 ineunte cibi vſu auidè cibos 3 capiũt, ac nihil 4 edendo proficiunt, ad extremum 5 inappetentes fiunt. Contrà, 6 qui ineunte cibi vſu, nihil omnino appetunt, paulo pòſt 7 edendi appetentes, 8 meliore ſunt loco.

Id eſt, qui nondum eualuere, ſed conualeſcunt iam à morbo, ita adhuc ambigua fruantur valetudine.

2. Illud principium non refertur ad tempus vel principium morbi, ſed ad principium vſus ciborum. Hoc eſt, cùm iam primùm neceſſariò, vel iure aut loco cibum capere debent. Neceſſariò capit cibum cui vires ſunt infirmæ; vel robuſtæ quidem, ſed cum infirmitatis metu Iure capit, cùm ſigna coctionis elucent: vt in pleuritide cùm os ægri humeſcit ab expectorato. Loco verò, cui clyſmate ſubducta fuerit aluus.

Quid ſit cibum neceſſariò, iure & loco capere.

3. Excitata non quidem ventriculi appetentia à ſuctione: ſed ſenſus ſuctionis excitatur à prauo & acido quodam humore, qui fortè excidit à liene, vel vicinis partibus: hinc falſa excitatur appetentia, ſine vlla ſuctione, propter corporis impuritatem.

Falſæ famis cauſa.

4. Nam venter conficere non poteſt quantum appetit. Ita etiam in præſente morbo, ſi quis

s appetat & comedat liberaliùs, auocatur
ura à pepaſmo.

. Quòd tandem facultas reſoluatur quæ
cibi appetens, adiunctæ cacochymiæ vitio:
ia ventris impuritas, omniũ confuſio. Qua-
icat. Itaque purga aluinam regionem à tali
uo ſucco qui falſam appetentiam excitat. *Vſus Aphoriſmi.*
caſſiæ vnciam, cum ſpecierum hieræ ſum-
cis ſcriptulo, vel duobus cum ſcriptulis.

6. Ab immutato ventriculi temperamen-
habitu, & actione, ſcilicet ſine vlla humoris
prauatione.

7. Reſtituto ventriculo.

8. Et reſtituantur: nam recreatur aluus quę
itiã pepererat. Ergo præſtat abeſſe appetitũ,
àm adeſſe appetitum cũ abſentia ſuctionis.
am fit interdum, vt humor putris circa os
ntriculi oberrans, aut calor febrilis cibo-
m faſtidium adferat, citra vllum vitæ diſ-
imen. Et quia illa impuritas adeſt, in ventri-
lo, propterea ſuctionis ſenſus non adeſt,
amuis alioqui naturalis adſit cauſa ſuctio-
s, nimirùm exhauſtum.

XXXIII.

Ἐν πάσῃ νούσῳ τὸ ἐῤῥῶσθαι 1 τὴν διάνοιαν, καὶ εὖ
ἔχειν πρὸς 2 τὰς προσφορὰς, 3 ἀγαθόν. τὸ δὲ ἐ-
ναντίον, 4 κακόν.

XXXIII. In quouis morbo * animo bene
valere, ac rebus conuenienter 2 datis gaude-
, 3 bonum. a Contrarium verò, 4 malum.

Ab animalis facultatis robore. nota prædictionum.
** mente.*

*Quaſi dicat, quamuis acutorum omnium
orborum nõ indubitatæ ſint prænotiones, tamẽ
ui iuncti ſunt cum actionum integritate, tan-
em vi naturæ domantur.*

1. Hoc eſt, ſine vlla verborum abſurdita-

te,

re, sinéque indecora corporis compositione, & morum dissimilitudine, sinéque præsentia laboris indolentia: siqúe potest imaginando, ratiocinando, in memoriam reuocando suum officium facere. Hinc significatio fit cerebrum, meningas, diaphragma integra esse. διάγνοια, γνώμη, νοῦς idem Hippocrati.

2. Hoc est: bene coquere, distribuere, & excernere. Gaudere, id est, proficere vsu. Aluinæ œconomiæ integritatem hæc denunciant ventriculum, iecur, correctè agere.

3. Saluare. nam bonis fit & appâret ægris rebus, eò quòd contra materiam morbificam pugnet integræ naturæ virtus. Bonitate naturæ si morbi superantur tandem: quod Cleonactidæ euenit.

3. Epid. a. Delirium semper malum: vt in Cydis filio, & in vxore Hermoptolemi.

4. Nam ex iis, facultatum, quarum potentiâ corpus administratur, virtus aut infirmitas significatur. Malè autem ad morbi vim accedit naturalium virium imbecillitas.

XXXIV.

Differentaneus morbus periculosior contaneo.

Ἐν τῇσι 1 νούσοισιν ἧσσον 2 κινδυνεύουσιν οἷσιν ἂν οἰκείη τῆς 3 φύσιος καὶ τῆς 4 ἡλικίης, καὶ τῆς 5 ἕξιος, καὶ τῆς 6 ὥρης, ἡ 7 νοῦσος ᾖ μᾶλλον, ἢ οἷσιν ἂν 8 μὴ οἰκείη κατά τι τουτέων.

XXXIV. In 1 morbis minus 2 periclitantur quorũ 3 naturæ & 4 ætati, & 5 habitui & 6 tempori 7 cõgener est magis morbus, quàm quibus 8 nulla ex parte est consentaneus.

Disputatio exigit vt agat de difficultate curatio, eò quòd quidã morbi ratione naturæ & similiũ sũt calamitosi vel salutares. Adeoq; horũ ratione

one euenit, vt qui specie sint morbi saluta- quibusdã tamen sint funesti. Videtur autem ma fronte absurdissimus hic Aphorismus, & minimè omnium demonstrari possit, nã quo- ad exitiosam vim morbi, accesserit naturæ ensio, periculossimè se habere debet æger. Vt si idus naturâ (quales hi quibus alarum more bulæ in dorsum promixẽt: nam pectus his an- tum est) in talem inciderit, maxima ex parte riuntur, ex Hippocratis sententia. vbi ait, riebantur quorũ natura vergebat ad phthi- Itẽ adolescens calidissimus. si in calidissimã rẽ inciderit, quomodo nõ potest periculosissimè orare? cũ malũ cumulatur, & quòd ad intẽ- iem ipsam calidam accesserit morbosa intem- ies calida. Hæc omnia soluo vnica ratione. Eò òd morbi pares magnitudine, causâ, sympto- tis & curãdi opportunitate faciliùs curãtur iis quib⁹ sunt cõgeneres quã in aliis: Abitum im extra naturæ lineã non grandẽ significant.

Absurditas Aphorismi refellitur.

1 Epid.

Salutio.

1. Magnitudine causæ, symptomatũ vehe- ẽtia, & curandi opportunitate paribus. Cõ- ittite talem morbum cũ duobus corpori- s, quibus est diuersa contrariaque conditio.

2. De vita, aut de actione corporis. nam mmanis causa morbifica nõ facit illum mor- um, proptereáque non tanta symptomata gent: & hæc causa est, quòd facilè curentur.

3. Id est, temperamento vniuersi corporis. d obiicies ex Aphrodisæo: Æthiopes mo- untur ex febribus ardentibus: quæ illis sunt ongeneres. Respõdeo: Hoc illis euenit quòd uca quæ illis est natura aërea, hîc extin- uatur facilè magnitudine symptomatum, on magnitudine causæ. Scoti verò sua in pa-

Quæstio. 1. Probl. 79.

tria magnitudine causæ magis opprimuntu
nam bilem hyeme procreant.

4. Ætas enim vertit corporis temperien & in ea sunt humorum variæ conditiones qui modò sursum, modò deorsum viam affectant. Infanti lumbrici, iuueni tertiana, eueni

5. Confirmationi corporis vniuersi, & singularum partium.

6: Nam eucriti fiunt morbi, qui commodis sibi temporibus eueniunt.

7. Essentiâ, materiâ, periodo, paroxysmis & symptomatis.

Quæstio 1. Prog. 41.

8. Causæ enim immensam denotat potentiam; vt si senex ex causo laborârit media hyeme. Difficultatem adfert Galenus, & ex eo Auicenna. nam Galenus author est Peripneumoniam pituitosam minus periculi habere quàm biliosam. Pulmonum autem temperies est calida, minimeq. frigida, Quare pituitosa pulmonis phlegmone parti non erit analoga: ergo & periculosior. Quidam respõdent temperiem esse distinguendam, in naturalem & ascititiam: nugæ. Intellectus Aphorismus accuratè pro se respõdebit Dicit Hippocrates eos morbos minùs calamitosos esse, qui analogiâ respondent temperiei, & talibus. Ex qua sententia malè inferas, Hic morbus est analogus tẽperiei ægri: ergo minùs periclitatur. Nã vix fieri potest, vt aliquis morbus reperiatur, quin ratione alicuius rei nõ sit analogus: & ratione alicuius rei sit analogus Vt causus iuuenem implicans humidum, frigidũ & pituitosum, illi est analogus ratione ætatis: non analogus à temperie. Est tamen minùs huic periculosa, quàm seni calido & sicco, cui analo

logos erit ratione téperiei, at non illi erit
logos ratione ætatis. Attamen huic peri-
ofior euenit. Itaq; nõ ad vnam ſolam tem-
iem debemus collimare, ſed cuncta intueri
ent. Ita inflammatio biliosa pulmonis,
loga eius compagini & ſtructuræ & habi-
Nam habitus eſſe poteſt mollis vel durus,
us vel denſus. Pulmones ſunt molles, non
i; ſunt rari, non denſi: ſunt laxi. ſi habitum
pexerimus, facilè animaduertemus bilio-
n inflammationem minimè eſſe analogam
ſtantiæ pulmonum : attamen temperiei
monum analoga eſt hæc inflammatio bi-
ſa. Quare Auicenna ex Galeno bene dixit
ſipelatodem phlegmonem pulmonis peri-
oſiorem eſſe, pituitoſa. Nam licet biliosa ſit
logia ratione temperiei : attamen eſt ma-
nè diſſentanea ratione habitus & compagi-
. Idem dicendum de raucedine ſenum: nam
es illorum ſtupent.

XXXV.

Ἐν πάσῃσι τῇσι νούσοισι τὰ περὶ τὸν 1 ὀμφαλὸν
τε ἦτρον 2 πάχος ἔχειν, 3 βέλτιόν ἐστι. τὸ δὲ
σφόδρα λεπτὸν 4 καὶ ἐκτετηκὸς, 5 μοχθηρόν. Ἐπι-
σφαλὲς δὲ τὸ τοιοῦτον καὶ πρὸς 6 τὰς κάτω καθάρ-
σιας.

XXXV. In omnibus morbis ſi 1 craſſum
bdomen fuerit, meliùs 3 eſt. Contrà, quan-
valdè eſt tenue 4 valdéque conſumptum, 4
amitoſum. Eſt enim ita affectum eſſe, peri-
loſum 6 ad infernas purgationes.

*Hoc Aphoriſmo ſpecialiter docet, quam vim
beat in omnibus morbis naturæ œconomiæ. Vt
m ſunt affecta hypochondria, ita ſalutis ſpes
ulget, aut à morbis periculum imminet. Vnde*

ſummam

summam Aphorismi hac renuntiatione comple-ctamur. Quicquid est eiusmodi, vt ex eo significatio fiat benè affectorum viscerum, & eius beneficio melior sit naturalis œconomia, id præclarè tum facit tum apparet ad salutem. Sed hypochondria bene affecta, bene affecta esse significant viscera: & eorum beneficio naturalis œconomia est melior in coquendo, distribuendo, & excernendo. ergo.

Abdominis partes, & nomina earum.

1. Per ἦτρον intelligit eam partem abdominis quæ pube & vmbilico definitur, latini hæc pars dicitur sumen & aqualiculus, & alio etiam nomine Græcis dicitur hypogastrium. Hoc loco Hippocrates per τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν, καὶ τὸ ἦτρον, duobus extremis notariis omnes partes abdominis complexus est. Porrò abdomen, epigastrium Græcis, definitur cartilagine xiphoïde, costis nothis & pube. Abdomen anteriore parte distribuitur nominibus duobus, nimirum stomachi, & hypogastrij. Stomachus definitur cartilagine xiphoide, & vmbilico. hypogastrium vel ἦτρον ab vmbilico ad pubem. Abdomen verò è lateribus distinguitur: equidem partes à nothis costis ad vmbilicum hypochondria appellantur: quæ deinde sunt partes, vsque ad os ischij, dicuntur lagontes vel ilia. Has itaque cunctas partes hîc intelligit.

2. τὸ τεῖχος ἔχειν, est abdomen bene habitum esse, hoc est, æquale, vt nulla tumoris interni suspicio adsit. Sed vt in omnibus partibus æqualiter sit affectum calore vtque nulla parte quàm alterâ sit duriùs. Nam si durius fuerit, hæc durities erit recens vel vetus. & vtráque cum borborigmo, vel sine. Durities recen-

...ſes(vel propriùs diſtétio)cum borborigmo,
...um ſignificat. Vetus cum borborigno he-
...tam intemperiem inteſtinorum notat, &
...dropem minatur. Recens ſine borborigmo
...n torminibus, phlegmonem viſcerum, ex
... materia quædam exudat, quæ tormina
...uet. Vetus ſine borborigmo, ſcirrhum
...nificat. Sit æqualiter affectum: Nam ſi
...eriore parte ſit calidus, dices ibi focum
...ris eſſe. Sit εὔσαρκον & λαπαρὸν, æqua-
...m, in mediocritate contractionis & di-
...nſionis poſitum. Abdomen itaque ſit craſ-
...n, nam conſtituitur id ex cute, adipe, pan-
...tulo carnoſo, octo muſculis: accedit peri-
...næum, omentum: Hic fouetur calidum
...iuum, maximè in frigidis illis partibus
...bilici ac aqualiculi. Vide hiſtoriam eius
...i in Dealcis horto iacebat, & Hermocra-
... Ex abdomine itaque bene vel malè habi-
... facilè indicari poteſt hepatis conditio, ob
...inam operis ſocietatem & ob vaſorum
...mmotionem.

...3. Nam inde ſignificatio fit, focum febri-
...m abeſſe à partibus nutritioni dicatis. &
...uſa eſt quòd œconomia naturalis, abdomi-
... bene habito, meliore ſit loco.

...4. Si ſit inæquale calore, tumore, mollitie,
...l tenue, id indicat ſpoliari ſubditas partes,
...turâ frigidas, ſuo tegumento ac ſtragulo:
...de coctio in his deterior redditur, maximè
... vmbilicum, & aqualiculum.

...5. Quod ex eo partes nobiles incendio *Abdominis*
...nflagrare ſignificetur. quaſi dicat, alias par- *præſtantia*
...s exui per febres ſua mole, non ita malum: *in ſignifi-*
... ſemper hoc malum in abdomine: nam in *cando.*

promptu

promptu nutricatus prædia ſunt aluo, vt
pingueſcat: aliis non æque, niſi hinc peta
Indicium eſt hæmatoſeôs ac aluinæ coctio
fractæ.

6. Quia beneficio abdominis, huiuſm
fiunt excretiones, ac inteſtinorum vi: quæ
mite ſuo ſpoliata, languent. Multi ob muſ
lorum abdominis tenuitatem nulla ope
cernere poſſunt. Totum itaque abdomen n
dicis tentandum eſt, vt noſcant quænam e
partes vehementiùs caleant, aut tenſæ ſint,
inæqualitate prædita. Adeò interdum ex
nuatam aqualiculi partem deprehendi, vt
teriarum quæ in lumbis ſunt, manifeſtiſſi
pulſum tetigerim.

Medicis tãgendum abdomen.

XXXVI.

Sanitate reſtitutâ abſtinendum à pharmacia.

Οἱ 1 ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα ἐν τῇσι φα
ρμακείῃσι καθαιρόμενοι, 2 ἐκλύονται ταχέως,
οἱ πονηρῇ 3 τροφῇ χρεόμενοι.

XXXVI. Qui 1 ſunt ſano corpore † du
pharmaciâ purgantur, celeriter 2 exoluuntu
atque hi qui 3 prauo vtuntur nutricatu.

1. A perfecta abſolutáq; criſi cùm his r
ſtituta eſt ſanitas, quamuis illi tuberculis ſc
teant. Vel etiam hi, qui integra valetudi
fruuntur in temperamento, conformation
& quatuor humorum congenitorum æqua
bilitate. Nam ſanitas eſt vel primigenia, v
reſtituta. Reſtituta, abacto iam morbo per e
cretionem vel per abſceſſum. Per excretio
nem, vt ſudorem, hæmorrhagiam, deiectio
nem alui, vrinæ profluuia. Per abſceſſum,
icterum, tubercula toto fuſa corpore, tum
res tibiarum non impares morbo & natura
Qui ſunt in reſtituta ſanitate, ſunt in neutr

nſtitutione,& ad morbum inclinant.

2. Quòd à morbo ſuperſit naturæ infirmi-
t,& etiam quia pharmaci vis labefactat par-
t ſolidas, & ſanguinem bene conſtitutum
ſoluit. ἐκλύονται, hoc eſt, in ſyncopen inci-
nt: pharmaci acrimoniâ, ſucci alibilis hy-
rcatharſi, reſolutione partium ſolidarum.

3. Quia cum viribus imbecillis humo-
m incidit corruptela. Vbi cacochymia, ibi
tentæ manent à ſanguine venæ: quia ſan- *Cacochyma corpora vt ſint curanda.*
inem illum malunt reſpuunt carnes nec ad
trahunt. A venis itaque à copia obſtructis,
udat putris vapor in ſtomachum, dum hu-
ſmodi materia vacuatione tentatur: vnde
Syncopen ſtomachicam cacochymici inci-
nt. In huiuſmodi itaque corporibus vten-
m eſt epicraſi: hoc eſt, tali curatione quæ
ulatim ſuſcipitur: id quod malum eſt eua-
ando, & paulatim id quod ſalutare eſt re-
nendo. Hoc bene fit, exhibendo ſyrupum
cichoreo cũ rhabarbaro, quarto vel quin-
quoque die, prout requirit ratio morbi
gri temperies, & vires: electario ſantalo-
m cum rheo in tabellis, lacte aſinino. Et ſi
lebotomia opus fuerit, parcè id fiat: vt na-
ra parum ab onere leuetur. Soluuntur ergo
rum vires facilè à pharmacia ob caloris
tiui infirmitatem, aut ob vapores tetros,
i humoris agitatione nobiliſſimas partes
feſtant: Accedit humoris corrupti acrimo-
n, quia partes ipſæ vellicantur. Senſus Apho- *Senſus Aphoriſmi.*
mi eſt, Æquè peccant qui medicamentum
rgãs exhibent ſano corpori, & perfectè vbi
clusa eſt morbifica materia, atque is qui
um exhibet ſuperſtite materia morbifica,

&

& impuro adhuc corpore. in his autem q non reduce, sed sanitate primigenia fruuntu pharmaca vim inferunt partibus sanis, ac co liquant eas, & nutricios succos fatigant, qu cum delectu quodam attrahunt, vnde anin vires atteruntur disiectis spiritibus. Vltin

Hydropici vt purgandi. pars huius Aphorismi etiam ad Hydropic spectare videtur: victu tenuante & remedi εὔφορον debet corpus reddi, & magnis interual lis purgare conuenit. κακὸν ἐγκείμενον μὴ κινητέον Ergo non secundum cacochymiam e exhibendum remedium, vt in puellabus fœdi coloribus præditis, & ictero nigro, cibarii melius vinces mala, quæ affectioni remedi sunt.

XXXVII.

Οἱ εὖ 1 τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύεσθαι 2 ἐργώδεες.

Sanis pharmacia inutilis. XXXVII. Qui 1 secura sanitate fruuntur, hos purgare 2 graue est.

Quasi dicat, non solùm his incumbit præceps omnium virium lapsus, verùm atrocibus ali inuoluuntur calamitatibus, qualis est syntaxeo perenne profluuium cum perenni febre, nam liquat carnem, indeq; tunc delectu quodam trahit sibi simile.

1. Qui benè morato sunt corpore, à moderato omnium succorum habitu, vnde nutritio fœlix. Vnde habitus bonus, solidus & succi plenus.

Vsus. 2. Quia pharmacum quidem trahit, at natura retinet, quasi dicat, si in primigenia hoc fit sanitate, quid ergo eueniet in restituta? vbi, quamuis integri fuerint succi, languent tamen vi morbi fractæ vires.

XXXIII.

ὸ σμικρῷ χεῖρον 1 πόμα καὶ σιτίον, ἥδιον δὲ, Eebris aliquid dandum.
λτιόνων μὲ, ἀηδεστέρων δὲ, μᾶλλον αἱρετέον.

XXVIII. Cibus & potus paulò 1 dete-
u, ſuauior 2 tamen, melioribus quidem, ſed
uauioribus eſt 3 anteponendus.

Quamuis naturæ non ſit ita conſenta-
s, nec tam benè exhauſto reſpondens,
æquè cum morbo pugnans. Paulò dete-
, dicit; nam ſi damnum maximum adfe-
;non exhibebimus.

. Vt in cauſo aquæ frigidæ potus, ſub-
tiæ proprietate, non tam in ſpecie, quàm
ndiuiduo, inſitáque ſimilitudine à tempe-
ento. Atque hæc conſiderantur in ſpecie:
auium montanarum caro, item om-
n animalium biſidorum & ruminantium,
ini in ſpecie eſt conſentanea. In indiui-
, quia quibuſdam caro etiam veruecina
eſt grata, licet in ſpecie ſit conſenta-
Pertinet etiam hoc ad delectum earum
m quas expetunt ægri: nam gratifican-
eſſe ægris docet Hippocrates 6. Epide-
n 4 8. Suauius dicitur primis qualitatibus,
alidus vel frigidus potus: ſecundis, vt
re.

Quod ventriculi complexu ex ea ſua-
e, maiorem reficiendi vim acquirat. Spes
is bonæ coctionis conſiſtit in arcto com-
u ipſius ventriculi. Pertinet hic Aphoriſ-
ad rationem diætæ quæ conualeſcentibus
cribi ſolet. Scopus eſt, vt doceat omnem
mutationem, tum in ægris tum in con-
ſcentibus metiendam eſſe non ſolùm in
ntitate & vtendi modo, ſed etiam in qua-
e. Optimus itaque cibus eſt qui æquè

cum

Cibus optimus quis & quis deterrimus.

cum morbo pugnat, atque naturæ ſtudet qua- lis eſt ptiſana. Atque quo propius vel longiùs ab hoc opere abeſt cibus, eo eſt ab optimo propior vel remotior. Deterrimus enim eſt, qui nec naturæ ſtudet; nec cum morbo pu- gnat. Deterior itaque hoc loco dicitur is ci- bus, qui minùs cum morbo pugnat, quique minùs naturæ ſtudet.

XXXIX.

Οἱ πρεσβῦται τῶν νέων τὰ μὲν 1 πολλὰ 2 νοσέουσι 3 ἧσσον. ὁκόσα δ' ἂν 4 αὐτέοισι χρόνια νοσήματα γένηται, τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκει.

XXXIX. Seniores, affecta ætate, 1 minùs iuuenibus 2 maximam partem 3 ægrotant. Sed quicumq; diuturni 4 ipſis eueniunt mor- bi, ferè 5 commoriuntur.

1. Nam ſi non conuenienter naturæ vixe- rint, magnis ſe malis inuoluunt, ita ſi vita iu- uenilis intemperans, tradiderit ſenectuti cor- pus effœtum.

2. Rariùs, & non tam acutis morbis ten- tantur, nam frigidum eſt ſenum corpus: pro- pterea tam calamitoſa vehementia ſympto- matum iis non ſuperuenit. Ita parotides quæ in ſenes incidunt, non tam ſæua habent ſym- ptomata pathognomica vt in iuuenibus, ne- que tam graue ſenibus ſuperuenit delirium.

3. A morbis cauſa, loco, eſſentiâ, & mo- tu paribus. Quia iuuenes integris viribus con- tra cauſas morbificas pugnant, nec niſi à vali- dis deiiciuntur: ſenes optima diæta fugant magna mala.

Morborum diuturnorũ cauſæ.

4. Triplex eſt cauſa diuturnioris morbi, pepaſmi difficultas, ægri & medici culpa, & partis principis inflammatio, quam ſequitur

atro

...trophia. Hoc autem Aphorismo vnicam pe-
...pasmi difficultatem consideramus. Nam qui
...morbi diuturni sunt ægri vel medici culpâ,
...um partis principis inflammatione, tam com-
...moriũtur iuuenibus quàm senibus. Hi morbi *6. Epip. 5.*
...unt vel σιωτροφοι, vel increscentes: dicuntur *6.*
...ιωτροφοι, hoc est cognati & connutriti, quo-
...um hyparxis consistit in naturali vitio, vel
...emperamenti, vel confirmationis eius qui
...ægrotat: Sic epilepsia puerorum est morbus *Qui mor-*
...ιωτροφος. Ita dysenteria senum, increscens *bi syntro-*
...morbus dicitur, qui vires acquirit eundo, in- *phi & in-*
...rescente auctáque mali causa, vt etiam po- *crescentes.*
...agra, artritis omnis, calculus.

5. Vitia renum post quinquagesimum an- *Qui incu-*
...um sanata esse non vidi, inquit Hippocrates. *rabiles.*
...ices: morbi syntrophi desinunt coctione, so-
...tione & rarefactione. Respondeo, si sint in- *6. Epid. 5.*
...rescentes illi, ob pepasmi difficultatem, non *6.*
...oluuntur: sed ad exitium protrahuntur. Tales
...morbi sunt plerumque qui à frigore. nam cu-
...ari debent hi πεπασμῷ λύσει, vel ἀραιώσει. Sed
...ffœtæ vires, corporisque senilis densitas, ma-
...eriæque contumacia obstant his. Hos ergo
...rige vino, ac cibo eupepto, & frictionib⁹. Sũt *Morborum*
...utem tria genera diuturnorum morborum: *diuturno-*
...n primis sunt morbi cognati, vt seni tussis: *rum diffe-*
...ij sunt syntrophi, quasi dicas, connutriti, qui *rentia.*
...iu multúmque nos exercent, vt epilepsia
...ueros, quæ vitio diætæ alitur: increscentes, vt
... podagra, calculi.

X L.

Βράγχοι καὶ 2 κόρυζαι τοῖσι σφόδρα 3 πρεσβύ- *Senum*
τῃσιν 4 οὐ πεπαίνονται. *mala.*

...L. 1 Raucitates 2 & grauedines senio 3

confectis 4 non mitificantur.

Prædicit iam qui morbi sint insanabiles, &
sanabiles quinam sint: & primum adfert exem-
plum diuturni morbi, quo firmat præcedentem
Aphorismum.

1. Raucitas hoc loco non est vox illa
clangosa à febre ardente, sed vitium laryngis
& faucium à distillatione: & significat omne
genus catarrhi.

6. Epid. 2. 45. 2. κόρυζα generaliter omnem catarrhum
significat. Propriè autem hæc affectio narium
primigenia, vel superueniens.

3. Ob frigus corporis.

4. Quasi dicat, multo minùs alij morbi
qui raucitates superant, vt asthma, & phthoe
raucitatis soboles, & peripneumonia ab acer
rima distillatione nephritis arthritis, dolo
colicus, & splenicus, tussis. Rarò hæc illis sa
nantur; nam vel rarefactione aut dissolution
superari in frigido corpore nequeunt hæc ma
la: restat vna coctio, quæ ægrè hîc etiam suum
officium facit.

XLI.

Οἱ 1 ἐκλυόμενοι 2 πολλάκις καὶ 3 ἰσχυρῶς 4 ἀν
φανερῆς προφάσιος, ἐξαπίνης 5 τελευτῶσι.

XLI. 1 Qui 2 frequenter & 3 vehement
& 4 abs re deficiunt, 5 repentè moriuntur.

Tribus sequētibus Aphorismis agit de illis mo
bis qui toto genere sunt lethales, hoc est, in quam
cumque ætatem, in quamcumque regionē, quem
cumque anni statum, quamcumque in natura
ac tēperiem inciderint. Talis vt sit ratiocinati
Quicquid est eiusmodi vt actionē per quā est v
ta omninò tollat, (sic accedat difficultas curan
ex affectione causaq; morbifica magnitudine,

si

ymptomatum vi repetè oborta) id est incurabi-
in quamcumque ætatem, sexum, fortunam,
mpus anni vel regionem inciderit.

1. Nam syncopa cardiaca respirationem
dimit sæpè. Quæ hîc annotat Hippocrates,
gnificationem adferunt cordis malè affecti,
sque per idiopathiam. Nec leui, sed ex graui
modum affectione cor laboraret; adeò vt il-
noxa calorem spiritúsque vitales dissipet, vt
Erysipelas cor occuparit: vnde dissipatur
iritus vitalis, extinguitúrque calidum na-
um, vsúsque respirationis tollitur. Dicet
uis. Hystericæ tamen viuunt sine respiratio-
: Resp. transpiratione recreatur exilis ha-
m calor. Et hæc affectio manifestam habet
usam. Lypothymia differt à Syncope: nam
lipothymia adest subitus spiritus animalis
otus, & vehemens: fit subito motu spirituum
partem affectam, attamen fons integer
anet.

2. Ex magnis causis quæ cor affligunt, vn-
dissipatio spirituum, vt in peste ab aura pe-
fera, vel oppressio. Et quidam imbellem ha-
nt vim vitalem.

.. Corruptela spirituum & solidarum par-
m.i. qui non facilè reuocantur à Synçope.

. Sine causa manifesta: nulla exhausti ra-
ne: nec vlla incidente affectione quæ cor
ympathiam ducat. Quamuis causæ mani-
æ graues idem agant: sed non ita subitò
riuntur.

. Sublato omni respirationis vsu, per spi- *Remediũ.*
is vitalis & caloris dissipationem: immu-
cordis temperamento & habitu, morbi
uius contagiosi, venenati, aut pestilentis

vi. Labefactata vis talis, cæteras in consensum rapit. Da aquam theriacalem, cum aqua cinnamomi & cum aqua boraginis.

X L I I.

Λύειν ἀποπληξίην 1 ἰσχυρὴν 2 μὲν ἀδύνατον, ἀσθενέα 3 δὲ οὐ ῥηΐδιον.

X L I I. Apoplexiam 1 fortem discutere non 2 potis est: debilem 3 verò non facilè.

1. Cùm resolutum est cerebrum, indéque meatus conniuent, vt exitus non pateat animali spiritui ad neruos; vnde thorax cùm di-
Stertor, vnde. latari non possit, interceptis spiritibus motoribus respiratio in stertorem abit: nec motus aut sensus afflatur cæteris partibus. Cumque inducias non det symptomatis huius vis, remedia adhiberi non possunt.

Apoplexia cur lethalis. 2. Ob curandi difficultatem, quia causa coniuncta non facilè tolli potest. Non priusquam remedia adhibueris, æger moritur, sublata omni respiratione. Nam aucto respirationis vsu, impuro calore natiuo à collectæ fuliginis copiâ, sequitur stertor: à stertore, respirationis sublatio, dein mors.

3. Hæc potissimum vena sectione curationem suscipit. Attamen ægrè sanatur ob symptomatum incidentiũ vim repentè funestam, quæ adimit omnem spirandi facultatem. In hac aditu ad cerebrum prohibetur spiritus vitalis interceptis carotidibus, arteriis & venis iugularibus. Ita distinguit Auicenna magnam
Quid sit magna vel parua Apoplexia. à parua apoplexia: nam in forti consistit vitium in illis meatibus qui sunt ex cerebro: cuiusmodi sunt nerui; ventriculi cerebri, & radix dorsalis medullæ. In debili verò vitium consistit in meatibus qui eunt ad cerebrum, vi

venæ iugulares carotides arteriæ, rete mirabile: quod fit à ſanguine craſſo, vel tali vapore. Curatur illa, ſi intra dies ſeptem febricula illi analoga ſuperuenerit, quæ diſcutit flatus, nec illi ita ſuperuenit paralyſis. nã frictionibus & quaſſationibus interdum euaneſcit ille flatus etiam, vel ſi hæmorrhoïdes profluxerint, quæ reuellunt craſſum ſanguinem. Apoplexia autem tollit reſpirationem ſublato motu thoracis, ita vt vitium hoc conſiſtat in inſtrumento mouente. Debilem verò apoplexiam non comitantur tam vehementia ſymptomata: & ſolebat in paralyſim abire plerumque. Quo modo Apoplexia verè nulla parua aut debilis ſit, abundè demonſtramus Libro de Morbis Capitis, vbi de Apoplexia. Quare vbi abeſt magnitudo cauſæ cum pari Symptomatum vehementia coniuncta, nec cadit remediis, nec dat inducias vt ea adhiberi poſsint propterea lethale. A prouiſione totius corporis, rade caput ea parte vbi ſunt ſuturæ, & impone illi emplaſtrum ex ſynapi, caſtoreo & aceto forti. Brachiáque & crura illico ſtringe vinculis: Iubéque fricari manus & pedes nitro, cum ſale. Sub lingua ponatur caſtoreum. Deinde ſaphaia vena vtriuſque pedis aperiatur. hinc manus vena tundatur. tandem naſi, vel iugulares. Poſtridie Clyſter repetatur. Accipe caſtorei & euphorbij cuiuſque ſcriptuplum: id totum infletur radici linguæ. id extrahet pituitæ maximam copiam per palatum horæ ſpacio. *Curatio.*

XLIII.

Τῶν 1 ἀπαγχομένων καὶ 2 καταλυομένων, μηδέπω δὲ 3 τεθνηκότων οὐκ ἀναφέρουσιν, οἷσιν ἂν 4

ἀφρὸς ἢ περὶ τὸ στόμα.

XLIII. Qui ſtragulantur aut 2 reſoluuntur, necdum tamen 3 animam efflarunt, non reſtituũtur, quibus os 4 obſitũ ſpumâ eſt.

Multiplices ſunt morbi toto genere lethales. Primò, per quos tollitur actio, per quam eſt vita: vt reſpiratio, nutritio. Secundò quorum hyparxis in intemperie æquali partis alicuius, vel totius cõſiſtit vt eſt maraſmus, & ſphacelus. Quia nulla intemperies æqualis curationẽ recipit eo quòd tunc labefactetur omnis naturæ vis, quódq; temperamentum ipſum perierit. Tertio quorum materia eſt pepaſmi expers, vt elephantiaſis, cancer. Palliatam quandam curationem hæc recipiunt, curationem nequaquam. Quartò quorum fotus tum longè abeſt, vt eò peruenire nequeat integris viribus medicamentum, vt euenit in calculo qui eſt in veſica.

Morbi lethales quadruplices ſunt.

1. Hoc eſt, quibus larynx opprimitur: id fit tumore, laqueo, à vertebra colli retorta, & in angina, quæ fit ex inflammatis propriis muſculis laryngis.

2. Interceptis cerebri neruis, & carotidibus arteriis. tunc enim ſenſu & motu deſtituuntur.

3. Nondum mortui ſunt: nondum extincto vel ſuffocato calore vitali.

4. Vel quibus circum os ſpuma apparet. Nam in corde (ob motum acciſum thoracis) intercepta fuliginis copia tantum feruoris pũlmoni infert, vt propriam illi humiditatem exprimat: vnde gignitur ſpuma illa. Quare longè aliam cauſam agnoſcit hæc ſpuma, quàm illa quæ eliditur in epilepſia. Ab hac ergo promptè extinguitur & ſtrangulatur calor natiuus

Septima generatio.

natiuus, nam intercipiuntur omninò fuligines. Quomodo ſpuma gignatur eleganter explicat Galenus in commentario huius Aphoriſmi, & etiam libro ſecundo Prognoſticôn 47. & 7. Aphoriſmorũ 30. A prouiſione habita totius corporis, ſeca venas ſub lingua: & ſi non iuuat, iugulares in collo externas. Et gulæ inſuffletur puluis hirundinum: & foris admoue emplaſtrũ ex nido hirundinis cum aceto. Si ad pus abeat, vt rumpatur, Accipe myrrhæ drachmas duas: ſinapi drachmam. morſus diaboli, ſcabioſæ cuiuſq; manipulum; coque ex aqua ad libram: colaturæ adde mellis optimi & dianuci ſingulorum vncias duas: fiat gargariſmus. Et ad ruptionem facit hoc emplaſtrum, Accipe farinæ tritici, hordei, ſeminis fœnugræci cuiuſque vncias duas: radicum liliorum vncias tres, ficus ſex: liuiſtici, chamæmeli, meliloti, maluæ, cuiuſque ſemimanipulum: fermenti acris drachmas duas: decoctis vt decet ex aqua, fiat cataplaſma. dolorem ſedans, Accipe medullæ pomorum ſub prunis coctorum vncias octo: butyri recentis vncias duas: pinguedinis gallinæ ſeſcunciam: lactis muliebris vncias tres: farinæ hordei vnciam: bulliant ad ſpiſſitudinem: in fine adde vitellos ouorum duos: & parum croci.

XLIIII.

Οἱ 1 παχέες σφόδρα κατὰ 2 φύσιν, ταχύτατοι γίγνονται μᾶλλον τῶν 4 ἰσχνῶν. *Graciles & obeſi.*

XLIIII. 1 Qui naturâ valdè ſunt 2 craſſi, celerius 3 moriuntur quàm 4 graciles.

Oſtendit Hippocrates quòd habitus & natura corporis magnas habeant opportunitates vel difficultates curandi. Nam naturâ craſſi citius

afficiuntur, tristiùs ægrotant, & difficilius curantur gracilibus.

1. Hoc est, primigenia conformatione, non autem à diæta, sed à frigore natiuo.

2. Crassorum duo sunt genera, quidam enim crassi sunt ocio, ab affluxus copia, & effluxus inopiâ, de quibus hîc non loquimur, vt neque de athletis. Propterea addit Valdè, hoc est, qui sunt obesi, venis angustis, corpore crasso, sed paruo, ossibus quoque paruis: Ceruices quidem videntur habere crassas, sed tenues sunt, nam ossa obducta sunt magna mole. Atque corpus hi habent inperspirabile.

3. Quia spiritus calidúmque natiuum non potest in tot annos vitam producere; & œconomiæ naturali non tam benè consulitur, ob frigus, in crassis, atque in gracilibus. Cùm autem in morbos inciderunt, ægrè illis defunguntur, ob caloris natiui infirmitatem: corporis densitatem, venarúmque angustiam. Hinc etiam obnoxij sunt corruptioni succorum.

4. Non quidem qui sunt extenuato corpore ab exhaustu & euacuatione; Sed qui naturâ sunt lacerosi & neruosi homines. Qui pectore sunt amplo, scapulis amplis, quibus ampla sunt ossa & venæ. Qui capite sunt magno, & cùm inclinantur, ceruicem magnam ostendunt. Etenim prodidit Hippocrates, Vt
2.Epid.1. caput est & ceruix, sic reliqua sunt quæ ab
3. his oriuntur tanquam à principio. ossa enim
& 6.Epid. à capite æstimanda sunt; ab ossibus nerui &
4.25. musculi. Itaque graciles habent maiores opportunitates ad benè viuendum, & redeundũ ad sanitatem, ex corporis conformatione, caloris

loris natiui copia,& meatuum libertate, denique quòd corpus habeant εὔρουν ac perſpirabile. Euſarcum corpus optimum eſt: atque ſi inde abeas, tenue opîmo fælicius eſt. Quaſi dicat Hippocrates, per morbos itaque non tam bene ſperandum de tali corpore, ac de tenuiore. Nec æquè tutò validè purgari poterit, nec inedia macerari, nec sãguinis abductione inaniri. Omnia itaque hîc fiant cum cautione & non violenter: cunctatio vincat præcipitium. Hîc rectè in vſum flectas illud Thucydidis, Ἀμαθία μὲν θρασὺς, λογισμὸς δὲ ὄκνον. φέρει: Inſcitia fiduciam, prudentia cunctationem gignit. *Vſus Aphoriſmi huius.*

XLV.

Τῶν 1 ἐπιληπτικῶν τοῖσι 2 νέοισιν ἀπαλλαγὴν αἱ μεταβολαὶ μάλιστα τῆς a ἡλικίης, καὶ τῶν 3 τόπων, καὶ τῶν 4 βίων ποιέουσι.

XLV. Finem 1 epilepſiæ 2 iuuenibus adferunt *a* ætatis, 3 loci & 4 victus mutatio.

Exempli cauſa proponit morbum ſyntrophon. Vt enim acutorum morborum non omninò certa ſunt prædictiones, ob varietatem corporum, cauſarum atque ſignorum, nec pariter æqualis eſt depellendi ratio: ſic quoque morbi ſyntrophi non æqualiter in omnibus hominibus curationem accipiunt.

1. Hoc eſt, conuulſioni totius corporis typicæ & periodicæ, cum mentis & ſenſuum oblæſione. Typicæ, quæ ſtatis euenit temporibus: periodicæ, hoc eſt, quæ ſtatis horis finitur.

a. Ætas curat epilepſiam eam ſolam quæ euenit per idiopathiam. nam quæ per ſympathiam accidit ab ore ventriculi, vel ab aura venenata quæ effertur à partibus in cere-

brum, ætate non curatur.

2. Id eſt, pueri & puberes cùm adoleſcunt, ſanãtur. Cùm ſcilicet in puerili Epilepſia vocem edere aſperiorem incipiunt, atque ad Venerem excitari, nõ autem Veneri operam dare cœperint (quia venus hoc malum accerſit) exhauſta pituitâ, confirmatíſque neruis. Puberes verò cum vigeſimum quintum annum acceſſerunt, hac moleſtia defunguntur, robuſtioribus redditis neruis: & hi tunc grauem edunt vocem.

3. Qui ad ſicciorem temperiem facit.

4. Quia vinum plethoricis cauſis replet neruorum principium, ab eo abſtineant & etiam à venere, quòd neruos imbelles reddat: ſique diætâ ſicca neruis & cerebro ſtudeat. Curat epilepſiam acori radix contuſa, & potui indita. Fimus ciconiæ bibitus. Et puluis

Remedia quædam eximia.

cranij humani ſi detur cum ſucco rutæ: vel cũ decocto pæoniæ, viſcis querni, tormẽtillæ, & cubebarum. Sumitur etiam quotidie ſcriptulus caſtorei cum decocto praſſij. per quatuordecim id agitur dies. Puluis lumbricorũ terræ cum vino potus. Contunde radices pyrethri cum melle, ita vt fiat electarium: detur drachma, & ſuperbibat decoctum ſtœchados. Hoc agat ſemel ſeptem dierum ſpacio: ſed toto anno. Si ab vtero ſit epilepſia, quæ puellabus frequens, ſumat bis in menſe pilulas fœtidas.

XLVI.

Δύο a πόνων 1 ἅμα γινομένων μὴ 2 κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ὁ 3 σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἕτερον.

Vrgenti maximè eſt ſuccurrendum.

XLVI. Duobus a doloribus nec 1 eadẽ 2 parte obortis ſimul, 3 vehementior minorem obſcurat.

a Hoc

a Hoc est, affectionibus vel morbis.

1. Parte simulari & non organica. Referenda etenim hæc sunt ad alienationem temperamenti, vel ad immutationem habitus.

2. Eodem tempore.

3. Quòd distracti spiritus in partem vehementius dolentem, subsidij ergo, sensionem impediunt rei, in alterius partis sensum delatæ. Nam vnicuique parti suus est attributus sensus, vnde peculiaris sensio excitatur rei in sensum delatę. Sic arthritici colico dolore superueniente liberantur: contraque, colici incidente arthritide. Quasi dicat, quãuis querela non adsit de parte minus tunc dolente, attamen Medicus non minus de ea prouisionem habere debet. Nam plus inde imminet non rarò periculi, quàm à grauiter dolente. Vt si aliis vel auris doluerit valdè, & tenuis in pectore vel pulmone dolor sanguinem in os infuderit. Hic medicam manum ilicò postulat. *6. Ep. 4. 3. Vsus.*

XLVII.

Περὶ τῆς γενέσιος τοῦ 1 πύου οἱ πόνοι καὶ οἱ πυρετοὶ συμβαίνουσι 2 μᾶλλον, ἢ 3 γινομένου.

XLVII. Dum 1 pus conficitur, dolores atque febres incidunt 2 magis, quàm iam 3 confecto. *Status morbi vt noscatur.*

1. Commutantur à calore natiuo humores tumorem efficientes, vt ait Galenus commentario in historiam Hermocratis.

2. Nam continuum soluitur tumente vehementer parte, exilique feruidus tũc vapor, qui cor in incendium rapit. Nam calor arterialis sanguinis vehementer contendit in vigore, cum materia morbifica.

Vsus. 3. Quòd tum alienatio temperamenti, & habitus mutatio minor sit Laxatâ iam parte, & calore presso. Quasi dicat, Ita etiam euenit in internis tumoribus & inflammationibus, quas noli existimare euanuisse, cùm iam confecto pure incipiunt inducias dare doloribus. Nam subitò interdum rumpuntur, empyemata & marasmos adferūt, vel etiam subitariam mortem. Quare caue, ne his propines vibrans pharmacum, nec balneum præscribas, aut validum exercitum: nam subitò moriūtur ab his, rupto apostemate, vt sæpè euenit in nephritide.

XLVIII.

Laßitudinis & laboris remedium.

Ἐν πάσῃ 1 κινήσει τοῦ σώματος, ὁκόταν 2 ἄρχηται πονέειν, τὸ 3 διαναπαύειν εὐθὺς 4 ἄκοπον.

XLVIII. In omni corporis 1 motu, cū 2 fatigari cœperit [immoderato motu,] 3 interquiescere, seipsum lassitudinis reddit 4 expers.

Quasi dicat, exercitationis laboriosæ remediū est quies. Ita præstat hominem saturum ieiunare quàm ieiunantem se satiare, vt, liberali potu indulsit quis? Sobriè cœnet. nam hoc est ἀναπαύειν.

Vsus. 1. Hoc est, articulorum, carnium, atque viscerum actione. Scripsit enim in Epidemiis: quod labor & exercitatio est artubus & carnibus, id cibus & potus est visceribus.

2 Insueta & repentina mutatione ab vno exercitationis genere ad aliud, vel ab ocio ad negocium.

3. Hoc est, laboris illius remissio quæ fit motus & quietis vicissitudine, & figuræ mutatione, lassitudinem contractam leuat.

4. Facilis.

4. Facilis traductio à negocio ad ocium, saturitate ad inediam. Contraria contrariis curantur.

XLIX.

Οἱ εἰθισμένοι τοὺς 1 συνήθεας 2 πόνους φέρειν, ἐὰν ὦσιν ἀσθενέες ἢ γέροντες τῶν 3 ἀσυνήθων, ἰσχυρῶν τε καὶ νέων, ῥᾶον 4 φέρουσι.

XLIX. Qui assuetis 1 indulgent 2 laboribus, quamuis infirmi fuerint aut senes, tamen 3 insuetis validis atque iuuenibus 4 faciliùs ferunt.

Vt exercitatio sit iucũda, & quòd non temerè. Vsus.

Quasi dicat, ergo caue ne præter rationem, per morbos, graues cibo aut sorbitione ægros, qui minimè assueuerunt talibus: etiamsi robusti sint natura. Nec etiam cùm conualescunt.

1. Carnium, articulorum & viscerum. Viscerum: vt qui bis aut ter die ex instituto cibũ capiunt: & quorum ventriculus bis intumescere, bis humescere, bis coquere consueuit.

2. Vt si quis Cycyona comedere assueuerit.

3. Quare exercitatio illa subitaria non temerè suscipiatur in sanis, nec in ægris. Vt qui subibò à ieiunitate, ad saturitatem se transferunt.

4 Quòd ignauia vires exsoluat: proprij autem officij exercitatio, robur augere soleat. Id intellige in aluo, coquendo: & in habitu corporis, exercendo.

L.

Τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου 1 συνήθεα, κἂν ᾖ χείρω, τῶν ἀσυνήθων 2 ἧσσον ἐνοχλεῖν εἴωθε. Δεῖ οὖν καὶ ἐς τὰ 3 συνήθεα μεταβάλλειν.

Consuetudo non temerè mutanda.

1. Quinetiam quarum rerum inueterauit 2 consuetudo, quamuis deteriores sint illæ,

minùs

minùs 2 tamen insuetis malè afficiunt. Est ergo 3 assuetorum vsus suscipiendus.

Cùm iam à morbo redeunt ad sanitatem, sensim ad consuetum motum redeant.

1. Vt est diæta susque deque habita: hæc enim nunquam sibi impar est. In rebus sumẽdis, excernendis, & admouendis & agendis.

2. Est enim consuetudo vis quædam vsu ascititia, qua eadem pati aut agere inoffensa naturæ œconomia licet. Non temerè hæc vis est mutanda: quòd natura assuetis gaudeat. Elucet id in aluina œconomia: qui enim duris cibis assueuere, hos facilè superant. Causa eius rei hæc est: Quia id quod coquit æquè alteratur ac id quod coquitur: quare assueta facilè coquuntur, nam naturam non afficiunt, sed faciunt vt ea suo statu conseruetur, familiaritate substantiæ, & occurrentis qualitatis. Nam longa die inita his est familiaritas quædam & similitudo. Et similia facilè se alterãt. & mutant.

3. Quasi dicat, Proinde retinenda est ea consuetudo. Ita habent antiqua exemplaria Romana, καὶ ἐς τὰ συνήθεα. Nam mutari temerè non debet, iam enim hæreditario quasi iure eam, suam fecit.

L I.

Τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης 1 κενοῦν, ἢ 2 πληροῦν, ἢ 3 θερμαίνειν, ἢ 4 ψύχειν, ἢ ἄλλως 5 ὁκωσοῦν, τὸ σῶμα κινεῖν, 6 σφαλερόν. Καὶ γὰρ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει 7 πολέμιον. Τὸ δὲ κατ' ὀλίγον 8 ἀσφαλὲς, καὶ ἄλλως, ἢν τις ἐξ 9 ἑτέρου ἐπ' ἕτερον μεταβαίνῃ.

Natura ægrè fert subitas mutationes.

L 1. Plurimum & repentè 1 vacuare, aut 2 replere, aut 3 calfacere, vel 4 refrigerare, vel

quouis

quouis alio 5 modo corpus temerè 6 periculosum. Omne enim nimium, naturæ bellum 7 indixit. Quod autem fit ſenſim ac viciſſim, 8 periculi expers eſt, idq́ue cùm aliâs, tum ſi quis ab 9 vno ad aliud ſe conuertat.

1. Phlebotomiâ, pharmaciâ, chirurgiâ ſectâ parte vnde plurimum effluat, vel genium fraudando cibo & potu. Inde enim vires proſternentur.

2. Vt ſi ſubitò partes nutritioni dicatæ ſeſe vertere cogantur ab ocio ad negotium: vt ſi à triduana inedia, ſubitò paſtum plenâ manu ineat. Inde enim opprimitur natura.

3. Hoc enim effœminat partes neruoſas: & inflammat partes naturâ calidiores: ſpiritus diſſipat & extinguit vitam. Ita qui iter hyeme per Alpes faciunt, naſo (niſi eum priuſquam ad focum venerint, niue ad ruborem vſque fricent & puſtulas excitent) exuuntur confert etiam alapam dediſſe, quo ira incendatur.

4. Refluos enim humores repellit, facitque palindromen, vnde anadrome fuit. reſtagnantes verò in inuictam duritiem conſtringit: ac partium genium natiuum extinguit.

5. Id eſt, ſi hoc non fiat paulatim & viciſſim. Ita Syracuſanus tyrannus, homines excæcabat, ſubitò protractos è tenebris in ſolarem ſplendorem.

6. Ob repentinam imitationem habitus, temperamenti, & actionum corporis: quæ mutatio non ſolùm ægris, ſed etiam ſanis calamitoſa eſt. neque id ſolùm in alteratione & vacuatione, verùm etiam in diæta.

7. Quod

7. Quòd scilicet Naturæ hyparxis, in symmetria consistat. Ætiologia.

8 Nam hoc ita agendum est, vt vnâ studeas naturæ, vnaque vt his morbum oppugnes. Vt si quis œnopota fiat hydropota: & ex aduerso: pedetentim id fiat. Sed per media sensim eò veniendum erat.

Quæstio.

Vrgentiori occurrēdū.

9. Cui nimirum assueuit. Dicet quis, In Synocho plurimum & repentè vacuamus, nam ad lipothymiam vsque abducimus sanguinem. Respondemus, hunc Aphorismum maximè cautionem hanc adhibere, vbi in sola vacuatione vel alteratione consistit sanatio: at vbi simul iungitur afflictio partis principis, vt ea ab iniuria ilico vindicetur, hic Aphorismus locum non habet: nam plus periculi imminet ab oppressa parte nobili, quàm ab euacuatione aut alteratione subitaria. quare repentinâ euacuatione liberāda est pars illa, cuius officio vita carere nequit. Nam grauissimi illi morbi, non simplicem, sed geminam curandi notam edunt, scilicet euacuationem, & partis principis ab iniuria vindicationem. Propterea in pleuritide hoc ita agimus. Præclarè olim ad hanc sententiam Alphæus Mitylenæus,

**hoc est, nihil nimis nimis mihi placet.*

* Τὸ μηθὲν γὰρ ἄγαν ἄγαν με τέρπει.

& eleganter Phocylides,

** Hoc est, moderatè cibum potumque sumas, & loquaris. Modus omnium optimus, excessus autem vitandus est.*

* Μέτρῳ μὲν φαγέειν, καὶ πιεῖν, καὶ μυθολογεύειν.
Πάντων μέτρον ἄριστον, ὑπερβασίη δ' ἀλεγή.

III.

1 Πάντα κατὰ λόγον 2 ποιέοντι, καὶ μὴ γινομένων τῶν κατὰ 3 λόγον, μὴ μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον, μένοντος 4 τοῦ δόξαντος ἐξ ἀρχῆς.

III. Si quis 1 omnia conuenienter 2 exa-

ctóque iudicio faciat, nec quicquam ea 3 ratione, efficiat; tamen ad aliud non se conuertat, modò id maneat, quod 4 ineuntibus remediis visum est.

Religiosè immutanda remedia: non temerè in eorum vsu perseuerandum, nec temerè ilicoq; ab eorum vsu abeundum.

1. Vacuando, alterando occultâ appertâque vi, nutriendo, κατὰ λόγον, dicit, hoc est tecmeriis signis, postquam morbum eiúsque causam exploraueris.

2. In censum vocatis Indicationibus curatiuis cunctis, & per eas limatis remediis. Quænam diæta præcesserit noto, vt causas habeam: & quænam symptomata adsint dominantium humorum, vt eleganter docet Galenus 4. Apor. 2.

3. Materiam ob morbificam contumacem, vel ob corporis peculiare vitium, vel quòd τὸ θεῖον sese immiserit materiæ. Vnde Celsus, In morbis longis, quos tempus vt facit, sic etiam tollit, non statim condemnandum, si quid non statim profuit: minùs verò remouendum, si quid paulum saltem iuuat, quia profectus tempore expletur. Si tamen aliquid non sat citò respondet, licet aliud consimile experiri. 3. Lib. c.

4. Hoc est, quoad huiusmodi fuerit morbus, dum remanet eadem morbi species, par eius motus & mos, modò non adsit maioris mali metus. Ita dum tentas num vera adsit pleuritis, si diutiùs fotus adhibueris, pulmones omnino siccabis. Si itaque symptomata variârint, iudicium etiam alia remedia adferet in vsum. Hoc à Musa factum in tussiente

Augusto

Augusto narrat Tranquillus.

LIII.

Ὁκόσοι τὰς κοιλίας ὑγρὰς 1 ἔχουσι, νέοι μ
ὄντες, βέλτιον ἀπαλλάσσουσι 2 τῶν τὰς ξηρ
ἐχόντων. ἐς δὲ τὸ γῆρας, χεῖρον a ἀπαλλάσσου
ξηραίνονται γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖσιν ἀπογ
ρασκουσι.

LIII. Quibus iuuenibus 1 fluit aluus, me
liore sunt loco iis, 2 quibus astricta est: at se
nes facti, peiore *a* sunt loco: nam senescenti
bus ferè semper 3 astringitur aluus.

Expositio huius Aphorismi petenda est ex A phorismo vigesimo huius libri. Dicere videt in hoc Aphorismo, Natura propria cuique insi efficere potest, vt qui omnia conuenienter facia tamen sibi non satisfaciat.

1. Si feratur his facilis aluus ob insitan temperiem: nam alioqui lubrica victus rati id nonnumquam præstat. Vt si quis olusculi ex lactuca, malua, beta, atriplice; vel si prun coctis vtatur.

2. Nam excrementa non ita congerun alui enim tarditas, vasorum impuritatem ad fert. Intellige de vtrisque paribus.

a. Nam sunt eodem loco quo iuuene quibus adstricta est aluus.

3. Quòd languet prostratus appetitu atque coctrix vis titubat. Sæpe fusa aluus i senibus euenit ob retentricis exoletam vim nam manifestum est illos non validè coquer quare excretricis potentiâ hic non fertur al uus effusè. Hoc volebat Celsus, vbi ait, Me lior est fusa aluus in iuuene, sicca in sene.

LIIII.

Μεγέθει καὶ σώματος ἐννεάσαι μὲν ἐλευθέριο

σὺκ ἀειδὲς· ἐγγηράσαι δὲ 2 δύσχρηστον, καὶ 3 χεῖρον τῶν ἐλασσόνων.

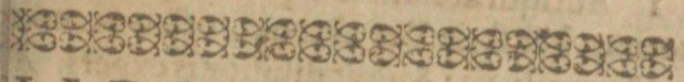
LIIII. Longâ staturâ iuuentutem exigere liberale est nec indecorum: senescere, fere inutile, ac 3 deterius breuiore statura.

Corporis conditio & mutatio per ætates, adfert opportunitates & difficultates curandi.

2. Fractis iam viribus, illi staturæ imparibus.

3. Vel incommodius. nam senectuti δύσπονον est. nec ita medicâ manu erigi potest, ob imbecillitatem. corpus eucraton in sene, & in iuuene laudatur. Vespasianus Augustus de quodam proceræ staturæ hoc ludebat, * Μακρὰ βιβὰς κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.

* Longum incedens, quassans ingentem hastam.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM LIBER III.

I. HEVRNII

Paraphrastica versione, & breuibus ad obscuriora loca Notis siue Commentariolis illustratus.

I.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν 1 ὡρέων 2 μάλιστα τίκτουσι νοσήματα, καὶ ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μεταλλαγαὶ ἢ ψύξιος, ἢ 4 θάλψιος, καὶ τ' 5 ἄλλα κατὰ λόγον οὕτως.

1. Mutationes defectionésque 1 temporum

2 maxi

2 maximè pariunt 3 morbos,& quæ in singu-la *a* anni tempora incidunt,insignes mutatio-nes frigoris aut 4 æstus, 5 cunctaque alia si-pro sua natura.

Hoc libro tertio continentur causarum effi-cientium & affectionum naturalium momenta seu opportunitates, & inclinationes ad ea qu-cuique accidunt suscipienda. Nam vt est insit-& aduentitia cuiusque natura, ita hoc vel ill-modo afficitur. Hoc est, causarum efficientium & suscipientium naturam continet. A spiritu enim & diæta omnia morborum genera fiunt. nam qualis aër tales spiritus: quales spiritus tale humores: quales humores, tales partes solida to-túmque corpus.

Antiquorum annorum anni diuisio.

1. Antiqui annum in septẽ tempora distin-xerunt, hac serie: Ver ab æquinoctio verno a-ortũ vergiliarũ: & erat diuisionis expers. Æ-stas in tria tẽpora diuidebatur, quorũ primum erat ab ortu vergiliarum ad solstitiũ æstiuum naturæ veris. secũdum, à solstitio ad canicula-ortũ. tertium, Opora dictũ, ab ortu canicula-ad ortum Aucturi. Autumnúsq; diuisionis era-expers, ab ortu Arcturi ad occasum vergilia-rum finiebatur: σπωρητὸν vocabant. Hyem-duæ erant partes, vna ab occasu vergiliarum ad solstitium hybernum: secunda, à solstiti-hyberno ad æquinoctium vernum: φυταλία hanc vocabant, ad insitionem apta, cùm fa-uonij afflant purpureásque violas euocant. Nam quamuis sit ἰυδία hyemalis aura, tame-non surget viola: sed certis vicibus. Muta-tiones itaque temporum: hoc est, septem an-ni temporum sibi succedentium non ex natu-ræ lege, vt si Autumnus in hyemem, hyem-

autumnum degenerârit: vel si hyems in
statem versa fuerit, in his enim neque ὡραῖα
eque ὡραίως fient; nam à naturali suo statu
eclinant. ὧραι dicuntur anni tempora qua-
uor, & anni tempestates. Horas fabulatur
Homerus cæli portis præesse, curámque ha-
ere vt modò serenum, modò nubilum sit.
nde & Latini etiam Anni tempora horas
ocarunt. Horatius de Ioue, Variisque mun-
um temperat horis. ἀπὸ τοῦ ὠρεύειν, inquit
cholіastes Hesiodi, quod est custodire. Plato
n Cratylo, Horæ, inquit, Attica & prisca vo-
e dicendæ, διὰ τοῦ ὁρίζειν, quòd terminent
yemem & æstatem & flatus, & qui sunt ex
erra fructus. Macrobius verò Horas dictas
utat quòd sol dicatur Horus. Quasi dicat *Vsus Aphorismi.*
Hippocrates, Nota igitur ad quæ mala infe-
enda sit anni constitutio prompta, ac suspi-
ionem concipe apud agros de tali malo, ac
emedia rectè comparata ad ea habeas pro-
ліganda.

2. Quòd in aëre sit maxima vis, eo enim
erpetuò vescimur. qualis itaque aër, tales spi-
itus & humores sunt corporis. Aër enim cō-
inentia, contenta, & impetum facientia mu-
at. Geoponici propterea suadebant vt villa
non paludosa loco ponatur, talis enim aër
non sinit dominum ad fructus arborum ve-
nire. Et scimus ex antiqua historia, quo mo-
do Acron Agrigentinus; & eius imitatione
Hippocrates totas prouincias vindicârint à
morbifera calamitate, solo aëre castigato.

3. Simplices, vel pestilentes, tertianas,
quartanas, & corruptionem occultam in-
ert aër.

a. Quaſi dicat, non ſolùm ſibi malè ſuccedentia tempora hæc agunt, verùm etiam vnius anni temporis mutatio hoc facit. Quaſi dicat, quamuis benè morata fuerint cætera, qualis fuit Cranonis æſtiuá tempeſtas, qua rapidis continenter aquis pluebat cum dominatu Auſtri. Vnde cuti ſubnaſcebantur ichores & puſtulæ, mox carbunculi.

4. Vt in Cranone apud Hippocratem carbunculi æſtiui.

5. Vt mutationes ventorum, nubium, nebularum, pluuioſi aëris; vt nimirum fuerit efficientis rei natura, & excipientis. Et cùm eodem die à calore in frigus itur, vel ex aduerſo. idem de cæteris dictum puta.

II.

Τῶν 1 φυσίων αἱ μὲν πρὸς 2 θέρος, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα εὖ ἢ κακῶς πεφύκασι.

11. Naturarum aliæ quidem ad 2 æſtatem, aliæ ad hyemem bene 3 vel malè ſunt conſtitutæ.

Varia corpora in varios morbos prompta ſunt, vt varia eorum fuerit natura, hoc eſt κρᾶσις.

1. Vt fuerit nata, vel vſu inducta temperies corporis. Hic Aphoriſmus non ſolùm ad temperamentum attinet, ſed etiam ad habitum. vt in Thaſo.

2. Si natura intemperata fuerit nam illa modico contrariorum vſu gaudet, læditur à ſimilibus. Ita biliosa corpora vegetantur hyeme.

3. Malè ad morborum generationem & eorum paroxyſmos. Sic enim cōparatum eſt, vt temperatæ naturæ aduerſam aëris conſtitutionem ferant faciliùs quàm intemperatæ,

mentæ, similem. Nam consimilis intempe-
accessione degenerat facilè in morbū: nam
cepta intemperies maior fit. *Vsus*: ergo
n talis aëris constitutio alieno euenerit
pore, hæ naturæ facillimè iniuriam sen-
nt hanc: caue igitur illis, purgando, alte-
do, euacuando, & diætâ.

III.

Τῶν νούσων 1 ἄλλαι πρὸς ἄλλας εὖ 2 ἢ κακῶς
φύκασι, καὶ b ἡλικίαι τινὲς πρὸς ὥρας, καὶ 4 χώ-
, καὶ 5 διαίτας.

III. Quin etiam morborum alij & *a* æta-
aliæ facilè 2 aut ægrè sunt *b* comparatæ
alia 3 tempora, & 4 regiones, & 5 diætas.

*Intelligitur hic Aphorismus de omnibus ge-
ibus Epidemiorum morborum, quorum alij
ti, alij diuturni: deq; aliis qui dicti increscen-
& syntrophi. Complexus autē est Hippocra-
hoc Aphorismo, quicquid lib. 1. & 3. Epide-
in habetur. Quasi dicat, morbi Epidemij,
porum mutatione sub dispersorum specie in
inum vitam inuadunt: sed varia conditio-
ut fuerit cuiusque hominis natura, ætas, soli
cæli conditio, tum autem diæta. Nam pro va-
cuiusque natura, ætate tempore, regione, &
ta, morbi generantur, paroxysmos suos habent
ue crises. Nam intemperatæ naturæ prom-
res sunt ad consimilem intemperiem susci-
ndam, quàm temperatæ ad contrariam. Qua-
Medicus tutelares medicinas adferat, cùm
iculum alicui imminet.*

1. Certis anni temporibus facilè nascun- *Vsus.*
, exacerbantur aut propelluntur morbi.
it morbi dyscrasiæ, propterea à similibus
gentur, aduersis mitescunt. Quare horum

malefi

maleficiis vt giguntur: ita horum beneficii
ſoluuntur.

2. In generatione & ſolutione, euentu
paroxyſmis. in magnitudine, more, motu.

3. Exſtimulantur ſimilibus morbi tempo
ribus, vt tertianæ æſtate: at hyeme ſopiuntu

4. Vt Thaſij non ita capaces erant fla
tuum Auſtrinorum, vt Cranonij. Et bilio
meliùs agunt in frigidis regionibus.

5. Thaſij vino generoſo vtebantur, eó
que putredinem arcebant. Ita pituitoſi calid
fouentur.

a. Vt ſenes æſtate recreantur: hyem
torpent.

b. Id eſt morbi faciliùs gignuntur quibuſ
dam temporibus anni, & aliis faciliùs ſoluun
tur. Ita & * ætates, temporibus locis, victu
variè afficiuntur.

IIII.

Ἐν τῇσιν ὥρῃσιν ὅταν τῆς αὐτῆς 1 ἡμέρας ὁτ
μὲν θάλπος, ὁτὲ δὲ ψῦχος γίγνηται, 2 φθινοπω
ρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχεσθαι χρή.

IIII. In ſingulis anni partibus cùm eo
dem 1 die modò caloris, modò frigoris domi
natu cælum tenetur, 2 Autumnales morbo
expectare oportet.

Hoc Naſoni etiam compertum fuit, vbi cani
Cùm modò frigoribus premimur, modò ſoluimu
æſtu.
Tempore non certo, corpora languor habet.

Docet hic Aphoriſmus præſagia futurorum
morborum ducta ab aëre.

1. Cùm id diu euenit eodem die, vel ſeri
dierum longa. Explicatur enim hîc altera par
Aphoriſmi primi huius libri; cùm ſcilicet ali
qua

ua pars anni à ſuo ſtatu naturali diſceſſit, vt
t ſenſus: In quacumque anni parte cœli inæ-
qualitas inciderit, morbi proueniunt inæ-
quales.

2. Hoc eſt, ἀνώμαλοι καὶ ἄτακτοι, hoc eſt in-
æquales materiâ, ſymptomatis, paroxyſmis,
eriodis, criſibus. Vnde incerti & difficilis iu-
licij euadunt: & mali moris. Nam ſi acciderit
ertiana, illa erit inæqualis: ſic quoque cotti-
liana & quartana. Eò quòd hæc temporis in-
æqualitas valdè perturbat illam motus &
quietis viciſſitudinem, quæ ineſt humoribus.
Quare longè difficiliùs curantur quàm ſi à *Vſus.*
liætæ vitio oborti fuiſſent: nam quid diuini
habent? Quaſi dicat, itaque remediis maiori- *Auſtri vis*
us, hi oppugnandi & ſæpè alexipharmacis
orum prauitas caſtiganda erit.

V.

1 Νότοι 2 βαρυήκοοι, 3 ἀχλυώδεες, 4 καρυβα-
ρικοὶ, 5 νωθροὶ, διαλυτικοί. ὁκόταν οὗτος δυνα-
στεύῃ, 6 τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσι πάσχουσιν. Ἢν
δὲ 7 βόρειον ᾖ. 8 βῆχες, 9 φάρυγγες, 10 κοιλίαι
σκληραὶ, 11 δυσουρίαι φρικώδεες, 12 ὀδύναι
πλευρέων, στηθέων. ὁκόταν οὗτος 13 δυναστεύῃ, 14
τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσι προσδέχεσθαι χρή.

V. 1 Auſtri 2 auditum hebetant, illique gra-
ues ſunt, 3 caliginoſi & tenebroſi, necnon &
capitis grauitatem, 5 ſegniciem ſeu lentitu-
inem & corporis laxitatem adferunt. Quo-
ieſcumque itaque Auſter diu multúmque do-
ninatum tenuerit, 6 huiuſmodi ferè [ſympto-
natibus] per morbos afficiuntur homines. Si
utem Aquilo 7 terras perflat, 8 tuſſes mouet, *Aquilonis vis.*
ueniunt faucium 9 morbi, alui 10 duræ,

11 vrinę difficultates cum horrore coniunctę, dolores 12 laterum atque pectoris. 13. Quotiescumque ergo is diu multumque dominatum tenuerit, talia 14 ferè in morbis expectare oportet.

Sensus Aphorismi. *Quasi dicat, exploratum tibi esse debet, quid vi morbi, & quid vi causarum externarum in agris euenit, ne crises te fallant. Probat à ventis (qui maximè aërem mutant) ad morbos maximè facere aëris mutationes. Ventus enim nihil est quam motus aër.*

1. Et euronotus, libonotus: qui cum flatibus manifestis dominantur & aërem ad madorem immutant. Galenus distinguit duplicem constitutionem Austrinam, vnam cum flatibus, alteram sine flatibus. Prior illa non semper humectat, neque semper est mollis: & ideo etiam desiccandi vim habet. Huiusmodi Auster appellatur leuconotus, ab albis nubibus quia cum violento frigore & siccitate aërem inuadit. Eum describit Maro primo Æneïdos. Posterior est mollis caliginosus & humidus: de quo hîc agitur. Afficiuntur autem corpora non solùm à ventorum qualitatibus primis, sed etiam ab alienæ materiæ mixtione. Nam vt est natura loci vnde emanat anathymiasis illa quæ ventorum est materia, sic quoque est aëris affectio dum viget ille ventus. Hinc est quòd Acron Agrigentinus colesaneman dictus fuit, cùm ventos coërcuisset bubulis coriis interceptis mõtium vnde illi flabant, angustiis. Ac ita Siciliam maxima à peste vindicauit.

2. Epid. 3. 1.

Duplex Austrina cõstitutio.

2. Repletione cerebri nerui auditorij infirmitat, eaëris insiti & aduentitij impuritat-

badefactóque neruorum principio. Infirmi *Apud*
hdduntur nerui, à laxitate nimia. *Diogenem*
3. Tenebras obducit oculis, spiritus ani- *Laertium.*
alis cerebri & nerui optici infirmitate, tum
iris externi perturbatione. ἀχλὺν vocant aë-
m turbarum. ἀχλώδης oculus, qui sua exutus
t luce à splendore, vt in cadauerosis.
4. Vaporibus & humoribus opplendo cere-
um. Quare plethoricis causis auget cerebrũ.
. Madefacto neruorum principio, & reso-
tione laxatis membranis & neruis, quorum
s in siccitatis mediocritate consistit.
6. Non tam morbi ratione, quàm flatuum
astrinorum potentiâ.
. Cum flatibus, & sine flatibus.
8. Siccas, spirabilium partium intemperie
asperitate, & humoris è cerebro expressi
stillatione.
9. Asperitates, paristhmia, anginæ externæ,
tatâ parte, morbum significat.
10. Alui suppressio à coctionis & distribu-
onis bonitate, & humore exhausto intesti-
rum, & ab intestini recti contrario motu,
strictionem musculi sphincteris.
11. Malè affectâ vesicâ à frigore.
12. Quia frigidum pectori est inimicum.
13. Sine vlla vicissitudine si dominatum
huerint.
14. Non tam ratione critica aut sympto-
atica, quàm incidentis causæ procatarcticæ
& potentiâ. Elegantissimè enarrat hunc
horismum doctissimus Holerius.

VI.

Ὁκόταν θέρος γένηται ἦρι ὅμοιον, ἱδρῶτας *Ex aëre*
τοῖσι πυρετοῖσι πολλοὺς προσδέχεσθαι χρή. *sudorum*
Prognosis.

VI. Quoticſcumque fit æſtas 1 veri ſimili ſudores 2 multos in febribus expectare opor tet.

Ex quibus humoris excrementitij ſignificatio fit, & inclinationis critica illius humoris. q. non ſolum anni tempora materiam pariunt morbificam, ſed etiam inclinant illos ſuccos ad varias criſes, periodos & paroxyſmos: faciúntque criſes ſint ſiniſtri aut dextri iudicij. Sunt enim ſudorum alij critici, alij ſymptomatici, vi morbi & excrementitij humoris copia.

1. Si æſtas calida & humida euadat: nam ver eſt temperie quadam humidũ & calidum

2. Quia fundit materiam, poróſque ap rit. Critici illi ſudores reddunt febres facile ſine acumine, ſine linguæ ariditate. Quare etiam tunc per febres agant medici, quò ſud manet copioſè, decoctis ſudoriferis, ac fo lateribus calidis admotis, pannóque ab acc madenti inuolutis.

Vſus medicus hic.

VII.

Ἐν τοῖσιν 1 αὐχμοῖσι πυρετοὶ 2 ὀξέες γίνοντ
Καὶ ἢν μὲν ἐπὶ πλέον ἢ τὸ ἔτος τοιοῦτον 3 ἐ
ὁκοίην τὴν κατάστασιν ἐποίησεν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
τὰ 4 νοσήματα τοιαῦτα δεῖ προσδέχεσθαι.

VII. Per 1 ſqualores febres 2 acutæ inc dunt. Et ſi maxima pars anni talis 3 fuer qualem cœpit inire hiſtoriam, magnam qu que partem huiuſmodi morbos 4 expecta oportet.

Siccæ tempeſtates morbi.

1. Cùm cœlum incendio conflagrat, n vlla eſt madoris & ſiccitatis viciſſitudo. A χμὸς duobus modis euenit, vel à pluuiar defectu, vel à ſicca cœli conſtitutione, hoc ab æſtu vehementiſſimo. 2. Epid. ſect. 1. A

2. vn

..vnde hunc librum sumsit, ἀυχμὸς moderatam pluuiam significat.

2. Essentiales & symptomaticæ, quòd talis constitutio bilis acerrimæ sit procreatrix.

3. Vt si borealem, austrinam, inæqualem faciat constitutionem.

4. Specie, & indiuiduo. nam frigida siccáque constitutio spirabiles lædit partes. Inæqualis constitutio difficilis iudicij profert morbos. Hinc multum interest inter tertianam, & tertianam; nam bilis modo efferat, modò pituitescit. ita inter parotidem & parotidem: quamuis enim hęc sint specie eadem, ideâ tamen differunt.

VIII.

Ἐν τοῖσι καθεστῶσιν 1 καιρέοισιν * καὶ 2 ὡραίως τὰ 3 ὡραῖα ἀποδιδῶσιν, 4 εὐσταθέες καὶ εὐκρινέες αἱ 5 νοῦσοι γίνονται. Ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν, 6 ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι. *Criticum theorema.* * καὶ

VIII. 1 Constantibus anni partibus, 2 si tempestates 3 conuenienter succedant, 4 bene morati, facilis ac secundi iudicij incidunt 5 morbi. At incertis malè moratis maléque constitutis temporibus, aduersi 6 difficilisque iudicij incidunt morbi.

Q. d. Morbi efficientium causarum naturam sequuntur, & causæ ferè efficientes sunt tales, ut anni temperies.

1. Hoc est, statis ac definitis, ac naturalem statum retinentibus: vere temperato, æstate calida & sicca, nimirum cum Etesiis & pluuiarum vicissitudine. Autumno inæquali, flante cauro: hyeme frigida & humida sine excessu. latius hæc Hippocrates 2. Epid. 15. vide ibi Foësij commentarium.

2. Nimirum singularium anni partium propriæ.

3. Loco & tempore. Hoc est, vt mutuò se vicissim excipiant sine repentina immutatione & importunitate. hoc est, vt singulis anni partibus tempestates, singularum propriæ, loco fiant & modicè. in qualitatibus, ventis, pluuiis serenitatibus. Si hæc non anteuertant, nec morentur: nec continentur nec repentè fiant, sed vicissim.

Holerius hic doctè à ventorũ annuis flatibus tempora distinguit.

4. Malignitatis & inæqualitatis expertes, hoc est, cùm initio cruda sint omnia, in augmento appâret coctio; instat perfecta coctio; tales sunt bene morati. Secundi iudicij sunt qui & crisi cuiusque propria, simplici, & recidiuæ experte, sinéque vllo recidiuæ metu iudicantur. Si causus εὐσταθὴς patitur se vinci, linguam non habet præaridam.

5. Natura bene constituta: nec vicissitudine motus & quietis, quæ in humoribus inest, mutata. Deinde etiam magnitudine, more, & motu. Nam malignitas abest, & metastasis, ac phlegmone. Est enim morbifica materia benigna & natura robusta.

6. Cum maximis laboribus, maligna vi, metastasi, & cum metu superstitis materiæ. Nam varia materia in vitio est: vnde inæquales nascuntur morbi, & pessimi iudicij.

I X.

Ἐν φθινοπώρῳ 1 ὀξύταται αἱ νοῦσοι, καὶ 3 θανατωδέσταται ὡς ἐπίπαν. Ἦρ δὲ 4 ὑγιεινότατον, καὶ ἥκιστα θανατῶδες.

I X. Autumno 1 morbi accidunt 2 acutissimi, & 3 funestissimi ferè. Ver contrà 4 saluberrimum est, miniméque funestum.

Opponit ver Autumno.

1. Ab ortu Arcturi, ad occaſum vergi-
arum. Sed Medici metiuntur hæc tempora à
qualitatibus: dum enim inæqualis euadit in
Augusto vel Septembri aër, illis incipit Au-
tumnus.

2. Nam graui Symptomatum vi affligunt.

3. Æſtas præcedens fregit vires, bilem
procreauit contumacem ac torridam, acceſſit
diætæ vitium ab opora, ac propria Autum-
ni vi natura ſtupet, ex inæquali quo concuti-
tur eo tempore humorum motu. Vnde hoc
tempore maximè eueniunt morbi internarum
partium: quòd frigore inæquali ad interna ſe
vertant ſucci.

4. In morbis etiam eiuſdem generis Au-
tumno eſt acumen lõgè maius. Nã Autumna-
les morbi omnes ſunt calamitoſi, aut diutur-
ni. Ver autem paroxyſmo (hoc eſt quia caco-
chymiam viſcerum fundit) eſt calamitoſum:
non autem generatione, quia non gignit ſuc- *Aphrodi-*
cos prauos. tunc enim Sol nouo tempore blã- *ſæus.*
alimentum corpori adfert: gignítque corpus *2. Probl.*
plena manu ſanguinem pituitámque nutri- *70.*
ciam bonam.

X

Τὸ 1 φθινόπωρον τοῖς 2 φθίνεσι 3 κακόν.

X. Sed & 1 tabidis 2 Autumnus exitio 3 eſ- *Autumni*
ſe ſolet. *morbi.*

1. Dicitur φθινόπωρον à φθίνειν, hoc eſt fini-
re, & τῇ ὀπώρᾳ hoc eſt vltima parte æſtatis;
quòd hæc Autumnum excipiat.

2. Hoc eſt tabi & catarrhis obnoxiis, aut
ex tabe laborantibus, vel atrophia confectis.
Affliguntur qui pulmones habent languidos
nam diſtillationibus eſt infamis.

3. Est tabidis calamitosus Autumnus generatione & paroxysmo. Generatione, ob materiæ acrimoniam & ob omnium partium exhaustum. Sua enim inæqualitate sanguinem inquinat. Cùm folia decidunt, & germinant, moriuntur tabidi. Quare cuncta illa quę acerrimum catarrhum obtendũt in vsum ducuntur: modeste purgentur rhabarbaro agarico ac sirupo rosato laxatiuo: dein puluis Hali in vsum ducatur, qui puluis inscribitur ad tabem, vtantur ptisana collata cum conserua rosata dormituri, & emulsionibus frigidorum seminum, & aqua distillata ex cancris fluuiatilibus. Abstineant à salsis & acribus. lac caprillum in vsum veniat.

Vsus & Remedia.

X I.

Περὶ δὲ τῶν 1 ὡρέων, ἢν μὲν ὁ 2 χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ 3 βόρειος γένηται, τὸ δὲ 4 ἔαρ ἔπομβρον καὶ 5 νότιον, ἀνάγκη τοῦ 6 θέρεος 7 πυρετοὺς ὀξέας καὶ 8 ὀφθαλμίας, καὶ 9 δυσεντερίας γίνεσθαι, μάλιστα δὲ τῇσι 10 γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσι τοῖσιν 11 ὑγροῖσι τὰς φύσιας.

Singularum defectionum morbi.

X I. Iam verò quod ad temporum 1 importunitates & defectiones attinet, [huiusmodi ferè sunt;] si quidem 2 hyems sicca & 3 aquilonia fuerit, 4 Ver autem 5 pluuiosum & austrinum, necesse est 6 æstate fieri febres 7 acutas, & 8 ophthalmias, & 9 dysenterias, maximéque 10 mulieribus, & viris natura 11 humidioribus.

1. Cùm nimirùm ὡραῖα non fiunt ὡραίως. Explicat primam partem primi Aphorismi.

2. Pars anni quæ definitur ab occasu Vergiliarum, ad æquinoctium vernale natura friget & humet, intermixtis quibusdam siccitatibus.

3. Fla

3. Flatuum expers, aut particeps aquilonis, & propterea cerebro, neruis, & thoracì molesta.

4. Pars anni ab æquinoctio verno adortũ Vergiliarum. Sed cur tali vere non eueniunt morbi: quia præcessit sicca hiems, illéque squalor temperatur. nam Hippocrates non dixit ipsa solùm spectanda esse præsentia tẽpora, sed ex quibus in quæ fiat mutatio.

5. Si diu multúmque imbribus ac flatibus austrinis madescat; illa mollitie ac humiditate visui hebetudinem, auditui & capiti grauitatem, corporique vniuerso lentitudinem adfert: eoque magis quòd hyeme tota exhaustũ sit corpus: & corpus densatur ab illis madoribus, colligítque excrementa, si diu perseuerârit.

6. Calidissima præsertim si fuerit, & Etesiorum expers. nam etesij alioqui multos morbos curant.

7. Essentiales, & symptomaticas à putredine, maximéque continentes: quòd ille mador, quem fecit Ver, hoc æstu putrescat ac ephodon exhibeat. Et quia dysenteriam plerumque comitem habent, propinabimus decoctum radicum pentaphylli, tormentillæ agrimoniæ, cum sirupo de ribes, & de acredine citreorum: cum pauco oleo vitrioli.

8. Humoris exclusione, qui vere collectus fuerat, à cerebro in oculos: quòd Aquilonia constitutio infirmos reddidit oculos.

9. Exulceratus humore putri intestinis, qui à capite totóque corpore influit. Quasi dicat, caue ne stringẽtibus remediis ergo corpori includas eam: sed euacuationi stude.

Idem cogita de cæteris affectibus à tali causa prognatis. Da cortices myrobalanorum cum rhabarbaro in pauca copia:ad drachmam.

10. Quòd humore abundent, quodque sint vasis angustis, putredinique obnoxijs, & corpore minime perspirabili, vnde dysenterica materia pronascitur. Pueris tunc etiam dysenteria molesta est. verendum, inquit Galenus, ne, si euaserint, in quartanam abeant, quam mox excipiet hydrops.

11. Qui sunt nigris oculis & capillis, læui cute ac alba, aspera voce, oxyphoni, & oxythymi. Quòd temperatæ naturæ similem intemperiem difficiliùs ferant, quàm temperatæ contrariam. Vt anni totius constitutio sit salubris, oportet vt eius partes cum temperie quadam suam naturam tueantur. Itaque sub ortum Arcturi, hoc est ineunte Autumno madescat aër. Deinde serenitas veniat, vocant *de nae-somer*. Deinde occidui flant venti cauri, vsque ad vergiliarum occasum, quod est ad initium hyemis. Sub Vergiliarum occasu aër mutatur, atque Aquilones flare debent cum madore. Sub initium Februarij Zephyri locum habeant frigidi. qui mox vere in Austrum abeant mollem, recicroceque in Zephyrum se vertunt australes venti vsque ad ortũ Vergiliarum. His itaque totus Martius & Aprilis recreari debent. Ab ortu Vergiliarum tepescere ac siccari debet sensim aër, vsque ad caniculam: tunc æstiuare cœlum debet. Sed ortum caniculæ, aquilones anteuertunt dies octo, dicti prodromi. Ab ortu caniculæ etesij flant 40. diebus, sed pluuiis, hæc etiam tempora recreantur quibusdam,

Salubris Anni constitutionis descriptio.

dam. Medio Septembris redeunt Auſtri, ad ortum Arcturi vſque.

XII.

Ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν 1 καὶ ἔπομβρος, καὶ 2 εὔδιος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ 3 αὐχμηρὸν καὶ βόρειον, αἱ μὲν 4 γυναῖκες ἧσιν οἱ τόκοι πρὸς τὸ ἦρ, ἐκ πάσης προφάσιος 5 ἐκτιτρώσκουσιν· αἳ δὲ ἂν 6 τέκωσιν, 7 ἀκρατέα καὶ νοσώδεα τὰ παιδία τίκτουσιν, ὥστε ἢ παραυτίκα 8 ἀπόλλυσθαι, ἢ λεπτὰ καὶ νοσώδεα ζῆν ἐόντα. Τοῖσι δὲ 9 ἄλλοισι 10 δυσεντερίαι, καὶ ὀφθαλμίαι 11 ξηραὶ γίνονται. τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι κατάρροι συντόμως 12 ἀπολλύντες.

XII. Sin autem auſtrina, 1 pluuia, & 2 tepida fuerit hyems, Ver autem 3 ſiccum & aquilonium, 4 mulieres ingrauidatæ, quæ Vere parituræ ſunt, quauis de cauſa externâ 5 abortiunt: quòd ſi quæ 6 pepererint, hæ infirmos 7 & valetudinarios edunt fœtus, adeò vt paulò poſt 8 moriantur, vel debiles & valetudinarij viuant. Aliis 9 autem quibuſdam hominum naturis 10 dyſenteriæ, 11 ophthalmiæ ſiccæ naſcantur: & ſenibus catarrhi breui 12 funeſti.

Superiori contraria cōſtitutio.

Sume id, æſtatem ac Autumnum præcedentem ex lege naturæ curſum ſuum perfeciſſe.

1. Pituitæ putris parens & cauſa effectrix. Quemadmodum frigido & aquilonio cæli ſtatu generatur acida & vitrea illa pituita: & temperatâ hieme circumfluit naturalis pituita, ita auſtrinis in temporibus gignitur pituita putrida. Huic igitur remediandum diætâ & pharmaciâ.

Pituitæ auctor.

2. Vox hæc εὔδιος à pleriſque hîc omittitur. Sed Galenus eam non expungit. Imò om-

nino est necessaria ad huius loci explicationem. Aristoteles ἐνδίαν pro tempore humido accipit, seu cœli clementia: nec verti debet serenitas, quāuis propriè significet dulce illud tempus, ita constitutum, vt iuuet esse sub dio, si vocis etymon rimemur. Aristoteles, vbi agit de pruina & rore, tribus vtitur vocibus, χείμων, χειμερινὸς τόπος, ἐνδία, καὶ ἐνδιεινὸς τόπος & αἰθρία: hoc est, hyems, hyemalis locus, cæli clementia, & clementi locus cœlo: & serenitas. Et asserit Aristoteles pruinam & rorem fieri ἐν τῇ αἰθρίᾳ, hoc est, in serenitate. Ergo ἐνδία, nō est serenitas, alioqui etiam pruina fieret in ἐνδίᾳ, quod negat Aristoteles, qualis est Austris spirantibus aër. Plinius ἐνδίαν temperiem vertit ex Theophrasto. Quin ipse Theophrastus libro primo de causis plantarū τόποις ἐνδιεινοῖς opponit ψυχρούς. Qui de his prolixius agere velit, legat Aristotelis duodecimū caput libri primi Meteorologicôn. Si itaque fuerit aër ventis placidus, & tēperatus, & lenis & mollis, ita vt iuuet esse sub Dio.

1. Meteor.

17. lib. 84. Theoph. 4. & 5. De causis Plant.

3. Occlusis vi frigoris poris, vnde nihil è corporibus nostris exhalat, sed pituita illa putris, quæ hyeme nata fuit intrò fertur.

4. Quæ inoffenso cursu, conformationis & motus historiam, ad illud vsque tempus absoluit.

5. Nam à pituita illa intus abacta fœdatur nutricatus fœtus, isque iam grandior factus fraudatur suo genio: & vterina laxantur vincula à pituitæ copiâ madentia. hinc est quòd tunc abortioni fiat obnoxius. Subitaria etiam illa frigoris incursio validè affligit fœtum. Si itaque mulier abortioni obnoxia fuerit

it naturâ, ex quauis causa crudum abiicit facilè fœtum. Causæ externæ, vt tripidatio, saltus, euacuatio aliqua. Foueat partes infernas. Vnguenta roborantia adferantur. victus ratio castiget pituitam. *Vsus.*

6. Si perfectum partum ediderit.

7. Quòd antè defraudati fuerint & spiritu puro, & alimento suaui. qualis enim aër, talis spiritus.

8. Humorum & partium vitio. Ita etiam quorum matres fœtæ fructibus crudis se replent. Nam in vtero non ita benè effundit suos sudores vt deberet.

9. Pro humorum copia, qui humido cælo procreantur, vt afficiuntur variè corpora, ita morbi varij: Quasi dicat, cùm hæc descripta constitutio omnibus calamitosa sit, tamen ista calamitas, pro caiusque varia natura, variè distinguitur.

10. A pituita putri eueniunt mulieribus & viris natura humidioribus. Ita etiam per autumnalia frigora euenit. si æstas Austrina præcessit. & hyeme quoque aquilonia, quia exitum non habet salsa pituita. Vere etiam australi, quia pituita viscosa colligitur in intestinis: & æstate etiam si clyster naturalis deficiat nec pituitam arceat, tunc hæc putrescit: & in fine æstatis, si quæ dein suppressa, impetu affluat.

11. Biliosis, sed ætate confectis. nam aquilo prohibet exhalationem.

12. Per apoplexiam & paraplexiam, tamen, & asthma: nam frigus ad interna succos extrudit; vel catarrhi pectus senile obruunt.

XIII.

XIII.

Ἢν δὲ τὸ θέρος 1 αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γένηται, τὸ δὲ φθινόπωρον ἐπομβρον 2 καὶ νότιον. 3 κεφαλαλγίαι ἐς τὸν 4 χειμῶνα γίνονται, καὶ 5 βῆχες, καὶ 6 βράγχοι, καὶ 7 κόρυζαι, ἐνίοισι δὲ καὶ 8 φθίσιες.

Æstas frigida & sicca.

XIII. Sin autem 1 sicca & aquilonia æstas fuerit, autumnus contrà pluuiosus 2 atque australis, 3 cephalalgiæ fortes in 4 hyemem incidunt, & tusses, & 6 raucedines, & 7 grauedines, atque nonnullis 8 tabes.

His verò ipsis temporibus morbi non eueniũt nam contraria intemperie hæc se mutuò temperant.

1. Sicca quidem & calida sua natura est æstas, verùm temperatè: nam ille squalor in opora diui debet, cùm noti excipiunt Etesias.

2. Sed ventis placidus, calidus & humidus. Si durarit illa tempestas vsque ad hyemem. Natura sua autumnus alget & aret intemperanter, initium eius pluuiosum est, medium serenũ, finis pluuiosus, talis est naturalis eius constitutio.

3. Madore tenso cerebro in natura humidioribus: & retentum ibi excrementum putrescit.

4. Si hyems suam temperiem habuerit naturalem.

5. Exprimitur enim ex cerebro mador à frigore hyberno.

6. In larynge. Tribus modis fluit humor orgasmo, doloris vi, vel cùm pars continens exonerat se in contentam.

7. In naribus.

8. Ex pituitæ guttis in pulmones delapsis und

inde exulcerantur. Quod facilè fit his, quibus scapulæ alarum modo prominent. Si ergo contumaces inciderint tusses, fontinellæ fiãt in humeris, & in ceruice, vel etiã in cruribus. Sed semper ea lege, vt panniculus carnosus vnà peruadatur à cauterio: alioqui frustrà erit.

XIIII.

Ἢν καὶ βόρειον ᾖ 1 καὶ ἄνυδρον, τοῖσι μὲν 2 ὑγροῖσιν ἐοῦσι τὰς φύσιας, καὶ τῇσι 3 γυναιξὶ 4 ξύμφορον. Τοῖσι δὲ 5 λοιποῖσιν 6 ὀφθαλμίαι ἔσονται ξηραὶ, καὶ πυρετοὶ ὀξέες 7 καὶ 8 χρόνιοι, ἐνίοισι δὲ καὶ 9 * μελαγχολίαι. Autũnus.

XIIII. Sin autem fuerit aquilonius 1 & pluuiarum expers Autumnus, his quidem qui 2 naturâ sunt humidiores, & 3 mulieribus 4 opportunus. 5 Cæteris ophthalmiæ 6 accidũt siccæ, & febres 7 acutæ, & 8 diuturnæ: nonnullis etiam 9 melancholiæ.

κόρυζαι, sed malè, quia hic non fit mentio fuc crescentis cacochymiæ.

1. Cùm nimirum æstas præcessit sicca & frigida.

Frigiditatis naturæ nota.

2. Qui sunt nigro rectóque capillo, nigris oculis, cute alba & glabra, voce aspera, venis angustis.

3. Pituitosis, & mollibus. Sunt enim variæ mulieres; quædam enim, vt viragines, per solum biduum fundunt menses: aliæ sunt mediæ, hæ per quatriduum: at mollibus ad septimum diem feruntur.

4. Quia castigatur harum nimius mador.

5. Biliosis & melancholicis.

6. A bile sui seri experte: quod æstas siccissima exhausit, cuique iam denegatur exitus strictis membranis oculorum per hyemem, in quam incidunt. Temperat enim genuinus

ichor

Vſus. ichor bilem, ne nimium æſtuet ac ſqualeat. In tali ophthalmia bilis euacuetur, ac ocul rigentur aqua roſata aut lacte muliebri, quibus adde tutiæ præparatæ aliquantulum.

7. Symptomatum vehementia: & qui ſeri ſui expers reddita bilis ferocit in venis, a ibi cunctando putreſcit.

8. Difficultate curandi, quòd humor craſſior redditus ſit penè pepaſmi expers, meatu obſtructi, natura infirma. Hîc à venæ ſectione apozematibus aperientibus, refrigerantibus, ac purgantibus, ſenſim dometur ac excludatur humor contumax.

Melancholici. 9. Deliria non ſine triſtitia & metu: omnia enim tuta timent. Aut etiam inſania febris particeps. Nonnullis etiam hoc euenit, qui cùm calido & ſicco temperamento fuere, iam affecta ætate, frigidiores & ſicciores redduntur, ac fœtum horum redditur corpus in prouentum atræ bilis: & hæc tempeſtas eam acuit ac vberiorem reddit. Methodum miſcendarum tempeſtatum hîc docet Galenus.

X V.

Siccum & pluuium tempus. Τῶν δὲ 1 καταστασίων τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ μὲν ὅλον οἱ 2 αὐχμοὶ 3 τῶν ἐπομβριῶν εἰσὶν 4 ὑγιεινότεροι, καὶ ἧσσον 5 θανατώδεες.

X V. Inter anni 1 ſtatus omnino 2 ſiccitates 3 imbribus aſſiduis ſunt 4 ſalubriores, minúſque 5 funeſtæ.

Vſus. *Intemperies ſicca ſalubritati accommodatior eſt, quàm humida immoderatio. Si ergo ſiccitas illa fuerit cum moderato calore & frigore, ſciat Medicus naſcentes tunc morbos ſuccreuiſſe, non aëris, ſed diatæ vitio.*

1. Deſcriptiones, hiſtorias, & conſtitu-
ones.

2. Abſque incendio, cùm philomelarum
opia apparet.

3. Pluuiali ſtatu. putredinis prouentu.

4. Perſpiratione, & excrementorum ino-
ia. Ergo facile hi morbi curabuntur.

5 Pepaſmi & excretionis facilitate; nam
ta putredo in vitio non eſt, & corpus libe-
è perſpirat.

XVI.

Νοσήματα δὲ, ἐν μὲν τῇσιν 1 ἐπομβρίῃσιν ὡς
τὰ πολλὰ, γίνεται 2 πυρετοί τε 3 μακροὶ, καὶ κοι-
λίης 4 ῥύσιες, καὶ 5 σηπεδόνες, καὶ 6 ἐπίληπτοι, 7 καὶ
ἀπόπληκτοι, καὶ 8 κυνάγχαι· ἐν δὲ 9 τοῖσιν αὐ-
χμοῖσι 10 φθινώδεες, 11 ὀφθαλμίαι, 12 ἀρ-
θρίτιδες, 13 στραγγουρίαι, καὶ 14 δυσεντερίαι.

XVI. Námq; 1 aſſiduis imbribus qui mor-
bi incidunt, huiuſmodi ferè ſunt, 2 febres 3
diuturnæ, alui 4 profluuia, & 5 putredines, & 6
epilepſiæ, & 7 apoplexiæ, & 8 anginæ: Per 9
qualores verò 10 tabes, 11 ophthalmiæ, ar-
ticulorum 12 dolores, vrinæ 13 ſtillicidia, &
14 dyſenteriæ.

Præcedentis Aphoriſmi confirmatio.

1. Aſſiduis ab imbribus, ſucci corporis red-
duntur madidiores & frigidiores.

2. A putredine per obſtructionem nata.

3. Pepaſmi & excretionis difficultate: quia
pluuio cœli ſtatu meatus redduntur anguſtio-
res & natura debilitatur, ac prouentus excre-
mentorum eſt maximus.

4. Lienteriæ, diarrhœæ, dyſenteriæ atque
teneſmi: copioſè enim ichores tunc proue-
niunt, vel aluinæ venulæ ab infarctu laborant,
putredineq; ſuccos contaminant. Vnde fluxus

Vſus.

vniuersales qui toto genere manant venos[...]
A prouisione totius, tandem cùm prauitas ex[...]
crementorum se remiserit, dentur talia qu[...]
intestina roborent, vt Panis biscoctus coqua[...]
tur in aceto, & siccetur, id ter repete, tandem
puluerisetur, ac eo iuscula incrassentur.

5. Vlcera putrida malique moris pustulæ
& alij tumores, qui partium, in quas materi[...]
illorum decumbit, substantiam labefactant
Obseruabile. præsertim verò pudendi & ani: & sphacelism[...]
cancri vim redolent, ægrè ad cicatricem ve[...]
niunt: purgatis admoue vnguentum ex tutiâ
cui addes argentum viuum puluerisatum. Pul[...]
uerisatur facillimè, si remisceas id cum liqua[...]
to plumbo, quin & auro. nam id argentum
calcinat cuncta metalla.

6. Conuulsiones vniuersi corporis perio[...]
dicæ, cum sensus & mentis oblæsione à ma[...]
dore. Detur decoctum guaiaci.

7. Id est motus & sensus vniuersi corporis
priuationes.

8. Pituitosæ in faucibus plegmonæ. al[...]
euacuatione lingant cineres hirundinum cum
dianuco.

9. Quasi dicat, licet siccitas sit salubrior
imbribus, suæ tamen intemperiei congeneres
morbos inuehit.

10. Siccæ, ab inopia nutricatus: squalo[...]
réque sicco emaciato corpore, vnde atrophiæ.

11. Siccæ, ab adusto sero sanguinis, con[...]
sumptóque humore aqueo, qui restaurari ne[...]
quit ab æstu bilis, quæ in membranam affluit:
si hanc ad φθινώδη referas.

Vsus. 12. Ex articulorum atritu, exhausta penè
materia quæ ad facilem motum facit, attra-
ctóque

...tóque acri ſero. Optimum mihi remedium ...oc: accipe viuas ranas, has quoque in butyro ...nſulſo. hoc illinat ſe.

13. Per vrinæ acrimoniam. Da lac amygdalinum papaueratum.

14. Bilis acrimoniâ, quæ inteſtina exulcerat: Aliter curanda hæc, quàm quæ prouenit ex præcedente aëre humido, ibi enim putreſcit materia, teneſmum facit, deinde excluit muccoſa, putida, & varia. Bile excluſâ co...uatur lac ad mediæ partis exhauſtum, ac ...l potet.

XVII.

Αἱ δὲ 1 καθ' ἡμέρην καταστάσιες, αἱ μὲν βόρειοι ...ὖτε σώματα 2 συνιστῶσι, καὶ 3 εὔτονα, 4 εὐκίνητα, ...5 εὔχροα, καὶ 6 εὐηκοώτερα ποιέουσι, καὶ τὰς 7 κοιλίας ξηραίνουσι, καὶ τὰ 8 ὄμματα δάκνουσι, καὶ περὶ ... θώρηκα 9 ἄλγημα ἤν τι προϋπάρχῃ, μᾶλλον ...πονέουσιν. Αἱ δὲ 10 νότιοι διαλύουσι τὰ σώματα καὶ ...γραίνουσι, καὶ βαρυηκοΐας, καὶ καρηβαρίας ποιέουσιν, καὶ 12 ἰλίγγους, ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι καὶ ...τοῖσι σώμασι δυσκινησίην, καὶ τὰς κοιλίας ὑγραί...σι.

XVII. Iam verò quod ad tempeſtates 1 ...ottidianas attinet, Aquiloniæ quidem 2 ſo...da reddunt corpora, tum 3 etiam firma, & ...l 4 motũ expedita, & benè 5 colorata, 6 au...tum acuunt, ſed tamen 7 aluos deſiccant, ...tin & 8 oculos mordent, & ſi quis antè 9 ...olor in thorace extiterit, eum acerbiorem ...ddunt. At verò 10 Auſtrinæ corpora planè ...ſoluunt, & humidiora reddunt, tum etiam ...ditus graues, & capitis grauitates, & 12. ...rtigines inducunt tenebricoſas, tum ipſis ...ulis totique corpori in mouendo difficulta

Diariæ conſtitutiones aëris quid agant.

Aquilonaria.

Auſtrinæ.

cultatem adferunt, aluúmquehumidam reddunt.

1. Quæ repentè incidunt in tépora alioqui bene morata, nec perennant, sed paucis diebus suum peragunt curriculũ, vel vno die interdũ. Tempestates nimirũ quæ cottidie oboriũtur.

2. Serum humorum exhauriendo.

3. Modica strictione ac siccitate partium.

4. Ex moderata siccitate firmatis instrumentis, ac robore animalis facultatis.

5. Benigni sanguinis vitalis ac naturalis beneficio: hinc enim flos ille venustus qui cernitur in colore, charactere, & mole. Vnde certa documenta certæ sanitatis principum partium, & triplicis œconomiæ facultatum.

6. Et reliquos etiam sensus integriores præstat, & libertatem quandam facit meatu auditorio externi medij, id est, aëris, puritas membranámque illam in auribus facit aëris pulsibus accommodatiorem.

7. Hoc est, supprimunt, excrementi prauitate, ob felicitatem coctionis & distributionis, strictáque vi corporis, dominante, constricto etiam vi frigoris sphinctere.

8. Nam aëri frigido tenelluli oculi expositi.

9. Vt pleuritis, asthma, raucitas sicca tussis, tabes.

10. Quæ subitò inuadunt, infirma faciunt corpora ac quasi effœminant ea, nimiâ mollitie, principio neruorum madore emollito meatus obstruunt, aërem impurum reddunt mentis aciem obnubilant.

11. A fuliginum copia, cui remixti spiritus animales (qui alioqui sua ex natura recti mo-

motu feruntur) in gyrum rotantur: nam vaporum ac fulginum motus is naturalis est. Imagines autem rerum spiritus animales offerunt menti: quare cùm hi gyrantur, etiam imagines vnà voluuntur.

XVIII.

Κατὰ δὲ τὰς 1 ὥρας, τοῦ μὲν 2 ἦρος καὶ ἄκρου 3 τοῦ θέρεος, οἱ 4 παῖδες, καὶ οἱ τουτέων 5 ἐχόμενοι τῇσιν ἡλικίῃσιν, ἄριστά τε διάγουσι καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα· τοῦ δὲ 6 θέρεος καὶ τοῦ 7 φθινοπώρου μέχρι μέν τινος, οἱ 8 γέροντες· τὸ δὲ λοιπὸν φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος, οἱ 9 μέσοι τῇσι ἡλικίῃσι.

XVIII. Iam verò per 1 tempora anni, 2 Vere quidem & 3 ineunte æstate, 4 pueri, & his ætate 5 proximi optimo sanè sunt loco, valéntque optimè. 6 Æstate verò & 7 Autumno aliquantisper 8 senes: quod reliquum est Autumni & hyemis, qui sunt 9 ætate medij. *Ætatates alia aliis temporibus gaudent.*

Intemperatæ naturæ modico gaudent contrariorum vsu: temperatæ verò temperatis. nam à similibus fouentur res quæque, mutantur verò à contrariis.

1. Hoc est, per anni septem partes benè moratas beneque constitutas: in quibus tempestates singularum proprio fiunt loco. hoc est, cum ὡραῖα fiunt ὡραίως.

2. Quod temperie excellit inter cætera tempora, éstque cunctæ nimietatis expers.

3. Hoc est, à calendis Maij, ad Idus eiusdem Mensis.

4. Anno à septimo ad decimum quartum, ineunte æstate, integra sanitate fruuntur. nam sunt humidiores.

5. Adolescentes: nam hi Vere valent maximè.

ximè: quòd temperata huiusmodi ætatis na-
tura, simili quoque temperie suo statu conti-
neatur. Est enim moderatissima hæc ætas, ni-
mirum à 14. ad 25. Reliquis autem ver nequ-
pessimum: sed medium, dicit Galenus.

6. Vigente æstate.

7. Diebus aliquot ante occasum Vergi-
liarum; id est parte altera Autumni.

8. Quia intemperatæ naturæ modico con-
trariorum vsu gaudent: nam sunt frigidiores
& ab excrementis humescunt.

9. Vt constantis ætatis homines, & iuue-
nes, vt ab anno 25. ad 40.

XIX.

Præfatio. nam venit iam ad peculiares morbos cuiq; tempori Anni.

Νοσήματα δὲ πάντα μὲν 1 ἐν πάσῃσι τῇσιν ὥρῃ-
σι γίνεται. μᾶλλον δὲ ἔνια κατ᾽ ἐνίας αὐτέων 3 γίνε-
καὶ παροξύνεται.

XIX. Enimuerò morborum genus
omne 2 omnibus anni temporibus existit: Sed
tamen eorum alij certis anni temporibus fa-
ciliùs 3 existunt & ingrauescunt.

1. Quasi dicat, morbificæ causæ omne-
non pendent à temporum constitutione: cun-
ctæ enim res non naturales fœcundæ sunt in
morbos: plurimi tam nascuntur vitio tempo-
rum, quàm diætæ & naturæ.

2. Efflorescunt iidem morbi specie, magni-
tudine, more, & motu. Propterea autem nascun-
tur, quòd naturæ sint congeneres, vel quòd
diætæ vitio natura labefactetur, & omnis hu-
morum ratio immutetur.

3. Hoc est, fiunt & irritantur. Ita me-
lancholici morbi Autumno gignuntur: Vere
irritantur. sic tabidis calamitosus est Autum-
nus procreatione morbi. & eiusdem paroxys-

mo-

o. Ita causus oritur æstate cùm cælum flam-
at caloribus: attamen illa etiam hyeme pro-
icitur ab aromatum viníque generosi in-
mperato vsu.

X X.

Τοῦ μὲν γὰρ 1 ἦρος τὰ 2 μανικὰ καὶ τὰ 3 μελαγ-
λικὰ, καὶ τὰ 4 ἐπιληπτικὰ, καὶ 5 αἵματος ῥύσιες
ὴ 6 κυνάγχαι, καὶ κόρυζαι, καὶ βράγχοι, καὶ βῆχες, 7
8 λέπραι, καὶ 9 λειχῆνες, καὶ 10 ἀλφοὶ, καὶ 11
ανθήσιες ἑλκώδες πλεῖσται, καὶ 12 φύματα, καὶ
3 ἀρθριτικά.

X X. Etenim 1 Vere 2 insaniæ 3 melan- *Morbi tem*
noliæ, & epilepsiæ 4 summa sunt omnia, 5 *porũ suam*
nguinis profluuia, 6 anginæ, grauedines, rau- *naturam*
tates, & tusses, 7 & 8 lepræ, 9 impetigines, *seruãtium.*
alphi, plurimæque 11 pustulæ vlcerosæ *Verni.*
urulentæque 12 & tubercula, 13 & articulo-
um dolores.

*Enumerat hoc Aphorismo triplicia sympto-
ata malè affecti cerebri per idiopathiam &
r sympathiam. Quædã enim sunt symptomata
alè affecti temperamenti cerebri: tempera-
ento enim malè affecto accidit principis facul-
ttis deprauatio, vt sunt mania, & melan-
olia. Alia sunt symptomata, male affecti
rebri in corpore vel ventriculis cerebri, vt
epilepsia. Alia denique sunt symptomata
ecretionis malè affecti cerebri, vt sunt hai-
orrhagia, raucedines.*

1. Vere nouo: maximè cùm fabæ florent,
er euchyma corpora seruat: impura arguit.
exercitium, ita corpus purgat ver.

2. Hoc est, furores febriũ expertes; non au- *Mania.*
em superuenientes phrenitidi. vt virginibus
uenit à menstruorum suppressione; siquidem
mammis coarceruetur sanguis menstrualis.

viris

viris etiam qui sunt vultuosa facie; rubris
flauis; quibus sanguis ad superiora elatus i
melancholiam transit, à quo humore melan
cholico fit mania, quòd verno tẽpore sangu
nis dominatu corpus teneatur, & qui in e
existit melancholicus humor moueatur. Ma
nia accipitur apud Hippocr. duobus modi
vno modo pro ea insania quæ phrenitidi su
peruenit, & est iuncta febri: de qua Hippo
crates in Coacis. Phrenetici, phanatici, tremu
li. De qua mania hîc non loquimur: sed de e
quæ febris est expers.

3. Hoc est deliria cum timore & mœro
re coniuncta, febris expertia. Eueniunt ho
minibus constantis ætatis, qui olim calido
sicco temperamento fuerunt. Est etiam apu
Hippocratem alia Melancholia quæ est febr
particeps. Quæ autem febris est expers, e
triplex; vna, cerebri; altera totius corpor
humore melancholico imbuti, à repletione
plethora totius corporis; deinde hypochon
driaca.

Melancholia triplex.

4. Puerilis, à pituita: senilis, à melancholi

5. Explicata iam deprauatione actionu
principum & spontanearum, hoc est motu
explicat deñique symptomaticas excretion
cerebri malè affecti. idq́ue siue per idiop
thiam, siue per sympathiam. Haimorrhag
accipitur hoc loco pro omni sanguinis excr
tione, ex quacunque parte ea fiat. Est aute
duplex: critica nimirum, qua natura leuatu
& symptomatica, quæ fit naturæ incommo
do, & malis ægri rebus. Est itaque hæmo
rhagia cerebri malè affecti vel aliorum v
scerum symptomatica, vel critica plethora

Haimorrhagia Hippocratis varia.

Qu

Quæ symptomatica est, bifariam euenit: vna, motu morbi, qualis erat haimorrhagia Philisci: altera, ex vitio alicuius visceris. Nam quibus facies viridi colore est suffusa, ex hepate laborant: & signum est iam iam adfuturi hydropis, frequens in his cruoris per nares effusio. Vidi tales cum à vini liberaliori vsu æstuarent, in hæmorrhagiam sæpius traherentur, tandem ictericos euasisse, mox in hydropem id malum abisse calamitosum. *Obseruabile.* *Historia.*

6. Ex humoris decubitu excitata plegmone in faucibus & larynge.

7. Iam aggreditur explicationem earum affectionum quæ sequuntur vitium humorum à centro ad superficiem trâslatorum. Vtque est humoris qui foras euocatur conditio, & partis in quam decumbit diuersitas, ita etiam malum distinguitur quod procreatur.

8. Hoc est, scabies crassa, quæ cutem altiùs in orbem disquamat: à pituitâ fit salsâ, tum simplici, tum atrâ bile perfusâ. Arabum lepra est Græcorum elephantiasis. aliud quoque Græcorum est Lepra, aliud elephantiasis. Iam lepræ nomen est genus, sub quo continetur etiam elephantiasis. Cuidam nobili viro huic implicito, multa remedia frustrâ adhibui, secui venam, præparaui, purgaui: tandem helleboro albo vsus; topica præclara admoui, theriacâ purgaui; omnia frustra. Tandem vsu cucumerum euasit. His conditis etiam vtebatur toto anno. *Lepra.*

9. Quæ mala mortua recentioribus Chirurgis dicuntur, ex suffusione seri cuiusdam crassi, biliosi aut pituitæ salsæ, pepasmi expertis. Nam lichen est vt herpes venenatus. *Malum mortuum.*

quia diffusio adfert parti deprauationem facultatis alteratricis, adeò vt qui bonus sanguis in partem influit; is statim in eum humorem conuertatur, quo pars est vitiata. Non est autem lichen idem quod mentagra: vide Celsum & Æginetam.

Alphi. 10. Vitiligines, hoc est defœdatio, & macula rotunda, guttarũ more sparsa: quę fit à pituitâ salsa, vel humore melãcholico. Duplex enim est Alphus, alb⁹, & niger, quorũ niger est lõge albo deterior. Alphus autẽ omnis, macula est planè indelebilis. & si quis scateat alphis, signum est imminentis elephantiasis. Differt autem alphus ad Leuce, quòd leuce altiùs descendat; alphus superficietenus conspiciatur.

11. Vt herpetes excedentes. Duobus enim modis accipitur apud Hippocratem exanthema. nam generaliter acceptum significat ter-tium illud tumorũ genus quod Latini pustulam vocant. hoc est, tumor præter naturã passmi experte à materia natus: & à sanguine segregata est illa materia, quæ partes in quas decumbit substantia labefactat. At κατ' ἐξοχὴν significat pestilentẽ & venenatam illã pustulam, cuius materia acerrima cutem rodit.

Exanthemata quid Hippocrati.

12. Hoc est, tumor præter naturam, quem vulgò furunculum vel anthracem nominamus.

13. Non quidem à siccitate, sed propriè dictæ arthriditis 6. Aphorismorum 55. incũbentibus in articulos humoribus verno tempore liquatis. Iuuenes arthritici in senio liberantur, quia pituitescit acrior tunc succus.

XXI.

Τῦ δὲ θέρεος ἔνιά τε τ τυτέων, καὶ πυρε-ξο[...]

ξυνεχέες, καὶ καῦσοι καὶ 3 τριταῖοι 4 πλεῖστοι, καὶ 5 τεταρταῖοι καὶ 6 ἔμετοι, καὶ 7 διάῤῥοιαι, καὶ 8 ὀφθαλμίαι, καὶ 9 ὤτων πόνοι, καὶ 10 στομάτων ἑλκώσιες, καὶ 11 σηπεδόνες αἰδοίων, καὶ 12 ἵδρωα.

XXI. Ac verò æstate horum 1 nonnulli accidunt, & febres 2 continuæ, & 3 causi, & tertianæ 4 plurimæ, & 5 quartanæ, & 6 vomitiones, & 7 diarrhœæ, & 8 ophthalmiæ, & 9 aurium dolores; & oris 10 exulcerationes, & 11 genitalium putredines, & pustulæ 12 quędam miliariæ.

Morbi verni & æstiui quid differant.

1. Differunt morbi verni & morbi æstiui: Verni quidem, quòd eo tempore ingrauescãt. æstiui verò, quòd æstate gignantur, & ingrauescant. Horum, inquit, nonnulli accidunt, quòd æstatis initium, veris adhuc naturam retineat. Quasi dicat, ex morbis æstiuis alij sunt communes, alij sunt proprij.

Febres continuæ.

2. Veræ, & nothæ. Ac nothæ quidem ex pituitæ salsæ permixtione: Veræ autem ex putrida bile quæ stabulatur in maioribus venis & arteriis. Notha quidem si præcessit hyems austrina, quæ pituitæ salsæ est procreatrix, & subsequutum fuerit ver aquilonium & siccũ, quod illam pituitam diutius retinuerit.

2. Hoc est, continuæ essentiales, cum inexplebili siti, linguæ scabritie, cum iactatione corporis & ardore coniunctæ. Quæ fiunt cùm exhaustæ venæ & arteriæ, acres ichores in se rapiunt. Nam æstas acerrimæ bilis est procreatrix. A prouisione habita totius corporis, commendatur ab Auerrhoïde mirum in modum aqua anguriæ, vel melonum pota. Nos iulapiis addimus maximo cum successu oleum vitrioli ad acorem.

Remediũ.

4. Nothæ quidem ineunte æſtate, ſub canicula verò, per alicuius viſceris peculiarem affectionem gignentis, aut mittentis aut ſuſcipientis bilem. Affectionem viſceris inquam, non quidem phlegmonem; ſed indicibilem quandam & inexplicabilem proprietatem: inde certæ periodi.

5. *Æſtiuæ*, quæ ingraueſcunt ęſtate: nam in æſtate, ob defectum materiæ generari non poſſunt: niſi fortè ſub finem.

6. Bilioſæ. Quòd bilis natura ad ſuperiora viam affectet, cùm ab hepate aut venis in ventrem effunditur; maximè ſi orificio ventriculi ſit infirmo, fundo autem valido.

7. Quibus bilis deorſum fertur: vt in pictocholis κάτω.

Medela. 8. Siccæ: ab acerrimo ſero billioſo, oculos mordicante. miteſcit fotu aquæ oui, & roſatæ, lactis muliebris.

9. Critici, & ſymptomatici, vel ab orgaſmo bilioſi humoris ſuperiores partes petentis, vel ab excluſione cerebri. Intelligit vel aurium inflammationes, vel parotidas. *Aurium coleras.*

10. Intentæ tum externæ, tum criticæ, tum ſymptomaticæ. Per continuitatem interioris tunicæ ventriculi, quæ toti ori communis eſt cùm bilis eam tentat. aut per decubitum à capite in os. Remedio eſt aqua nucum aſperſarum aceto.

11. Præſertim cœlo antè pluuioſo, auſtrino & ventis placido.

12. Sudamina propriè: toto corpore ſparſim erumpentes puſtulæ, à ſudorificæ materiæ acrimonia. Cùm enim hæc materia exire nequit, in molem quandã attollit cutem. Bal-

nei

…eis placatur hoc malũ, ex aqua in qua coxit malua, lapatium acutum; & sacculus cui indi…ur terra argillosa, cui misceo alumẽ, sulphur, vitriolum, & interdum quid præcipitati. Remediũ.

XXII.

Τοῦ δὲ 1 καὶ φθινοπώρου καὶ τῶν θερινῶν τὰ 2 πολλὰ, καὶ πυρετοὶ 3 τεταρταῖοι, καὶ 4 πλάνητες, καὶ 5 σπλῆνες, καὶ 6 ὕδρωπες, καὶ 7 φθίσιες, καὶ 8 στραγγουρίαι, καὶ 9 λειεντερίαι, καὶ 10 δυσεντερίαι, καὶ 11 ἰσχιάδες, καὶ 12 κυνάγχαι, καὶ 13 ἄσθματα, καὶ 14 εἰλεοὶ, καὶ 15 ἐπιληψίαι, καὶ τὰ 16 μανικὰ καὶ τὰ μελαγχολικά. *Autumnales morbi.*

XXII. 1 Autumno verò cùm 2 multi æstiui morbi in hominum vitam inuadunt, tum etiam febres 3 quartanæ, & 4 erraticæ, & & 5 lienum tumores, & 6 hydropes, & 7 tabes: & 8 stranguriæ, & 9 lienteriæ, & 10 dysenteriæ, & morbi 11 coxarij, & 12 synanche, & 13 asthmata, & 14 voluuli, & 15 epilepsiæ, 16 maniæ, & melancholiæ.

Omnes hi morbi autumnales fiunt ab humore intrò conuerso, ac veluti ergastulo concluso: vt hinc ferè incurabiles euadant.

1. Qui est inæqualis, repentinâ caloris, frigoris, humoris, & siccitatis mutatione; ideóque omnis cacochymiæ parens, & vitij per æstatem concepti conseruator; nam effluxum succorum æstate genitorum cohibet. Sequitur enim æstatem calidam & siccam, corporáque excipit eo modo affecta, & accedente diætæ vitio per oporam. *Autumnus morbifer.*

2. Autumni inæqualitas non apta est mitigationi contumacis materiæ æstiuæ.

3. Sæpe à bile torrida, quæ degenerat in atram. Curari ferè debet vt tertiana exquisi-

ta. Borago, buglossa, viola, nymphæa sunt hîc vtilia: & ex pomis confecta, & cichoracea.

4. Siue incertæ, hoc est, incertó typo quæ feruntur, cum hoc diuersis focis materiæ putrescit, mouetur, & coaceruatur: aut eiusdem portio mouetur vna, altera manet immota: altera computruit, altera nunc primùm putrescit. Incertis horis inuadunt; modò calent, iterúmque post tres horas horrescunt bonitati naturæ relinquendæ, nam occasio cathartici captari nequit.

Erraticæ febres vnde.

5. A copia melancholici humoris, quam excludere nequit: vel hepar se exonerat in lienem validè; vel à nimio potu. Cùm lien obsidetur in superiore parte, dicitur anarrhopos; cum inferiore parte catarrophos. In historia hierophontis Galenus in commentario dicit, Euasit abscessu antirrhopo.

Splenis tumor duplex.

6. Cùm quis per febres se liberaliter inuitat, nec aquã vomitione excludat, vel post febrem

7. Quia Autumnus tabidis est periculosus: ferina distillatione.

Remediũ.

8. Ab acerrima vrinæ vi, refluabile à peripheria ad centrum. Senibus à pituita salsa, Datur decoctum maluæ & emulsio seminum frigidorum & papaueris albi.

Alui fluxus.

9. Alui prauæ deiectiones, à priuatione concoctionis primæ, per intemperiem frigidam ventriculi aut superficialem exulcerationem ab acri humore, qui abradendo & exasperan eo molestus sit.

10. Ab acerrima vi retorridæ bilis. Illa rhabarbaro purgetur.

11. Decumbente succo in coxam phœnigm solatio sunt.

12. A

12. Ab acri bile laryngem occupante.
13. Obſtructis pulmonum bronchiis.
14. Excrementorum per os excluſio, ob inteſtina intercepta, clyſmis agendum.
15. Præſertim melancholicæ, quæ melancholicæ ſuperueniunt.
16. Primariæ; & quæ phrenitidi ſuperuenit: cùm biblioſus ſuccus qui æſtuat in cerebro, tandem in atrum ſuccum abit. In Vere accidunt maniæ & melancholiæ primigeniæ, quæ ſunt febris expertes. In Autumno, & primigeniæ & ſecundariæ.

XXIIII.

Τοῦ δὲ 1 χειμῶνος, 2 πλευρίτιδες, 3 περιπνευμονίαι, 4 λήθαργοι, κόρυζαι, βράγχοι, βῆχες, 5 πόνοι στηθέων, καὶ 6 πλευρέων, καὶ 7 ὀσφύος, 8 κεφαλαλγίαι, 9 ἴλιγγοι, 10 ἀποπληξίαι. *Hyemis morbi.*

XXIII. At verò 1 hyeme 2 pleuritides, 3 peripneumoniæ, 4 lethargi, grauedines, & dolores 5 pectoris, 6 & laterum, ac 7 lumborum, 8 capitis dolores, 9 tenebricoſæ vertigines, & 10 apoplexiæ.

1. Si hyems frigida & aquilonia fuerit, humidáque.
2. Phlegmone oborta in membranâ quæ coſtis intexitur, muſculorumque intercoſtalium, per lateris infirmitatem, cui calamitoſa eſt hyems. Quia maior hîc eſt ratio mali in partis opportunitate, quàm in cauſæ efficientis potentia. Pleuritis autem in aliam anni partem incidit, non ratione partis, ſed ratione materiæ. Hyeme verò languent nerueæ illæ partes vi frigoris; & frigus ex capite in illa exprimit ſeroſum humorem.
3. Tum primigeniæ, tum ſecundariæ. Ac

primigeniæ quidem ex prolapſu catarrhi à cerebro in pulmones; ſecundariæ ex tranſlatione pleuritidis.

4. Id eſt, cerebri à pituita putrida incendium, cum delirio & febre coniunctum.

5. Fiunt ex decubitu ſubtiliſſimi catarrhi in ſternũ, vel ab aſthmate & peripneumonia.

6. Hoc eſt muſculorum ſexaginta reſpirationi aut exſufflationi dicatorum, aut motui ſcapularum & brachij inſeruientium affectione. Hîc meminit Hippocrates pleuritidis & doloris lateris; quare errant illi, qui exiſtimant eum loqui de pleuritide vera, libro ſecundo De victus ratione, in initio libri.

7. Tenſo cerebro à flatuum & pituitæ copia.

8. Ex catarrhi prolapſu.

9. Excitata materia, quæ in cerebro vitium fecit, ac in flatum verſa.

10. Exitu prohibitis ſpiritibus animalibus à cerebro, ob repletionem.

XXIIII.

Ætatum ſingularũ morbi.

Ἐν δὲ τῇσιν ἡλικίῃσι τοιάδε συμβαίνει· τοῖσι μὲν 1 σμικροῖσι καὶ νεογνοῖσι παιδίοισιν· 2 ἄφθαι, 3 ἔμετοι, 4 βῆχες, 5 ἀγρυπνίαι, 6 φόβοι, ὀμφαλοῦ 7 φλεγμοναί, 8 ὤτων ὑγρότητες.

XXIIII. Iã verò qui in ætates cadũt morbi, huiuſmodi ferè ſunt: nam 1 puerulis & nuper in lucem editis 2 aphthæ, 3 vomitiones, 4 tuſſes, 5 vigiliæ, pauores, vmbilici 7 inflammationes, 8 aurium ſordes humidæ.

Deſcripſit hactenus morbos tempeſtatibus familiares: iam, ætatum. nam vt temperamentũ corporis fuerit, & in eo dominatus humorum, *ita*

ita facilè eiusdem intemperiei morbi suscipiuntur. Nam morbi ætatibus ferè sunt congeneres.

1. Hoc est, à natali die, ad septimum vsque mensem: vel etiam ad quartum mensem: nam & quarto mense dentitare quidam deprehensi sunt. Triplex est infantia: prima, à natali ad perfectam dentitionem. hinc secunda, ad septimum annum. tertia, quoad asperiorem vocem edit. *Infantia triplex.*

2. Oris tum interni tum externi vlcuscula, ob cutis mollitiem, lactis acrimoniam, carnisque humiditatem: vel acris catarrhus labitur in os. Qui ex lue venerea laborant, habent quoque os & labra aphthis obsita, vnde hæ aphthæ ad alios serpunt. Nam aphthæ quædã sunt contagiosæ, vel etiam venenatæ: fiunt istę ex acri humore, omnem pepasmum respuente, quæ à lue venerea, diffusiore osculo ab ore infecto, ad alios quoque serpunt. Sunt quidem inter ipsos pueros aphthæ contagiosæ, quando alter alterum osculo excipit, sed non sunt venenatæ. Adultis interdum eueniũt ab acerrimo sero à capite elabente in palatum & fauces: profert has austrina placida constitutio: sunt malignæ. Abstergentur aqua nucum, quæ cum asperso aceto elicitur. *Aphthæ.* *Epid. 3. 12.*

3. Tum lactis tum seri vitio, vel quod nondum lactis vsui assueuit, quia in vtero, per vmbilicum, sanguine materno vixit. Hinc fit quòd ventriculus nondum assuetus huic officio, sinat lac putrescere. Vomitionis autem puerilis duplex est ratio: quædam enim est naturalis, quædã symptomatica: vtraque spontanea. Nam pueruli benè nati, qui sunt solidi, & ventriculo benè constituti, lactis co- *Vomitus puerilis duplex.*

piam concretam vomitione reddunt: vt qui cibi sunt auidiſſimi, ventriculus verò nondum poſſit neceſſitati inſitæ ſatisfacere. Alia vomitio eſt ſymptomatica. quia iis demum naturi lac eſt conſentaneum, in quibus nulla deſide tatur ratio neque temperamenti in ventricu lo, neque puritatis. Pueris itaque quibuſdan ex decubitu ſeri, vel parte aliqua lactis reſidé te in ventriculo huiuſmodi accidit vomitio

4. Ex frigida aura illi inſueta, & à ca tarrho.

Anisi vis in pueris. 5. Torminum vi, & tuſſi. Ad tormina eo rum dare ſolebam ſcriptulũ aniſi craſsè pul uerisati cum primo pultis cochleari. Ho purgat infantes, non aliter ac ſi ſenior rha barbarum ſumpſiſſet.

6. Ex tetris vaporibus, à lacte corrupt ſurſum delatis.

7. Eo nuper refecto tertio vel quarto æta tis die: vnde dolet, & ſanguinem trahit.

8. Quòd omnia adhuc humeant, ac oſſa et muccoſa ſint. ſi itaque humeſcat vadè cerebr effundit copiam vndique.

XXV.

De dentientibus. Πρὸς δὲ τὸ 1 ὀδοντοφυεῖν προσάγουσιν, οὐλ 2 ὀδαξισμοὶ, 3 πυρετοὶ, 4 σπασμοὶ, 5 διάῤῥοι καὶ μάλιστα ὅταν 6 ἀνάγωσι τοὺς κυνόδοντας, καὶ τ σι 7 παχυτάτοισι τῶν παίδων, καὶ τοῖσι 8 σκληρ τὰς κοιλίας ἔχουσι.

XXV. Iam verò cùm 1 dentire cœperin gingiuarum 2 moleſti pruritus, 3 febres conuulſiones, 5 diarrhœæ, maximéque cùm edunt caninos dentes, & qui inter pueros craſſiſſimi ſunt, aluóque 8 aſtricta.

1. Vt ſeptimeſtres infantes, nonnunqua etia

etiam quadrimeſtres.

2. Hoc eſt, ſtimulantes, & vellicantes: pruriunt rei vellicantis acrimonia: nimirum dentibus progreſſu ſuo gingiuas vellicantibus. Illinantur ginginæ melle cum butyro, ac cerebro leporino commixto.

3. Dolore & ex vigiliis. Vnde febres acutæ hæ, vt demonſtrat Galenus huius libri tertij viceſimoſeptimo.

4. Quòd puerorum nerui ſint infirmi: indéque pituitâ & flatu diſtenti conuellantur, Epileſia, inquit Aurelianus, eſt morbus puerilis, in ea præſertim pueritia, quum dentes generantur.

5. Seri pituitoſi aut bilioſi copiâ è toto corpore vel vicinis partibus in ventriculum vel inteſtina influente: ſympathiâ ventriculi ex ginginarum dolore.

6. Quo tempore acerbiores ſunt pruritus gingiuarum: combinatiores enim ſunt tunc gingiuæ, ac dentes hi acuminati ſunt: hoc fit menſe duodecimo, & ſequentibus, & communitate membranarum cæteræ partes etiam affliguntur: nam interior oris membrana eſt ventriculo communis, & dens ceteris oſſibus duplo eſt ſiccior.

7. Ægrius enim erumpunt his.

8. Quia hoc plethoricis cauſis replet caput: vnde ſpaſmus.

XXVI.

1 Πρεσβυτέροισι δὲ γενομένοισι 2 παρίσθμια, σφονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον 3 εἴσω ὤσιες, 4 ἄσθματα, 5 λιθιάσιες, 6 ἕλμινθες στρογγύλαι, 7 ἀσκαρίδες, 8 ἀκροχορδόνες, 9 σατυριασμοὶ, 10 στραγγουρίαι, 11 χοιράδες καὶ τ' ἄλλα 12 φύματα, μάλιστα δὲ

De mediis inter eas qui dentire deſierunt, & qui pubeſcunt.

τὰ προειρημένα.

XXVI. At verò cùm 1 ætate processerunt, 2 tõsillæ, necnõvertebræ quæ est ad 3 occiput intrò luxationes, 4 asthmata, 5 vesicæ calculi 6 lumbrici rotundi, 7 ascarides, 8 verrucę pensiles, 9 satyriasini, 10 stranguriæ, 11 strumæ, & alia 12 tubercula, præcipuè verò prædicta.

Symptomata hæc eueniunt puerulis ablactatis nuper, vitio diætæ, vel immutatione habitus, temperamenti, & actionum ventriculi, & aliarum partium nutritioni dicatarum: quæ neque sic humescere, neque sic intumescere, neque sic concoquere consueuerunt.

1. Absolutâ dentitione: cùm ad duodecimum progrediuntur annum, à quarto vel quinto computando.

2. Glandularum quæ sunt ad linguæ radicem inflammationes. Notata vna parte oris malè affecta, cæterarum quoque oris partium affectiones intelligit. Effluit in glandulas has humor à cerebro.

Anginæ à luxata vertebra. 3. Ab angina, quæ vertebrarum ligamenta & neruos vnà afficit: vel quòd ipsa hæc ligamenta phlegmone occupãtur: vnde luxatur vertebra. Et huiusmodi luxatio periculosissima est, quòd opprimatur radix medullæ dorsalis, qua oppressa, denegatur partibus infrà collocatis spiritus animalis. Dens ita laxatur.

4. Id est, suspiriosi anhelitus, vel spirandi difficultates, ex vitio pulmonum, obstructis eorum bronchiis à crassa & lenta materia: quia pueri nullum diætæ modum obseruant.

5. Ex pituitæ copia: quæ prouenit ex intemperantia actæ vitæ, vesicæ infirmitate, & caloris vi.

6. Qui

6. Qui ex cruditate chylosa gignuntur in intestinis, vbi calore fouetur. Sic in morbis acutis efferri hos in fecibus, & viuos, bonum est, quia oriuntur à re subterfugiente distributionem, mortui feruntur ex putredine. *Lumbrici.*

7. Vermiculi qui in sphinctere consistunt, sunt symptomata voracitatis.

8. Angustæ basis tubercula callosa: à lentis succis nata.

9. Tubercula ponè aures oborta. Syriasces legebat Hieremias Triuerius: quem affectum Paulus numerat inter affectus pueriles. Satyriasmus vel satyriasis, primò significat elephantiasin, idque ex euentu: quòd elephantiaci more Satyrorum in Venerem ferantur. secundò, pudendi perpetuam erectionem, tertiò, quòd referant elephantici Satyros, quòd habeant retortas auriculas, & labra prætumida more Satyrorum. Hìc, Satyriasmus est species quædam parotidis. Hippocrates duorum tumorum qui ponè aures efflorescunt, meminit, *γογγρώνων*, & *φηρέων*. quorũ illi rotundi ac duri, ad guttur hærent, hi verò oblongi: sub auribus: sic dicti à *Φήρα* Thessaliç vrbe, in qua grassabantur. goggronam nostrates vocant *een hoyer.* *Satyriasis.* *6. Epid. 3.*

10. Ab acri humore.

11. A pituita putri imbutis glandulis, præcipuè colli.

12. Quiuis tumores præter naturam, qui foris consistunt à vitio interno corporis.

XXVII.

Τοῖσι δὲ ἔτι 1 πρεσβυτέροισι, καὶ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσι, τουτέων τε τὰ 2 πολλὰ, καὶ 3 πυρετοὶ χρόνιοι μᾶλλον, καὶ ἐκ ῥινῶν 4 αἵματος ῥύσιες. *Adolescẽtum & puerorum morbi.*

Adul

XXVII.

1. Adultioribus autem & puberibus, com-memoratorum 2 multa accidunt, & 3 febre etiam diuturniores, tum etiam 4 sanguini profluuia è naribus.

1. Duodecimo, decimotertio, & decimo quarto anno: cùm ad pubertatem accedunt. I est, adolescentibus, qui iam vocē asperiorem edere, venerémque agnoscere ceperint, vsque ad decimumseptimum annum, & paulò etiam vlteriùs. Et hîc agit etiam de septennibus & decennibus. nā hoc Aphorismo pueritiam & adolescentiam simul est complexus.

2. Vt phymata, lithiasis, paristhmia, ve mes, & quæ sunt eiusmodi.

3. Ex voracitate, vnde cruditas pituitos accedit & quædam acrimonia, quæ putred nis sit causa. Nam pituita quæ in prima æta erat dulcis, his fit salsa, & difficultate pepasi negocium facit.

Hæmorrhagia. *2. Epid. 3. 2.* 4. Naturalia (quia sanguine abundant, de fescente iā habitu corporis) critica in causis symptomatica, eáque à motu morbi, dum mirum in excretione aliqua ratio deside tur: vt in Philisco, vel vitio alicuius viscer vt qui vitio lienis laborant, sanguinem fu dunt, quibus nasus rubro viridíque colore r sto perfunditur. Prosequitur vnico hoc Aph rismo pueritiam & adolescentiam. Quar prior est à septennio, ad decimum quart annum: adolescentia verò, quum vox iam perior redditur. Quam à iuuentute disting vox, ex aspera reddita grauis.

XXVIII.

Τὰ δὲ πλεῖστα τοῖσι 1 παιδίοισι 2 πάθεα

νεται, τὰ μὲν ἐν 3 τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ 4 μησὶ, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ 5 ἔτεσι, τὰ δὲ καὶ πρὸς τὴν 6 ἥβην προσάγουσιν. Ὅσα δ' ἂν διαμείνῃ τοῖσι παιδίοισι πάθεα, καὶ μὴ ἀπολυθῇ περὶ τὸ ἡβάσκειν, ἢ τῇσι θήλεσι περὶ τὰς τῶν καταμηνίων ῥήξιας, 7 χρονίζειν εἴωθεν.

XXVIII. At verò 1 puerilium 2 affectionum [diuturnarum] finiuntur aliæ quidem 3 quadraginta diebus, aliæ ſeptem 4 menſibus, aliæ 5 ſeptem annis, nonnullæ cùm ad 6 pubertatem ventum eſt. Sed quicumq. pueriles morbi perdurant, nec deſinunt cùm ex ephœbis exceſſerunt, aut fœminæ cùm menſtruales eſſe cœperint, 7 inueteraſcere conſueuerunt.

1. Intelligit recens natos, dentientes, cæteroſque accedentes ad pubertatem. Cùm nimirum hi morbi eueniunt non diætæ, ſed ætatis vitio. nam quæ à mala diæta affectiones eueniunt, bonâ diætâ ſoluũtur, nec à partis alicuius ſint vitio.

2. Πάθος propriè in gignendo conſiſtit: hic ſumitur pro morbo qui in eſſentia conſiſtit.

3. Quadrageſimo morbi die, qui finis eſt acutorum μεταπτώσεως, & criticorum ſeptenariorum: vt febres diuturnæ, maximè ſi morbi materia non ſit pepaſmi expers, nec vlla pars fuerit in vitio, vt pauores, tuſſes, vmbilici phlegmone.

4. Hoc eſt, ſeptimo menſe morbi, vt inæquales quartanæ pueriles ab ingluuie, diarrhœa à dentitionis dolore.

5. Vt epilepſiæ.

6. Vt virginum fœdi colores, & epilepſiæ: hæc interdum ad pubertatem vſque protrahuntur.

huntur:tunc eclampsi caloris natiui fugantu[r]
nimirum ad annum decimumquartum.

7. Ad extremum vitæ diem protrahuntu[r]
algore & madore nimio.

XXIX.

Iuuenum morbi.

Τοῖσι δὲ 1 νεηνίσκοισιν, αἵματος 2 πλύσιες, [3]
φθίσιες, 4 πυρετοὶ ὀξέες, 5 ἐπιληψίαι, καὶ τ' ἄλλα
6 νοσήματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

XXIX. At verò 1 iuuenibus expectorata [2]
sanguinea, 3 tabes 3 febres 4 acutæ, 5 epile[p]-
psiæ, aliíque 6 morbi: maximè verò iam com[-]
memorati.

1. Hoc est, ex quo vocem grauem eder[e]
ceperunt: ad id tempus, quo naturalis hæ[-]
morrhagia sistitur: quod ferè fit vicesimo[-]
quinto ætatis anno. Putat Galenus omissam
esse adolescentiam: sed Aphorismo 27. pueri[-]
tiam & adolescentiam simul est complexus.

2. Ardore sanguinis biliosi, qui è venis pe[-]
ctoris aut pulmonum exudat, vel eisdem ru[-]
ptis, apertis. Vel exestis erumpit: ab ictu, saltu[,]
vociferatione: vel sub sole & humi quòd cu[-]
bârint, vel acri diæta, inde ferina distillatio.

3. Quasi dicat, eam ob causam tabes fiunt[,]
nimirum à decimooctauo ad trigesimum
quintum annum. Paronomasiâ ludit, cùm ai[t]
αἵματος πλύσιες, φθίσιες.

4. Et tertianæ exquisitæ, bilis acerrima[e]
copiâ: & febres ardentes.

5. Cerebro contagione ventriculi afflicto[,]
in picrocholis, vel diætæ vitio. Sed qui fit, v[t]
cuius ætatis beneficio epilepsia curatur, eiu[s]
vitio epilepsia accidat? Quòd puerilis illa epi[-]
lepsia fiat à præhumido cerebro per idiopa[-]
thiam affecto: hîc verò consideratur epilepsia
qu[æ]

uæ fit cerebro per ſympathiam affecto.

6. Bilioſi, vt phrenitis, angina, dyſenteria, holera.

XXX.

Τοῖσι δὲ ὑπὲρ 1 τὴν ἡλικίην ταύτην 2 ἄσθματα, 3 πλευρίτιδες, 4 περιπλευμονίαι, 5 λήθαργοι, 6 φρενίτιδες, 7 καῦσοι, διάρροιαι 8 χρόνιαι χολέραι, 10 δυσεντερίαι, 11 λειεντερίαι, 12 αἱμορροΐδες. *In declinãte ætate, & in cruda ſenecta.*

XXX. Iam verò qui hos ætate 1 ſuperant, asthmata, 3 pleuritides, 4 peripneumoniæ, lethargi, 6 phrenitides, febres 7 ardentes, iuturna alui 8 profluuia, 9 choleræ, 10 dyſenteriæ, 11 lienteriæ, 12 hæmorrhoïdes.

1. Hoc eſt, homines conſtantis ætatis, ab nno trigeſimo quinto ad quinquageſimum crudi ſenes, hoc eſt à quinquageſimo ad xageſimumquartum, ſi iuueniliter adhuc iuant, corpore iam denſiore reddito, attritõue calido natiuo, humoribus non æquè tenuibus.

2. Materiæ vitio intrò coactæ, partis inrmitate, & difficultate expectorandi, vitæ intemperantia congeritur in capite pituita, quæ abitur in imbelles iam pulmones, Moſcum um croco ex vino hos recreat. *Medola.*

3. Ob eaſdem cauſas.

4. Tum primigeniæ, à putreſcente in pulnone pituitoſo ſanguine: tum ſecundariæ.

5. Hoc eſt, inexplebilis dormiendi cupidias; cum delirio & obliuione coniuncta. Et poplexiam à quadrageſimo ſecundo, ad ſeageſimũ ætatis annũ euenire docet libro 6. ph. Fit autẽ lethargus à pituita putreſcente n cerebri ſubſtantia: vnde praua febricula.

6. Per

6 Per idiopathiam cerebri.
7. Continuæ, cum siti inexplebili, lingu[æ] scabritie, corporis iactatione & ardore, cu[m] lumborum, ceruicis, & ventriculi dolore.
8. Ex humoris è toto corpore, aut vicini[s] partibus in ventrem affluxu, vel vitio pepse[os] aut distributionis, vnde crudi succi perm[ix]sti cum bile.
9. Fit vomitu & deiectione. Est itaque bi[] liosi humoris sursum & deorsum calamito[sa] excretio. Confestim os ventriculi roboretu[r] vt succo mali punici: alioqui, refrigerat[is] extremis, conuulsi moriuntur. At in Diarrho[ea] licet quatriduum abstinere à remediis.
10. Sunt illæ quadruplices, exulcerat[æ], *Dysenteria quadruplex.* hepaticæ, abradentes, & sanguineæ. Na[m] omnis excretio sanguinea cum torminibus [&] egerendi difficultate, dicitur dysenteria.
11. Id est, præproperæ cibi deiectiones, [a] intemperie ventriculi, vel intestinorum t[e]nuium, vel ab humore qui abradendo & exa[s]perando est molestus: vel ab algida pituita.
12. Hoc est, venarum quæ sunt in sphi[n]ctere musculo, aut musculis intestini recti l[e]uatoribus affectiones, vel ab erosione, vel *Hæmorrhoida.* tumore, vel apertione. Duo autem sunt ha[e]morrhoidum genera; quoddam superuen[it] cacochymiæ, aliud plethoræ. Ramulus ve[næ] sacræ, quæ originem habet à vena caua, d[e]currit ad musculos leuatores intestini rec[ti] hac via plethora euacuatur, fitque hac dise[n]teria haimatodes: vt his qui mutili sunt. H[æ] venæ magnam cognationem habent cum v[e]nis vteri & pudendi in mulieribus: hoc [] quod interdum hæmorrhoides officium me[n]siu[m]

um sumant. Aliæ, cacochymiæ sunt purgatrices: quia truncus venæ portæ diuiditur in duos ramos, quorũ vnus inseritur in lienem, alter in mesenterium, & inde producitur ad musculum sphincteris. Si itaque fuerit ea melancholici humoris copia in hepate, vt non possit à liene attrahi, deerat illa materia in alterum illum ramum,& excernitur in anum. Quodsi exulceretur musculus sphincter, fiunt rhagades. Maximè vero effluunt hæmorrhoïdes quibus olim assuetæ fuerant,cùm his tunc solemnis intercepta fuerit euacuatio. Melancholia hos etiam vexat.

XXXI.

Τοῖσι δὲ πρεσβύτῃσι 2 δύσπνοιαι, 3 κατάῤῥοι βηχώδεες, 4 στραγγουρίαι 5 δυσουρίαι, 6 ἄρθρων πόνοι, 7 νεφρίτιδες, 8 ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι. 9 καχεξίαι, 10 ξυσμοὶ τοῦ σώματος ὅλου, 11 ἀγρυπνίαι, κοιλίης 12 καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, 13 ἀμβλυωπίαι, 14 γλαυκώσιες, 15 βαρυηκοΐαι.

XXXI. 1. Senibus autem 2 difficultates spirandi, 3 catharrhi tussiculosi. 4 vrinarum stillicidia, 5 difficultates mingendi, 6 articulorum dolores, 7 nephritides, 8 tenebricosæ vertigines, apoplexiæ, 9 cachexia, totius corporis 10 stimulantes pruritus, 11 vigiliæ: alui, 12 oculorum, & narium excrementa, 13 visus hebetudines, 14 glaucedines, auditus 15 graues. *Seniles morbi.*

1. Triplicibus: à quinquagesimo quinto ætatis anno, ad vltimum vitæ diem: nam viridis senectus durat ad sexagesimũ annum: media, vsque ad septuagesimum; deinde decrepita.

2. Ab illabente in pulmones pituitâ.

3. Vbertate irruentis madoris, à frigore totius

totius & capitis & pectoris, corpus perſpirabile hîc eſt.

4. Ab acriore reddita vrina, à pituitâ ſalſâ, vnde veſica ſcabie apthodi laborat: cùm enim fuligines & ichores patuli corporis pori non exhauriant, recurrit ad veſicam, vel craſſiſsima, quæ putreſcit cunctando in corpore vel à calculo. In his vbi tenuis materia, euaporari debet per habitum corporis: ſi ſit craſſa, reuellenda.

5. Ab infirma veſica.

6. Arthritide tentantur, ob ſuccorum copiam, & articulorum debilitatem.

7. A renum calculis, & exulceratione.

8 Dum in gyrum voluitur ſpiritus animalis, à remixtis vaporibus.

9. Malus corporis habitus; alteratricis functionis deprauatione, & alimenti impuritate: cùm edendo nihil proficiunt.

10. A pituita putri, cui denegatur exitus in habitu denſo ſenili.

11. Suauis anathymiaſeos inopiâ, & cerebri ſiccitate: nam ſenes ſunt quidem ſomniculoſi, ſed non dormiunt.

12. Recrementorum copiâ: nam nec fœliciter coquunt, nec diſſipantur excrementa ſatis fœliciter in denſo illo habitu corporis.

13. Spiritus animalis inopiâ & impuritate.

14. Inopia & quaſi arefactione humoris cryſtallici.

15. Facultatis & inſtrumenti vitio.

HIPPO

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM LIBER IIII.

I. HEVRNII

[P]araphrastica versione, & breuibus ad obscuriora loca Notis siue Commentariolis illustratus.

I.

Τὰς κυούσας 1 φαρμακεύειν, ἢν 2 ὀργᾷ 3 τετράμηνα, καὶ ἄχρι ἑπτὰ 4 μηνῶν, ἧσσον 5 δὲ ταύτας· τὰ δὲ νήπια καὶ πρεσβύτερα εὐλαβέεσθαι χρή.

Prægnantes 1 quidem purgandæ, si 2 humor sit efferus, & 3 quadrimestris purgatio, [us]um 4 septimestris fuerit; quamuis 5 hæ minùs: nam in minore & grandiore fœtu 6 cau[t]iùs religiosiúsque agendum.

Hoc libro agit de pharmaciâ in quouis mor[b]o, déque omni excretione, quacunque ratione [il]la euenerit, naturæ vel morbi aut pharmaco[ru]m vi. Nam hîc præcepta adfert, quibus, quan[d]o, quo modo, quò, & quà ducendus humor, ex [c]onditione temporum, locorum, meatuum, & [c]uiusque peculiari natura, & ex distinctione [ip]sarum affectionum. Sed quia ingrauidatorum [p]ericuli plena est purgatio, ab ea auspicatur [h]unc librum.

1. φαρμακεύειν, id est, pharmaco sunt [p]urgandæ.

2. Si indomitus humor varias partes feriat,

riat (vnde varia ſymptomata,)excludatur:ob
metum metaſtaſeos ac incendij febrilis. Nam
talis humor facili remedio educi poteſt : rui
enim.

3. Nam fœtus trimeſtris donec quadri
meſtris fuerit, & quadrimeſtris omnium fa
cillimè aduerſis reſiſtit, ratione vteri & vm
bilici. vrget enim orgaſmus, quamuis ingra
uidatio diſſuadeat pharmaciam.

4 Quadrimeſtres vocat fœtus in ſpeci
non in ſpacio omnes eos qui iam moueri cœ
perunt vtero matris. Nam ſi 15. die abſolut
fuerit typoſis, 70. die mouebitur fœtus qu
ſeptimo menſe in lucem edetur. Nomine ita
1. Epid. 3. 13. que fœtus quadrimeſtris intelligit id tempu
quo fœtus moueri incepit. Atque hoc mod
non repugnat huic Aphoriſmo Hippocrati
in Epidemiorum ſcripto, vbi grauidam tri
meſtri fœtu purgat. Quaſi hîc dicat Hipp
crates, Non antea purgabis grauidam quàn
fœtus moueri cœperit. Deſcribit enim h
tecmarſin purgandi, quæ conſiſtit in diſtin
ctione cauſarum, ſignorum & corporum
Nam tunc demum eſt neceſſaria purgati
cùm humor eſt efferus : & cùm peculiar
communíſque ægri natura, conſuetudo & v
res, peculiaris quoque affectio, talem purg
tionem admittunt : nam nulla maior nece
ſitas incidere poteſt purgationis, quàm cù
humor ſit efferus. Quaſi dicat : Si non ſit h
mor efferus, grauida nequaquam eſt purga
da. Laborat quidem grauida ex pica & tal
bus affectibus : verùm ad harum curatione
non eſt adhibenda purgatio : ſed ſola vict
proba ratio. Ita vt vis morbi hoc loco ſit co
ſtitu

ıntuta in orgaſmo, qui ad purgandum inui-
tat:ſed quædam, vt diximus, interdum auo-
ant, vt ſi abortionis periculum immineat.
Nequaquam autem ſalutis alterius cauſa pro-
curanda eſt abortio. Quod verò quidam pu-
tant, rhabarbarum noſtrum hîc non prohi-
beri ab Hippocrate, ſed elleborum: dico el-
leborismum vix magis noxium fuiſſe olim,
quàm hodie ſit noſter rheubarbariſmus. Si ve-
rò non turgent, non ſunt purgandæ. Quia
cùm moueri incipit, vincula robuſta ſunt.

5. Nam grauitate ſua fœtus facilè præci-
pitatur à valida agitatione.

6. Nam infirmiora ſunt, in grandiore con-
ceptu vteri, vmbilici, ac ſecundinarum vin-
cula. quod enim pedunculis pomorum matu-
rorum vel recens natorum euenit ab aliqua
agitatione, vt nimirum facilè excutiantur;
idem conceptui tenello & etiam iam mature-
ſcenti euenit. Quaſi dicat, tutiùs purgantur
quæ propiùs à quarto menſe abſunt, quàm
quæ propiùs ad ſeptimum menſem accedunt.

II.

Ἐν τῇσι 1 φαρμακείῃσι, τοιαῦτα 2 ἄγειν ἐκ τοῦ σώματος, ὁκοῖα καὶ 3 αὐτόματα ἰόντα 4 χρήσιμα· τὰ δὲ ἐναντίως ἰόντα, 5 παύειν.

II. In artificioſa 1 purgationis molitione, talia ſemper è corpore ſunt 2 excludenda, qualia ſi 3 vltrò manarent bono 4 eſſent: nam quæ ſecus prodeunt, prohibere 5 oportet.

Quaſi dicat, hoc prima lex in artificioſa purgationis molitione ſanciatur Natura imitetur. nam eſt triplex purgatio critica ſymptomatica, & artificioſa.

1 Nam

1. Nam eam instituimus vbi cacochymi[a] circumfluit corpus, ne inde exardescat febris si in putredinem trahatur; vel, si crassi succ[i] infarctum minentur vasorum, ne nutritio frangatur, ac nobiles partes eâ fœditate impediantur.

2. Quæ nimirum apta iam eductioni eua[cuanda] sit materia: & viæ pateant per quas ea excludatur; quoque natura eam facilè extrudat; si alacris, hoc est, vt sit corpus εὔφορον. Talia ergo è corpore excludantur, nimirum specie, copia, tempore, & excernendi modo. vt sudores, sanguinis elisiones, &c.

3. Id est, sine medici opera; vt si non solum quæ alterata, sed si alienata emanârint.

4. Hoc est, symptomatum remissionem adferrent, & alleuarent.

5. Quòd illa symptomatica sint, & salvis naturæ rebus non excludantur. Quare inquit παύειν, nimirum reuulsione, deriuatione.

III.

Ἢν μὲν οἷα 1 δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, 2 ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι· τὰ δὲ ἐναντία, 3 δυσχερῶς.

III. Etenim si 1 qualia purgari debent purgentur, 2 bono fit, & alleuantur: contraria 3 verò, molestè.

Quia hoc libro acturus est de euentu omnis exclusionis, criticæ, symptomaticæ, vel quæ fit artificiosa molitione, pulcherrimum hoc Axioma hoc loco repetit necessariò.

1. Hoc est, si materia morbifica excludatur: nulláque sit ratio excretionis, desideretus

tur in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo.

2. Sublata morbi cauſa vtraque interna: vnde redintegratur œconomia naturalis. Quare dum purgatio fit, interdum quidem vexat torminibus: ſed mox dum peracta eſt, redintegratur virtus ægri.

3. Nam opes prædiáque vitæ excluduntur: vel quæ excludi debebant, non ita vt debebant excluduntur: ſed natura preſſa vi morbi conatur quidem id, ſed perficere nequit: inde fugit hoc certamen, ac triumphata à vi contraria manus dat vincenti morbo. Quare id iam deuictæ naturæ argumentum eſt.

IIII.

Φαρμακεύειν 1 θέρεος μὲν μᾶλλον τὰς ἄνω, χειμῶνος δὲ, τὰς κάτω.

IIII. 1 Æſtate 2 ſuperiores potiùs [alui partes,] hyeme 3 inferiores medicandæ.

Agit hic de vniuerſali euacuatione; qualis ea eſt quæ fit per elleborum. Nam eſt particularis, hoc eſt ventriculi etiam à pituita euacuatio per vomitum (qui hyeme etiam inſtituitur) de hac non agit hoc loco.

1. In qua ὡραῖα ὡραίως fiunt. Cùm vniuerſalis ineunda eſt purgatio, videndũ qui humores quibus anni temporibus incremẽta ducãt, & quò moueantur naturæ vel aëris vi. Quæ foras feruntur intrò reuocare non decet: nec natura eſt reuocãda ab vno excretionis genere ad aliud: vt, ſudor manat toto corpore, ergo vena ſecari non debet. Videndum etiam num facilè vomat, nec ſit cephalææ obnoxius.

2. Hoc eſt, vomitio æſtate potiùs cienda,

quam hyeme:quia quò natura & humor viam
affectant, eò crisium & vacuationum inclina-
tiones fiunt, modò loca ex lege naturæ sint
consentanea, nec ex euentu dissentanea. Alui
partes superiores æstate circumfluunt maxi-
mè bile: vt vena caua quæ sursum repit, quæ-
que supra diaphragma positæ sunt partes. Ad-
iicit sermoni huic μᾶλλον, quare non absolutè
hæc pronunciat: nam pituita interdum æstate
etiam in vitio est.

4. Ratione humoris pituitosi ad inferiora
viam affectantis. Hoc enim Aphorismo ex
humoris euacuandi conditione ducitur ac-
commodata euacuandi ratio. Mesue hunc lo-
cum explicat, docétque longè præstantiore
per inferiora esse purgationes: eò quòd ven-
triculus concoctioni, non autem purgation
sit dicatus: quòd humor omnis natura graui
deorsum feratur: quandoque plures sint viæ a
inferiora quàm ad superiora. Venter auten
est duplex; superior, id est, thorax; inferior, i
est aluus. Et hic inferior rursum est duplex
superior, hoc est, os ventriculi, vsque ad pa
latum, & inferior, hoc est, fundus ventri
culi ad imum vsque intestinum. nam hinc qu
dam dicuntur πικρόχολοι ἄνω: alij κάτω. In no
stra regione pituitescent succi, nec assueue
vomitui, vt Græci, qui cottidie vomebar
ferè.

V.

In his sequentibus aliquot Aphorismis agit de artificiosa purgatione.

Ὑπὸ 1 κύνα καὶ 2 πρὸ κυνὸς, 3 ἐργώδεες
φαρμακεῖαι.

V. 1 Exoriente cane & 2 ante ca
exortum, perdifficiles, 3 sunt purgati
nes.

Conti

Continet cautionem prouisionemq; purgatio-s quæ æstate fieri debet.

1 Id est, ab eo tempore quo Sol Leonis si-us subit, ad ortum Arcturi vsque; hoc est, vs-ue ad Nonas Septembris, id est ad diem 12. inius scribit caniculam oriri die 23. post sol-itium æstiuum: quod solstitium est 13. die unij. Igitur temporibus Plinij canicula orie-atur 7. Iulij: iam oritur cum 15. gradu Leo-s. Quæ diuersitas inde prouenit quòd, licet uarto quoque Anno vnum lucremur diem; centesima tamen parte illa diei quæ singu-s annis superest, lucramur centesimo quoque nno vnum diem. 18. lib. 28.

2. Cùm Sol Cancrum ingreditur Προκύων. anicula animaduertimus apud nos Belgas æpè maximos æstus euenire Mense Maio & unio.

3. Quòd exhaustum sit corpus: ideóque stuans facilè incendio febrili occupetur tum iam contrario medicamenti & ambientis ptu. Vnde metus choleræ siccæ. Si tamen ne-essitas vrget, potest etiam hac parte æstatis urgatio præscribi: modò ea naturæ exhau-um non augeat. Omne tamen catharticum t callidum. Ambientis vi retrahit purgan-um humorem. Ita Galenus, in commentario, icit, Balneæ calidę obsistunt purgationibus. ed Hippocrates lauat eos quibus exhibuit lleborum, quò celeriùs purget. Responde-nus: Aliud esse corpus ad purgationem præ-arare, aliud inhibere hypercatharsin. Iùuant urgationes, quia corpus reddunt εὔρουν & uia sistunt hypercatharsin.

VI.

Τοὺς ἰσχνοὺς καὶ εὐημέας ἄνω φαρμακεύειν ὑποστελλομένους χειμῶνα.

De vomitu vniuersali.

VI. 1 Graciles & ex facili 2 vomentes per superiora sunt euacuādi; 3 cauendo hyemem.

Tribus sequētibus Aphorismis explicat Hippocrates quid sit id quod supra dixerat. Per loci conferentia.nam & aër & natura cuiusque spectanda in molitione purgatoria. hoc modo recte perpendimus & inuenimus quanam sint loci decentia.

A peculiari natura.

1. Qui, cùm inclinantur, ceruicem ostendunt magnam, pectore sunt amplo, scapulis amplis, homines biliosi, in quibus nulla desideratur ratio confirmationis neque in thorace neque in aliis partibus. Hac enim voce temperaturam significat, quemadmodum sequenti conformationem: nam conformatione vel habitu biliosi dicuntur, quibus fundo vētriculi inseritur folliculi fellis ductus: temperamento verò, qui multam procreant bilem, ob hepatis ardorem. Omnes enim natura graciles plerumque calidi sunt, colliguntque humores biliosos, vt qui temperaturæ sint congeneres. Sunt enim & alij quidam ex euentu graciles, de quibus in Epidemiis loquitur non quidem temperaturâ, neque ab exhaustu sed à vasorum impuritate. Rursus graciles dicuntur alibi qui morbo vel fame sunt extenuati. Graciles igitur, hoc est, non morbo, sed temperamento & habitu, qui sunt ventre calido, turgentibúsque venis, θερμοκοίλιοι καὶ ἐπίφλεβοι.

Graciles varij.

6. Epid. 4. 4. 23.

2. Hoc est, qui vomunt tutò, & sine vllo periculo aut metu hæmorrhagiæ, cephalalgiæ

[...]iæ, aut rupturæ venæ in pectore, vnde tabes. Quibus enim magna est ceruix, latum quoque habent thoracem.

3. Quasi dicat plus tribuendum inclinationi humoris hyberni, quàm conformationi & temperaméto. Sunt enim crassi ac καταῤῥοοι humores hyberni. *Notandũ.*

VII.

Τοὺς δὲ 1 δυσημέας καὶ μέσως 2 εὐσάρκους 3 κάτω, ὑποστελλομένους 4 θέρος.

XII. Contrà, qui ægrè 1 vomunt, & paulò 2 habitiores, mediocrisque habitudinis, 3 per inferiora sunt purgandi, 4 cauendo æstate.

1. Quibus tutò vniuersalis vomitio præscribi non potest; vt qui sunt angusto capite, ceruice, ac thorace, & qui obnoxij sunt doloribus capitis, oculorum, vel eruptioni sanguinis, & tabi.

2. Hoc est, modicè carnosi: nota euchymiæ.

3. Quòd in crassioribus humoribus, & densiore corpore, humorum impulsus ad inferiora declinet.

4. Quia ferè indicatio quæ ab humore expurgando sumitur, vincit eam, quæ ex peculiari cuiusque natura, in habitu & temperamenro ducitur. Quasi dicat, plus valet id, quod dixi, Quò natura ducit; quam id quod adiecit, Per loca conferentia. Adiposi homines etiam non cogantur in vomitum: lentis succis enim circumfluunt, ac pondus abdominis his renititur conatibus. *Notandũ.* *Adiposi vt purgandi.*

VIII.

Τοὺς δὲ 1 φθινώδεας, ὑποστελλομένους τὰς 2 ἄνω (φαρμακείας.) *Tabidi vt purgandi.*

VIII. Sed 1 tabidorum ratio est habenda
ne purgationem iis per 2 superiora vnquam
moliendam putes.

1. Hoc est, eorum qui ex tabe laborant
vel naturâ qui eò vergunt, vt quibus alarum
instar prominent in dorso scapulæ, hi enim
angusto sunt pectore, collo oblongo & tenui
catarrhis obnoxij ferinis Purgentur rhabar
bari infuso, adde mannam, vel syrupum rosa
tum solutiuum.

Indicatio à peculiari affectione. Notãdum.

2. Quasi dicat, Ferè indicatio quæ à pe
culiari affectione sumitur, vincit eam quæ a
humoris conditione ducitur. Nam quemad
modum mulieri hystericæ, si asthmatica fue
rit, nequaquam oxymel præscribendum, quòd
hystericis acetum sit aduersum, etiamsi astma
ti sit opportunissimum. Quemadmodum
etiam ei qui lienteriæ est obnoxius, nequa
quam oxymel præscribemus in asthmate: nam
grauiùs laboraret ex lienteria (quę oxymelite
exasperatur) quàm ex asthmate. Sic quoque in
tabidis, quamdiu vincit symptomatum ma
gnitudo & periculi metus, quamuis bile abun
dent, & ad eius euacuationem etiam æstas in
uitet, nunquam vniuersalem euacuationem
pręscribes per vomitum: nam malum inde in
nalesceret. Nam augescet inde pulmonum
vlcus, vel vas istîc lacerabitur.

IX.

Τοὺς δὲ 1 μελαγχολικοὺς 2 ἁδρεστέρως τοὺς 3 κ
τω, τῷ αὐτῷ λογισμῷ τὰ 4 ἐναντία προστιθέντ

Melancholici vt purgandi.

XI. Etenim 1 melancholicos liberali
2 pleniúsque per 3 inferiora purgabis, eâde
ratione 4 contraria adhibebis.

1. Qui huiusmodi sunt naturâ, dietâ, v
morbo

morbo: & quæ olim biliosa fuêre corpora, iam affectâ ætate, perspiratu carentia melancholescunt. Vt quadragenarij iam redditi.

2. Quia hi viribus valent maximam partem, sine infirmitatis metu: eò quòd corpus sit solidum & succi plenum. Ita etiam hypochondriacos curabis. Vt scilicet, humor contumax naturæ expellēti & medicamēto trahēti cedat.

3. Quòd eò crassus omnis humor viam affectet: qui quodammodo est melancholicus. Adhibita ea cautione quæ adhiberi debet ad excitandam naturæ vim, liberanda obstructa, & ad purgandam materiam. Maximè si nulla indicatio maioris mali nos auocet ab hac molitione: vt si sit nephriticus, vel ischiæ implicitus. Alioqui nullus locus purgationi magis est idoneus intestinis: etenim nihil, si Mesuæ fides, concoquunt.

4. Quæ pari excessu pugnant cum naturæ contrario excessu. Focus melancholici humoris sæpè exhauritur clysmis.

X.

Φαρμακεύειν ἐν 1 τοῖσι λίην ὀξέσιν, ἢν 2 ὀργᾷ, 3 αὐθημερόν· χρονίζειν γὰρ ἐν τοῖσι τοιούτοισι 4 κακόν. *Turgente materia purgandũ.*

X. Purgandum est quidem in 1 peracutis morbis, si humor sit, 2 efferus, 3 eodem ipso die: cunctari etenim in huiusmodi affectibus, 4 calamitosum. *Occasio purgandi.*

1. Qui quarto die vel ad summum septimo cum magnitudine & vehementia suam absoluunt historiam vt in phrenitide, in ardentissima etiam febre, & in cholera morbo.

2. Si nullo consistat loco, nec vlla vna symptomatum species humoris & partis pro-

pria appareat. His regionibus rarò turget materia; quamuis biliosi, æstate, flammante æstu, id interdum experiantur. vide 1. Aph. 22.

3. Vel ineunte morbo, vel simulatque humor ferri cœpit: non expectato paroxysmi fine, primo vel secundo die purgetur: sæpius primo id fiat. Rhabarbaro id agit doctissimus Holerius. Nos id agimus etiam commodè electario de succo rosarum in phrenitide.

4. Nam calor magis accenditur; vires effœtæ tandem languent; & partibus nobilibus ab orgasmo periculum imminet. Si decumbit in ignobilem partem, vt in glandulas, vel si in artus effundatur, à pharmaciâ erit abstinendum.

XI.

Non vbique purgationi locus.

Ὁκόσοισι 1 στρόφοι, καὶ περὶ τὸν ὀμφαλὸν 2 πόνοι, καὶ 3 ὀσφύος ἄλγημα μὴ λυόμενον μήτε ὑπὸ φαρμακείης, 4 μήτ' ἄλλως, εἰς 5 ὕδρωπα ξηρὸν ἱδρύεται.

XI. Quibuscumque tormina 1 & circum vmbilicum 2 cruciatus, 3 lumborumque dolor adest, qui non discutitur nec purgatione, 4 nec aliter in 5 hydropem siccum firmatur.

Quasi dicat, non omnium morborum curatio in purgatione consistit: quemadmodum non omnium febrium hyparxis, in humorum synathrismo consistit.

1. Præsertim è flatu in tenuibus intestinis, tanquam in ergastulo quodam concluso: cui denegatur exitus propter materiæ crassitudinem, viarum angustiam, & intestini deprauatum motum. Intestinum enim aut non mouetur, aut sursum mouetur. Causa torminum est acerrimus humor, vel flatus, vel ichor ab inflammata vel exulcerata parte. symptomata

mata aperient morbum: si bilis in vitio est, amarescet os, vomet: Si flatus, roga num sederit diu in frigido, vel ventorum incursibus num se exposuerit. Strophos sæpe symptoma est inflammati hepatis.

2. Affectis malè intestinis tenuibus, quæ eò loci continentur: quia intestina crassa obuoluuntur tenuioribus. 6. Epidem.

3. Lumborũ, mesenterij, & tenuiũ intestinorum, vel frigidæ pituitæ illapsu in lũbos, & vincula neruea sunt, quibus colon & renes lumbis alligantur.

4. Vt fotu, lotu, frictione, emplastris, cataplasmate. nam succrescit noua materia à cõceptâ indelebili intemperie: quare quamuis materia exhauriatur, sobolescet mox recens. Propterea symptóma discutitur, sed causa manet. nam synathrismus nõ excluditur partis mittentis, trahentis, & suscipientis.

5. Ab intemperie frigida primigeniâ, vel relictâ ab haustu aquæ frigidissimæ in mesenterio & hepate, & intestinis: vnde tympanites. Non agit hoc Aphorismo ex professo de hydrope, sed hoc vtitur tãquam familiari exemplo: vt doceat quantum opis & præsidij adferat purgatio: vel quid præstare possit purgatio. Nimirum non omnem morbum purgatione curari posse: sed tãtummodo humorem qui in vitio est expurgari. Adeóque purgatione symptomatum ablationem fieri posse: focum tamen mali, hoc est, hecticam illam intemperiem, vel qualitatem quandam inexplicabilem manere. Vox ἱδρύεται pro non soluẽdo malo accipitur ab Hippocrate: vt etiam à Theocrito Idyllio 17. versu 125. pro firmare.

XII.

Ὁκόσοισι κοιλίαι λειεντεριώδεες, χειμῶνος φαρμακεύειν ἄνω, κακόν.

Quod loco non fit, eo uenienter non fit.

XII. Quibuscumque sunt 1 lientericæ alui, hos calamitosum est hyeme per 2 superiora purgare.

Indicationes sumendæ.

Hic Aphorismus videtur præponendus superiori. Comparat hoc Aphorismo indicationes inter se, vultque indicationem sumendam esse ab eo quod magis vrget. Videlicet maiorem habendam esse rationem causæ efficientis quàm essentiæ affectibus, & auersionis vtilitatem vinci ab humoris contumaciâ, quâ non licet vomitum sollicitare, quò hoc totum euacuemus corpus. Pugnare autem videtur hic Aphorismus cum Aphorismo decimoquinto libri sexti. Verùm alia ratio est Diarrhœæ, alia Lienteriæ. Diarrhœa enim fit ex elapsu humoris segregati à concretione sanguinis cùm illabitur, vel à partibus superioribus, vel à toto corpore. at lienteria non fit sine vitio ventriculi ab intemperie frigida: vel ab humoribus in vẽtriculo collectis, vel in ventriculum confluentibus, iisque acidis, vel serosis. Si itaque hæc liẽteria æstate accidat, vomitione curari poterit: si hyeme deiectione.

Quid differat causa lienteriæ à causa diarrhœæ.

1. Quæ scilicet, cibos præpoperè omnes concoctionis expertes deijcit.

2. Hoc est, vomitio vniuersalis est his calamitosa quòd pituitosus humor per inferiora viam affectet: cuius vitio hyberna lienteria potissimùm accidit. Et bilis hyberna est quodammodo catarrhopos, nam humorem tum anarrhopum fieri difficile est.

XIII.

Πρὸς τοὺς 1 ἐλλεβόρους τοῖσι μὴ ῥηιδίως 2 ἄνω καθ-

καθαιρομένοισι, πρὸ τῆς πόσιος προϋγραίνειν, τὰ σώματα πλείονι 3 τροφῇ, καὶ 4 ἀναπαύσει.

XIII. Iam verò cùm necessarius inciderit ellebori vsus, iis qui ægrè per 2 superiora purgantur, ante ipsum pharmacũ humectare 3 oportet corpora pleniore nutricatu & 4 requie. *Purgationi parandum corpus.*

Hoc Aphorismo loquitur de artificiosa medicatione moliẽda, quatenus nimirũ perspecto humore qui in vitio est, (habitaq; ratione cuiusque affectionis) ad eã corpus sit præparandũ. Hoc est, quo modo id efficiendũ sit ἔργῳ: excitãdo videlicet naturæ vim, liberãdo obstructa, & præparãdo materiam. Quasi dicat, Non satis est scire corpus esse purgandum, sed debet reddi meabile.

1. Ellebori albi: vt ad cõtumaces, ischiadis, nephritidis, melãcholiæ, fracturæ calcis, podagræ, & arthritidis morbos. Nõ enim præscribit Hippocrates elleborum ad febrem vel acutos morbos. Ita vtitur elleboro in fractura calcis, modò febris magna absit. Adhibita scilicet cautione quæ adhiberi debet, ex perspicientia vitiosi humoris, peculiaris cuiusq. naturę affectionis, locorũq; lege naturæ cõsentaneorum, nec ex euẽtu dissentaneorum. Nã per elleborũ intelligit omne medicamẽtũ purgãs: quòd elleborũ purgãdi facultate cæteris omnib⁹ antecellat. Quia priusquã in tenuiũ intestinorũ anfractus peruenerit, humorẽ qui toto corpore in vitio est, in vẽtriculũ attraxit. Græci per elleborum, intelligunt album: Arabes, nigrum. *Quibus morbis prosit elleborũ.*

2. *Id* est, qui nec facilè nec tutò vniuersali vomitione, quã ciet elleborus albus, purgantur: quòd succi sint catarrhopi, meatus angusti. Namquam senes & pueri elleboro sunt

purgandi:nerui enim infirmi, sunt conuulsioni obnoxij.

3. Succo alibili, vino aut melicrato, & cibo. Integris viribus, florente ætate. Vere, & Autumno, sique natura & humor eò viam affectat, nec reclamet metus maioris morbi, vt cephalææ, vel tabis aut haimorrhagiæ, & si adsit meatuum libertas, tutò ellebori vsus inibitur. Vtatur vitulina pingui, agnina, ouis, iusculis pinguibus. Deinde incidatur materia.

4. Tum animi tum corporis. Vt cibo viscera recreentur & quiete, vnde excitatur naturæ vis, humoris contumacia frangitur: & humectum corpus non facilè in hypercatharsin, vel, ab acrimoniâ ellebori, in spasmum abripitur. Vtatur ergo balneis quatuor aut quinque dies ante vsum ellebori, somno, & ocio. Balneo enim humor funditur.

XIIII.

Ab epoto pharmaco quid agendum.

Ἐπὴν πίῃ τις ἐλλέβορον, πρὸς μὲν τὰς 1 κινήσιας τῶν σωμάτων μᾶλλον ἄγειν, πρὸς δὲ τοὺς 2 ὕπνους καὶ μὴ κινήσιας, ἧσσον. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ 3 ναυτιλίη, ὅτι κίνησις τὰ σώματα ταράσσει.

XIIII. Epoto elleboro 1 motu ciendum corpus potiùs, quàm 2 somno, & motus vacuitate compescendum: nam corpora motu cieri, vel ipsa indicat 3 nauigatio.

Quasi dicat, Quasi maiorem vim purgandi ab elleboro requiras, corpus moue: Sin autem inhibere volueris, somnum conciliato, neque moueto. Ita votis suis respondebit, & humori vacuando analogum erit. Interdum enim eius motus est inhibendus, hypercatharseos metu. Vt si finem non fecerit purgandi cùm sitis adest. In hypercatharsi date hordeum, poma, ad recreandum

ventrem

ventrem, vinum, clyſteres ex lacte, ſenum ventrem calfacies. vide Meſuem, Date theriacam.

1. Hoc eſt, motu potiùs incitandum corpus, vt materia fluxilis reddatur, & ſurſum feratur.

2. Quòd ſomno & quiete omnes ſiſtantur euacuationes præter ſudores, maximéque vomitio. Intelligit de iis excretionibus, quæ accidunt vitio humoris retentricem facultatem labefactantis, & expultricem impellentis. Sic lienteria & dyſenteria ſomno & quiete ſiſtuntur, niſi partes nobiles in vitio ſint. Nam in dyſenteria hepatica minimè præſcribi debet ſomnus: eumque, ſi ſit neceſſarius, præſtat interdiu adhibere, quàm noctu. Dicit autem Hippocrates καὶ μὴ κινούσιας, nõ dicit quietem, ſed non motũ. nam qui ſedet, vel etiam ſtat, non quieſcit, quamuis is non moueatur.

3. Quæ nauſeam & vomitionem parit. materia motu incitatur, & fit refluxus humoris è venis in ventriculum: quiete verò omnia intrò recurrunt. Illicò moueat ambulando corpus à ſumpto elleboro, vel balneum ingrediatur. Duabus horis à ſumptione operatur. Tunc initio incaleſcit ventriculus, ſputat, vomit pituitam, dein eam cum bile permixtam, mox meram bilem.

X V.

Ἐπὴν βούλῃ 1 μᾶλλον ἄγειν τὸ ἐλλέβορον, 2 *Pharmacũ*
κίνει τὸ σῶμα· ἐπὴν δὲ 3 παῦσαι, ὕπνον ποίει, καὶ *vt ſegne-*
μὴ 4 κίνει. *ſcat.*

XV. Quotieſcumque maiorem 1 ciendi vacuandíque vim à veratro requiris, corpus 2 moue: ſin 3 inhibendum ſit & ſiſtendum, ſomnum concilia, 4 neque moueto.

1. Hoc

1. Hoc eſt, vt contumaciores & copioſio
res educat humores.

2. Niſi peculiaris affectio, corporis mo
tum prohibeat: vt iſchias, & fractura calcis
Moue, inquit; quia corpora motu purgantur
nam ab eo naturæ vis excitatur, humor inci
tatur, incitatuſque trahenti medicamento fa
cillimè cedit.

3. Metu hypercatharſeos, & conuulſioni

4. Hoc eſt, ſede vel ſta, vel etiam decum
be. Somnus ſiſtit euacuationes omnes, ſi ſudo
res excipias. In principio, cùm quis non ad
modum forte pharmacum hauſit, ſed medio
cre, dormiat: cùm purgare cœperit, vigilet
niſi metus hypercatharſeos adſit. Cùm vero
leniens remedium ſumptum eſt, non indor
miat, quia natura coqueret medicamentum
niſi langueat admodum ventriculus: tunc ſu
perdormire tutò poteſt.

XVI.

Sanis periculoſa medicatio. & 2. lib. 36. & 37.

Ἐλλέβορος 1 ἐπικίνδυνος τοῖσι τὰς σάρκας
2 ὑγιέας ἔχουσι· 3 σπασμὸν γὰρ ἐμποιέει.

XVI. Elleborus 1 calamitoſus eſt iis qui
ſunt 2 integra valetudine: nam 3 conuulſio
nem adfert.

Euentus.

1. Vidi quos in perniciem traxit ſolum ſim
plexque apozema purgatorium ex fumaria
cum ſenæ foliis temerè exhibitum. Nam cor
pus totum in colliquantem fluxum traxit.

2. Id eſt, Qui benè habito commoderato
que ſunt corpore: quòd ferè huiuſmodi hu
moribus atque viſceribus bene conſtitutis
gaudeant. Nam quale partium ab humoribus
alimentũ eſt, talis etiam color, talis etiam ha
bitus totius corporis, in charactere & mole.

3. Exhar

3. Exhauſtis partibus ſolidis & membranis: cùm nihil habeat in quod exerat vires ſuas, corpus liquat, & ſtomachum mordet, vnde motus cõuulſiuus potiùs quàm conuulſio. fœda eſt calamitas, dicit Hippocrates in fragmento: De purgatoriis remediis, à pharmaco purgatorio hominem interiiſſe. Nam idem medicamentum ſeruat & occidit homines.

XVII.

Ἀπυρέτῳ ἐόντι, 1 ἀποσιτίη, καὶ 2 καρδιωγμὸς, καὶ 3 σκοτόδινος, καὶ 4 στόμα ἐκπικρούμενον, ἄνω φαρμακείης 5 δεῖσθαι σημαίνει. *Venienti morbo vt occurrẽdũ.*

XVII. Si cui febris experti eueniat cibi 1 faſtidũ, & ſtomachi 2 morſus, & 3 tenebricoſa vertigo, & oris 4 amaritudo, huic purgatione 5 per ſuperiora eſt opus.

Perſtringit ſymptomata quæ eueniunt vi bilioſi humoris, propriæ ſubſtantiæ corruptione laborantis in ſuperiore orificio ventriculi. Dicit febris experti: (ſi excrementa ſanorum ſunt ſimilia:) nam ſi in febre appareãt hæc ſymptomata ad excretionem criticam, nequaquam conuenit purgatio per ſuperiora. Nam hic loquitur de expurgandis illis humoribus, qui æquabiliter ex toto corpore excludũtur. Si vi morbi hæc ſymptomata eueniant, vniuerſalis vomitus non erit præſcribendus: ſed reuellenda materia, vel particulari vomitu elidenda, vt oxymelite, & aquâ tepente.

1. Reſoluto ſtomacho, bilis à calore & acrimoniâ, nam inde deiicitur appetentia. Si ineunte morbo hæc aderunt, erunt à tranſlatione ſymptomatica. Humor qui nautiodem iactationem infert in febre tertiana, poteſt vomitu

mitu excludi:ſed hîc agit Hippocrates de vn
uerſali vomitu totius corporis.

2. A bile,ſtomachum, exquiſitiſſimo ſenſ
præditum,mordicante.

3. Vt cùm duplici exurgit menſa lucern
fuliginoſis vaporibus in cerebrũ elatis, dege
nerãte flauâ bile primũ in vitellinã & ærugi
noſam,&deniq; in nigrã,ita vt huius fuligin
aqueus oculorũ humor inficiatur. Scotodino
ab aluo,sẽper habet cardiogmũ coniunctum

4. Humoris billioſi ad os diadoſi,per con
tinuitatem interioris tunicæ ventriculi, qua
toti ori eſt communis.

5. Quòd eò biliofus humor viam affectet
& purgationis loca legi naturę ſint conſenta
nea: modò ex euentu non ſint diſſentanea, nec
peculiaris affectio thoracis nos auocet,quali
eſt tabidorum natura.

XVIII.

Τὰ ὑπὲρ τῶν φρενῶν 1 ὀδυνήματα, 2 ὁκόσα καθάρσεως δέονται, ἄνω 3 φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει· ὁκόσα δὲ 4 κάτω, κάτω.

Superna purgatione quæ egeant vel inferna.

XVII. Dolores ſeu 1 affectiones quæ partibus ſupra diaphragma oboriũtur, 2 quæcũq purgationis ſunt indigẽtes, ſuperiore 3 pharmaciâ opus eſſe ſignificant: quæ verò 4 infra, purgationem infernam requirunt.

1. Vt ſtomachi morſus, & oris amaritudo, tenebricoſa vertigo: nam ſoboles ſunt acerrimæ bilis ore ventriculi conceptæ. hæc, vt cauſa continens, euacuatur.

2. Si non à flatibus obnatæ fuerint, nec ex plethora, ſed ſi tales fuerint quarum tota curatio (etiam cauſæ coniunctæ) in purgation conſiſtit; ſic ophthalmia nõ curatur vomitu

3. Nam

3. Nam eò humor viam affectat, ſi apy-rexia adſit, nec cephalæa adſit.

4. Vt dolor vmbilici, genuum grauitas, lumborum cruciatus, pleuritis inferna. Dicet quis, melancholia, ophthalmia, mania, ſunt dolores ſupra diaphragma oborti: hi tamen ſoluuntur per inferiora, & purgantium vſu curantur. Reſpondeo, Hippocratem hîc loqui de iis tantùm doloribus quorum omnis in ſola & ſimplici purgatione curatio conſiſtit: quâ nimirum, materia coniuncta euacuatur. Nam in melancholia & ophthalmia, materia coniuncta non expurgatur deiectione, ſed antecedens cauſa reuulſione & deriuatione tollitur. Agitur hîc de materia non vaga, ſed de infixa parti.

XIX.

Ὁκόσοι ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσι 1 μὴ διψῶσι, καθαιρόμενοι, 2 οὐ παύονται πρὶν ἢ διψήσωσιν.

Non ſatisfacientis pharmaci repetitio.

XIX. Quicumque pharmaco epoto purgati 1 non ſitiunt, purgationis iuſtæ metam 2 non attingunt, antequam ſitiuerint.

Theorema experientiæ continet hic Aphoriſmus, ſed adhibendum eſt iudicium. agitur hoc Aphoriſmo de iuſta purgationis copia. Sitis enim eſt iuſtæ purgationis nota: qua agnoſcimus talia ac tāta, eoq; modo quòd ſint euacuata, qualia ac quanta, & quo modo euacuari debent. Sed adhibēda eſt diſtinctio. Nam cùm ſitis varias ob cauſas excitari poſſit, hîc de ea tantùm ſiti loquitur, quæ eſt ſoboles purgationis. Nā cū medicamētum exhaurit corpus humore excrementitio ſcatens, vacuationem illam ſequitur ſuctio: ſuctionē verò appetentia & ſitis. Si verò ſitiat quis, & ſui purgandi finem tamen non fecerit, ſequitur hy-

Sitis variæ cauſa.

percathar

percatharsis, & inde conuulsio. In hoc metu d[...] se quieti & somno.

1. Vt tamen nulla excusatio adferri poss[...] neque inflammati pulmonis, neque æstuant[...] ventriculi, neque humoris incendentis, neq[...] medicamenti calfacientis; sed tantùm purg[...] tionis, indéque exhausti ratio habeatur. Qu[...] si dicat, Non sitiit, ergo repeti purgatio debe[...] modò leui catarrho non irrigetur venter.

2. A siccitate. nam madoris ventricu[...] aliquid exhaurit. Sed per febres modum o[...] seruare non possumus, nisi ex alacritate ægr[...] & ex recrementorum natura. nam febricitan[...] tes omnes plerumque sitiunt. Videtur hic A[...] phorismus postponi deberi sequenti.

XX.

Cruda crassáque materiæ symptomata.

Ἀπυρέτοισιν ἐοῦσιν ἢν γένηται 1 στρόφος, καὶ γο[...] νάτων 2 βάρος, καὶ ὀσφύος 3 ἄλγημα, 4 κάτ[...] 5 φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει.

XX. Febris expertibus si 1 tormina acc[...] dant, & 2 genuum grauitas, & 3 lumboru[...] dolor, 4 inferiore 5 purgatione opus esse s[...] gnificat.

1. Ab acerrimis succis in intestinis co[...] ceptis.

2. A succis in genua decumbentibus p[...] venam cauam.

3. A crassa materia in vena caua stabu[...] lante.

4. Quia dolores infra diaphragma obor[...] purgationis indigentes, inferiorem postulan[...] Sed primùm paranda erit exclusioni materi[...] si sanguini adhuc mixta sit.

5. Modò hæc accidentia non eueniant [...] metastasi, nec criticῶs.

XX[...]

XXI.

Ὑποχωρήματα 1 μέλανα, ὁκοῖον αἷμα μέλαν, αὐτόματα 2 ἰόντα, καὶ ξὺν πυρετῷ, καὶ ἄνευ πυρετοῦ, 3 κάκιστα. Καὶ ὁκόσῳ ἂν τὰ χρώματα ὑποχωρημάτων 4 πλείω πονηρότερα ᾖ, μᾶλλον 5 κάκιον· ξὺν φαρμάκῳ δὲ, 6 ἄμεινον· καὶ ὁκόσῳ ἂν 7 πλείω χρώματα, οὐ 8 πονηρά.

De excrementis vi morbi eiectis. De ſucci melancholici effuſione.

XXI. Deiectiones 1 nigræ, cuiuſmodi eſt ſanguis niger, quæ vltrò 2 diffluunt, tum ſi cum febre, tum ſi ſine febre, 3 calamitoſæ. Et quò 4 plures deiectionum colores deteriores fuerint, eò 5 calamitoſius: Sed ſi vi epoti medicamenti,[tales deiectiones nigræ ferantur,] præclariùs 6 ad ſalutem & appârent & faciunt: & quò plures 7 appârent colores, eò 8 minùs mali.

Iam agit de purgatione ſymptomatica, in qua vel qualitatis vel excretionis modi, vel temporis, vel quantitatis ratio deſideratur. Quæ nimirum, non accidit facultatis virtute, ſed ſolius illius reſolutione.

1. Hoc eſt, deiectiones, quibus humor melancholicus, niger & fæculẽtus deiicitur. Qui, quoniam propriæ ſubſtantiæ corruptione in vitio eſt, nunquam concreſcit, extra propria conceptacula effuſus. Eſt autem fuſus, non autem concretus, hic humor, vt eſſe ſolet fex ipſius ſanguinis, non tamen atra bilis. Quibus ſanè deiectionibus excitantur ſæpe tormina, & etiam dyſenteriæ. fit talis humor in hepate; cui ſi par non fuerit lien, hepar fatiſcit, ac fient nigræ deiectiones.

2. Cùm dicit ἰόντα, modum excretionis denotat: quia naturalis excretio & critica confertim fit & repentè, ſymptomatica verò,

paula

paulatim & continenter: nam ἰόντα moram quandam denotat. Addit αὐτομάτως, id est, vltrò, quia quæ fiunt naturæ beneficio aut vi symptomatica, fiunt vltrò. hîc dicit ea quæ non criticôs feruntur. Nam criticæ vno, altero, vel tertio die absoluuntur excretiones.

3. Quòd indomiti humoris speciem, & partium singulare vitium præ se ferant, & fractas naturæ vires arguant, ac retentricis facultatis ignauiam ostendant visceris illius vnde dimanant: ac prauam viscere qualitatem conceptam denunciant. Adeò vt tollas licet humorem vitiosum, visceris tamen generantis illud malum elui nequit: vnde perennis generatio illius humoris, vnde toto ferè morbi tempore prodeunt.

4. Vt virides, liuidi, cinericei, & deiectiones ruffæ, vitellinæ; nam quo plures partes in vitio sunt, eò res ægri peiori sunt loco.

5. Quòd pluriũ affectionũ quæ contra naturam sunt in corpore, symptomata sint. Partium vnde manant calamitatem arguunt, & partibus per quas feruntur, calamitosæ sunt.

6. Quòd saluis & integris visceribus vitium excludatur. Significatur itaque naturæ integritas; vtpote cuius est excitare primùm medicamentum: deinde etiam quòd medicamento attrahenti & naturæ expellenti humor noxius cedat.

7. Vt non sint meraci humores.

8. Quod à colluuie humorum à concretione sanguinis segregatorum, sine vllo vitio alicuius visceris, tales appareant. Sed dices, ille humor siue vltrò effluat, siue pharmacia effundatur, idem est ille tamen: cur ergo dam- *Quæstio.*

nat

at Hippocrates, vltrò obortam excretionem
ius? Respondeo: Qui pharmaciâ efferebaur,
in vitio erat sola synathrismo: sed is qui
ltrò effertur, excernendi modo suo atrocius
itium denotat; nam parcâ manu effunditur,
uia pars princeps vitium habet, vnde perenis
nouáque excrementorum procreatio: quæ
ars contusa diuturno vitio, tandem labascit
c resoluitur, suáque retentrice vi spoliatur.

XXII.

Atra bilis excretio quid denunciet.

Νοσημάτων ὁκόσων 1 ἀρχομένων, ἢν χολὴ 2 μέ-
αινα ἢ ἄνω ἢ κάτω ἐπέλθῃ, 3 θανάσιμον.

XXII. 1 Ineuntibus morbis quibusque, si
ilis 2 atra sursum deorsúmve effluat, 3 fuestum.

1. Hoc est, in morborum principiis; quo
empore nulla pepasmi signa elucent, ac naiuus
calor opprimitur à materiâ morbificâ.
Nam tūc, cùm secreta morbifica materia non
it à sanguine, excerni nequit bonis ægri reus:
nam signa pepasmi præcedere deberent.
Cùm itaque tunc excernitur, argumento erit
ausam illam stimulare acerrimâ vi excretriem,
vel eam premi mole materiæ; vel retenricem
vim exoletam esse partis eius vnde efluit,
& affligit partes per quas manat.

2. Id est, humor nigrore quodā pellucidus,
emper fusus, & nunquam concrescens, morax,
ac terrā aceti more fermentans, atra sciicet
bilis. Bene vtitur Hippocrates eâ voce
πέλθῃ. motum enim significat symptomatiúm.
Quasi dicat, si paulatim & continenter
rodeat: quo significatur, partis, vnde emaat,
humor, resolutio, ab internarum partium
cendio. Si enim confertim talis humor ex-

Ex Galeno in Commentario.

cerna

Caſus. cernatur, pepaſmi notis apparentibus, bon
erit. nam euphoriam conſectariam ducet. Ad-
fui febricitanti Illuſtriſſimæ matronæ, quæ
pepaſmo vrinæ, aluo aterrima excernebat
hæc ab his viſis mirè terrebatur. à nobis i
ſpem erecta, & ſummi Dei beneficio euaſit.

3. Nam cùm ineunte morbo pepaſmi ex-
pertia ſint omnia, ob eámque cauſam excre-
tio nulla ſalutaris tum eſſe poſſit, hoc erit de-
terior atræ bilis excretio, quò & cruditate
& maligna vi cæteris antecellit humoribus
Nec ſolùm partis vnde manat arguit calami-
tatem, ſed quò & quâ fertur calamitoſa eſt
Hinc dyſenteria ab atra bile lethalis eſt. Hin
eliciuntur duo Axiomata: Omnis excreti
quæ fit ineunte morbo, ſymptoma eſt ma
gnarum affectionum quæ corpori inſunt
Nulla excretio in initio, fit naturæ beneficio
nam illa tunc oppreſſa iacet.

Axiomata ex Commẽtario Galeni.

XXIII.

Ὁκόσοισιν ἐκ νουσημάτων ὀξέων, ἢ ἐκ πολυ-
χρονίων, ἢ ἐκ τρωμάτων, ἢ ἄλλως πως 1 λεπτυνο-
μένοισι 2 χολὴ μέλαινα, ἢ ὁκοῖον 3 αἷμα μέλα
ὑπέλθῃ, τῇ ὑστεραίῃ 4 ἀποθνήσκουσι.

Sanguinis vel atrorũ ſuccorum excluſio.

XXIII. Quibuſcumque morbo acuto
aut diuturno, aut vulnere, aut alio quouis mo-
do 1 extenuatis 2 bilis atra, aut tale quip-
piam quod feculenti 3 ſanguinis ſpeciem ex-
hibet, effluat, poſtridie 4 moriuntur.

Hiſtoria. *Vidi Ducem militum, qui cùm diu quartan
affectus fuiſſet, & emaciatus, tandem concre
ſanguinis magnam copiam per ſedem depoſui
poſtridie obiit.*

1. Non inchoatâ, ſed perfectâ extenuatio-
ne: quâ non ſolùm ſpiritus & humoris diſſi-
patio

pio, sed partium solidarum exhaustus significatur.

Qualis proximo descripta est Aphorismo.

Huiusmodi est sanguis niger, descriptus Aphorismo vigesimo septimo.

I. Resolutis partibus nutritioni dicatis, planeque exhaustis. Et quò plures facultates labefactatæ sunt, eò res ægri peiore sunt loco. Postridie, inquit, moriuntur, quia nihil est ampliùs quod vitam continere possit.

XXIIII.

1 Δυσεντερίη ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης 2 ἄρξηται, 3 θανάσιμον.

XXIIII. 1 Dysenteria si ab atra bile 2 initium duxerit, 3 funesta. *Disenteriæ variæ species.*

1. Dysenteriæ nomine significatur omnis cruenta deiectio: cuius vt variæ sunt causæ, ita quoque variæ species. Nam aliquando accidit ob crus amputatum: quæ est salutaris. Aliquando euenit iis qui excernunt præruptas alui proluuies; quæ in Coacis, dicitur dysenteria hepatica, resolutâ enim hepatis substantiâ, sanguis seorsus excernitur. Aliquando accidit exulceratis intestinis, vbi nimirum venæ eorum vel rumpuntur, vel eroduntur à pituita salsa, vel bile flaua aut atra. Si acciderit à pituita salsa, medicamento pituitam illam eluente facilè curabitur, similiter si à bile flaua euenerit. Si verò ab atra euenerit bile, illa disenteria, hoc est, cruēta excretio cū vlcere primigenio ab illa atra bile erit insanabilis: eò quòd materia illa pepasmi sit expers, quodque tantam habeat erodendi vim, vt vlcus per intestina serpat. Atque hinc primo die excernentur quædam caruncu

Axioma. runculæ; vnde vtramque intestini partẽ æqu
biliter afficit. At omne vlcus quod cute
contra se afficit suppurando, est insanabi
quia tollitur fundamentum nouæ carnis r
generandæ. hoc est, sesarcosin efficere nequ
Præterea intestino sic laborante, continuati
ne tunicæ, malum ad ventriculum peruen
vnde lienteria, id quod est lethale.

2. Cùm natura morbificis causis opprim
tur: nam potest critico die, criticẽs efferri.

3. Quòd eius materia, partis (hepatis vid
licet & lienis) vnde manauit, calamitatẽ oste
dat. Deinde quòd vlcus sit insanabile, ind
etiam doloris vi, languidæ vires redduntur,
interceptione officij intestinorum natural
œconomia labefactatur. Et hæc atræ bilis ex
clusio significat vim hepatis & lienis esse re
solutam; atque incendio harum partium, ex
haustum esse benignum ichorem succorum.

XXV.

Sanguinis exclusio. Αἷμα 1 ἄνω μὲν, 2 ὁκοῖον ἂν ᾖ, 3 κακὸν· 4 κά
τω δὲ, 5 ἀγαθὸν. 6 μέλαν ὑποχωρέον.

XXV. Si cui sanguis per 1 superiora erum
pat, 2 cuiusmodi tandem is fuerit, 3 calami
tosum: at per 4 inferiora, 5 nigra si recedant
6 bonum.

Hoc dicit: Quacunq; excretio huiusmodi est, v
essentiæ partis vnde emanat, aut rei naturali
contentæ speciem referat, ea toto genere est præ
Obiectio. *ter naturam, & calamitosa. Sed obijcies, Hæmor*
rhagia adolescentum, item hæmorrhagia critic
in causis, salubriter euenit. Respondemus hîc ἄνω
significare exclusionem per os. Cùm verò dicit
cuiusmodi tandẽ fuerint: notat qualitatẽ, tẽpus
& excernendi modum. hoc est, siue niger, siue
purpu

purpureus siue dilutus, siue seri sit naturalis particeps siue expers, siue fusus, siue concretus: siue vomitione è ventriculo & vitiosis partibus, siue expectoretur è thorace cum tussi & dolore, vel ex pulmonibus sufflauus & spumãs, vel è larynge paucus cum tussi, vel è faucibus paucus sine tussi, sed cum screatu. Cùm dicit κάτω, *significat excretionem per aluum; quia nõ agit hîc de mẽstruali profluuio: neque enim menses mulierum nigri possunt esse boni, sed debent esse purpurei. neque agit de hæmorrhoïdibus.*

1. Hoc est, si vomitione reddatur, vel expectorato. Modò nulla excusatio neq; mẽstruorũ suppressorum, neque pleuritidis adferri possit.

2. Niger, concretus, fusus.

3. Ob difficultatem curandi: quòd vena lacera in illis partibus ægrè restituatur suę continuitati. Et etiam, quòd res quæ secundum naturam continetur, excernitur.

4. Vt per aluum; si non ἀθρόως efferantur.

5. Si necessaria sit talis excretio: vt in iis quibus amputatum est crus, aliúdve membrum. quæ excretio dicitur dysenteria cruenta naturalis, libro de articulis.

6. A mora ac cunctatione inducto nigrore, non à proprio colore cùm ita nigrescit. Sed priusquam excluditur, nigrorem induit sanguis. Quare de inferna elisione sanguinis hîc agit, quæ tardè manat.

XXVI.

Ἢν ὑπὸ δυσεντερίης 1 ἐχόμενος ὁκοῖα σάρκες 2 σάρκες ὑποχωρήσωσι, 3 θανάσιμον.

XXVI. Si, 1 quando dysenteria detinet, excernantur eiusmodi veluti sunt 2 caruunculæ, 3 funestum. *In dysenteria.*

1. Hoc eſt, quem diu multúmque dyſenteria exercuit: qui ineunte dyſenteriâ excreuit alba, æqualia pauca & opima, procedente verò eâ, flaua pauca & opima, nec non ramentoſa, & tandem carunculas. ἐχομένῳ vtitur in graui affectu Hippocrates.

2. Quòd vtraque inteſtini tunica abradatur, nam ramentoſa excernuntur tunc, cùm carnoſior inteſtini tunica abraditur.

3. Officij communis priuatione, & vlceris contumaciâ, quod cicatrice obduci nequit. Agitur hîc de dyſenteria illa, quę accidit exulceratis inteſtinis ac pituita ſalſa, bile flaua, vel atra. Vnde omnis ſubſtantia inteſtini abſumitur ita, vt cutem contra ſeſe afficiat.

XXVII.

Ὁκόσοισιν ἐν 1 τοῖσι πυρετοῖσιν αἱμοῤῥαγίε[ς] 2 πλῆθος 3 ὁκοθενοῦν, ἐν τῇσιν ἀναλήψεσι τού[τ]τέοισιν αἱ 4 κοιλίαι καθυγραίνονται.

Aluus ab haimorrhagia feratur.

XXVII. Si cui 1 febricitanti ſanguini[s] 2 copia 3 vndecumque profluat, huic, dum re[f]ficietur, 4 aluus feretur.

1. Ineunte vel vigente morbo. Aluóqu[e] ignaua officij vacuitate.

2. Immoderata.

3. Per nares, vterum, ſedem.

4. Labefactata caloris vi, immutatóqu[e] temperamento, habitu, & actione vẽtris, vnd[e] cruditas ac intercepta diſtributio alimen[ti]. Liquidis humidis feretur aluus, donec natur[æ] vis redintegrata fuerit. Ergo non temerè ſiſt[a]tur illud profluuium, nec cruda materia re[]tenta in putredinem abeat.

Ὁ

XXVIII.

Ὁκόσοισι χολώδεα τὰ διαχωρήματα, κωφώσιος ἐπιγινομένης 1 παύεται· καὶ ὁκόσοισι 2 κώφωσις, χολωδέων ἐπιγινομένων 3 παύεται. Surditas.

XXVIII. Quibus biliosis excrementis fertur aluus, oborta surditate 2 sistitur: [& contrà] qui 2 obsurdescunt, superueniente alui bilioso profluuio, 3 liberantur.

Præcepta quædam traduntur de humorum successione & translatione.

1. Materiæ ad superiores partes translatione, & auditorij meatus obstructione fugaci cùm obsurdescunt ægri: non à facultatis resolutione, quæ indicaret exhaustum iam esse cerebrũ; vt in Hermocrate; in quo fertur aluus, at obstructio manet.

2. Fugaci, non fixâ surditate.

3. Diadosi. Si autem non in auditorium meatum, sed in cerebrum translata fuerit bilis, phrenitis nascetur. quare solue, q. d. tunc aluum: quô fiat diadosis.

XXIX.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν 1 ἑκταίοισιν ἐοῦσι 2 ῥίγεα γίνεται, 3 δύσκριτα.

XXIX. Quibuscumque 1 sextum diem febris continuæ agentibus incidunt 2 rigores, 3 sinistri iudicij sunt. *Rigor in in febribus continuis.*

1. Meminit diei & non periodi: nam agit de acutis morbis. Sextus dies tyrannorum more iudicat: vel enim mortem in procinctu esse dicit; vel recurrentis cum morbi metu iudicat.

2. Vel excretiones quæuis: vt sudorum. Rigor est motus concussiuus à frigore, à bile vellicante superiorem ventrem. Est is duplex, criticus, & symptomaticus. Criticus est ve-

hemens; supprimit vrinam dein sudant affatim: semel in continuis fit. Alius est symptomaticus fitque motu morbi, vt hîc; & vitio partis, vt purè accepto in thorace.

3. Vt causæ, & vt signa: vt causæ, quia fractæ vires illam quassationem ferre nequeunt. Dicit autem rigores, pluraliter, quibus vires frequenter quassantur. Vt signa: quòd iudicatoria non iudicantia, vel sint ad mortem, vel ad deterius. Præterea nihil conuenienter naturæ fit, in quo temporis excretionis ratio desideratur. Sexto die si signa appârent quæ speciem crisis denunciant, ea mala sunt: quia antè, signis apparentibus ad tempus crisis significata non fuêre.

XXX.

Diuturnæ febris notæ. Ὁκόσοισι 1 παροξυσμοὶ γίνονται, ἣν ἂν ὥρην 2 ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ἐς τὴν αὔριον τὴν αὐτὴν ὥρην ἢν λάβῃ, 3 δύσκριτα.

XXX. Quibus accidunt 1 paroxysmi, si, qua hora desiit 2 febris, eâdem postridie repetat, 3 difficilis iudicij erit.

1. Id est, qui febri essentiali typica & periodica conflictantur.

2. Ἀφιέω postpono, vel desino: vt si febris primo die hora quarta matutina inuaserit, & desierit post viginti quatuor horas: sique sequenti die iterum inualeat ea hora qua desiit, id est, hora quarta matutina; si hanc seriem seruat in suo decursu, crassæ materiæ argumentum erit, & principij huius morbi.

3. Ob materiæ contumaciam diuturnitatem indicat. Nam vt æger febrili calamitate defungatur, triplici auxilio opus est, scilicet vt naturæ vis fulgeat, meatuum adsit libertas, &
vi-

vt præparata ſit materia ad excluſionem. Sed hîc adeſt materiæ contumacia, naturæ oppreſſæ inertia, vnde nullus conatus ad apoſtaſim: nam fixa ſtabiliſque adeſt cauſa. Docet hoc Aphoriſmo captandas eſſe purgationum occaſiones: non cruda, in febris eſſentiali periodica, purganda eſſe: & quo modo cruditatis tempus à nobis notari debet. *Vſus huius Aphoriſmi.*

XXXI.

Τοῖσι 1 κοπιώδεσιν ἐν τοῖσι 2 πυρετοῖσιν, ἐς 3 ἄρθρα καὶ παρὰ τὰς 4 γνάθους μάλιστα αἱ 5 ἀποστάσιες γίνονται.

XXXI. 1 Laſſitudine fractis per 2 febres, in 3 articulis & ad 4 maxillas potiſſimùm 5 abſceſſus fiunt. *Febres cũ laſſitudine.*

Hic Aphoriſmus agit de laſſitudinibus quæ vltrò per morbos oboriuntur, criticè vel ſymptomaticè.

1. Hoc eſt, qui ita ſunt affecti, vt vel ſi minimum moueantur, ſenſio laſſitudinis illis oboriatur.

2. Quæ inde laborioſæ dicuntur: quòd à labore, vel quòd vltrò oborta ſit laſſitudo.

3. Partibus nimirum amplioribus & materiæ febrilis capacibus: ſiquidem febris laborioſa ſit, à laſſitudine vltrò oborta.

4. Excitatis ſcilicet parotidibus phlegmonoſis: quemadmodum in febre ardente ſi quid ab hæmorrhagia relinquatur, vel excitatis parotidibus œdematoſis in febre lenta & pituitoſa.

5. Per materiæ febrilis diadoſin. Niſi vrina profluat craſſa, multa & alba, qualis Archigenis ſeruo profluxit: aut aluus feratur. Rarò in cæteris morbis abſceſſus fiunt; in iis verò *6. Epid. 4. 2. & 2. Progn. 67. & 6. Epid. 2. 44.*

quæ laſſitudinem coniunctam habent vltro à ſuccorum copiâ obnatam, interdum decubitus fit in artus. Quaſi dicat: Hippocrates, per febres laborioſas periculum adeſt futuri abſceſſus: ergo, ne hoc fiat, coque crudam materiam, & purga.

Vſus.

XXXII.

Ὁκόσοισι δὲ 1 ἀνισταμένοισιν ἐκ τῶν νούσων τι 2 πονέει, ἐνταῦθα αἱ ἀποστάσιες 3 γίνονται.

Laſsitudines quæ conualeſcentibus accidunt.

XXXII. Et quibus à morbo 1 reſtitutis quippiam eſt 2 infirmum, ibi abſceſſus 3 fiunt.

1. Ita tamen vt ſuperſint materiæ febrilis reliquiæ: aut ſi liberaliùs ſe potu & cibo inuitent, quàm exhauſti corporis ratio poſtulet, aut quàm immutata ventriculi actio, temperamentum & habitus perferre poſſunt.

2. Vel, infirmitatis aliquid ſupereſt. Prædicit enim partis laſſitudo, eò materiam affectare viam: vt ab imperfecta criſi interdũ euenit.

3. Excluſione materiæ à parte continente, in eam quæ continetur. Quaſi dicat, cùm quis à febri magna euaſit; ſæpè in diſcrimen venit homo, quia partes internæ & externæ labefactatæ ſunt: hinc, ſi non accurata diæta acceſſerit, hepatis & lienis ſcirrhi, vel cephalææ: vel foras in artus, ſi ibi imbecillitas, abſceſſus effunduntur. Quare ne quid coaceruetur, dentur pilulæ alephanginæ, maſticinæ vel Ruffi, vel tale quid.

Vſus.

XXXIII.

Ἀτὰρ ἢν καὶ προπεπονηκός 1 τι ᾖ πρὸ τοῦ 2 νοσέειν, 3 ἐνταῦθα στηρίζει 4 ἡ νοῦσος.

De laſsitudinibus quæ præcedunt morbos.

XXXIII. Quinetiamſi 1 quid antè laborauerit priuſquam 2 morbus inuaſerit, ibi 3 ſe morbus 4 obfirmat.

1. Vt cerebrum, pulmones, aluus.

2. Quemadmodum in morbis epidemiis, qui ſub diſperſorum ſpecie homines inuadũt.

3. Vt ſi quæ pars antè laſſitudine fatigata fuerit, & in talibus morbis vbi ſpes eſt futuri abſceſſus.

4. Generatione paroxyſmo, & diadoſi, vel ſucceſſione, hoc eſt, primario & ſecundario foco. Vide hiſtoriam Critonis & Herophontis. Quaſi dicat, prouiſio habeatur de parte infirma, maximè ſi illa princeps fuerit; ne eò ſe conuertat materia morbifica. 1. *Epid.* *Vſus.*

XXXIIII.

Ἢν ὑπὸ 1 πυρετοῦ ἐχομένῳ, οἰδήματος μὴ 2 ἐόντος ἐν τῇ φάρυγγι, πνὶξ 3 ἐξαίφνης ἐπιγένηται, 4 θανάσιμον. *Angina latens.*

XXXIIII. Si cui 1 vehementer febricitanti, nullo in faucibus 2 conſpicuo tumore, 3 repentè incidat ſtrangulatio, 4 funeſtũ.

Hoc & ſequenti Aphoriſmo agit de humorum mataſtaſi ſymptomatica, quæ eſt planè funeſta, eò quòd functiones ad vitam neceſſariæ labefactantur.

1. Ita vt validæ febri ſit implicitus, eiúſque dominatu teneatur: proptereáque maximè liberæ reſpirationis ſit indigens. Adeſt & dolor in inflammatione: nam interdum, dicit hîc Galenus, obnaſcitur ſuffocatio à pituitæ copia rigante internam tunicam laryngis: vel à reſolutis muſculis laryngem aperientibus: vel è iunctis his cauſis: vel à ſiccitate tendente internos laryngis muſculos: verùm hæ ſuffocationes ſunt doloris expertes.

2 Hoc eſt nullo ceruicis externo rubore, aut tumore interno. οἴδημα, tumor veteribus eſt.

3. Inflammata laringe. cuius inflammationis nulla signa eduntur, nisi doloris & orthopnœæ. Inde aër à corde arcetur, & prohibetur fuliginum exitus. Dicit, repentè; quòd laryngi proprium: nam peripneumonia id non agit repentè, sed in vigore tandem: nec, inquit in Commentario Galenus, asperæ arteriæ inflammatio suffocat, sed dispnœam adfert, ob amplitudinem, & tunicæ eius tenuitatem, quæ magnum tumorem facere nequit.

4. Quòd ad calamitosam vim morbi accedat respirationis interceptio, quæ etiam sola funesta est: sed eò maior, quo maior respirandi adest necessitas. Nam dum pus conficitur, strangulatur æger: vel si ad pepasmum ventum sit, quia excerni pus nequit, fluit in pulmones eósque opprimit. Quin venæ sectio reliquáq; remedia non eximunt causam coniunctam, cùm eò non veniat eorum vis.

XXXV.

Ἢν ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ 1 ἐχομένῳ ὁ 2 τράχηλος ἐξαίφνης ἐπιστραφῇ, καὶ μόγις 3 καταπίνειν δύνηται, 4 οἰδήματος μὴ ἐόντος, 5 θανάσιμον.

Angina à luxata vert.

XXXV. Si cui 1 insigniter febricitanti collum repentè 2 peruertitur; vt vix 3 deglutire possit, nec vllus 4 appareat tumor, 5 funestum.

1. Hoc est, si oborto abscessu non tollatur febris: imò si potiùs accedat difficultas tum respirandi, tum deglutiendi.

2. Luxata vertebra quæ cum occipite conuertitur, per tuberculum illâ parte obortum. indicio est inde esse, quia sine causa manifesta peruertitur: nam à phymate membranæ & vincula vertebrarum conuelluntur.

3. Deglu

3. Deglutitio & respiratio maximè requi-
untur in magnis febribus. Nam hîc tum po-
u tum medicamentis æquè pugnare debe-
nus, quia naturæ studendum, & cum morbo
ugnandum est.

4. Aspectabilis scilicet in ceruice vel in
terno, quia non oritur à lapsu, ictu. Sed à
onuulsione fit illa luxatio. Fitque vel in an-
icam partem, & dicitur lordôsis, hoc est ex-
auatio: vel in posticam, & dicitur cyphôsis:
ut in alterutrum latus, vocatúrque scoliosis,
el obliqua excauatio.

5. Potissimùm secundæ vertebræ, quæ ca-
iti validissimo vinculo connectitur, quo vin-
ulo rupto cõprimitur œsophagus & larynx.
ecundæ autem huius vertebræ, quæ dens di-
itur, in anticam vel posticam partem luxa-
io, planè est funesta; in alterutrum verò la-
us, minimè periculosa. Contrà, inferiorum
ertebrarum in alterutrum latus periculosior
st quàm in anticam vel posticam luxatio, eò
uòd hæc resolutionem membri adferat, cõ-
resso neruo qui hinc in membra porrigitur.
De hoc malo agit 2. Epidem. 2. 2.

XXXVI.

Ἱδρῶτες πυρεταίνουσιν ἢν ἄρξωνται, ἀγαθοὶ τρι-
ταῖοι, καὶ πεμπταῖοι, καὶ ἑβδομαῖοι, καὶ ἐνναταῖοι, καὶ
δεκαταῖοι, καὶ τεσσαρεσκαιδεκαταῖοι, καὶ ἑπτα-
καιδεκαταῖοι, καὶ μιῇ δὲ εἰκοστῇ, καὶ ἑβδόμῃ καὶ εἰκο-
ῇ πρώτῃ, καὶ τριακοστῇ τετάρτῃ. οὗτοι γὰρ οἱ ἱδρῶ-
τες νούσους κρίνουσιν. Οἱ δὲ μὴ οὕτως γινόμενοι, πό-
ν σημαίνουσι, καὶ μῆκος νούσου, καὶ ὑποτροπιασ-
μούς.

Crisis per sudores in febribus.

XXXVI. Sudores febricitantibus si mana-
cœperint, salutares quidẽ sunt qui emanant

die tertio, quinto, septimo, nono, vndecimo, decimoquarto, decimoseptimo, vicesimoprimo, tricesimoprimo, & tricesimoquarto: ipsi enim sudores 1 morbos indicant. Sed qui non ita 2 eueniunt, laborem, diuturnitatem, & 3 recidiuam ostendunt.

Dies quibus criticè sudores manant. Idē de cæteris excretionibus intellige. Qui verò morbi hos dies superant, raro crisin illam veram habēt, sed vel abscessu vel sensim coctione vincuntur. Raro tamen vltra vicesimum sudoribus indicā-tur. Nūc agit de excretionibus criticis. Quarum prima est in sudoribus, deinde in sputo, postremò in vrinis. Sudor excretio est quædam critica, si in eum diem incidat, quo morbus accedit. Materia autem morborum acutorū est biliosa, quæ tertio quoque die paroxysmū facit. Itaque vt sudor sit criticus, oportet vt die impari accedat: quia qui diebus imparibus accedunt, imparibus indicantur, & contrà. Deinde, nō satis est sudores imparibus diebus accedere, sed debent insuper dupli-ci signorū genere ostendi, longéque antè signis a... tempus crisis. Vt in febre acuta si vrina quar... die protulerit notam pepasmi: deinde cùm fer... ventum fuerit ad septimum diem, si signa acc... dunt apparentia ad speciem crisis, cuiusmodi e... vrinæ suppressio ante rigorē, quem excipit sudo... Huiusmodi sudores sunt critici, & excipiend... modò nulla ratio desideretur in qualitate, copi... & modò excernendi. Hoc Aphorismo agit de s... excretionis tempore. An ergo die tertio, ineun... morbo, salubriter apparere potest sudor? Ma... mè, per tales morbos quos Hippocrates vocat b... nè moratos, qualis est synochus nō putris. Qua... tum diem omisit, eò quòd quartana haimorrh...

Quæstio.

Quartus dies.

g

ia sunt difficiles. quartus non est index, sed index septimi. Scribit Galenus se semel tantum vidisse crisin editam quarto die, Archigenes bis tantùm id viderat, synochi tamen hoc die iudicantur: quia mouentur diebus paribus. Sed morbi acuti, sui causam agnoscũt bilem: hoc imparibus mouetur. Quare si quartò in his fiat excretio, calamitosa erit: nisi crisis illa inchoata fuerit tertio die: nam interdum perennat crisis in duos vel tres dies. Quæ paribus iudicantur excurrũt longius, quàm quæ imparibus. Numerantur dies impares ad tricesimum quartum in morbis acutis, qui biliosi sunt: propterea imparibus iudicantur, nam in paroxysmo fit crisis.

1. In quibus nulla ratio desideratur in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo: nam manant toto corporis habitu, ac elidunt serum venis conceptum.

2. Non diebus criticis: Quia iudicatoria non iudicantia, sunt sinistri iudicij.

3. Quòd sint iudicatorij non iudicantes, proptereaque sint signa & causæ symptomaticæ, quodq́ue fiant motu morbi, significatur. Humoris enim pepasmi expertis copiam denunciant.

XXXVII.

Οἱ ψυχροὶ ἱδρῶτες ξὺν μὲν ὀξεῖ πυρετῷ γινόμενοι, 1 θάνατον· ξὺν 2 πρηϋτέρῳ δὲ, 3 μῆκος νόσου σημαίνουσι. *Sudor frigidus.*

XXXVII. Sudores frigidi, si cum febre acuta profluant, 1 mortem ostendunt: cum 2 minore autem, 3 diuturnitatem morbi.

Hîc iã agit de qualitate sudoris critici. Debet enim sudor criticus esse calidus: nam omnis sudor omnisq́; rigor qui non facilè incalescit, signi- *Usus.*

ficat extinctionem caloris natiui. Cautè itaqu[e]
vt medicus remedia hic adhibeat, quasi monet.

1. Extincto calido natiuo. Quia nulla pe-
pasmi signa præcessere, nec die critico fluunt,
nec toto corpore calidi manant, nec sympto-
matum febrísve remissionem afferunt. Tan-
tam succorum copiam adesse loquitur ho[c]
frigus, vt crudor ille ne à febrili quidem ar-
dore calescat. non aliter ac glacies cùm liqui-
tur à sole. Argumentum calidi natiui extincti
& resolutæ falcultatis retentricis.

2. Cum febre inflammationis & malign[æ]
qualitatis experte: quales sunt febres inter-
missionis participes, cuiusmodi est tertiana

3. Ex materiæ copia & cõtumacia, quæ n[on]
facilè calorem concipit. Hæc morbi diutur-
nitas in pepasmi difficultate consistit. Na[m]
cùm illa materia difficulter incalescat, diffi-
culter quoque pepasmum recipit. Sed quæres
Anne sit eadem ratio frigidi sudoris qui ma-
nat in febre acuta, & illius qui fluit in mi[ti]
febre? Minimè certè: quia vnus fit per extin-
ctionem: alter, per materiæ contumaciam
eamque tandem mitigare poterit naturæ vi
si illa satis vegeta fuerit.

XXXVIII.

Καὶ 1 ὅκου ἔνι τοῦ σώματος 2 ἱδρὼς, ἐνταῦθ[α]
3 φράζει τὴν νοῦσον.

XXXVIII. Qua 1 parte corporis 2 sud[or]
manat, morbum 3 illius partis arguit.

Sudor indicat partē affectam.

Docet quid inter sit inter ephidrosin & sud[o-]
rem. Quasi dicat, calamitosa est omnis ephidr[o-]
sis, quacũque die etiam fiat, & si critico manar[it]
die, tanto peior, quia accidit motu morbi, aut v[i]
tio partis vnde erũpit. Agit itaque nũc de excr[e-]

tion[e]

onis modo. Vult enim vt sudor toto erũpat corpore; quia quãto plures partes se ad illius materia excretionem accingunt, eò plus adiumenti dferunt.

1. Capite, aut thorace.

2. Ephidrôsis symptomatica, à materiæ copia, & à fracta retentrice facultate.

3. Nam resoluta cùm est vis partium vitalium, per febres essentiales, sudor symptomaticus erumpit è thorace: in phreniticis verò, resoluto cerebro, è capite. Quare ibi humorem morbiferum delitescere significatio fit. Et est symptomaticus qui toto fluit morbo, paucus aut tenuis: etiam toto corpore, vel capite & thorace, à cruda materia, & à partis imbecillitate. Cauendum igitur, vbi talia, ne pharmaca aut magna remedia præscribantur.

XXXIX.

Καὶ ὅκου ἔνι τοῦ σώματος 1 θερμὸν ἢ 2 ψυχρὸν, ἐνταῦθα ἡ νοῦσος. *De calore & frigore.*

XXXIX. Quemadmodũ & qua parte corporis 1 calor aut 2 frigus percipitur, ibi est morb⁹.

Quasi dicat, Non omnium tamen morborum curatio in pharmacia consistit.

1. Vt si inæqualia sunt hypochõdria, & si pectus incendio conflagrat citra febrem, ibi erit morbus.

2. Stabilia hæc si fuerint, miniméque fugacia, ita vt inde causæ morbificæ ibi stabulantis argumenta sint. Propterea his partibus admouemus fotus, phlebotomiam, & cucurbitulas: quin interdũ cauteria. Chirurgus quidã Vltraiectinus implacabili dolore particulæ capitis laborabat: à nullis remediis iuuabatur, tandem iussi cauterium potentiale admoueri: curatus fuit,

fuit, citra aspectabilis mali aliquam effusionem. Indicibili quadã qualitate vel aura, sine dubio, fatigatus is fuerat in ea parte.

X L.

Καὶ ὁκοῦ ἐν 1 ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ ἢν τὸ σῶμα 2 καταψύχηται, ἢ αὖθις θερμαίνηται, ἢ 3 χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου γίνηται, 4 μῆκος νούσου σημαίνει.

Longitudo morbi vt notetur.

X L. Quin etiam quum in 1 vniuerso corpore crebrò mutantur, vt si modò 2 calescat, modò frigescat corpus, aut color 3 alter ex altero fiat, 4 diuturnitatem morbi ostendunt.

Cautionem purgatoriam scribit ne quis existimet illicò purgãdum esse, nam natura in quibusdam ilicò excernere nequit, sed tempore in quibusdam opus est, vt coquatur materia.

1. Dicit eam mutationẽ fieri ex materia multiplici per totum corporis habitum diffusa. Excluditur ergo, quod ex Coacis obiici possit, vbi dicitur: Repentina extremarum partium in vtramque mutatio, calamitosa, quia mutationes quæ æqualiter fiunt toto corpore, sunt minùs periculosæ, quàm quæ vna vel altera tantùm parte corporis. Quòd itaque dicit [quum crebrò mutantur in vniuerso corpore] intellige, nõ tantùm in extimis partibus: quarum repentina in vtramque mutatio solet esse calamitosa (talis in acuta & maligna febre euenire solet) sed toto corporis habitu.

2. Ex vicissitudine humorum calidorum & frigidorum, in motu & quiete: ita tamen vt neque incendij, neque extremi frigoris sensus percipiatur. Significat multiplicem materiã, & varios motus, vnde pepasmi difficultas, &

mul-

multarum etiam partiū affectio significatur. Refrigeratio est triplex, periodica, symptomatica (quæ notat à summa visceris inflammatione calidum natiuū opprimi) & critica.

3. Qui ferè similis efflorescit humoribus.

4. Propter pepasmi difficultatem aut multiplicem materiam, quæ ex caloris & frigoris vicissitudine, & coloris mutatione significatur. Si vires pares fuerint, tandem mitigabitur ea materia.

X L I.

Ἱδρὼς 1 πολὺς ἐξ 2 ὕπνου ἄνευ φανερῆς 3 αἰτίης γινόμενος τῷ σώματι, σημαίνει ὅτι πλείονι 4 τροφῇ χρέεται· ἢν δὲ 5 τροφὴν μὴ λαμβάνοντι τοῦτο γίγνηται, σημαίνει ὅτι 9 κενώσιος δέεται. *Sudor copiosius.*

XLI. Sudor 1 multus qui à 2 somno, sine causa quæ à foris est incidente, erumpit, 4 largiore cibo arguit corpus vti: Quod si id fiat in eo qui suo 5 defraudatur genio, 6 necessariam euacuationem esse ostendit.

1. Id est, confertim & copiosè diffluens, vt non infirmæ naturæ, sed redundantis excrementi symptoma sit. Quamuis, in sanis, per somnum si paucus manat sudor, nihil mali habeat is: quia rarioris corporis ac paucę materiæ index est.

2. Hoc est, dum coctioni incumbit natura, & natura digestioni dat operam, absolutâ concoctionis periodo. Nam vt concoctio fit per somnum, sic post somnum fit digestio. Si ergo eo tempore quo natura operam dare debet coctioni, appositioni, agglutinationi, & nutritioni, sine causa manifesta erumpant sudores, malum id est, coctione verò peracta,

bono

bono naturæ fiunt: vt tempore matutino ſu[...] finem ſomni. nam circa ſomni initium, co[...] quit: deinde ſeparat vtilia ab inutilibus, tu[...] demum diſtribuit in corpus, ac apponit bo[...] num: reliquum in aurora, ſub finem ſomni i[...] ſudorem ſoluit.

3. Vt ab aëre calido, in Auſtrino ſtatu ſi[...] flatu, vel à tegumentis, aut à cibis ſudorifici[...]

4. Supra exhauſti corporis rationem, & partium nutritioni dicatarum conditione[m] & ſtatum.

5. Id eſt, in eo qui non eſt cibi appeten[s] immoderatè.

6. Quòd ventriculi ſegnities in appetẽd[o] & coquendo, vaſorum impuritatem, & om[...] nis aluinæ œconomiæ confuſionem adferat.

6. Epid. 3. 1. Si, inquit Galenus, hæc eueniant ob recenten[...] copiam alimenti, abſtineat: ſin euenerit o[b] olim ingeſtam ciborum copiam, euacuetu[r.] Quaſi dicat Hippocrates, Per morbos acuto[s] hi ſudores non critici, ob has cauſas interdu[m] etiam manant: non aliter ac hypoſtaſes bo[-] næ in vrinis appârent interdum, cùm adhu[c] cruditatis plena ſunt omnia, quòd liberaliù[s] habeatur æger. nam à cibi copia eſt illa hypo[-] ſtaſis, non à materia morbifica. Ex hoc Apho[-]

Axioma. riſmo collige has Maximas ſentẽtias: Omni[s] ſudor qui citra cauſam manifeſtam appâret[,] eſt contra naturam. Nullus ſudor multus po[-] teſt fieri ab infirmitate naturæ. Qui cibum non appetit, neceſſariò eſt purgandus.

X L I I.

Ἱδρὼς πολὺς ψυχρὸς ἢ θερμὸς 1 αἰεὶ ῥέων, ψυχρὸς 2 μείζω, ὁ δὲ θερμὸς 3 ἐλάσσω νοῦσ[...] σημαίνει.

LII. Sudor multus, frigidus aut calidus, *Sudor frigidus aut calidus.*
ſiduè fluens, frigidus quidem 2 maiorem,
dus verò 3 minorem morbum oſtendit.

. Toto corpore, vel aliqua parte: qui
nt ſine vllo dierum criticorum delectu,
ante morbo, creſcente, vigente.

. Id eſt, & calamitoſiorem, & difficilio- *Morbus magnus quis.*
curatu, atque ſiniſtri iudicij. Nam ſignifi-
aut natiui caloris infirmitatem, aut mali-
tatem & contumaciam materiæ. Morbus
em tripliciter dicitur magnus: dignitate
tis quæ occupatur, ſymptomatum magni-
ine, & curandi difficultate.

. Pepaſmi facilitate, ex materia quidem
uſmodi, ſed copioſiore, quæ calorem con-
it. Omnis ſudor bonus, calidus eſt: at non *Corollariũ.*
nis ſudor calidus, bonus eſt.

XLIII.

Οἱ πυρετοὶ ὁκόσοι 1 μὴ διαλείποντες διὰ 2 *Febres intermittentes periculi ſunt expertes.*
της ἰσχυρότεροι γίνονται, μᾶλλον 3 ἐπικίνδυνοι·
τῳ δ᾽ ἂν τρόπῳ 5 διαλείπωσι, σημαίνει ὅτι
κίνδυνοι.

XLIII. Quæcunque febres 1 intermiſ-
nis expertes tertio 2 quoque die ſeueriores
duntur ac ingraueſcunt, 3 magis calami-
æ; at 4 quouis modo 5 intermiſerint, peri-
i 6 expertes eſſe ſignificat.

Quaſi dicat, Ago hic de omni excretionum rietate. Si autem nihil excernatur. vnde in-mittat vel remittat ſe febris, malum: argu-nto ſunt febres intermittentes: nam hæ peri-i expertes ſunt.

1. A maligna humoris biliosi corruptione,
æ ſtabulatur circa cor in caua vena, vel in
eria aorta, vel à phlegmone nobilis partis.

2. Car

2. Cardialgiam adferunt, & vigilias c[illegible] delirio coniunctas, cephalalgias, cum lumb[illegible] rum & colli grauitate, ob acerrimi [illegible] corruptionem, vnde principes partes in inc[illegible] dium abripiuntur. Quare febrium perp[illegible] epidosi, fit symptomatum accessio.

3. Nam crisin funestam faciunt, vt sud[illegible] bus frigidis, & symptomatum omnium inc[illegible] mento. faciunt enim metastasin; vel op[illegible] munt, pepasmi expertes succi, calidum n[illegible] uum, quod etiam symptomatum veheme[illegible] potest. vnde incidunt in marasmum, consu[illegible] pto humore primigenio.

4. Hoc est, siue intermissio fuerit trigi[illegible] sex horarum, siue vigintiquatuor, siue duo[illegible] cim tantùm: siue vehemens accessio fuerit [illegible] ue longa.

5. Cuiusmodi sunt intermittentes feb[illegible]

6. Quod argumento est metastasin abd[illegible] nec plegmonen vexare partem nobilem[illegible] venenosam vim non obsidere principem p[illegible] tem. Etenim inflammatio coniunctam h[illegible] febrem continuam, & incendium istud exh[illegible] rit humidum primigenium partis solidæ c[illegible] dis, & efficit marasmum. Maligna etiam q[illegible] litas spiritum dissipat, & calorem extingui[illegible]

XLIIII.

Diuturnæ febres per abscessum iudicãtur.

Ὁκόσοισι 1 πυρετοὶ μακροὶ, τουτέοισι 2 φύ[illegible] τα ἐς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι ἐγγίνονται.

XLIIII. Qui ex febre 1 diuturna labor[illegible] iis 2 phymata aut dolores in articulis o[illegible] riuntur.

Disputatum est hactenus de omni excreti[illegible] criticæ genere, quod in acutas febres incidit. [illegible] alterũ genus prosequitur, quod fit per absce[illegible]

rticulis : decetq; in quos morbos huiusmodi retio incidat:nimirum diuturnos:hoc est,qui a quadragesimum diem non iudicantur. adragesimus enim dies finis est morborũ acuum. Diuturnæ hæ febres interdum perennant semestre tempus:tandem sensim coctione solutur,vel in abscessum abeunt, nisi vrinæ pro crassa alba. Nam & per σύμπεψιν & τὴν ἔρων ἔκκρισιν hæ febres interdum finiuntur.

1. Cuius diuturnitas in pepasmi & extionis difficultate consistit, non in visceris cuius vitio, vel medici aut ægri culpa: vt n ab haustu aquæ frigidæ in epiploon denitur ea. Dixi non in visceris alicuius vitio, est quartana symptomatica per marasmum nis. Porrò difficultas pepasmi accidit ob uræ infirmitatem, materiæ copiam & conmaciam, & meatuum angustiam.

2. Ob algentem crassam materiam, nec ctioni nec excretioni facilè cedentem:vnde ndem ad infirmos artus excluditur, vnde lorificæ lassitudines, vel phymata:nisi abssus materiam tollat vrinæ crassæ, albæ & piosæ profluuium. Dixit φύματα & non ποστάσεις, quia significantiùs eo nomine abssus expressit. Nam cùm abscessus fiat per cretioné vel per depositionem:hîc loquitur iis abscessibus qui per depositionem fiunt. *φῦμα. ἀπόστασις.*

XLV.

Ὁκόσοισι 1 φύματα ἐς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι ἐκ πυρετῶν (μακρῶν) γίνονται, οὗτοι 3 σιτίοισι λείοσι χρέονται. *Abscessus à febribus longis.*

XLV. Quibus 1 phymata aut dolores in ticulis oboriuntur post [diuturnas] 2 febres, copiosiore 3 cibo vtuntur.

Sensus

Sensus Aphorismi est, Si quis in spem veni... profusione vrinæ albæ, copiosæ, & crassæ,)... scessus incursum euadere posse, se liberaliùs... & potu inuitauerit, superstite adhuc lassitu... illa vltrò oborta, quæ diuturna illius febris... antesignana, is, comparata multa cruditate... scessu & doloribus in articulis laborabit: eò,... ea cruditas impetum faciet in eam partem,... lassitudine est affecta.

1. Ab integra crisi.

2. Sublata febri, & restituto ægro... vrinæ crassæ & albæ profluuium.

3. Supra corporis exhausti rationem... partium nutritioni dicatarum conditione... diuturno enim morbo calidum natiuum... guet, & ventriculus frigidus appetit; vnde... edat, non coquit tamen.

XLVI.

Ἢν 1 ῥῖγος ἐμπίπτῃ 2 πυρετοῦ μὴ διαλ... ποντος, 3 ἤδη ἀσθενεῖ ἐόντι, 4 θανάσιμον.

Rigor frequens. XLVI. Frequens in 1 febris assiduita... rigor, 3 fractis iam viribus, 4 funestum.

Nunc de tempore vniuersali agit.

1. Hoc est, si febris ab initio fuit assidua c... tinuáque; nec, oborto rigore, remiserit. Na... tur talis rigor, à fracta natura, quæ mouet... dem, sed nil promouet excrementi; vel si q... excluserit vnà, ob fractas vires, fatiscit æg...

Sudor fluens. 2. Id est: Si perhorrescendi finem non... ciat die critico, quo sudor fluit. Notanter... cit ἐμπίπτῃ. hoc est, incidat, nimirum co... nuo; non semel aut bis.

3. Epid. in fine. 3. ἤδη, hoc est iam: hoc est antequam... febres inciderit. vide historiam adolescen... qui in Meliboea iacebat.

4. Q...

4. Quòd sit iudicatorium non iudicans: & *Iudicatorium non indicans.*
òd materiam morbi intrò referri ostendat.
ttritæ iam vires ferre nequeunt nec hæ-
rrhagiam, nec sudorem, nec quassationem
poris. Est enim Rigor, inæqualis totius
poris cõcussio, ab affectione naturalis calo- *Rigor quid, & quotuplex.*
à materiæ contrariæ occursu in superiore
ntre. Est autem rigor triplex, criticus, sym-
matiсus, & periodicus. Criticus est, vt qui
causo sudorem criticum præcedit, semélq;
bis incidit: periodicus est, qui in tertiana
nit: symptomaticus, de quo hîc, qui à natu-
oppressa venit: sæpè incidit, nullámque eua-
tionem succedaneam habet.

XLVII.

Αἱ 1 ἀποχρέμψιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι 2 μὴ
λείπουσιν αἱ 3 πελιδναὶ, καὶ 4 αἱματώδεες, καὶ *Crises per exclusionem quænã bona vel mala.*
υσώδεες, καὶ 6 χολώδεες, πᾶσαι 7 κακαί. ἀποχω-
ται δὲ 8 καλῶς, 9 ἀγαθαί· καὶ 10 κατὰ τὰς διαχω-
ρήσιας, καὶ κατὰ τὰ οὖρα. Ἢν δὲ μή τι τῶν συμφερόν-
ἐκκρίνηται διὰ τῶν τόπων τούτων, 11 κακόν.

XLVII. 1 Expectorata in febribus remis-
nis 2 expertibus 3 liuida, 4 cruenta, 5 fœti- *Expectorata varia.*
6 biliosa, 7 omnia calamitosa: quæ verò
rum conuenienter 8 excluduntur, 9 saluta-
. Eadem 10 deiectionum & vrinarum ratio
. Quod si nihil quod alleuationem adfert
r ea loca excludatur, 11 calamitosum.

Egit de sudoribus, iam de aliis excretionibus.
emplum proponitur symptomaticæ excretionis
lateris difficultate vel in materiæ contuma-
, vel in vtrisque.

1. Variæ sunt ἀποχρέμψιες, hoc est, expe-
orata: nam quorundam expectoratorum
diffi

difficultas consistit in materiæ contum[illegible] aliorum, in laterum infirmitate; aliorum vtrisque his iunctis. Nam quædam expecto[illegible] ta ideò sunt iudicatoria non iudicantia, [illegible] pter modum quo excernũtur. Quia omn[illegible] dicatorium iudicans, debet fieri καλῶς, ([illegible] statur in hoc Aphorismo) hoc est, citò [illegible] facili. Porrò quod ad curationem att[illegible] magni interest an expectorandi diffic[illegible] pendeat ex materiæ contumacia, an ex [illegible] rum infirmitate. Nam si ex materiæ co[illegible] macia proueniat, commodè exhibebis [illegible] mel, ad incidendum, vtque materia atten[illegible] tur. Si verò ex laterum infirmitate (id [illegible] ex stercore disces) iam actum est; nequ[illegible] ratione oxymel tunc exhibendum. Na[illegible] exhibueris, absorbebit partes materiæ h[illegible] diores, reliquam verò partem ficciorem [illegible] tumaciorémque reddet, indéque maior [illegible] cultas respirandi veniet.

2. Quasi dicat, quorum exclusio nu[illegible] febri finem aut modum imponit.

3. Extincto à calore illius partis [illegible] veniunt.

4. Hoc est, meraca, quod est meri [illegible] guinis; qui ruptâ, excsâ, vel apertâ vena[illegible] primitur.

Fœtoris causa.

5. Soboles putredinis. Quæ est signum [illegible] ctæ naturæ, & victi caloris natiui. Fo[illegible] authore Auicenna, nascitur à coctione [illegible] perfecta: propterea, dicit Alexander Ap[illegible] disæus, hominum excrementa fœtent, [illegible] verò ita ferarum excrementa; quòd illi v[illegible] à cibis ex cruditate laborent. altera c[illegible] fœtoris est putredo.

6. M[illegible]

6. Meræ bilis, non ſanguine aut pituitâ
[...]rfuſa; proptereáque pepaſmi expertia: hæc
[...]ilè in atram degenerant bilem. Cùm vitel-
[...] ouorum ſimilia deiiciunt, malum.

7. Nam febri finem non imponunt: & no-
[...]nt fractam œconomiam partium ſpirabi-
[...]um, & materiæ contumaciam.

[...] Ineunte morbo: ſine moleſtia ac difficul-
[...]te ſpirandi ſi excludantur citò & ex facili,
[...]am liuida, vel cruenta, ſi (præcedentibus
[...]paſmi ſignis) excernantur die critico.

9. Partium ſpirabilium integritatem de-
[...]nciant: & ſunt iudicatoria iudicantia, na-
[...]tæque beneficio expectorantur, modúm-
[...]e febri imponunt.

10. Quarum excretio ſalutaris eſt, ſi nul-
[...]in illis ratio deſideretur qualitatis; copiæ,
[...]cernendi modi & temporis.

11. Nam ſi talia purgantur qualia oportet,
[...]nfert, perferúntque ex facili: ſin minùs,
[...]ntra.

XLIII.

Ἐν τοῖσι μὴ 1 διαλείπουσι πυρετοῖσιν, ἢν τὰ [...] ἔξω 2 ψυχρὰ ᾖ, τὰ δὲ ἔνδον 3 καίηται, καὶ δί-[...]ψω 4 ἔχῃ, 5 θανάσιμον. *Frigus partium extremarum.*

XLVII. In febribus remiſſionis 1 [vel in-[...]rmiſſionis] expertibus, ſi extimæ partes 2 [...]gidæ ſint, intimè autem præcordia 3 con-[...]grent ardore cum 4 ſiti coniuncto 5 fu-[...]ſtum.

In peſte maximâ huius Aporiſmo vſus eſſe vi-[...]tur: Si enim in hac ardor cum ſiti adeſt, extre-[...]maq́ frigent, non temerè theriacã aliaq́ calida [...]tidota exhibueris. nã phlegmonẽ internã hac [...]nũciãt. Sin frigeãt extrema nec homo vehemẽ-ter *Vſus Aphoriſmi.*

ter sitiat, nota erit hoc extingui calidum n[...] uum: tunc theriaca & cætera antidota sunt [...] ecessaria.

1. Vt frigus quod sequitur, neque cri[...] cum neque periodicum vocari possit. Ita [...] illud frigus non producat febrim ad remissio[...] nem vel ad crisim.

2. Si marmore frigidiores sentiantur, [...] vlla incendij successione: aut cùm vicissitu[...] ne; & repentina caloris & frigoris muta[...] ne illud frigus indicat exstinctionem cal[...] fixi partium solidarum, vel inopiam cal[...] fluentis: qui incendio febrili absumuntur.

3. Hoc est, ventre costisque calentib[...] Si nulla neque doloris colici, neque synco[...] excusatio adferri possit, neque hystericæ a[...] ctionis. Nam in dolore colico spiritus in[...] recurrunt subsidij ergo: vnde extremæ par[...] marmore apparent frigidiores. Intimæ aut[...] partes sunt ipsa viscera, quorum nimirum p[...] tentiâ totum gubernatur corpus. Harum in[...] flammationes, instar cucurbitæ omnem ca[...] rem attrahunt: Inde sitis. non à bilis aut pit[...] tæ salsæ influxu in ventriculum, quod eue[...] in paroxysmis intermittentium.

4. Ab exhaustu viscerum & caloris nat[...] Nam cor opprimitur, totiúsq; corporis ca[...] rem in se reuocat, vel saltem validæ parti[...] obstructiones aditu arcent caloré fluentem [...] extimis partibus; vel à crassa materia plu[...] mus halitus non ferit cutem, vel phlegmo[...] interna trahit, vnde maior ignis, vnde lingu[...] siccitas, iactatio, & hypochondrij tensio. M[...] dò hæc symptomata non sint futuræ crisis, [...] febrium speciei intermittentium propria.

5. M

5. Vel si sitis causa adsit (vt si lingua sca-
ra)etiamsi non sitiant,resolutâ aluo, accenso
in thorace vel ventre(hoc est hepate vel ven-
triculo & intestino primo)foco febrilis in-
cendij.

XLIX.

Ἐν μὴ 1 διαλείποντι πυρετῷ ἢν 2 χεῖλος, ἢ 3 ὀφρὺς, ἢ 4 ὀφθαλμὸς, ἢ 5 ῥὶς διαστραφῇ, ἢν μὴ βλέπῃ, 6 ἢν μὴ ἀκούῃ, ἤδη ἀσθενέος 7 ἐόντος τοῦ σώματος, ὅ,τι ἂν τουτέων γένηται, ἐγγὺς ὁ 8 θάνατος.

XLIX. Si cui in febre 1 remissionis & in-termissionis experte labrum 2 distorquetur, aut 3 supercilium, aut 4 oculus, aut etiam 5 nares, tum etiam si audiendi 6 videndique vis periit, fractis iam 7 morbo viribus, quicquid horum acciderit, in propinquo 8 mors erit. *Lethalia signa in debili agro.*

1. Quasi dicat, vt nulla excusatio pertur-bationis critica adferri possit. Hæc enim in-terdum critica sunt & fugacia, vbi scilicet in-tegra naturæ vis adest. Quare dum talia eue-niunt actiones examina.

2. Conuulsis eorum musculis, vel per se, à siccitate: vel ex euentu, cùm cognati conge-neresque conuelluntur: vel ob resolutionem antagonistarum musculorum. Musculi con-generes dicuntur, qui simul membrum ali-quod attollent, vel simul deprimũt: cuiusmo-di duo illi qui labrum superius attollunt, vel simul deprimunt; item alij duo qui labrum inferius attollunt; item qui deprimunt id: hi antagonistæ sunt.

3. Carne cutéque circa frontem distentâ vnde patet oculus.

4. Conuulsis aut inæqualiter resolut...
musculis ipsius.

5. Exhaustis tenellulis musculis alarũ na...

6. Labefactatâ cerebri facultate anima...
ab exhaustu.

7. Naturali atque vitali vi fractâ à morb...
Ex succipleno si exsuccus euasit, ex valido i...
firmus.

8. Nam ad pertinacem vim morbi acc...
dit labefactatio omnium facultatum, quaru...
Vsus. potentiâ corpus administratur. Caue igit...
ne his apparentibus quid magni remedij a...
feras.

L.

Respirandi difficultas cũ delirio quid noter.

Οὐκ ἀγαθὸν ἐν τῷ πυρετῷ μὴ 1 διαλείποντι 2 δ...
σπνοια γένηται, καὶ παραφροσύνη, 3 θανάσιμον.

1. Quotiescumque in febrem 1 remissi...
nis expertem difficultas 2 spirandi & de...
rium incidit, 3 funestum.

Summa Aphorismi hæc est, Quotiescumque f... cultatis vitalis appâret labefactatio, indéq... animalis vis acciditur adeò, vt vsui respiran... necessaria denegetur facultas partibus spir... bilibus, tunc mors est in propinquo. Atqui in f... bribus continuis si adsit spirandi difficultas cu... delirio, vitalis simul & animalis facultas su... labefactata. Nam cùm in omnibus febribus n... cessarius sit liber spirandi vsus, certè quo mai... est febris illa continua, eo maior est respiration... vsus. Si itaque adsit respirandi difficultas, ... mala erit: quia significatio fit aut labefacta... vsus (nimirum calore naturali ad extincti... nem properante) aut labefactata facultat... animalis. Si parua & rara fuerit, extincti... nem caloris natiui significat. Parua enim ...

b contumaciam thoracis mouentis; rara ob defectum vsus. Si difficultas illa constiterit in rara & magna respiratione, significabit delirare ęgrũ: voluntatis enim deprauationem notat talis respiratio in perenni febre. Sensus itaq; Aphorismi st, Quoties ad labefactationẽ vitalis facultatis ccesserit cerebri deprauatio, in angusto spes est.

1. Hoc addit, Quia in perturbatione critica, adest delirium & respirandi difficultas, quę mala quidẽ est vt causa, non vt signũ cùm per vasa thoracis transit materia, thorax tunc tremitur, ægréque spirant tũc homines: hoc it imminente crisi aliquando. Loquitur hîc de febris assiduitate, in qua nulla spes est intermissionis & vnde vitalis facultas deiicitur.

2. Ante delirium si euenerit, solet esse magna & rara respiratio: si post, parua & frequẽs rit. Agit hîc de dyspnœa quæ fit post deliriũ, ùm translatione bilis exarescit cerebrum.

3. Vt signum, & vt causa. vt signum, quia significatur sublatio vsus respirationis, quódque sit translata materia in cerebrum, Vt causa, quia cùm vsus respirationis necessitati non espondet fiunt homines pneumatici Et labefactata facultate animali, respiratio facilè itali denegatur.

LI.

Ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσιν 2 ἀποστήματα, μὴ λυόμενα πρὸς τὰς 3 πρώτας κρίσιας, 4 μῆκος νούσου σημαίνει. *Abscessus per febres.*

LI. In 1 febribus 2 abscessus, qui primis crisibus febrem haud soluit, 4 diuturnum ille morbum fore ostendit.

1. In longum tempus excurrentibus.

2. Si non tantum excernatur quantum

est necessarium : vel si materia decumbat in partem quæ non est totius materiæ capax:& non procul à foco morbi excludatur.

3, Quibus crisibus obueniunt illi absce[s]sus:cùm iam ad septenariorum vim vétum e[st,] vt die vigesimo septimo , trigesimoquart[o,] quadragesimo sexagesimo. Quo tempore n[ec] irritatione,nec materiæ præparatione , natu[ra] ad excretionem excitatur , vt in Clazomeni[o,] & in ancilla pictoris. Et talia tandem apost[e]mata putrilaginem generant , & mortem a[f]ferunt:vel longâ die , si pepasmum acceperin[t,] morbum finiendum denotant.

4. Quia est iudicans non iudicatoriu[m] nam materiæ asperrimam duritiem (vt qu[æ] tota excludi nequit) vel fractam vim natu[ræ] denotat. Sic si haimorrhagia , vel alui proflu[u]ium euenerit die critico,& si ab his perenna[t] morbus vel diuturnus,vel calamitosus,is eri[t.] Ita à peripneumonia vel pleuritide obort[a] parotis,quæ morbo finem non imponit , cala[mitosa.] Quasi dicat hoc Aphorismo ; Si iudi[catorium non iudicans prauum sit in] absce[ssuum] exclusione , quid igitur per veras crise[s,] si tale euenerit,fiet?

Vsus Aphorismi.

L I I.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσιν ἢ ἐν τῇσι[ν] ἄλλῃσιν ἀρρωστίῃσιν κατὰ 2 προαίρεσιν ὀφθαλμο[ὶ] δακρύουσιν, οὐδὲν 3 ἄτοπον. ὁκόσοισι δὲ μὴ 4 κατὰ προ[-]αίρεσιν, 5 ἀτοπώτερον.

Lachryma quid portendant.

L I I. Quibuscumque per 1 febres , ve[l] alios quosuis morbos , oculi 2 sponté ac præ[-]electione illachrymant , nihil 3 absurdi est. Quibus verò [per se illachrymant] non 4 [ex] præelectione,longiùs à se 5 absunt.

Explicantur hoc Aphorismo signa quædam indifferentia, de quibus sine distinctione causarum & corporum prouinciari non potest. In quo genere continentur lachrymæ quas ægri profundunt. Nam si ea inuitis nobis poofluxerunt, iam modò mortis adfuturæ signa sunt, quod caruncula illæ resolutæ in sympathiam à cerebro tractæ, cerebri significent resolutionem. Si verò lachrymæ profluxerint ex causa aliqua, & non inuitis nobis ex illis nulla indicatio sumi debet.

1. Maximè per febres ardentes, inquit Hippocrates in Epidemicis, καὶ μᾶλλον καυσώδεσιν.

2. Hoc est, ab instinctu, seu à prælectione si id faciunt. προαίρεσιν verto prælectionem: alij electionem vertunt, cùm tamen electio animalibus quoque à ratione alienis ascribatur: prælectio verò tantum animalibus ratione vtentibus conuenit. Alij studium & institutum, quod latiùs patet: alij propositum, quod dicitur de fine; cùm prælectio sit eorum quę pertinent ad finem, vt docuit Aristoteles: alij voluntatem, quæ tamen distinguitur ab Aristotele à prælectione: alij consilium quod etiam aliud esse dicit Aristoteles quàm prælectio. Est autem Proæresis, actus intellectus per cognitionem promouens se in voluntatem. Si itaque misericordiâ ducti homines lachrymas fuderint, vel si à fumo, vel à propria affectione pressi oculi illachrymant, et ab ophthalmia vel à lippitudine, febri minimè symptomatica.

προαίρεσις quid.

3. Ethic.

3. Nullam significationem edunt exitus morbi qualis sit futurus: nihil mali præ se ferunt.

4. Hoc eſt, Si hoc nullo inſtinctu à pr[illegible] electione, ſed à reſoluta facultate fiat, ardc[illegible] à febrili, nam concaui etiam fiunt. Reſol[illegible] tio canthorum, indicium eſt reſoluti cer[illegible] bri.

Cantio præſaga. 5. Multùm ſunt à ſe mutati: reſolutâ, ſ[illegible] licet, vi morbi carne, quam oculorum ca[illegible] this obduxit S. Deus ad arcendas lachryma[illegible] Intellige modò excuſatio perturbationis c[illegible] ticæ auferri non poſſit; tunc enim lachryn[illegible] apparent ad haimorrhagiam. Terrificum v[illegible] rò eſt ſi vi morbi interni lachryment, vt[illegible] Dealcis vxore, cui à phrenitide ichor ten[illegible] oculos feriebat. Sed cæteræ etiam notæ c[illegible] *Scopus Hippocratis.* ſeruentur. Semper hoc libro ob oculos hab[illegible] debemus ſcopum Hippocratis quis ſit: i[illegible] agit de euentu omnium excretionum ac [illegible] gnorum criticorum per morbos acutos, ſi[illegible] criticos ſiue ſymptomaticos eueniant.

LIII.

Ὁκόσοισι δὲ ἐπὶ τῶν ὀδόντων ἐν 1 τοῖσι πυ[illegible] τοῖσι 2 περιγλίσχρασματα γίνεται, 3 ἰσχυρότεροι γίνον[illegible] οἱ πυρετοί.

LIII. Quibuſcumque per 1 febres[illegible] lentores in dentibus adhæreſcunt, his 3 ac[illegible] biores febres redduntur.

1. In continuis vbi adhuc cruditatis ſi[illegible] plena omnia. Dicit, per febres, vt nulla exc[illegible] ſatio adferri poſſit crapulæ, vel decumben[illegible] catarrhi, vel vitioſi decubitus; vt hominis [illegible] cumbentis in dorſum. Hoc fit in illis ho[illegible] nibus quorum caput vel ventriculus circu[illegible] fluit crudâ pituitâ: nam accedente calore, l[illegible] teſcunt ſurrecti inde vapores.

2. Fi[illegible]

2. Fiunt à crapula, vel à lenta ventriculi pituita. nã interior ventriculi tunica ad dentes vſque ſerpit. ab illo lentore videntur, quaſi glutino quodam committi dentes. Huiuſmodi pituita vt difficulter flammam concipit, ita conceptam ſemel diutiùs retinet.

3. Accensâ contumaci materiâ, quæ ineunte morbo calorem non profert. Albo ſqualore ſi obſidentur dentes, diuturnitatem morbi; ſi nigro, mortem: ita ſi labra talia vlcuſcula habeant, inuictum incendium denunciant. Idem de aphthis iudicium: quæ præclarè abſterguntur aqua nucum: cum aceto extillata, ſi ſpongiola admoueatur.

LIIII.

Ὁκόσοισιν ἐπὶ πολὺ βῆχες 1 ξηραὶ, βραχέα ἐρεθίζουσαι, ἐν πυρετοῖσι 2 καυσώδεσιν, οὐ 3 πάνυ τοι 4 διψώδεές εἰσίν.

LIIII. Quibus 1 ſiccæ perennant tuſſes, raro & leuiter irritantes, in febribus 2 ardentibus, non 3 admodum 4 ſiticuloſi ſunt. *Tuſſes ſiccæ.*

Exemplo familiari docet febres ſæpè deliteſcere. Et ſic ſæpe fallimur exiſtimantes non ita grauiter homines febricitare. Sed vrina & pulſus teſtimonium fidum dabunt; ac quidnam agendum dicent. *Vſus Aphoriſmi.*

1. Hippocrates alibi has vocat tuſſiculas. Siccas intelligit tuſſes, non à maligna diſtillatione aut craſſa, ſed à diſtillatione tenui & miti, vel ab intemperie frigida partium reſpirationi dicatarum. In his nihil expectoratur.

2. In febribus intermiſſionis expertibus quæ cum ſummo ardore, iactatione, linguæ ſcabritie, & ſiti inexplebili conſociari ſolent.

3. Pro ratione febris ardentis: cuius qui-

dem signum pathognómonicum est inexplebilis sitis; quæ hîc latet.

4. Lingua est particeps membranæ œsophagi & pulmonum: quare cùm catarrho rigatur illatas etiam partes humectat.

L V.

Bubonum febres.

Οἱ ἐπὶ 1 βουβῶσι 2 πυρετοὶ, πάντες 3 κακοὶ, πλὴν τῶν 4 ἐφημέρων.

L V. 1 Febres in 2 bubonibus, 2 calamitosæ sunt omnes, præter 4 ephemeras.

Vide Gal. ad Glauc. 1. liq. 2.

1. Quæ febres bubones pariunt: ita vt febricitanti superueniant bubones. Præstat ex bubone febris, (nam illa est ephemera à causis externis) quàm ex febre bubo. Nam quæ ex bubone fit febris, ephemera est, non autem putrida; quia totus humor in bubone impingitur ita, vt inde non consurgat ea vaporis copia, qua cor feriat. Interdum tamen à bubone fit putrida febris: sed ea fit non ratione vaporis illius qui ferit cor; sed quia cacochymia obsitum corpus facile in putredinem abripi patitur, à vaporibus illis, in venis contentum succum fœdum.

2. Bubo significat partem & morbum. Morbum scilicet infestantem partem illam, nimirùm phlegmonem glandularum, quæ sunt emunctoria cerebri, cordis, & hepatis. Loquitur autē Aphorismus de bubonibus per se & vltrò obortis, sine vi rerum extrinsecus incidentium. Bubo enim per se ortus, signum est partis germen habentis morbosum, & non vindicantis se à materia iniqua; quia febris perennat etiam ab ipsa exclusione.

6. Epid. 2. 10.

3. Præsertim si bubones febri superueniant symptomatici. Nam bubo symptomati

naticus nunquam erumpit ſine peculiari vel repatis, vel cordis, vel cerebri vitio. vt nõ criſin vel excretionem partis obſeſſæ, ſed eius reſolutionem ſignificet. In bubonibus peſtiferis uapora madente ſtuppâ ex decocto florum chamæmeli, meliloti, foliorum maluarum, ſcabioſæ, morſus diaboli. Tandem opopanax ex aceto coquatur, vt ſoluatur, ac ſetaceo tranſmittatur, & cum oleo laterino iterum coquatur ad melliginem: inde fiat emplaſtrũ. Vel accipe conſolidam maiorem, & ſcabioſam; adde ficus detractis pelliculis externis; cum radicibus liliorum: his ex aqua coctis, ac croco adiecto, fiat emplaſtrum. Apertum vlcus purgetur ſucco nicotianæ & ſenecionis, cardui benedicti, & pimpinellæ. *Remedia.*

4. Eſſentiâ quæ eſt ephemera, non periodo: quòd in his bubo rerum extrinſecus incidentium vi oboriatur: eò quòd, ſubſidij cauſa, magna copia ſanguinis in partem læſam irruat: vel dolore eò attrahatur, ſine vitio partis principis. Et ſpiritus ſolùm hîc laborant citra putredinem. Verùm in criſi interdum fit ſalutariter, & virginibus tempore menſtruorum. Malignæ febris ſuſpicio abſit, & ſi febris ab illa excluſione miteſcat. *De feb. diff. 6.*

L V I.

Πυρέσσοντι ἱδρῶς ἐπιγενόμενος, μὴ ἐκλείποντος τοῦ πυρετοῦ, 1 κακόν· 2 μηκύνει γὰρ ἡ νοῦσος, καὶ 3 ὑγρασίην πλείω σημαίνει.

L V I. Febricitanti [crebri] ſudores ſi ſuperuenerint, febre remiſſionis experte, 1 calamitoſum: 2 protrahitur enim morbus, & 3 excrementitium multum humorem ſignificat. *Sudor perennis.*

1. Nullam enim criſin facit.

2. A contumaci materia, quæ exuta e[illegible] parte ſui tenuiore, ac ſpoliata ferè ſuo ichor[illegible] & infirmior iam reddita eſt natura. Vnde a[illegible] vtroque difficultas pepaſmi.

3. Hoc eſt, colluuiem magnam, quæ facil[illegible] mitigari non poteſt: partiúmque ſolidaru[illegible] infirmitatem arguit. Ducatur vrina cicho[illegible] raceis, & decocto aſparagi, graminis, pyrola[illegible] detur cornu ceruinum. olfaciat acetum roſa[illegible] tum. Caueat à vento & frigore. Senſim purg[illegible] tur ſemine carthami, & radice mechioacan.

Medela.

LVII.

Spaſmo febris ſi incidat.

Ὑπὸ 1 σπασμοῦ ἢ τετάνου ἐνοχλουμένῳ 2 πυρετὸς ἐπιγενόμενος, λύει 3 τὸ νόσημα.

LVII. Qui 1 ſpaſmo aut tetano eſt correptus, ſi ei 2 febris incidat, morbum 3 ſoluit.

1. A repletione, cùm copiâ crudorum ſuccorum aut flatuum replentur nerui.

2. Quæ ſit ſpaſmo analoga.

Remediũ.

3. Diſſipatâ materiâ, & confirmatis partibus. Coquit enim crudos ſuccos. Quaſi dicat: Vtiliter calida & ſicca in vſum duces: vt decoctum pæoniæ, ligni guaiaci, ſarſæ parillæ, ligni ſaſſaphras: theriacam vel mithridatium, caſtoreum, & talia cætera.

LVIII.

Ὑπὸ 1 καύσου ἐχομένῳ ἐπιγενομένου 2 ῥίγεος, λύσις 3 γίνεται.

Cauſo inuidẽs rigor.

LVIII. Si quem febris 1 ardens detineat, ſemel incidente 2 rigore, 3 finitur.

Rigor quid.

Hoc Aphoriſmo ſpeciem criſeos docet. Eſt rigor, inæqualis concuſſio panniculi carnoſi, qui adipi ſubiacet in hominibus, ab excremento quod in peculiari cuiuſque naturâ redundare conſueuit.

1. Exqui

1. Exquiſita, hoc eſt, continua, & remiſſionis expers: ſed cum ſummo ardore, iactatione, ſiti inexplebili, cum lumborum ac capitis dolore, coniunctáque linguæ ſcabricie, ex motu, coaceruatione, & putredine acerrimorum ichorum, quos, à ſiti & labore arafactæ venulæ, ſucci familiaris inopia preſſæ attraxarunt. Sitis illa excitatur à calore & ſiccitate vẽtriculi & hepatis. Linguę ſcabrities à fuliginoſo fumo ab hepate aſcendente. Dolẽt autem lumbi, cùm ſanguis conflagrat in maioribus venis & arteriis. Ichores ferè omnes ſunt pepaſmi expertes, vt qui ſumma vincantur difficultate. Remedium optimum eſt ad acrimoniam illam temperandam, potus aquæ angurię, vel melonum, vel prunorum alborum paruorum. His miſcemus interdum parum aquæ ſpermatis ranarum, vel aquæ ſolani, & parum olei vitrioli, cum ſyrupo acredinis citreorum. *Cauſa.* *Symptomatum cauſa in cauſo.* *Remediũ.*

2 Critico (qui ſemel tantùm incidit) ſudoris aut hæmorrhagię antesignano. Diffuſa bile ex foco in habitum corporis. Reddidi incidente rigore ſemel: qui ſcilicet antè non fuit: quia Hippocrates vſus eſt Præterito tempore: nam Præſens continuitatem ſignificat.

3. Nam quibus in febribus cottidie rigores fiunt, cottidie febres ſoluuntur: ſcilicet excluſione febrilis materiæ. Atque hic rigor ſymptoma eſt perturbationis criticæ, & ſignum iam iam futuræ excretionis. Bilioſi illi ichores, quos venulæ arefactæ attraxerant, quorúmque incendio cauſus explenduit, ac tunc effunduntur ſudores. Sed, quid ſi non ſequatur excretio vlla? lethale erit: nam metaſtaſin in caput & diafragma faciet, vnde de-

litium. Nam rigor salutis non est author, sed consectaria illi excretio, quæ primùm iudicata fuit in viribus constantibus.

LIX.

Τριταῖος 1 ἀκριβὴς κρίνεται ἐν ἑπτὰ 2 περιόδοισι, τὸ 3 μακρότατον.

Tertiana. LIX. Tertiana 1 exquisita iudicatur septem 2 periodis, vt 3 tardissimè.

Quia agit de omni excretionum varietate hoc libro, propterea notas proponit, criticas & symptomaticas, quo rectè distinguamus, quo euẽtu euentura sint. Qualis est dierum ratio in continuis, talis ratio periodorũ in intermittentibus.

1. Cuius paroxysmus ad summum est duodecim horarum. hoc est: cuius celerrimæ acerrimæque sunt periodi motusque, tum singularis temporis, tum vniuersalis. nam Galenus tales tertianas καυσώδεις vocat: quamuis sint periculi expertes.

2. Iudicatur ad salutem. Quòd acerrimæ celerrimæque sint mutationes, quóque materia biliosa & vniusmodi hæc sit pepasmi capax, ac expers malignæ qualitatis, & corpus ab inflammatione liberum: natura verò integra humore stimulata, & intermissione recreata: nec vlla metastasis humorũ quòd adsit.

3. Absoluto intra illud tempus materiæ benignæ pepasmo. Vt ergo materia mitior vel

Tertiana crisis. contumacior fuerit, ita vel quinto, septimo, vel nono circuitu, ad summum, eam tertianam iudicari scribitur ad Coacas. Ferè statum habet quarta accessione, hoc est, nono die. interdum septimo vel vndecimo die: decimotertio declinat. Nam, vt hîc inquit Galenus, vt in perperacutis morbus quinto, quarto, &

tot

tertio die iudicari poteſt, ita in tertiana interdum natura non expectat ſeptimam periodũ. Initio ducatur aluus: accipe electarij lenitiui drachmas ſex, diacatholici drachmas duas: cũ aqua cichorei fiat hauſtus. Dein cùm apyrexia adeſt, modicè adimatur ſanguis, ſi opus eſt: ac præpara iulapiis per triduum: mox purga rhabarbaro, cum mãna & ſyrupo roſato laxatiuo. *Remediũ.*

L X.

Ὁκόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ ὦτα κωφωθῇ, 2 αἷμα ἐκ ῥινῶν ῥυὲν, ἢ 3 κοιλίη ἐκταραχθεῖσα, λύει τὸ 4 νόσημα. *Surditas per morbos acutos.*

LX. Quibus in febribus 1 aures obſurduerunt, 2 ſanguinis profluuio è naribus, aut alui 3 commotione 4 morbus finitur.

Proponitur exemplum perturbationis criticæ, ſcilicet ſurditas.

1. A palindrome materiæ morbificæ ad aures: non à reſoluta vi cerebri, quod labefactatum eſt à vehementi morbo. Sed ſi criticôs eò feratur materia, ſolutionem adfert hæmorrhagia. Nam ſi ſymptomatica fuerit ea tranſlatio, imminet phrenitis: niſi alui ſolutione id periculum tollatur.

2. Si λάβρως feratur.

3. Cùm bilis plenâ effunditur manu. Dare ſolemnus electarium de ſucco roſarum, cum ſirupo roſato laxatiuo, & manna, vel cum electario lenitiuo. *Remediũ.*

4. Cùm ſit refluxio vel effluxio humoris capite, qui aurem opprimebat.

L X I.

1 Πυρέσσοντι ἢν μὴ ἐν 2 περισσῇσιν ἡμέρῃσιν ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ὑποστροπιάζειν 4 εἴωθεν.

Febrium intermissio. LXI. 1 Febricitantem nisi diebus 2 imparibus febris 3 dimiserit, solet 4 reuerti.

Non satis commodè accipit hunc Aphorismum Hippocratis Galenus, eumq́; in suspicionem falsitatis ducit, quòd etiam decimoquarto aliisq́; paribus diebus fœliciter eueniant crises. Neque enim decimus quartus aut vigesimus pares sunt dies, si medicam supputationem ineas. Agit autem Hipocrates ex professo de morbis acutis, quorum cùm materia sit biliosa, paroxysmos etiam habere debent dies impares.

1. Si continua febre causodi quis detinetur: qui vltra decimum quartum excurrere non solet.

2. Quia illæ febres continuæ mouentur diebus imparibus: hoc est, paroxysmi fiunt diebus imparibus. quare, cùm in paroxismis crises fiant, necessariò die impari, vt quinto, septimo, nono, vndecimo, decimoquarto, fieri criticôs deberent. Quodsi ergo die pari ... nitur, non fiet id criticôs, sed ab oppressione naturæ, quæ materiæ ferociâ vel copiâ irritata aliquid excludit, sed non ita vt deberet, ... copia, qualitate, & excernendi modo, vel ... sa naturæ suæ resolutionem facultatis retentricis indicat. Si enim paribus diebus motus iniisset, pari etiam die criticôs potuisset quid excludi. At morbi acuti febrésve continuæ ... rò paribus diebus mouentur: nam plerumque à bile nascuntur: quæ tertio quoque die confugit in naturam.

3. Cùm exclusione alicuius materiæ.

4. Nam iudicatoria nõ iudicantia ad mortem vel ad deterius apparent. Vide historias de Philisco & de Philiste.

LXII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι 2 ἴκτεροι ἐπιγίνονται πρὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν, 3 κακόν.

LXII. Quibuſcumque 1 per febres 2 icterus ante ſeptimum diem incidit, 3 calamitoſum. *Icterus ante ſeptimũ.*

Quoniam præcedente Aphoriſmo cenſuit eam ſolam criſin bonam quæ editur die impari; iam exemplo hoc familiari declarat non quouis die impari ſalutariter apparere ſigna, vel fieri criſim: eo quòd non omnis dies impar ſalutaris criſeos ſit capax, ſed is ſolus qui ante ſignificatus fuit ſignis apparentibus ad tempus criſeos Ratio Aphoriſmi eſt, Cùm ante ſeptimum diẽ cruditatis plena ſint omnia, nulla excretio ante ſeptimũ diem ſalutaris eſſe poteſt; quòd illa excretio ante ſeptimum diem facta ſignificata non fuit (non enim ſignificari potuit) ſignis ad tempus criſeos pertinẽtib. Sed dices, Peracuti quarto iudicãtur die. Verum id eſt, ſed nõ per icterum iudicantur.

1. Vt nulla inflammati hepatis, aut obſtructæ veſiculæ bilem excipientis, aut venenatæ potionis excuſatio adferri poſſit.

2. Excluſa bile ad cutem. Eſt autem triplex icterus; criticus, naturalis & ſymptomaticus. Vnus eſt itaque ſymptomaticus, qui fit vitio partis: vt qui ſequitur ſcirrhum hepatis vel phlegmonem, aut obſtructionem hepatis, Alter eſt, qui ſequitur motum morbi, vt qui ſexto die per febres incidit. tertius fit ex potione venenata: hic dicitur viridis icterus. Ex his poſterioribus duobus fit ille etiam icterus de quo hîc agimus, nimirum ante ſeptimum diem. *Icterus triplex.*

3. Nam febres quæ tranſlatâ criticã's bile ad

cutem

cutè iudicantur, à tali bile naſcuntur quæ n
turâ craſſior ac crudior eſt, quàm vt ante
diem mitigari poſſit. Propterea meritò fun
ſtum hoc eſſe aſſerit. Niſi aut alui aut vrin
profluuio, aut haimorrhagiâ iuſtâ periculu
arceatur, quod Heracliti contigit, & reſtitu
tus eſt: non Hermocrati, ideóque interi
Quaſi dicat Hippocrates, Non ſatis eſt imp
ribus diebus febres moueri, ſed ſtatim app
rere debet quod ſignificatum fuit. Nulla ergo
febris ante ſeptimum diem ſalutariter icte
iudicari poteſt. Non tamen is icterus qui po
ſeptimum incidit, periculi expers eſt: na
perſeuerare poterit obſtructio & phlegmon
In critico ictero appârent ſigna pepaſmi i
vrinis, aluus fertur laudabilibus excrementi
Meminit huius Aphoriſmi Plinius 26. lib. 1

LXIII.

Rigores febriles.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι καθ' ἡμέρην
ῥίγεα γίνεται, καθ' ἡμέρην οἱ 3 πυρετοὶ 4 λύον

LXIII. Quibuſcumque in 1 febribu
[intermittentibus] 2 rigores incidunt cotti
die, febres 3 cottidie 4 ſoluuntur.

*Eſt ætiologia ſequentis aphoriſmi, & propte
rea poſtponi deberet.*

1. Quales ſunt tertianæ, quartanæ.

2. Aut horrores aut frigora: nam de pecu
liaribus intermittentibus agit.

3. Silent enim febres diſcuſsâ febrili ma
teriâ, cuius motu paroxyſmus fiebat. Sed cu
cauſus vno rigore diſcutitur, tertiana ver
variis paroxyſmis? Quia non ſolùm in humo
ris vitio conſiſtit tertiana, ſed etiam in part
gignentis & ſuſcipientis vitio.

4. Hoc eſt, eo die febris expertes agun

Se

ed manet focus vnde redintegratur nouus aroxyſmus.

LXIIII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι τῇ 2 ἑβδόμῃ, τῇ 3 ἐννάτῃ, ἢ τῇ 4 ἑνδεκάτῃ, ἢ 5 τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἴκτεροι ἐπιγίνονται, 6 ἀγαθὸν, ἢν μὴ τὸ ξιὸν 7 ὑποχόνδριον σκληρὸν ῇ· ἢν δὲ 8 μὴ, οὐκ ἀγαθόν.

Icterus per febres continuas.

LXIIII. Quibuſcumque per 1 febres die ſeptimo, aut 3 nono, aut 4 vndecimo 5 aut ecimoquarto ictерus incidit, 6 ſalutare, niſi extrum hypochondrium 7 obdurueri t: ſin minùs, 9 calamitoſum.

Hic de continuis febribus agit: anteà egit de termittentibus.

1. Vt ſcilicet nulla venenati morſus nee inflammati viſceris, neque obſtructæ veculæ excuſatio adferri poſſit.

2. Totius hiſtoriæ morbi; antequam nul- incidit ſalutaris excretio in acutis.

3. Siue ſit totius hiſtoriæ nonus, propter- que intercalaris, ſiue nonus ἐν προσθέσιως à rtio; nam is erit ſeptimus.

3. Totius hiſtoriæ, cuius index fuerat ſe- imus. aut eſt ſeptimus ἐκ προσθέσιως à quar- die.

5. Qui indicem habuit vndecimum.

6. Quia eſt iudicatorium iudicans.

7. Aut primaria aut ſecũdaria affectione. am quocumque die apparuerit ictеrus duro ypochondrio, eſt ſymptomaticus.

8. Si apparuerit ſine vllo dierum indican- um & iudicantium delectu.

9. Nam ſignificat motu morbi quòd eue- rit: & eſt cauſa, quòd febri, etiamnum re-

miſſio

missionis experti, accessio adiungatur. Mo
non alui aut vrinæ profluuio, aut haimorr
gia calamitatis causa tollatur, quod Hera
di contigit, nō Phanagreoni nec Hermocr
Icterus enim symptomaticus causam nō t
lit: sed potiùs arguit illius visceris viti
quod eo hypochondrio continetur. Nam
habet Galenus, Commentario ad histori
Hermocratis, Submollis hypochondrij ten
phlegmonem in diaphragmate significat,
Axioma. simarum partium hepatis. Maxima verò
rities, gibbarum partium hepatis phlegm
nem arguit. Icterus post septimum diem
febri finem imponat, bonum. Icterum à fo
Remediū. culis fellis obstructione ita vinces: Acc
rhabarbari drachmas duas: cinnamomi s
ptulum: agarici trochiscati, semidrachm
zinziberis semiscriptulum: infunde vino
nui & aquæ endiuiæ: colaturæ adde ma
electæ drachmas duodecim, fiat haustus. I
inde accipe lumbricorum terræ pulueris
rum scriptulum: diaspolitici grana octo: c
sirupo byzantino fiant pilulæ tres: & sup
bibat decoctum absinthij ex vino, si non
bricitat: alioqui ex aqua. Et pro potu vta
solo illo decocto.

LXV.

Ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι περὶ τὴν κοιλίην 2 κ
μα ἰσχυρὸν. καὶ καρδιωγμὸς, 3 κακόν.

Aluinum incendium cum cardiogmo. LXV. In 1 febribus si incendio aluu
conflagrat, cum stomachi morsu, 3 malum
1 In febribus continuis.
2. Ardor ille vētriculi ingens & oris an
ritudo, symptomata sunt anadromes ma
riæ biliosæ acerrimæ ad ventriculum: q

alamitosa est ventriculo. nam eius vim labefactat. De illo incendio loquitur hic Aphorismus, in quo manus pedésque frigent, ventriculo costísque calentibus. Nam accedit translatio symptomatica materiæ biliosæ. Omnis autem anadrome materiæ biliosæ in partem nobilem, mala est; facit enim morbum funestum aut diuturnum.

3. Hæc enim symptomata biliosæ materiæ, partis eius vnde manat hæc materia (quæ est hepar) calamitatem arguit, & parti ad quam fertur (quæ ventriculus est) calamitosa est: hæc enim cõtumaciter eius tunicis adhærescit vnde ciborũ deprauatio, & synccope ex lypothimoria cordis. Hic Aphorismus in Coacis prænotionibus ita legitur: Quibus in febribus premitur morsu pectus, malum. τὸ στῆθος, hoc est, pectus: per pectoris dictionem intelligit hîc stomachum, id est orificium ventriculi, vsurpato per synecdochen sterno, pro cartilagine ensiformi, quæ pectoris pars est: & per Metonymiam id quod sub illa ensiformi cartilagine continetur, orificium nempe ventriculi. Sed quare fluit bilis ab hepate in ventriculum per febrium assiduitatem ardẽtium; Quia resoluitur fundus ventriculi, vnde concepta bilis in ipsius tunicis fluctuat, nec exitum habet. Nihil melius esse vsu deprehendi, cùm queruli sunt ægri de flagrante cordis incẽdio, quàm ex panno rubro imponere cordi epithema ex aqua rosata cum aceto, & semidrachma diarrhodonis abbatis. & iulapium propinare ex aqua cichorei cum sirupo de acredine citreorũ cum pauco oleo vitrioli. Plurimos ita redintegraui S. Dei beneficio.

Cur influat bilis in vẽtriculũ per febres.

Remediũ.

LXVI.

Conuulsio & præcordiorum dolor.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσιν ὀξέσιν οἱ 1 σπασμ[οὶ]
κ̀ οἱ περὶ τὰ 2 σπλάγχνα πόνοι ἰσχυροὶ, 3 κακ[ὸν]

LXVI. In febribus acutis 1 conuulsion[es]
& qui in præcordiis sentiuntur 2 dolor[es]
acerbi, calamitosi 3 sunt.

1. Conuulsiones succedentes febribus acu-
tis, funestæ, modò non fiant ineunte mor-
bo: quia tunc conuulsio febri finem imponit
vt scribitur in Coacis. Vide historiam de Py-
thione. Aut modò non accedat illa conuul-
sio vitio vel infirmitate peculiaris instru-
menti, quemadmodum euenit in pueris au[t]
modò non fiat ex euentu, videlicet ob para-
lysin musculorum congenerum à translatio-
tione materiæ ab interioribus ad genus mus-
culorum: vt non facultatis vitio, sed so-
lius instrumenti infirmitati imputari ea de-
beat.

2. Tractis intrò hypochondriis, phlegmo-
nes aut squaloris vi; phlegmone, septi trans-
uersi: squalore, hepatis & lienis. quæ exhau-
sta, in contagium abripiunt diaphragma præ
siccitate. Diaphragma autem ad centrum
trahitur.

3. Sinistri aliquid præ se ferunt siue viscu[s]
trahatur in contagionem biliosæ materiæ a[b]
anadrome, siue id accidat per syntimoriam
visceris primum affecti. Sunt enim hæc signa
contumacis morbi, & sunt causæ labefactan-
tes viscera. Cùm essem in Italia, præceptor
noster herbarius D. Melchior Guillandinus
cùm ex inanitione quidam toto corpore con-
uelleretur, hominem totum cado repentin[o]
olei immergi iussit. euasit.

Obseruatio practica.

LXVII.

Ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσιν οἱ ἐκ τῶν ὕπνων 1 φόβοι σπασμοὶ, 3 κακόν. *A somno pauor vel conuulsio.*

LXVI. In 1 febribus à somno 2 pauores ut conuulsiones, 3 malum.

1. In continuis febribus.

2. Ex fuligine bilis atræ, ab incendio biosi humoris per somnum excitata. Notaner dicit, à somno, vt nulla excusatio ineunis paroxysmi adferri possit: nec inflammati licuius visceris, aut alterius similis. Nam qui neunte paroxysmo fiunt somni, ferè sunt turulenti: neque tamen proptérea in malis sunt ucendi. Et, si malè post somnum se habeat ger, malum quidem id certè est, sed non fuestum. Pauores autem huiusmodi sunt quales nelancholicis & pueris eueniunt: qui quidem ueris excitantur à corruptione lactis, eleuas inde in cerebrum vaporibus. Per somnos oc euenit, quia intrò tunc materia viam afectat, ibíque coctrice vi agitur materia.

3. Nam metastasin praui vaporis ad cererum significat: & quòd flaua bilis, æstuante icendio, in atram degenerat: maximè à stoiacho hæc materia surrigitur. quasi dicat: Si ide, vnde multum præsidij expectatur, afflintur ægri, in angusto spes erit. Id autē euet, cùm à somno humor fit magis efferus. onachus quidā, quem cum meis præceptobus Patauij inuisebam, ardenter febricitait: à somno exiliens sese fenestra præcipitarat; cùm pulsum tangeremus, tractionem ruorum manus animaduertimus: obiit. *Historia.*

LXVIII.

ν τοῖσι πυρετοῖσι πνεῦμα 1 προσκόπτον, κα-ν. 2 σπασμὸν γὰρ σημαίνει.

LXVIII. In febribus ſpiratio 1 illiſa faucibus, mala: conuulſionem 2 enim ſign[i]ficat.

1. Hoc eſt, duplex ſpiritus intrò reuoc[a]tio 1 qualis eſt puerorum eiulantium. Accid[it] autem hæc intercisa reſpiratio, quòd thor[ax] vnico hauſtu nequeat tantum aëris intrò tr[a]here, quantū ad cordis refrigerationem op[us] eſt. Huiuſmodi autem reſpiratio admodu[m] frequens eſt pueris eiulantibus. Nam cùm facillimè iraſcantur, & fuligine abundent, c[a]lor ipſis augetur 3 at muſculi his ſunt infirm[i] itaque non poſſunt vſui neceſſario ſatisface[re] vnico hauſtu. Πρόσκοπτοι dicuntur equi ceſp[i]tantes; ſic offenſat ſpiritus. alibi vocat, 2. Acui. πνεῦμα προσπταῖον.

2. Conuulſionem ſignificant muſculorum duodecim reſpirationi inſeruientium. Cùm in omnibus morbis acutis omnis reſpirand[i] difficultas pernicioſa habeatur, tum ve[rò] pæcipuè calamitoſa eſt hæc reſpiratio inter[ci]ſa. Nam cùm adſit neceſſarius reſpirand[i] vſus, ob incendium videlicet caloris natiu[i], ſi deſideretur integritas inſtrumēti reſpiratio[nis], præſertim mouentis, hoc eſt thoracis, la[-]borātibus ipſius muſculis, in anguſto ſpes eſt.

LXIX.

Ὁκόσοισιν οὖρα 1 παχέα, 2 θρομβώδεα, 3 ὀλί[-]γα, οὐκ 4 ἀπυρέτοισι, πλῆθος ἐπελθὸν ἐκ 5 τού[-]των 6 λεπτὸν, 7 ὠφελέει. μάλιστα δὲ τὰ 8 τοι[-]
* τοῖσιν αὖτα ἔρχεται * οἷσιν ἐξ 9 ἀρχῆς ἢ διὰ 10 * πα[-]
* παχέων χέων 11 ὑπόστασιν * ἴσχει.
ἔχει.

Vrinæ paucæ & crassæ. LXIX. Quibuſcunque vrinæ primùm qui[-]dem ſunt 1 craſſæ, mox 2 grumoſæ, 3 paucæ non febris 4 expertibus, ſi 5 ab iis copios[a] profl[-]

ofluxerint 6 tenues, 7 iuuant: Maximè veeiuſmodi fluunt 8 vrinæ, quibus ineunte 9 orbo, aut 10 breui 11 ſedimentum habent.

De febrium certiſſimis iudiciis iam agit, quæ tuntur ex venoſi generis excremento, hoc eſt, rina. Et docet quid hæc ſignificet ex ſui ſubntiâ, copiâ & qualitate, in colore, odore ac mixtis. Quidam hanc vrinarum tractationem ea, quæ traditur libro ſecundo Prognoſticom diſtinguunt, quòd hîc patefaciat Hippocra vitia partium vrinariarum: libro verò illo gnoſticôn doceat ſigna quæ ex vrinis petunr, quatenus videlicet appareant ad mortem l ad ſalutem; ad deterius vel melius; ad cri, vel ad tempus criſeos: ſed malè, quia omnia c eadem, loco hoc, ex vrinis docet Hippoates. vrinam definit Galenus, Humorum qui nt in venis ſerum. Plato in Timæo dicit eam e ſerum mite ſanguinis.

Vrinæ quid?

Com. ad hiſtoriam Hermocratis.

2. Ex crudæ materiæ copia: vt in febribus ntis. Craſſeſcunt ita, quòd à flatulento ſpiru contenta confundantur.

2. Diſiectis per vrinam ſedimentis, vt quiiſdam interuallis appareat liquor ſincerus inæ, aliis autem partibus multæ concretios grumoſæ. Quemadmodum quibuſdam mporibus appareat cœlum quadam parte ibibus coactum: aliis partibus quibuſdam, enum noſtra lingua dicimus, *den hemel is trapt*, quaſi dicas, gradibus nubium cœlum ſtingui, grumoſum cælum. Indicium eſt in inis ſecerni partes craſſas ac crudas. quod, eunte morbo, fit non à pepaſmo perfecto, d quòd craſſæ partes à flatibus & à calore itantur. Poſtea à caloris vi mutatur hæc

hypo

hypoſtaſis in eneorema; indiciū materiæ c
dæ plurimas partes mutari in flatus, à cali
emicāte;tandem ſidit id in hypoſtaſin bona

3. Quòd ſecernatur pauca vrinæ mater
ob materiæ contumaciam ac craſſitiem.

4. Vt nulla excuſatio affectionis neph
ticæ adferri poſſit. In non valida admodum
bre, vtpote à craſſis ſuccis enata.

5. Scilicet grumoſis & paucis.

6. Hoc eſt, ſolito tenuiores: hoc eſt, m
diocriter craſſæ; fusâ iam materiâ crudâ à c
loris natiui vi.

7. Quòd ab abſceſſu liberent, vel diad
chen febrilis materiæ mox excludendæ ſig
ficent. Nam indicant mitigatam iam eſſe cr
ſam materiam, vias meabiles, ac naturæ vi
efflorеſcere.

8. Tenuiores ſolito, quæ antè fuêre craſſ
grumoſæ, & paucæ.

9. Hoc eſt, primis quattuor diebus.

10. Hoc eſt, non ita multò poſt: hoc e
ſeptimo die.

11. Bonum loco, & materia. Vnde ſignif
catio fit integræ naturæ, ac materiæ pepaſn
capacis. Tales vrinæ primo libro Epidemió
iuuenibus apparebant ad haimorrhagiam: ſ
nibus, ad dyſenteriam cruentam. Si verò pe
ſeuerant vrinæ craſſæ, longitudinem mor
bi, vel calamitatem denunciant: calamita
tem, ſi ſigna praua adfuerint, cum virium in
firmitate.

LXX.

Vrina perturbata. Ὁκόσοισι δὲ ἐν 1 πυρετοῖσι τὰ οὖρα 2 ἀνατετ
ραγμένα, οἷον 3 ὑποζυγίων, τουτέοισι 4 κεφαλαλ
γίαι ἢ πάρεισιν, ἢ παρέσονται.

LXX

LXX. At verò quibuscumque per 1 febres[essentiales] vrinæ sunt 2 perturbatæ, vt 3 iumentorum, sanè iis 4 cephalalgiæ adsunt, aut in propinquo sunt.

Praecedente Aphorismo egit de vrina substantia secretionis participe vel experte: fit autem id vel ex alieni humoris permixtione, vel corruptione propria substantia. at nunc agit de crassis proprij liquoris vitio: vnde significatio fit perturbationis in venis, à flatulento spiritu. Substãtia vrina aut tenuis est, aut crassa, aut mediocris. Crassa, aut alieni humoris permixtione aut vitio propria substãtia. Hic crassa cruditatẽ humorum significant, & flatulentum spiritum; seu ob hoc ipso perturbationẽ in venis. Et ha crassa tales sũt sine spe secretionis materia mixta. Etenim significant in venis perturbationem à flatu & copia crudorum humorum. Talia sæpe in pestilentialibus febribus apparẽt. A prouisione totius damus conseruam foliorum acetosa, cum margaritis: vt superbibant dilutum scordij calendula, acetosa, endiuia cum sirupo ex carduo benedicto & de acore citreoram: remixtis paucis guttulis olei vitrioli. Remediũ.

1. Vt nulla excusatio affectorum renum afferri possit.

2. Quæ non claræ redduntur quiete.

3. Animalium veterinorum οὖρα θολερὰ vocat, & παχέα: Hoc est vrinæ quæ animalium vrinas referunt specie, quæ diu depositæ non vnquam subsidunt: vt in Dromeadæ vxore. Vel quæ cùm diu multúmque fuerunt perturbatæ, numquam apparent conglomeratæ. 1. Epid.

4. A flatulento spiritu sursum elato, cum calore contra naturam: nam perturbatur in

venis serum à flatulento spiritu & calore, ind
caput impletur. His delirium quoque ipsum
7. Epid. & 6. Epid. 15. & conuulsio à capite euenit, & si cum viriu
infirmitate, ad mortem apparent: vt in Poly
phonte, & vxore Philini. cum robore, & ex
gua, febre, morbi diuturnitatem.

LXXI.

Contenta nubecula. 1 Ὁκόσοισιν 2 ἑβδομαῖα κρίνεται, τουτέοισιν
** legendū ἐπέρυθρόν.* ἐπινέφελον ἴσχει τὸ οὖρον τῇ 4 τεταρτῇ * ἐρυθρὸ
καὶ τ' ἄλλα κατὰ 5 λόγον.

ex lib. 2. Prog. fol. 404. linea 18. Græco cod. Basil. LXXI. Quibuscumque [ad salutem
1 crisis incidit 2 septimo die, his 3 nubecu
lam habet vrina 4 quarto die subrubram
aliáque 5 conuenienter.

*Hactenus egit de vrinarum consistentia, &
ipsis vrinis quatenus apparēt vel faciunt ad s
lutem & mortem, ad speciem & tempus cris
nunc agit de contentis, quæ tria sunt nume*

1. In morbis acutis, sanguinis è narib
profluuio, sudore, vel aluo.

2. Philo, libro de mundi opificio, dicit, φ
σιν φιλέβδομον εἶναι, καὶ τῇ ἑβδομάδι χαίρειν:
τελεσφόρον, hoc est, perfectam vocari.

3. A sero sanguinis, In cuius vitio morb
suam habet hyparxin: qui tamen omnium h
morum pepasmi est capacissimus, maximè v
rò enæorema nubiliosum si apparuerit, v
hypostasis bona: & si tenuis vrina crassa eu
dat: & quæ alba erat, si citrina reddatur.

4. Qui est index septimi. nam nihil salut
riter crisin, inire potest post primum signi
catum non fit signis apparentibus ad temp
criseos: hæc enim signa præcedere debent
signa quæ appârent ad speciem criseos.

5. Naturæ & morbo. Hoc est, aliæ mo
boru

borum ideç propriis ſignis criticis indicantur quo loco ſint, & per peculiaria cuiuſque indicantur excrementa. vt ſi quarto diç procedit expectoratum, die ſeptimo criſis fiet. Axioma. Qui morbus initurus eſt criſin ſeptimo die bonam, edit pepaſmi ſigna quarto die. Non ex aduerſo: nam interdum ea vehementia morbi & celeritas non adeſt, vt ſeptimo veniat ad vigorem.

LXXIII.

1 Ὁκόσοισιν οὖρα 2 διαφανέα 3 λευκὰ, 4 πονηρά· μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι 5 φρενιτικοῖσιν * ἐπιφαίνεται. *Vrinæ albæ pellucidæ.* * ἤν.

LXXII. Quibus 2 pellucidæ & 3 albæ funduntur vrinæ, 4 calamitoſæ: maximè verò in 5 phreniticis tales apparent.

Deinceps proſequitur calorem & quantitatem vrinarum. & hoc Aphoriſmo de colore. Color autẽ vrinæ varius eſt, ex caloris totius corporis remiſſioris vel intenſioris vi, aut ex alieni humoris permixtione. Nam duobus modis in vitio ſunt vrinæ, aut propriæ ſubſtantiæ corruptione, aut alieni humoris permixtione. Propriæ ſubſtantiæ corruptione, idq; tribus modis, aut reſolutione, aut putredine, aut concretione: quia reſoluitur, putreſcit. Colores vrinarum hi ſunt, albus, pallidus, ruffus, qui & naturalis, flauus, ruber, viridis, cæruleus, niger, &c. *Vrina vitia.* *Colores vrinarum.*

1. Vbi per continuas febres adhuc cuncta plena ſunt cruditatis.

2. Significant cruditatem, vel puritatem humorum per metaſtaſin humoris alterius: denique labefactatam vim naturalis œconomiæ, & naturæ infirmitatem. & quodcumque horum ſignificauerint, eſt contra natu-

ram Metastasis enim, si ea significetur, con
tra naturam est. Sunt autem hæ pellucid
contra naturam morbi: is enim cùm sit acutu
& biliosus, tincta bile deberet esse vrina: qui
ægri etiam natura, quæ biliosa est, hoc no
admittit. Quasi dicat, excrementa quæ contr
naturam morbi & ægri, colorem præ se fe
runt, pessima sunt.

3. Quales sunt vrinæ quæ habent consi
stentiam aqueam. Quasi dicat, Mala sunt ex
crementa cuiusque morbi propria, si fuerin
contra naturam morbi & ægri: Albæ, hoc est
crudæ, & biliosæ tincturæ expertes: ob bili
mestasin. Si autem notæ pepasmi præcessiss
sent, potuissent hæ vrinæ criticôs apparere a
haimorrhagiam in iuuene, vel ad dysenterian
cruentam in sene, vt in Bione, Xenophane, &
1. Epid. cōstitutione temporis 3. Critia.

4. Si nulla excusatio adferri possit, nec mi
tioris morbi (vbi an abscessum apparent) ne
3. Epid. 2. Histor. 3. antè apparentis pepasmi. In Pythione prau
talis vrina apparuit.

5. Suntque funestæ: nam cerebrum inflam
mat eò translata bilis. In Coacis scribitur, Al
bæ vrinæ à phreniticis mortiferæ. Medici ta
men suum vt possunt tunc officium facient
clysmis ac frictionibus extremarum partium
reuellent, venam in pede vel brachio secabūt
Historia. tandem etiam frontis venam. Nuper cuidam
ex frontis vena emittebam octo vncias san
guinis, nam potententissimè fluebat: euasit is

LXXIII.

Hypochondriorum tensio cum vrina copiosa.

Ὁκόσοισιν ὑποχόνδρια 1 μετέωρα 2 διαβορύ-
ζοντα, ὀσφύος 3 ἀλγήματος ἐπιγενομένου, αἱ
κοιλίαι τουτέοισι 4 καθυγραίνονται, ἢν μὴ φῦσαι κα-
ταρρα

παρραγέωσιν, ἢ οὔρου 5 πλῆθος ἐπέλθη. ἐν 6 πυρετοῖσι δὲ ταῦτα.

LXXIII. Quibuſcumque [recens] hyponchondriorum 1 tumor incidit cum 2 murmure coniunctus, ſuperueniente 3 lumborum dolore, iis 4 alui feruntur, niſi flatus erumpant, aut 5 vrinæ copia fluat. atque ea in 6 febribus locum habent.

Agit de vrinæ copia, vt appâret vel facit ad ſalutem vel mortem: nam in duobus affectibus iudicandi vim habet vrina, nimirum in febribus eſsẽtialibus, & in tumoribus hypochõdriorũ.

1. Μετέωρον dicitur id quod pendulum eſt, ſublato fulcro. Atque hypochondria debent æqualia eſſe moderataque in calore & frigore. debent eſſe mediocris diſtentionis & contractionis mollitiei & duritiei. Addimus recens, ex 2. Prognoſt. nam tales tumores non ſunt veteres.

2. Sine dolore & phlegmone: ex flatulenta materia, ſine peculiari partium quæ in hypochondriis ſunt, affectione.

3 Qui continentur quinque vertebris; & eas partes quæ in lumbis continentur, vt vena caua, arteria magna, & quæ inde naſcuntur, vt meſocolon: tranſlata ad eas partes materiâ.

4. Quia quò natura vergit, eò criſium & euacuationum inclinationes fiunt.

5. Diadoſi materiæ quæ borborigmum faciebat in hypochondriis, ad partes lumbis contentas.

6. Eſſentialibus, non ſymptomaticis, quales in phlegmone hepatis. Quaſi dicat vt hypochondria illa ſint omnis inflammationis

expertia, nec vllo tumore obsessa. In tumoribus autem viscerum hæc locum non habent. Hæc locum habent in pituitosis febribus, quæ focum suum aluum habent: nam dum pepasmo hæc aluina materia mitescit, nascuntur flatus. Hypochondriorum meteorismus recens cum borborygmo flatum significat: hîc clysmata flatus discutientia conueniunt, parcus potus, & refrigerantia. Si fuerit recens sine borborygmo, phlegmonem denotat: hîc phlebotomia vtilis, & enemata refrigerantia: medici, quia tormina his eueniunt, calamitosè maluaticum propinant vinum. Vetus verò tumor cum borborygmo, tenuium intestinorum hecticam intemperiem denunciat: metumque adfert hydropis sicci. Vetus tumor hyponchondriorũ sine borborygmo scirrhum indicat. Igitur melius est diaphragmati lumborum dolorem superuenire, quàm ex aduerso; nõ enim bene, inferne si sursum effluat succus. Hæc itaque, inquit, in febribus nimirum essentialibus, locum habent; quasi dicat, Ne vlla inflammati hepatis aut scirrhosi, causa adferatur; tunc enim hæc non iuuarent.

Hypochondriorum tensio varia.

LXXIIII.

Ὁκόσοισιν 1 ἐλπὶς ἐς τὰ ἄρθρα ἀφίστασθαι, ῥύεται τῆς ἀποστάσιος οὖρον πολὺ καὶ παχὺ καὶ 2 λευκὸν γενόμενον, οἷον ἐν τοῖσι 3 κοπώδεσι πυρετοῖσι 4 τεταρταίοισιν ἄρχεται ἐνίοισι γίνεσθαι. Ἢν δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμορραγήσῃ, καὶ πάνυ ταχὺ 5 λύεται.

Abscessus criticus per vrinã auertitur.

LXXIIII. Quibuscumque abscessus in articulis 1 expectatur, ab abscessu eo vindicat vrina multa, crassa, & 2 alba, qualis [vrina] 3 laboriosis in febribus exire solet, 4 quartum diem [morbi] agentibus. Quòd si narium

quo-

quoque accedat profluuium, multò celeriùs
5 liberantur.

1. Vt si febris difficultas posita sit in pepasmi difficultate: si vrinæ perpetuò appareant & maneant crudæ, & albæ: si pars corporis aliqua sit effœminata vel dolori implicita. Non solùm hoc locum habet in febribus laboriosis, à lassitudine laboriosa, & vltrò obortis, sed etiam in peripneumonia sanabili, quæ per abscessum in crure, aut per parotidas curationem sui possit recipere. Si venæ micent in temporibus faciésque si turgidula fuerit, cum pallore, abscessum fore significant pone aures. *6. Epid. 2.*

2. Ex materiæ pituitosæ mixtione.

3 A lassitudine obortis. in laboriosis, à calore, in axillis fiunt abscessus, & si quid in criticis euacuationibus relinquatur promptus in abscessum morbus est. 6. Epid. 4. 9. lassæ febres fiunt à materia lenta crassáque.

4. Vel alio die tritico: sed alioqui quarto id die plerumque euenit, vt seruo Archigenis, & libri de humoribus in fine.

5. Vt febres quæ excretione curationem recipiunt, nunnunquam curantur abscessu: sic & ij morbi qui per abscessum curari solẽt, excretione & per vrinas interdum soluuntur. Vult itaque Hippocrates vrinas habere vim iudicandi. Et addit, multa; quia paucum non est criticum. Crassa, à vi caloris: Alba, à permixtione pituitæ: agit enim de febribus laboriosis, in quibus pituita vitium facit. Quare in febre laboriosa abscessus expectatur, nisi fluxus, vrinæ multæ & crassæ, vel sanguinis, aut fluxus alui morbificam materiam excluserint. Natura in primis crisi elidere solet *Vrinæ vim habent iudicandi.*

causas morborum: si hoc non fecerit, sensim mitigare ea solet coquendo: alioqui per abscessum depellit materiam: vel metathesin facit, hoc est, in alium morbum vertit se morbus. Vt natus sit morbus ex lenta pituita, excretionem non molietur hîc natura, sed sensim coquet hanc materiam, vel abscessum mouebit: nisi naturã vegeta excernat hanc meatibus patentibus vrinalibus. Quare naturam imitari debemus in his, ac vrinalia præscribere. Vt decoctum saxæ parillæ & radicum chinæ. Si non adsit febris, & si pituita vitrea in vitio sit, ac homo robustus, præclarè præscribuntur grana duodecim pilularum Iliacarum rasis, cum scriptulo pilularum alephanginarum. Nota quod hîc ait Hippocrates, celeriùs liberantur: quàm scilicet, per vrinas qui iudicantur.

LXXV.

Ἢν αἷμα * ἢ πῦον 1 οὐρέῃ, τῶν νεφρῶν ἢ τῆς κύστιος 2 ἕλκωσιν σημαίνει.

Vrina cruenta & puralenta.

LXXV. Si sanguis & pus cum vrina 1 reddatur, 2 exulceratæ vesicæ aut renum significationem præbet.

Egit de vrinæ substantia, contentis qualitate, & colore quatenus ad salutem vel ad mortem faciunt vel apparent. Nunc agit de eisdem vt sunt notæ affectionum partium vnde manant, nimirum venerum, & per quas iter faciunt, vt renum; & quibus excipiuntur, vt vesica: nam serum indicat calamitatẽ & integritatẽ harum partiũ. Integritas partiũ deprehenditur essentia partis quæ & ipsa cognoscitur ex temperamento habitu charactere & mole. Secundò ex actionibus animalibus, naturalibus & vitalibus. tertiò

ex

ex excrementis: quorum ratio est habenda qualitatis, quantitatis, & modi excernendi. Quicquid autẽ excernitur, aut est substantia rei (sub qua & adnata continentur, vt sunt adeps seuum (aut quid eorum quæ continentur in parte ipsa. Hæc autem contenta aut sunt è natura, vt sanguis, & vt vrina in renibus: aut contra naturam, vt calculus in eisdem. Primùm agit de contentis in renibus, sero, & sanguine: ac primò de horum excretione, pòst de substãtia colliquatione seu excretione colliquamenti renum. Quidam quinquagenarius effundebat sanguinis magnam vim per vrinam liquidi interdum etiã grumos: diu de sinistro latere questus erat. Huic secuimus venam, & dedimus stringentia: frustra: tandem hecticus obiit. Hic vsum stringentium non admittebat lubenter. Alius cùm diu multumq́ sanguinis minxisset, tãdem pus cum exiguis calculis excreuit. Quare in mictu sanguinis mihi semper ferè suspicio est de calculo renum.

Partiũ essentia vnde cognoscatur.

Excrementa quæ.

Historia.

1. Ita vt excernendi finis non fiat, quoties vrina redditur. Hîc notandum, Quod dum pus à partibus diaphragmate superioribus manat, æqualiter id permiscetur vrinæ: dum verò à renibus & vesica proficiscitur, nõ æqualiter permiscetur vrinæ. Præter hoc autem quòd vomica pulmonis interdum in renum vomicam degeneret. Interdum pus à pulmonibus in epiploon deponitur. Nec hæc miranda, cùm vsu compertum sit puerum aciculam quam deuorauerat, eandem per scrotum reddidisse: & mulierem quandam pus in pulmonibus collectum, per costas excreuisse. Dicit hic Hipocrates ἄρέῃ, hoc est, vt mingendi eius finem non faciat: vt nulla suspicio inde sit

partium superiorum, nec meatus vrinarij vel
parastatarum eius malè affectarum excusatio
adferatur. nam hi non mingunt pus: sed ma-
nat illis inuitis pus. hic fœda colluuie labo-
rat, igitur meit, non sequitur.

Mictus sanguinis varias ob causas. 2. Maximè si purulentę vrinæ cruentas ex-
cipiant. Nam fieri poterit vt quis sanguinem
mingat à suppressis haimorrhoïdibus: vel
quòd crus aut brachium abscissum sit: vel
quòd patulis emulgentibus venis, natura ex-
cludat sanguinem qui qualitate vel copiâ in
vitio est: vel à fracta vi iecoris, aut quòd re-
nes, exuti genio, non fruuntur sanguine illi
pro suo nutricatu: vel à calculo feriente re-
num venulas. Quare non statim in suspicio-
nem abire debemus exulceratorum renum
dum sanguis mingitur, nisi vnà pus elidatur.

Puris mictus ob varias causas. Pus excerni potest ex meatu vrinæ, pene, ve-
sica, vreteribus, renibus, hepate, thorace, cor-
de, pulmone, & habitu corporis: vide ergo
quænam pars in querela fuerit, & quid vnà
excernatur. Pus in trãsitu interdum exulcera
vias per quas fertur. Ita, inquit doctissimus
Holerius, in corde abscessus & lapides inuen-
ti fuere, in corpore quod pus minxerat, dein
vnà sanguinem, integris renibus & vesicâ. Se-
pè calculosis exulcerantur vreteres.

LXXVI.

Vrina cum carunculis vel capillis. Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ 1 παχεῖ ἐόντι, σαρκί-
μικρὰ, ἢ ὥσπερ 3 τρίχες ξυνεξέρχονται, τουτέοισι
ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται.

LXXVI. Quibuscumque cum vrina 1 cras-
sa carunculæ paruæ 2 aut veluti 3 capilli qui-
dam exeunt, iis è renibus excernuntur.

Iam agit de vrina vt est colliquamentum, hoc
est,

est, vt est excrementum substantiæ renum, hoc est, eius rei quæ substantiã eorum constituit. Renes enim vidẽtur ex multis carunculis coaluisse.

1. Integris venarum rebus, vt nulla concoctionis ratio desideretur: quod beneficium concoctionis à venis est. Vult enim nullam desiderari rationem concoctionis: ac proinde significat, à vitio venarum non manare illas carunculas. Crassæ & oleosæ vrinæ significant colliquamentum adipis renum. Nam quæ excernantur, aut sunt substantiæ rei, aut adnatæ substantiæ, aut contenta in re. Si crassæ fuerint vrinæ cum membranosis partibus, erunt substantiæ vesicæ excrementa, cum vrina verò tenui si excernuntur carunculæ, erunt ab hepate, & venis partibúsque diaphragmate superioribus, vt in febribus magnis: vt albæ, bullis obsitæ, infirmitatem caloris innati significant. Vrina crassa, hoc est, mediocris consistentiæ. Cùm à renibus prodeunt carunculæ, præcessit dolor renum, & vrina purulenta, nec adest febris. Nam cùm vehemens febris vrit, interdum sanguis in renibus & venis hepatis assatur, vnde quid simile carunculis mingitur, sed tunc non est vrina mediocris.

2. Frustulatim dispersæ.

3. Interdum tamen hi prodeunt à crasso venarum sanguine: vt in his qui intemperanter viuunt, cùm præditi sint calido hepate, sanguine, & renibus. nam cruda lentáque pituita se in fila conglobare solet. Dum enim ventriculi vis stupet, talem proferre materiam viscidam solet: quæ attracta ad hepar, vbi ad renes calidos venit, vritur in fila, vel sabuleta: si verò putrescat in renibus, vermes ibi ge-

nerantur: quod voracibus canibus ſæpe eue-nit: vt & à gonorrhœa: vel ab vtero. Cùm à renibus, dolor iſtîc fuit. à paraſtatis vaſis, id eſt, à ſemine manant hæc ſæpe filamenta: nam à veſica naſci nequeunt: veſica enim in fibras reſolui nequit. τριχίασιν hâc paſſionem vocant, quaſi dicas, pilimictionem. Hippocrates hîc doctè loquitur: dicit ἀπὸ τῶν νεφρῶν, à renibus vel ex renibus: quaſi dicat, non abſoluta renum ſubſtantia, ſed à contentis in renibus, nam ibi concreuere. Doctè admodum enarrat hunc Aphoriſmus Galenus. Cùm itaque capillata materia excernitur, quia homo in calculoſæ coagmentationis periculo eſt, refrigerentur renes illitu roſati vnguenti lotio aceto, & pauca adhibeatur caphura. Tenuans diæta accedat, ventriculus roboretur, & flamma hepate veniſque concepta, ſero lactis cum iulapio violato vel roſato extinguatur. Si coagmentatio facta ſit, chalybis ſuccus in vinum ſolutus propinetur manè ad ſemunciam, cum duabus vnciis aquæ alkekengi. Vel ſumat interdum hieram: & quotidie puluerem citronum, & milij ſolis, cum melle. Illuſtris matrona diu calculoſum ſynagma maximis doloribus geſtauerat: iam dictum remedium propinauimus: illud in cretam quaſi pulueriſatam ſolutum fuit, ac vnà cum vrina illud eminxit.

τριχίασις. *Cautio in metu calculi.* *Hiſtoria.*

LXXII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ 1 παχεῖ ἐόντι 2 πιτυρώδεα συνεξέρχεται, τουτέοισιν ἡ κύστις 3 ψωριᾷ.

Furfuracea in vrinis.

LXXII. Quibuſcumque vnà cum vrina 1 craſſa 2 furfuracea quædam efferuntur, iis veſica laborat 3 ex ſcabie.

Iam

Iam agit de hypostasi contra naturam, ratione colliquamẽti earum rerum quæ sunt substantia rei: id est, quæ rem cõstituunt, aut quæ adnascuntur. Quatuor autem hypostases contra naturam recitantur ab Hippocrate, inter quas πιτυρώδης significat venarum aut vesicæ scabiem: quācumq; indicauerit, malum. Nam venarum scabies ratione communis officij intercepti, & ratione difficultatis curandi signum est malum, & etiam causa est mali. Vesicæ autem scabies, vt & reliqua vesicæ mala, lethalis est ratione communis officij intercepti, & etiam consortij cum aliis partibus. *Lib. 2, Prog.*

1. Hoc est, moderatæ consistentiæ, beneficio concoctionis quam in venis accepit. Si enim cum tenui vrina prodirent, significationem adferrent, per causos, internas venarum tunicas abradi ab acerrimo succo, qui validissima à febre torretur. Quare hîc dicit, cùm vrina crassa: vt nulla excusatio sit malè affectarum venarum. Vrina cruda est cum furfuribus, igitur venæ laborant: cocta est cum furfuribus, igitur vesica atterritur.

2. Id est, furfures tritici benè triti referentia.

3. Quòd nulla concoctionis ratio in vrinis desideretur; proptereáque furfures ij venis ascribi non possunt: nec etiam renibus, nam horum resolutio per carunculas indicatur. Interna superficies vesicæ abraditur ab acri pituita, quare dolor & prutitus eam exercent. Quæ cum vrinis feruntur, vel ex naturæ lege sunt, vel sunt contra naturam: vt colliquationes totius corporis: & à venis, furfures cum tenui vrina: vel furfures, cum vrina crassa, hoc

est

est mediocri ac cocta, exclusi, ex vesica pro-
deunt. Alia in partibus continentur, vt crim-
nodes, grano attrito similis quod subterfug-
molam, & furfurea ex labore venarum,
cum tenui feratur vrina pus, multum vrin-
mixtum, à partibus diaphragmate superiori-
bus: à vesica, inæqualiter vrinæ mixtum:
renibus, æqualiter. Vesica superficie tenus ex-
ulcerata, sanari potest: inflammatio vero
eius est insanabilis, interceptione communi-
officij. Molli medecina tractari vesica exulce-
rata debet, vt emulsione seminum quatuo-
frigidorum maiorum, seminisque papaueri-
& psyllij: cum trochiscis de alkekengi, ex de-
cocto florum maluæ & althææ in sero lactis
vel ex aqua equiseti.

LXXVIII.

Sanguinis mictus.

Ὁκόσοι ἀπὸ 1 ταὐτομάτου αἷμα οὐρέουσι, τού-
τοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβίου ῥῆξιν σημαίνει.

LXXVIII. Quicumque repentè 1 ac con-
fertim sanguinem mingunt, his ruptæ à reni-
bus venæ significatio fit.

*Explicat nunc rationem excrementi quo-
κατὰ φύσιν in renibus continetur, παρὰ φύσιν au-
tem quod excernitur.*

Varia causa mictus sanguinis.

1. Hìc ἀπὸ ταὐτομάτου non significat vltrò
nam id etiam potest fieri ab externa causa, v-
ab ictu, lapso, casu: nam ab his rumpi potest
vena in renibus. Vel etiam vltrò reddi possit
vt intelligas sanguinem illum præter expecta-
tionem emingi, quòd nulla præcesserit caus-
manifesta quæ venam dilacerare potuerit au-
eam aperire, vt rerum leptomerarum vsus
Primo Prog n. 37. nullus autem à foris impulsus. Vrinæ cruenta
sunt sanguineæ vel prærubræ, significantque

rene-

renes non fungi suo officio. Vt ventris præru-
pta proluuies, hepatis vitium indicat. Verùm non ita solet per dysenteriam effundi sanguis: hic verò multus repentè, meracus etiam, & qui in terram effusus concrescit, cùm à vase rupto exiliit. Sed vnde funditur meiendo sanguis? à renibus, vel à musculo vesicæ, vel vretere. Qua ratione id discernam? Sanè ab vretere vel à vesica parca funditur manu: & à vesica cùm venit, id fit vlceris vi, vnde dolor, pus, & laminæ. Plenâ verò manu à renibus & à vesicæ musculo. Vt noscam num à musculo, vel à rene? A rene qui mingitur sanguis vrinæ exactè miscetur: videtúrque tota vrinæ consistentia nihil aliud esse quàm tenuis ac dilutus sanguis, mox tamen sidit liquidus miniméque concretus, & rubicundus. A musculo verò vesicæ qui emingitur, non exactè permiscetur vrinæ, & in fundo depositus grumescit. quin hic grumus qui interdum circa vrinam excidit, & dolor quidam circa vesicæ musculum consistit dum meit. Varias itaque vides causas cur quidam meiendo repente sanguinem fundant. hinc est quod veteres variè de hoc existimarint. Milesius, inquit Cælius, debilitate fieri dixit seminalium viarum, vel sequi in vsu venereo pro semine sanguinis emissionem. Sed, inquit, hoc commune est etiam iis qui in osculo vesicæ, quam vreterem vocant, vlcus habuerint. Est harum manifesta discretio. In iis enim qui vlcus habuerint, cùm mictum fecerint, sanguis fluit, attestante mordicatione & dolore; & aliquando egestione corpusculorum quæ ἐφελκύδες Græcis vocantur. In iis verò qui debilitate semina-

5. Tard. pass. 6.

lium

lium viarum afficiuntur, solo tempore ver-
ris exercendæ sanguis excluditur, nullis co-
pusculis, & mictum faciunt nulla mordaci-
tate vexante. Notandum quod Cœlius Aure-
lianus annotauit libro quinto Tardarum pas-
sionum capite quarto: Solent, inquit, sicut in
podice, vel fœminarum sinu, aut matricis
collo, etiam in vesica haimorrhoïdes genera-
ri, quæ fluorem sanguinis præstant, quibus-
dam interuallis variatum; quod oportet ap-
prehendere prudentem, cùm non coarcerua-
primò fuerit effusio, sed augmentis quibus-
dam promota, interiectis defectionibus, a-
sæpè retento sanguine doloris pube tenus ad-
monitione* cessante cum tensione inguinum
& grauedine clunium, vel renum consensu
& cùm sanguis eruperit, supradictorum rele-
uatione sequente. Siquidem aliquando infla-
tæ ac tumentes haimorrohïdes difficultatem
vel abstinentiam faciant mictus, dysuriam
Græcis vocatam vel ischuriam. Hactenus
Aurelianus. Archigenes verò dicebat, vt stati-
periodis menses & hæmorrhoïdes, ita & cer-
tis vicissitudinibus interdum plethora se ef-
fundit per renes & vesicam. hoc fit apertis à
natura venis. Galenus cruentas ab hepate
etiam proficisci putat, vel à renum imbecilli-
tate, aut rupta in iis vena, erosa vel aperta.
Rupta vena effundit liberali manu sanguinem
purum, ac id repentè. Diapedesis cruentat vri-
nam ita, quasi quis lauerit recenter macta-
tam carnem in aquâ. Exesum vas ab vlcere,
non purum profert cruorem, nec plena manu,
nec subitò. Holerius sanguinem etiam mingi
affirmat, si immoderato exercitio exarde-
scant

*attestāte.

cant renes vel successu ab equitatu. Hippocrates verò hîc loquitur de eo quod plerumque euenit, quòd scilicet mictus ille sanguinis prodeat à rupta vena in rene à plurimo crassóque sanguine tendente ac rumpente venam, vel à calculo contundente. Et propterea addit ἀπὸ ταυτομάτε, quasi dicat, si inopinanter fundatur meiendo sanguis, ita vt nullus alius qui apparet intùs morbus vel morbi causa, vel dolor aliarum partium in querela fuerit, sed inopinato funditur, vel ictus; saltus, lapsus acréve quid potulentum prægressum fuit.

LXXIX.

Οἷσιν ἐν τῷ 1 οὔρῳ ψαμμώδεα 2 ὑφίσταται, τούτοισιν ἡ 3 κύστις λιθιᾷ.

LXXIX. Si cui in 1 vrina sabulosa 2 resideant, huic vesica ex 3 calculo laborat. *Sabulosa vrina.*

Explicat rationem excrementi quod præter naturam in vesica & renibus continetur.

1. Tenuis, aquea, & alba: nam intercipitur à renibus, calculo impeditis, vrinæ materia crassior, vel quòd vesica frigore calculi labefactata nec vrinam mitigat, nec à renibus allectat admodum.

2. Dicit, ὑφίσταται, hoc est, resident: nam grauia sunt & maiora hæc sabulosa, quàm arenulæ illæ quæ ex ardore hepatis & venarum, sanguinem vrente, vnâ cùm vrinis effunduntur, nam hæ lateribus matulæ adhærent, nec digitorum attritu eam asperdinem & molem præse ferunt, qualem edunt sabulosa illa ex renibus vel vesicâ profecta. Interdum & calculi & sabulosa fatigant. Putris ali-

quando

quando pituitâ ita imitatur calculum in v[...]
câ cõcepta, vt quis eum adesse putet. vt eti[...]
pus.sed & tria hæc consociari possunt.

3. Addit Galenus, vel renes: nam hoc s[...] intelligi. Hoc autem fit, quod συνάγμα sa[...] losum fiat mora, cùm diu arenulæ illæ h[...] rent renibus: tunc enim sensim parcáque r[...] nu excernuntur. Non sequitur, non fundit[...] bulosa, igitur non laborat ex calculo. n[...] quibusdam calculi impacti renibus nunqu[...] arenulas fundunt. Secui olim Illustrem qu[...] dam Dominum veneno ab Hispanis sub[...] tum, cui innati erant maximi calculi renib[...] nec vnquam eorum iudicium editum fuer[...] nisi quòd interdum ab equitatione sang[...] nem meieret. Erant autem carni renis inn[...] Optimũ remedium, curationes cum paruis [...] custis in puluerem redactis, adiecto sem[...] milij solis: ac melle excepta. Vbi ren cal[...] lum habet, dolor acutus eum fatigat, ac p[...] uadit ad testes, & stupet crus, ac vomu[...] His verò quos calculus in vesica affligit, t[...] acerbi sunt dolores, vt nunquam his tac[...] dolor. Est autem calculus, glutinosi & cr[...] humoris coagmentatio lapidosa. Hæc dup[...] cem focum habet, vnum in rene, alterum[...] ipsa vesica. In rene quidem, cùm ante c[...] ptam duci vrinam, quod Hippocrati est ἀ[...] ὀρήσιος, illîc coagmentatum sabulum, in v[...] sicam illabitur, nec inde illicò exclusum c[...] ticatim crescit ac in calculum assurgit. In v[...] sica verò focus est, perfecto vrinæ ductu, qu[...] est μετ' ὄρησιν Hippocrati, cùm ibi fit hæc c[...] agmentatio lapidosa, hoc est, τὸ σύναγμ[...] quòd facilè fit à lento succo in vesica imb[...]

Calculus quid & foci, & signa.

c[...]

illi puerorũ, nam hi calent, vt etiam in senectâ, quòd cunctando inibi durescat materia. utat Hippocrates, non enasci calculũ in vesica μετ' ὄρησιν à quadragesimo secundo, ad exagesimum tertium ætatis annum: ob victus sobrietatem, sed si concreuerit ea ætate, d fieri πρὸ ὀρήσεως, quia in matura ætate ignendi in vesica calculi nulla est causa efficiens, nec materialis. Est enim vis expultrix esicæ tunc valida, & glutinosi humoris vaitas. In pueris congestionis lapidosæ μετ' ὄρησιν causa est, lentus à voracitate sucus, ui diu morã trahit in vesica imbecilli. Quare sæpè nocte emingant pueri. Reliqua ætas d sexagesimum tertium ætatis annum, lapiosæ coagmentationis focum habet in reniius. In pueris itaque calculi coagmentantur μετ' ὄρησιν, hoc est in vesica. & corticatim auescunt. Et grãdæui quoque focum habent in esica coagmentationis lapidosæ: corticatim tiã in vesica crescit: tandem cùm regi nõ poest ampliùs imperio vesicæ, cruciatus atrocissimos facit, cùm meiere cogitur homo: quod æpè fit nisu temerario pressæ vesicæ: irrito amen conatu nititur molestum excludere alculum; & tunc pro calculo substillum vrinæ edit. Si itaque crebra meiendi adsit cupiitas, cum summa difficultate in mictione xtrema, tum vrina lactea, crebróque diuers is coloribus variegata: siq; accesserint causæ congestionis, ac partium vicinarum grauiias, sique medio cursu intercipiatur vrinâ, nuccúsque innatet, & gutta sanguinis interum in mictionis fine prodeat, calculus vesicæ n vitio est.

LXXX.

LXXX.

Vesica affectuum diagnosis. Ἢν αἷμα οὐρέῃ καὶ 1 θρόμβους, καὶ 2 στραγγουρ[ίην]
ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς 3 τὸ † ὑπογάστριον, [καὶ]
ἐς τὸ περίναιον, τὰ περὶ τὴν 4 κύστιν πονεῖ.

† ὑποκύστιον.

LXXX. Si quis sanguinem vnáque 1 gru[mos] sæpè mingat, ac 2 stranguriam habe[at,] vnáque dolor incidat in 3 aqualiculum, & [in] interfœmineum, huic vesicæ vicinæ 4 part[es] laborant.

Sanguinis grumi mictus. 1 Quòd sanguis in amplam capacitate[m] delapsus grumescat, Nam cùm sanguis excid[it] suis acetabulis, aut necessariò grumescit, a[ut] putrescis: si in paruã capacitatem excludatu[r,] tunc vel putrescit, vel suppuratur. Qui san[] guis fluit liquidus à renibus, exesis à ven[is] renum, vel ob imbecillitatem eorundem, v[el] si per diapedesin exudet, vel ab apertis ven[is] renum, vel à dilatatione venarum emulgen[] tium, siue à iecoris imbecillitate, vel ab vre[te] tris vlceratis, vel à vesicæ corpore, si coacer[] uetur in vesica, grumescit: & grumus ibi pu[] trescit ac acris fit, vnde strãguria, vel phleg[] mone, vel vlcus vesicæ, vnde dolor vicinarum [partium].

2. Hoc est, vrinæ stillicidium cum difficul[] tate mingendi: stranguria cõprehendit ischu[] riam & dysuriam. Fit à vesicæ imbecillitate, vel à phlegmone osculi vesicæ, vel à grume[] pure, pituita putri lẽta, vel ab acerrima bile: fi[t] etiã ab oppressione vesicæ à calculo. Est tali[s] in vesica affectus, qualis in aluo est tenesmus.

3. In pectinem & perinæum, vbi vreter ve[] sicæ iungitur. Hìc agit de doloris proprietate: nam dolor à dolore distinguitur ex proprie[] tate: deinde ex intermissione, aut assidua e[] ius infestatione: ex vehementia aut leuitate,

teste Gleno 6. Aphoris. 5. Hypogastrium vel hypocystrium (nam antiqui inferiorem ventrem κύστιν vocârunt) est regio situs vesicæ in abdomine.

4. Ducta tecmarsi ex immutatione qualitatis. Ceruicem vesicæ affectam denotat vel officii ipsam vesicam, vel vreteres, podicem, & perinæum, & longanonem, ex mictione sanguinea, thrombodi, & stranguria, ac partium iam dictarum dolore in diagnosin venimus vesicam grauiter affligi. Vidi senes qui ex vesica laborantes excernebant tam lentam pituitam, vt quis meritò dixisset ipsam vesicam mingi: acerbi aderant dolores: hi moriebantur. Grumos præclarè soluit rubia tinctorum, cum semine nasturtij, & spermate ceti, cum mumia, vt fiat puluis. *Historia.* *Remediū.*

LXXXII.

Ἢν αἷμα καὶ 1 πῦον οὐρέῃ, καὶ 2 λεπίδας, καὶ 3 ὀσμὴ βαρεῖη ᾖ, τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει.

LXXXI. Si quis sanguinem aut 1 pus mingat, cum 2 squamulis, & cum 3 graui odore, vesicæ exulceratæ significatio fit. *Vesicæ vlceratæ signum.*

Aliter etiam vesicæ exulceratio distinguitur renum exulceratione, & ab eo pure quod manat à suppurato pulmonum. Si enim pus vrinæ permisceatur, vesicæ significatur exulceratio. Si inæqualiter vrinæ permisceatur, renum: æqualiter, pulmonum suppuratum denunciat. Verùm Hippocrates hæc per graueolentiam distinguit. Nam in pulmone si fiat suppuratum, id, ratione generationis, nō fœtet: nam à pleno calore elaboratum fuit. Et propterea, quia per longos anfractus manat antequam excernatur, etiamsi malè oleret, amitteret tetrum illum odorem. *Pus cūr interdum non fœteat.*

rulẽta vrina ex renibus excreta non ita fœte
quia in itinere graueolentiam amittit pus.
vesica verò exulcerata quod excernitur p
graueolet: quia cùm parum ibi sit caloris,
putredinem facilè concipit, & tetrum odor
longa via non amittit. Huc accidit quòd p
partium membranosarum, soleat esse grau
lens. Renum autem exulceratio significetur, p
mũ, si pus inæqualiter vrina fuerit permixtu

Ren. vlcerati nota.

Vesicæ vlceratæ nota.

1. Si finem mingendi pus non faciat, & n
per interualla id excernat, & si antè dolor
punctorium senserit, nunc verò doloris po
dus sentiat, & sequatur rigor, hoc confe
puris documentum erit.

Pus in vrina vt noscatur.

2. Squamulæ albæ, colore & idea v
cam referentes: nam sunt resolutæ vesicæ p
ticulæ. Excernuntur cum vrina non tenui.

3. Fœtet pus cunctando: & membra
facilè putrescit, & nulla aliena prædita
mistione, & sanguinis expers est. Semen pe
dulum est in vrina: pituita quassata non ita
pus diffluit. pituita non ita fœtet, & perio
quibusdam manat. Lac asininum hîc sum
prodest: & emulsio seminis psyllij & papau
ris, & quattuor seminum frigidorum.

Remediũ.

LXXXII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῇ 1 οὐρήθρῃ φῦμα 2 φύεται, τ
τέοισι 3 διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύσις.

LXXXII. Quibuscũq; in fistula 1 vrina
phyma 2 existit, phymate 3 expurato liberãtu

Vrinæ suppressio.

Vrinæ suppressæ causæ variæ.

Vrinæ supprimuntur variis de causis: inte
dum ab exhausto sero per sudores: interdum
materia per deiectionem deriuata, vt sequen
Aphorismo traditur. vel id fit criticῶs, vt qu
bus futura est crisis, ijs vrina supprimuntur: i
terdu

rdum symptomaticũs, idq; vel vacua vesica, b consumptionem extremã seri à calore prater aturã: vel propter obstructionẽ renum & meaum vrinariorũ: vel quia vesica à calculo obruitur: plena verò vesica, à refrigeratione vesica: vel collũ vesica attollitur in molẽ ab inflãatione, scirrho & cateris, vel ob tumorẽ longaonis aut vteri: vel à siccitate cõniuente meatu, t in causo. vel caro fungosa in meatu, vel quòd i sit verruca aut callus: vel grumus, pus, pitui. Si glandula parastata exulcerẽtur, deficit huor oleo similis qui in fistulam funditur, ne acrionia lædatur, vnde cõniuet tũc vrina meatus.

1. In eo vrinæ ductu qui est in pene. Quod hyma vel tuberculum, habet pepasmi capaem materiam: vnde vrina intercipitur. Innaitur meatui vrinario, vel collo vesicæ.

2. Quod ischuriam parit, plenâ vesica.

3. Id est, à suppurato & puris eruptione: inc enim liberè profluit vrina. Ineunte moro fotu aquæ tepidæ, & litu oleorum discute hyma quod suppurari potest. Sed caruncula, uia pepasmi expers est, si impedimentum fe- rit, consumi debet: abstergeri vlcus & claui. Vide Pareium & Amatum Lus. 4. cent. 19. le moriatur æger, inquit Holerius, cogimur runculam illam absumere & rumpere, faâ excorticatione ibi. Remedio carunculis t oleum cucumeris asinini, remixtum cum guento rosato, cui pauca grana sublimati el præcipitati adduntur: candela cerea immittetur ducta manu: vel hæc adduntur vnuento de tutiâ. Quidam triginta fere annis a laborauerat, vrinâ semper tenui filo fluen-, his recreatus fuit. In omni suppressione *Remediũ.* *Historia.*

vrinæ

vrinæ, sudoris, vel diarrhœæ, fit palindro
ad venas, symptomaticáque translatione
rebrum afficitur: si tres quatuórve dies fi
primantur. In phymate non vtendum m
dentibus, vt in hypersarcosi: in qua cand
etiam cerea obsita pompholygé, antimon
caphura, cum quibusdam succis immittitur.

LXXXIII.

Οὔρησις 1 νύκτωρ πολλὴ γινομένη, σμικρ
2 τὴν ὑποχώρησιν σημαίνει.

LXXXIII. Vrinæ mictio 1 de noct
plurima facta, paruam 2 significat dei
ctionem.

Deriuationes bonæ.

Quasi dicat, Deriuationi maxima vis est fluxibus, vt scilicet auertatur ad proxima, i cumbens partis affecta materia morbifica. Galenus liberauit Boëthi vxorem, mota vrin ab vterino profluuio. Sic theriacam damus diarrhœa vrinam mouemus in nimio sudore vulneribus per vulnerarias potiones abripim materiam illam alio, quæ phlegmonem accers ret. in vteri haimorrhagia hypochondriis v mammis cucurbitas damus. in narium haimo rhagia venam brachij pertundimus.

Sensus Aphorismi.

1. Quo tempore concoctioni & distribu tioni operam dat natura.

2. Si nulla immoderatæ potionis excusa tio adferri possit. Deriuatione materiæ, & de negato fæcibus vehiculo: vel exugente hepa te calidiore humiditatem ab intestinis.

HIPPO

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM LIBER V.

I. HEVRNII

Paraphrastica versione, & breuibus ad obscuriora loca Notis siue Commentariolis illustratus.

I.

1 Σπασμὸς ἐξ 2 ἐλλεβόρου, 3 θανάσιμον. *Spasmus.*

I.

1 Spasmus ex 2 elleboro 3 funestum.

Hac parte hypercatharseos & plenitudinis symptomata thoracis atque pulmonum morbi, tum libris frigidi & callidi, γυναίκεια, hoc est, mulierũ affectiones continentur. Quarto libro egerat de omni euacuatione quacumque ratione eueniat: immedicas sequitur interdum spasmus, de hoc ... m agit. *Argumentum libri huius.*

1. Est duplex spasmus, alius est per se, alius ex euentu. Per se, cùm instrumento motus, causam continet in se. hoc est, inanitionem, vel repletionem: ex euentu, cùm excretrix vis ... ndicare nititur se à re molesta quæ ferit cerebrum vel neruos. Spasmus itaque, qui non ... acredine ellebori, sed qui ex hypercatharsi. ... n humido neruorum dissipato obortus ... erit: est funestus. *Spasmus duplex.*

.. Multis rationibus à pharmacoposiâ fit spasmus: vel enim quòd acerrimos succos ad... at ventriculo, vel acri pharmaci vi quòd *Spasmus quis funestus.*

rodatur ventriculus;vel ab hypercatharsi, vel à trahendi vexatione: nam nerui afficiuntur ob illam sympathiam quam habent cum stomacho. Hypercatharsis fit, non omnino exhaustis vasis, sed quod æquabilis humorum proportio deficiat in his:inde spasmus est calamitosus, interceptione communis officij, doloris acerbitate,& curandi ἀδυναμίᾳ quod ab exhausto fiat:quæ causa est insanabilis, vt prudenter hîc in Scholiis Duretianis annotatum est. Vt etiam hoc, quod non scribat hîc Hippocrates ὑπὸ ἐλλεβόρου, sed ἐξ ἐλλεβόρου, ὑπὸ enim significat causam efficientem: at ἐξ vacuitatem significat rei quæ in quęstionem venit, quòd hîc absentia est ellebori, vt exclusum iam elleborum spasmus sequatur. Vide itaque quale pharmacum sit elleborum, & quibus id sit exhibendum quibus in morbis, quo tempore quóque modo antè parandum sit corpus ad elleborum, & quænam materia sit educenda.

Spasmus quis funestus.

3. Vt signum exhausti humidi primigenij. Quatuor autem in vniuersum sunt causæ ob quas conuulsio ab elleboro possit dicit lethalis:prima est ab hypercatharsi: secunda ob affectionem nerui sextæ coniugationis: tertia, ob prauitatem succorum quos attrahit elleborus in ventriculum: quarta ab interceptione officij partium quæ ab elleboro cõuelluntur: & hanc causam vult hîc assignare. Ob morsum autem ventriculi excitatus spasmus sanatur pharmaco vomitorio, aut alio quod sua lenitate acrimoniam mitigat humoris. Nam spasmus ab acredine ellebori est sanabilis:ita à materia àcri attracta ab elleboro ad

ven-

ventriculum. Sed à nimia effusione est lethalis: cùm inquit Galenus, consummata est siccitas, primùm suræ musculi contrahuntur. Historiam non lethalis spasmi refert hîc Galenus de adolescéte qui elleborum biberat: & 12. Methodi vltima pagina, fol. 311. Vltraiecti quidam in officina medica, me præsente, purgandi causa, ellebori albi radices siccas masticabat, & vorabat: dicebat se id sæpiùs fecisse innoxiè: Tandem nimia profusione aluina enecatus fuit. In nimio alui profluuio hoc maximè iuuare solet; Accipe theriacæ semidrachmam, aquæ theriacalis semunciam, aquę cinnamomi vnciam: aquæ cardui benedicti vncias duas: misce. Homo hydrelæo tepido immittatur. *Historia.* *Remediũ.*

I I.

Ἐπὶ * 1 τρώματι σπασμὸς 2 ἐπιγενόμενος, 3 θανάσιμον. ** ζώματι* *Spasmus & plaga.*

I I. Conuulsio quæ in 1 plagam 2 incidit, 3 calamitosa.

1. Intelige omnem grauem offensam quæ venit à foris: vt à luxatione, ictu, casu, vstione: nam dolor cùm prolectet materiam in partem, vt si sensibilis admodum ea fuerit, vt neruosa, vel viscus princeps, vbi materiæ copia, si exitu prohibeatur illa materia inflammat partem ac replet. Quin ex præcipiti haimorrhagia nasci in vulnere spasmus potest, ab exhaustu neruorum, vel quod ad internas partes repit humor; vel quia acerrimum pus mordet neruos; vel quòd acri remedio nudus neruus incurratur: aut si nudus neruus stricto frigore percellatur.

2. Hæc vox plerumque in malam partem accipitur, vt ibi, Rigor in causum si incidat, bonum.

3. Ratione exhausti vel interceptione communis officij, vel translatâ materiâ à parte ignobili, in nobilem: Multis autem modis conuulsio in plagam cadés est perniciosa: vt si sauciatur caput aut finis musculi: nisi enim tunc appâret tumor, incidet conuulsio, translatâ materiâ à parte ignobili, scilicet carne, ad cerebrum: vel si sauciatum sit caput ipsum aut temporum musculi: tunc enim tumor cum vulnere aut vlcere salutaris, & conuulsionis expers. Si verò tumor repentè, ita vt nulla διαφορήσεως excusatio adferri possit, euanescat: pars opposita futuræ mortis signum dabit. Siquidem posteriores corporis partes occupauerit plaga, spasmum adferet: Sin anticas & genus venosum maniam dabit. Præterea τραῦμα in articulos cadit, estq; calamitosum. Hinc est quod Hippocrates vlcera, non, nisi vino, madefacere iubet: indicatione sumpta ab vlcere, quod postulat detergentia & siccantia: addit, nisi sunt in articulis. Indicatio enim quæ à parte sumitur, vincit eam quæ ab affectu: hæc verò, aqua & oleo madefacere oportet, conuulsionis metu. Præterea, vt anteà monuimus, in vulnera temporum incidit conuulsio: quare etiamsi tenuis foraminis vulnus in temporibus consisteret, vel tumor ibi conceptus esset, numquam adduci debemus vt incidamus tempora, conuulsionis metu. Nam conuulsio cadens in tempora, tollit officium partis, cuius officio carere non debemus, nam cibos capere non possumus

Plagæ in diuersis partibus.

lib. de vlceribus.

Temporum vulnera.

ſumus temporibus conuulſis. Calamitas autem conuulſionis in vulneribus percipitur ex immutatione in qualitate, nam humidum efficitur: in caractere, ex ſolido tumidum, in mole, ex mutatione in excrementis; ſanies enim loco boni puris effluit: & in actione, inuoluntariè enim partes mouentur. Tandem cadit in vulnus conuulſio ob exhauſtum: nam tunc & ratione exhauſti, & ratione conuulſionis calamitas imminet. Itaque quæ vulnera ſauciant magnas arterias & venas, ab exhauſtu accerſunt ſpaſmum, qui tamen non ſemper eſt calamitoſus: quæ verò neruoſis infliguntur plagæ, ſpaſmum faciunt; ob neruoſum violatum genus: nam ſæpe cùm nerui inflammantur aut neruoſa, oritur ſpaſmus tandem ob interceptam ſaniem in parte neruoſa quæ mordicat. Θανάσιμον periculoſum, *Quid ſignificet. θανάσιμον.* dicit Galenus hîc, vt ſæpè etiam aliàs, ſignificat. Optimum in neruis ac muſculorum extremitatibus remedium eſt oleum extuſum ex ſem. hyperici, cui immiſcentur ac immacerantur flores hyperici. *Remediũ.*

III.

Αἵματος πολλοῦ ῥυέντος, σπασμὸς ἢ λυγμὸς ἐπιγενόμενος, κακόν. *Spaſmus ab haimorrhagia.*

III. Nam quæ ex nimia ſanguinis profuſione incidit conuulſio vel ſingultus, malũ.

Ætiologia præcedẽtis Aphoriſmi. Exhauſti ratione, & interceptione officij partis quo carere nõ poſſumus & tranſlatione materiæ ad partẽ nobilem. Singultus quidem ratione intermiſſi officij: ventriculi conuulſio autẽ exhauſti ratione. Immoderati fluxus cauſæ ſunt externæ, ictus, caſus, lapſus: internæ, eroſio, ruptio, & apertio venæ.

Fluit autem per os,nares , anum,pudenda. Singultus conuulsio quædam est ventriculi,non propriè.non enim ventriculus est musculosus,fit nõnumquam à flatu , nonnumquam à repletione: aliquando à praua cibi qualitate :interdum a acri qualitate : nonnumquam exhausti ratione: vt hic , & 7.aph. 17. A reuulsione datur sem hyoscyami ℈ cùm haimatitidis ʒ ss.coralli ʒ seminis papaueris ʒ ss. cum conserua rosarũ.Euenit hæc conuulsio, quòd vasa sanguinea symmetria succorum fraudata neruos sugant. Remedi haimorrhagia ex naribus maximè sunt reuulsio quæ fit vena sectione & cucurbitis, vt ex naribus ruat. aperi tenui ictu externas brachiorũ ac repetitis vicibus elice. Vidi iuuenẽ qui totam domũ ferè è naribus sanguine commaculauerat vndante,dixisses nihil reliquũ vitæ aut sanguinis superesse:pallebat etiam natura: secta ei fuit in brachio vena,tres vnciæ elisæ primò : dein bis vel ter vnciæ:euasit. Nam quæ remedia frigida ilicò capiti admouentur,spasmum adferunt, refrigerato ac repleto à sanguine capite.vel ruit in pulmonem. Quod de haimorrhagia hic dicit, idem dici potest de omnibus caussis exhaustus.

Singultus caussa. — *Remediũ.* — *Historia.*

IIII.

Ἐπὶ 1 ὑπερκαθάρσει σπασμὸς ἢ 2 λυγμὸς ἐπιγενόμενος, 3 κακόν.

IIII. Conuulsio quæ immodicam sequitur 1 purgationẽ,aut 2 singultus,3 malum.

Iam vniuersum pronunciat de omni pharmaco quod primùm de ellebore dixerat.

1. Qua non solum vitiosus humor , sed etiam succus alibilis excluditur.

2. Nam dicit hîc Galenus,singultus Hippocrati est conuulsio stomachi.

3. Tmu

3. Tum ab exhauſtu irreparabili, tum priuatione actionis partium, quarum officio vita carere nequit. A cauſa eſt hæc conuulſio inſanabili: Et adeſt ſymptomatum vehementia, & virium infirmitas. Quæ hîc dicuntur ita intelligi debent, vt nulla ratio deſideretur pueriliſ ætatis, conſuetudinis, &c. Sed quamobrem ſpaſmo nerui affliguntur in hypercatharſi? Cauſa eſt quòd pharmacum in initio ſuæ actionis peculiarem ſibi humorem ex vaſis prolectat, vltróque eam copiam qua maſſæ ſanguineæ mancipatus erat: (non enim totum educit: nam ſi hoc fieret, mors conuulſionem anteuerteret) deinde ſequaciorem ſuccum abducit: tandem purum ſanguinem elidit, qui tamen particeps adhuc eſt reliquiarū ſuccorum nutriciorum aliorum. hunc enim natura tutata fuit iſtar opum extremarum. Hinc tandem venit mors, non tamen ante ſpaſmum, (qui euenit, quòd venæ & arteriæ fugant madorem ſanguineum ac ſpiritus ex neruis) & ſyncopen.

V.

Ην μεθύων ἐξαίφνης 1 ἄφωνός τις γένηται, 2 σπασθεὶς 3 ἀποθνήσκει· ἢν μὴ 4 πυρετὸς ἐπιλάβῃ, ἢ ἐς τὴν ὥρην ἐλθὼν καθ' ἣν αἱ 5 κραιπάλαι λύονται, φθέγξηται. *Aphonia & conuulſio in ebrietatem cadens.*

V. Si quis ebrius repentè 1 obmuteſcat, 2 conuulſus 3 moritur: niſi 4 febris incidens eum corripiat, aut quo tempore 5 crapulæ ſolui ſolent vocem edat.

Agit nunc de Conuulſione per ſe ex repletione, qua fit neruis imbutis multo humore, labefactatóque cerebro à compreſſione vel ab obſtructione.

Cùm enim opprimitur cerebrum consecutio depravationis omnium actionum ipsius adfertur naturalium (vt est somnus) sensificarum, motus & actionum principum. Est autem ebrietas varia, pro eius natura qui bibit, & pro vini conditione in facultate, calore, consistentia & sapore. Si quis enim cute perspirabili vtatur tenui vino, quod asperando est neruis molestum, is nõ facilè ebrius fiet, aut si fiat, euanescet ebrietas. Si verò quis nõ perspirabili cute, vt mulier, se liberaliùs vino inuitat, vt non facilè ebria fiat, diutissimè tamen durat illa ebrietas: cerebrum enim in his frigidũ & humidum vnà cum ventriculo; hinc inopia caloris natiui, vnde non facilè dissipantur vapores è vino elati.

Ebrietas varia.

1. Vocis expers, & vnà motus: per conuulsionem enim denegatur motus spiritibus animalibus in partes inferiores. Interdum aphonia significat labefactationem facultatis animalis & vitalis, sublato simul respirationis vsu à nimio febrili calore, vnde ait, Aphoniam quæ in febrem ardentem cadit, esse funestam: labefactatis facultate vitali, nimirũ, & animali. vitalis ab exhaustu laborat per illas febres. Febricitat quis? fit aphonos, hoc est, sine voce, numquam sanabitur. Si verò vocem edat, quamuis non loquatur, sanabile malum. Hæc aphonia, de qua hîc agit, fit à crassis vaporibus qui carotidas arterias ac plexum choroïdem intercipiunt, vnde sensus & motus non planè tollitur vt in Apoplexia, sed stuporem quendam præbet. apoplexiæ tamen æmulus affectus est, sed qui non in paralysim, sed in spasmum desinit totius corporis.

2. Labefactata vi cerebri ab oppressione, & neruis

neruis multo vapore & humore imbutus, vnde actio vitæ neceſſaria intercipitur. Conuulſio interdum febri finem imponit, ſi ſoluatur eâdem quâ inuaſit horâ. Dicet quis? Quomodo cùm Aphono cerebrum reſolutum ſit, conuulſus moritur? Reſpondemus, id fieri choroïde plexu repleto, cerebróque aucto plethoricis cauſis: nec Aphonia hîc ſumitur pro vera apoplexia, in qua reſoluitur cerebrum: ſed cùm id ſuperatur à materia morbifica, pro concuſſiuo motu, reddit conuulſiuum.

3. Quia denegatur exitus ſpiritibus animalibus in partes, & calor natiuus non poteſt ſe explicare, ſed tranſlata materia in muſculos, conuulſio accidit, quæ vt ſpecie non videatur funeſta, tamen interceptione actionum ad vitam neceſſariarum, eſt lethalis. Senſus eſt, ſi tanta ſit cerebri oppreſſio, vt æger vocis expers reddatur, & non pateat exitus animali ſpiritui ad motum, vnde ſignificatur ſumma caloris infirmitas, moritur.

4. Quæ proportione magnitudini cauſæ reſpondeat. Crapula enim, ebrietatis ſoboles frigida, ſoluitur modico vini vſu. Ita febris hic explicat calorem naturalem, & neruos infirmos partis confirmat.

5. Pro vini conditione, ægri peculiari naturâ, loco, & tempore ſoluitur ebrietas. Galenus dicit ſecundo vel tertio die eam ſolui, nam craſſo vtebantur vino Græci, aliis in locis ſex vel ſeptem horarum eſt ebrietas: ſed efficientis & ſuſcipientis ratio eſt habenda.

VI.

Ὁκόσοι ὑπὸ τετάνου ἁλίσκονται, ἐν τέσσαρσιν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται· ἢν δὲ ταύτας διαφ- Tetanus.

φύγωσιν, 4 ὑγιέες γίνονται.

VI. Quos tetani vis magna vis exercet; intra quartum diem 2 intereunt: quod si hos 3 effugerint, tetano leuantur, & 4 sani euadunt.

Eò spectat hic Aphorismus, vt intelligamus quidnam commodum sit conuulsioni, & quænam in ea sit opportunitas medendi. Conuulsio ab exhaustis, natura est incommoda vt signum, & vt causa, & vtroque modo. Vt signum exhaustus, in oculis, & in facie elucet corporis interna prædia depopulari, ac madore genuino exui, vnde conuulsio tenerrimarum partium faciei: vt causa duobus modis, aut enim doloris vim maximam adfert, vel interceptionem communis officij: vel vtroq; modo, vt in singultu & à dysenteria. Conuulsio etiam à repletione, mala, vt signum & vt causa: vt signum, indicat enim cerebrum oppressum materiæ copia: vt causa, ratione doloris, qui partem maximè infirmam reddit, & ratione interceptionis officij. Quòd verò natura ad infirmitatem adiungat oppressionem à materiæ copia & contumacia, calamitosum.

1. Distentis ceruicis potissimum musculis. Est autem maxima ceruici cognatio cum septo transuerso, quòd nerui è quarta ceruicis vertebra prodeuntes, finiantur in septo transuerso: hinc spasmo tenta ceruice, intercipitur respiratio. ἀλίσκονται magnitudinem denotat mali.

2. Doloris intolerabilis vi, & actionum ad vitam necessariarum interceptione, & maximè thoracis: & est morbus cautissimus. tales verò primo quaternario crisin accipiunt. Intereunt hi quartum intra diem, interceptione actionis. Nam cùm duplex sit actio per quam

est

est vita, nutritio, & respiratio, per tetanum intercipitur respiratio. Musculi enim thoracem mouentes vim suam amittunt in tetano, vnde homines fiunt pneumatici; fuligo enim non expellitur: nam adest respirandi difficultas, & pulmones incalescunt trahúntque è capite pituitam, quæ magis difficultatem spirandi auget.

3. Medelâ, vel analogâ à febre incidente. placato dolore, quô natura habeat locum se firmandi, quò superet causam morbificam.

4. Absumpta & exclusa materia quæ neruos tendebat. In quam rem incumbit natura contentione quadam, illius doloris, ac interceptę actionis impatiens. Totum corpus oleo immergatur tepenti, maximéque ceruix hapsis foueatur.

VII.

Τὰ 1 ἐπιληπτικὰ ὁκόσοισι πρὸ τῆς 2 ἥβης γίνεται, 3 μετάστασιν ἴσχει. ὁκόσοισι δὲ 4 πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτέων γίνεται, τούτοισι τὰ πολλὰ 5 ξυναποθνήσκει. *Epilepsia euentus.*

VII. Comitiales morbi, aut conuulsiones 1. epilepticæ quibus ante 2 pubertatem eueniunt, 3 curationem recipiunt: at quibus eæ eueniūt 4 vigesimoquinto ætatis anno, 5 maximam partem commoriuntur.

Scopus authoris est, vt, cùm docuerit quot modis fiant conuulsiones, videlicet à siccitate & repletione, deinde doceat vt illæ finiātur & curētur.

1. Epileptici paroxismi. In epilepsia quibusdam vicissitudinibus quatitur totū corpus spasmo, cum sensuum omnium afflictione. Fit autem epileptica conuusio aut per idiopathiam, aut per sympathiam. Per idiopa- *Epilepsiæ causa & species.*

thiam duobus modis: vno, cùm cerebrum prauâ qualitate imbutum est, vt lanæ imbuuntur tincturâ quæ elui non potest. altero cùm in se continet causam. ea autem duplex est, melancholicus humor, aut pituita. Fit in pueris ob materiæ copiã, & ob neruorum infirmitatem: senibus, ob melancholiæ vbertatem. Per sympathiam duplex est ea quæ fit epilepsia: aut enim à ventriculo fit, aut ab aura venenata. Est autem Epilepsia typica & periodica totius corporis conuulsio, cum mentis & sensuum læsione. Periodica quidem est ebriorum conuulsio; suam enim habet periodum, sed non est typica.

Epilepsia, quid.

Ætas, pubertas.

2. Antequam Venerem agnoscere, vocemque asperiorem édere incipiunt. Pubertatis tempus definit hîc Galenus à decimo quarto anno, ad vicesimum quintum.

3. In pubertate; confirmatis neruis exhaustâ materiâ per caloris natiui ἔκλαμψιν, hoc est explendescentia calidi natiui. Μετάστασις significat alterius morbi successionem, quę solet longè priore calamitosior esse: sed hîc in bonam partem accipitur: quòd nimirum robur succedat, post causæ morbificæ amotionem per eclampsin calidi natiui materiam absumentis, & neruos confirmantis.

4. Cùm ex aspera voce grauem edere incipiunt. Et quanto seriùs ab ea ætate inuaserit, tanto erit contumacior.

5. Hoc est, ad vltimum vitæ spatium protrahuntur: quòd peculiari & inemendabili cerebri vitrio euenire videantur: quòd cõtinuò materiam gignat. nec iam ampliùs per ætatis decursum, validam in melius mutationem

corpus

corpus inibit. Addit τὰ πολλὰ: nam nonnunquam fatiſcente ætate ſoluitur. plerumque tamen, propter vitium per idiopathiam cerebro conceptum, commoritur. Quaſi dicat Hippocrates, etiam ante decurſam hanc ætatem remediabimur puerorum madori: vt rebus calidis & ſiccis is à neruis abigatur, vtque illi robur acquirant. Quare radicem pæoniæ collo appendimus, ac in ſorbitiunculis eam coquimus. damus mel ſcillæ vi imbutum. hyſſopo ac roremarino cibos coqui iubemus. Cuidam iuueni à manu repebat quid per humeros in ceruicem & caput, mox cadebat. Poſt prouiſionem habitam totius corporis, phœnigmos adhibui manui: tunc malum incipiebat ab humeris; illis cauſtica admoui, ac vt theriacâ vteretur cottidie manè ad ſcriptuli copiam iuſſi. mox à labris ac linguâ inuadebat & à genis: genis phœnigmos admoui. perennique theriacæ vſu, S. DEI beneficio euaſit. ſed diu mutus perſeuerabat. at loquela rediit tandem. *Hiſtoria.*

VIII.

Ὀκόσοι 1 πλευριτικοὶ γενόμενοι, οὐκ 2 ἀνακαθαίρονται ἐν 3 τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσιν, τουτέοισιν ἐς 4 ἐμπύημα μεθίσταται. *Pleuritidis ſolutio.*

VIII. Quicunque pleuritici 1 expectorabilem 2 materiam non excludunt intra dies 3 quatuordecim, iis in 4 empyema degenerat.

1. Dicit γενόμενοι, vt ſignificet ſe loqui non de inchoata, ſed de abſoluta Pleuritide, hoc eſt, de inflammatione tunicæ coſtis intextæ, ex ſanguinis bilioſi allapſu per venam intercoſtalem, mammariam, vel per venam aſyγon; vel fit ea ex efferi humoris in latus tranſlatione *Pleuritidis cauſa & quibus viis fiat.*

latione, vel alterius morbi successione, aut doloris vi.

2 Quæ materia iam est pepasmi particeps, quæque dimanat ex phlegmone obsessa parte. ἀνακάθαρσις Hippocrati est expectoratio materiæ morbificæ.

3. Ob materiæ contumaciam, quæ neque phlebotomia, nec pharmaciâ, fotu, aut cucurbitis vinci potuit. Quatuordecim dies intelligi debent totius historiæ morbi: non autem eius temporis quo expectoratum procedere cœpit. Quod si quid alterius mali superuenerit, cadunt antequam ventum sit ad empyema. Quasi dicat, ineunte pleuritide multum extrahe sanguinis, vel purga, foue, ita metum empyematis declinabis. Notandum quòd Anaxion iudicatus fuit anacatharsi & sudore. Dicet quis, Anaxion iudicatus fuit trigesimo quarto die. Respondemus, illa pleuritis fuit secundaria, ab orgasmo. Primùm ille febricitabat. Non satis commodè Galenus excipere videtur Hippocratem, cùm affirmet illum octauo die venam secuisse: secuit quidem octauo die ab ineunte febre illi venã: sed non octauo die ab ineũte pleuritide. Nam pleuritis suo statu non manet vltra decimum quartum diem, sed vt hîc docet, mutatur in empyema, si careat anacatharsi. Sunt autem pleuritidis & peripneumeniæ dies critici 3.5.7.9.11.14.

Pleuritidis curatio hic indicatur.

3. Epid. Anaxion.

4. Hippocrates, inquit hic Galenus, quamlibet in pus mutationem vocat empyema: vel ita etiam vocat factam inter thoracem & pulmonem (ruptâ vomicâ) puris effusionem. Vtrumque enim, dicit, accidit, cùm pleuritici pe-

Empyema quid significet.

per expectoratum nō repurgantur. Quare homonyma vox est empyema: nam significat suppuratum & expuratum. Vidi iuuenem triginta annorum succi sanguinísque plenum qui cùm ruri esset, humi dormiuit, ac in pleuritidem incidit: tardè huic à Medicis parúmque sanguinis extractum fuit. Dolor perseuerabat. Decimoquarto in empyema versum fuit malum: dein in expuratum. Tādem cùm fœda multa expectorasset ac extabuisset, obiit. *Historia.*

I X.

1 Φθίσις γίνεται μάλιστα ἡλικίῃσι τῇσιν ἀπὸ 2 ὀκτωκαίδεκα ἐτέων, μέχρι πέντε καὶ τριήκοντα. *Tabi obnoxiæ ætates.*

IX. 1 Tabes in eas maximè ætates incidit, quæ à 2 decimooctauo ætatis anno, ad trigesimum quintum finiuntur.

Phthisis hæc à pulmone, aut sicca est, aut humida. Sicca, vt cùm quis sub ardenti Sole iter faciens, pulmonis humiditas absumitur. Humida verò, de qua hîc agimus. Hæc autē fit per se, vel ex euētu. per se, à rupta, aperta, aut ab erosa vena. In pulmone ab acri distillatione, vel ab ictu, lapsu. Hinc casu fit, quòd acrē distillationē Hippocrates vocet φθινώδην. *Hæc autē acris distillatio labens in pulmones aut expectoratur, vel non: si expectoratur, ibi tunc opus est vi magna, validaq; concussione: vnde vasa sæpè lacerātur pectoris & pulmonis. Si non, tum ibi cunctando putrescit, & exulcerat pulmones. Ex euētu verò, vt tabes anginæ succedanea est insanabilis. Iuuenes verò tabi sūt obnoxij, tū ratione ætatis perfectæ, vt pote quæ iā cōsistat, nec amplius crescat: proptereaq; sanguine abundat, ac plethorâ laborat, tum etiā ratione diætæ in periculo tabis sunt à vasorum pulmonū ruptione, erosione, apertione.*

Phthisis sicca aut humida.

Tabes, cur iuueni familiaris.

Ita

Tabes quid.

Ita hi per se ex euentu, sunt tabi obnexij. Est verò hæc tabes, pulmonis exulceratio: vel marcor qui pulmonum exulcerationem sequitur.

1. Quæ venit ex pulmonum vlcere, quod non à ferina distillatione ortum fuit, sed à soluto vase pulmonis à plethora; nam hi sanguinem fundere solent naturæ officio, maximè naribus, vel in hac ætate, præ cordis caloris efferuescentia, acerrimáque vis sanguinis, accedente iuuenili exercitio, in partibus spirabilibus vas rũpit. Vel palindrome ad has interdum partes fit sãguinis, suppressâ solemni aliquâ euacuatione.

2. Minoribus enim in nutricatum facessit copia sanguinis: & madore corporis acerrima vis distillationum obtunditur: Annosioribus verò, iam ætate exhaustus est sanguis, totúmque corpus algiosum redditur, ac cautè viuunt. Sin minùs rectè vixerint, etiam in tabem abeunt, ob distillationes efferas. Sed iuuenes ex tabe laborant ob vas ruptum: ex eo circumfluunt sanguinis copia & acrimonia.

θηρίωμα quid.

Tabes ab vlcere pulmonis θηρίωμα veteribus appellatur: id enim exhaurit corpus sanguine ac nutricatu. Nec enim potest aliter. nectar enim illud diuinum sanguinis, quod ex sinu sinistro cordis, toto se corpore vibrat, contaminatur à pulmonum fœtore: vnde habitum corporis vberrimum extenuat. Et infectione tabifica aërem, quem aspirando ducimus, inquinat.

Historia.

Plurimos à rupta vena partium spirabilium tractaui iuuenes: sed maxima eorum pars interiit. Vnus seruabatur vsu radicis chinæ & sarzæ: quarum decocto miscebamus guttulas sex vel septem olei sulphuris. Sed in aliis non successit.

X.

Ὁκόσοισι 1 κυνάγχην διαφεύγουσιν ἐς τὸν 2 εύμονα τρέπεται, ἐν ἑπτὰ 3 ἡμέρῃσιν ἀποθνήσκου- ιν· ἢν δὲ ταύτας 4 διαφύγωσιν, 5 ἔμπυοι γί- νται.

Angina in peripneumoniam.

X. Qui ex 1 anginoſis fiunt 2 peripneu- ionici, intra ſeptem 3 dies moriuntur: uodſi ab illis ſuperſtites 4 euaſerint, fiunt ſuppurati.

1. Hoc eſt, qui laborant ex inflammatio- : muſculorum laryngis propriorum: hæc mptoma habet orthopnœam: hæc eſt ve- angina. Secunda in anginæ ſpecie rubor in ruice appâret: eſt muſculorum communium flammatio: hæc etiam terrifica eſt. De hac quitur in Epidemiis, vbi ait, Rubor ſynan- icus in pleuritidem abiit: dicit non de vera, m hæc in peripneumoniam degenerat. Ve- angina ſolet eſſe funeſta, interceptione via- m qua ducitur ſpiritus, & fuligo expellitur. im hæc metaſtaſis fit, videntur ilico me- s reſpirare ac deglutire: ſed mox cadunt vi- ,ac mors obrepit.

Anginæ cur varij ſuccedant morbi, & qui ſingu- lis.

6. Lib. 2.

2. Ex materiæ tranſlatione, aut rupta vo- ca, aut euaneſcente tumore.

3. Interceptione officij ad vitam neceſſa- :& ob difficultatem curandi, quòd materia paſmi ſit expers. Intra ſeptem dies, ab illa taſtaſi numerando.

. Mitificatâ materiâ, ac vi naturę edomitâ.

. Ruptâ pulmonis vomicâ, & effuſo pure ſpacium inane thoracis vtrinque. Hoc fu- ntum. nam effera reddita fuit cunctando materia. Pulſus fit inæqualis, cùm trans- tur in pulmones materia: ſin aliò, æqualis,

cum

Historia. cum libero ſpiritu. Quidam robuſtiſſimus
res ex hac tali angina laborabat anxiè: mo
pulmoniam abiit. rogabat medicos quid
ſpei concepiſſent; ſe enim defunctum eſſe
calamitate. Reſponſum, parum id pla
medicis. Iuſſi duodecim oua coqui, quæ
rabat. Eodem die obiit.

XI.

Puris fœtor, & capillorum fluxus.

Τοῖσιν ὑπὸ τῆς φθισίων 1 ἐνοχλευμένοισιν, ...
πτύσμα, ὅπερ ἂν ἀποβήσσωσι, 2 βαρὺ ὄζῃ
τοὺς ἄνθρακας ἐπιχεόμενον, καὶ αἱ τρίχες ἀπὸ τ
φαλῆς ῥέωσι, 3 θανάσιμον.

XI. Cùm, tabi 1 implicitis quod tuſſi
do excluditur ſputum, 2 grauiter oleat,
carbonibus ardentibus infunditur, capilli
defluant, 3 funeſtum.

Agit de excrementis ex quibus ſignificat partis affecta, ſtatus morbi, vel periculi ma tudinis, & magnitudinis morbi ob putredini ſanabilis. Exhauſtum capitis ſequitur facu tum animalium debilitas, motus thoracis in ceptio, qua reſpiratio & caloris natiui eue tio tollitur, vnde mors. Inchoatum exhau ſequitur capillorum defluuium, quia illis a mit therioma ſuccum nutritium capillorum

1. A pulmonis exulceratione antiqua
2. Vnde ſignificatio fit partis emortu
3. Quia quò plures facultates labefa tæ ſunt, eò res ægri peiore ſunt loco. Deflu capillorũ eſt à capitis exhauſtu. Iniucun quid ſpirat cunctum pus, non tamen fœd Fœtor enim ferè ſoboles eſt putredinis. pus fœtet, pallet, vireſcit, cœnoſum eſt, & cruentum. Igni vitrum imponatur; huic ſtilla pus; ita exhaurietur mador ille qui

tene

enebrabat fœtorem genuinúmque odorem:
t reliqua pars halitum fundet odoris subie-
tum. Verùm hæc argumenta non satis ad
ræsagiendum firma sunt; quædam enim ex-
rementa per se fœtent: quare iungenda alia
gna, ac videndum tum,inquit Hippocrates,
um vnà capilli effluant. Id enim argumen-
o erit, fraudari partes diuino illo à corde ne-
tare, partésque capillatas exhauriri humido
uo, nimiúmq; patêre eas:& earum corrumpi
utricatum. Alibi aquæ marinæ iniicit pus, *In Coacis.*
el aquæ in qua subduplum sal eliquatum est.
subsidat, calamitosum; significat enim lan-
uorem calidi natiui, istúdque sputum exu-
um esse adeò vt nullum in se flatum habeat.
rauem etiam effluant animam. Vidi quan- *Historia.*
am nobilem matronam quæ purulenta diu
xpuebat, euaseratq; in summã maciem: tan-
em tam fœtida exhalabat ore,vt filias etiam
tantes tabifica vi contaminaret. Iussi vt hæ
æ perpetuò parum theriacæ continerent:il-
obiit. Altera puella nobilis à principe ad
e missa fuerat, vt quòd tussiculosa esset, ex-
orarem quid mali haberet. Hæc primis nu-
ilibus in annis vitam agebat. Sputa mihi
tendere nolebat: ancillæ iussi vt clàm hera
iæ noctu excreuerat ad me referret. factum.
mmum fœtorem carbonibus iniecta spira-
int. Retuli ad principem actum esse de hu-
s vita, etiamsi nondum ægrotare videre-
ır. Post paucos menses tabida obiit, relu-
antibus etiam doctissimis nostræ patriæ
edicis.

XII.

Ὁκόσοισιν ἂν 1 φθισιῶσιν αἱ 2 τρίχες ἀπὸ τ κεφα *Phthisicis si capilli fluant.*

κεφαλῆς ῥέωσιν, οὗτοι 3 διαῤῥοίης ἐπιγινομ[...]
4 ἀποθνήσκουσιν.

XII. Quibuſcumque tabidis 1 è capite [...] capilli 2 defluunt, ij 3 diarrhœâ ſuperuenie[...] 4 moriuntur.

Hæc ſigna labefactatæ omnis facultatis ſ[...]ptomata ſunt.

1. In inueterata tabe. Tali voce vt[...] vbi confirmata eſt tabes: alioqui φθινώ[...] dicuntur.

2. A praua qualitate qua afficitur nu[...]cius ſuccus: vel quòd ab exhauſtu labor[...] ſolidæ partes.

3. Eſt enim ſignum labefactatæ natur[...] œconomiæ. Hæc enim diarrhœa conſiſti[...] vitio coctionis, diſtributionis, & excretio[...] quia hæc nutricium ſuccum è corpore abi[...] vel ſignificat συώτηξιν partium ſolidarum[...] ſqualore. Interdum tamen bonis ægri re[...] fluit aluus, dum materia catarrhi à capite [...] aluum funditur, vel ſi empyema pulmoni[...] in aluum euacuârit: modò fluat modico te[...]pore, & à tuſſi ſi ægrum vindicauerit.

4. Non fractas omnes vires corporis i[...]dicat, & illas diarrhœa etiam ſoluit. Itaq[...] diarrhœa, inueteratæ tabi ſuperueniens, [...] procinctu mortem eſſe denunciat: nam di[...]rhœa calamitoſam vim morbi oſtendit, ac n[...]turam infirmam facit.

XIII.

Sanguis ſpumoſus. ** ἀναβήσσουσι. id eſt extuſſiunt.*

Ὁκόσοι 1 αἷμα 2 ἀφρῶδες * ἀναπτύουσι, τ[...]τέοισιν ἐκ τοῦ 3 πνεύμονος ἡ τοιαύτη ἀναγω[...]γίνεται.

XIII. Qui 1 ſanguinẽ 2 ſpumantẽ tuſſie[...]do exſcreãt, iis ex 3 pulmone talis excluſio [...]

Scep[...]

copus est, Iuuenes qui indebitè se exercent, intemperanterque viuunt, ex vena rupta sæpe laborant: iam erit iudicandũ num sanguis feratur pulmonibus. Meminit hîc vnius signi quo certò deducimur in cognitionem partis vnde excrementum educitur. Sanguinem spumosum ex multis partibus excernimus: vel enim ex thorace, vel è pulmonibus, vel è faucibus, ventriculo, hepate, lienе, cerebro. Notæ distinctionis, qua ex parte prodeat, hæ, qualitas sanguinis, quantitas, & excernendi modus. Quia sanguis paucus, sincerus, dolore, tussi, vel screatu excernitur, vel à faucibus, vel ex larynge, & non admodũ spumæ permiscetur. Paucus, niger, & grumosus, cũ tussi & dolore, ex thorace. Spumãs, purpureus, multus sine dolore, sed cum tussi, è pulmonibus. Vomitione, ex ventriculo, si fuerit nõ conglomeratus: vel hepate, si quodãmodo fuerit conglomeratus; eximíque spumam habet. Qui verò ex pulmonis exulcerata substantia prouenit, mera est spuma sanguinea, rotũdus sanguis, nõ cõtinuatus fluẽs, intercisus, quibusdã interuallis, ac dissociatus, dilutus ac albidus. In pleuritide & peripneumonia leuiter spuma permiscetur sanguini ... Reliquæ partes sua iudicia etiã proferunt qualitate & actione mutata. quare in Coacis dicitur, Si dolor nõ sit sub diaphragmate. Hîc meminit Hippocrates solius spumæ, nec vllus fit sermo de qualitate sanguinis, aut eius excernẽdi modo. Sed an omnis sanguis spumosus ex pulmone excernatur, dubitare quis possit: cũ, vt iam diximus, ex aliis etiam partibus veniẽs, spumam gerat. Certè pulmones crebris meatibus pleni, ex motu & ex calore sæpe spumam excitant. Spuma enim nulla alia parte excitari potest

Per os sanguinis excretio vnde.

Spumosus sanguis vnde.

test quàm ea, quæ continenter mouetur. hinc… quòd ex solis pulmonibus effluat sãguis spum… In pulmonibus præterea magna sunt vasa: h… copiosus effluit sanguis. Pulmones sunt om… sensus expertes; hinc effluit ab his sine more. Q… verò sanguis ducitur per vias respirationis, h… est quòd tussiendo excludatur. Sanguis itidẽ… subflauus est, refert enim ideã partis vnde m… nat. Vomitio cadit peculiariter in ventriculu… hinc vomitione redditur è ventriculo, vel… ventriculum, vt à supremo ramo splenico. N… enim aperta aliqua vena ventriculi: sed ape… illa vena quæ fertur à liene in ventriculum, … mitione redditur sanguis: sed hic est glomera… si fuerit naturalis: liquidus verò, si fuerit cor…
Remediũ. *ptus. Quod si sãguis è pulmonibus fluat, emitt… dus est sanguis, ad reuulsionem: si ex pectore, …*
6. Epid. 2. 44. *stinendum est à sanguinis emissione. Ita Hip… crates in pleuritide vbi sanguis expectoratur… venæ sectione cauet; nã hîc opus est firmis lat… bus: venæ autẽ sectione admodũ frãgũtur vi…*

1. Si is sanguis flauescat, liberalíque si… fundatur manu, sine dolore, cum tussi. To… ille sanguis quasi coagulata spuma est: que… admodum talem sanguinem natare viden… spumantem in sanguine recens mactator… bonum; dicas potiùs spumam sanguinea… quàm sanguinem spumosum. hic sanè è p… monibus venit: hoc est è pulmonũ substan…

2. Qui à capite in pulmones influxit, n… est spumãs: nam; dicit Galen. spumans sang… esse nequit, nisi è carne & substãtia pulmo… educatur: quãuis spumosus esse possit qui … cluditur ex vasis pulmonis ruptis aut exe… attamen nõ erit spumans, hoc est, erit sang…

spumam habet, sed totus ille sanguis non
spuma(hoc est, erit sanguis spumosus, non
spuma sanguinea) éstq; tenuis: qui verò à
te in pulmones lapsus fuit, ibi redditur
ſior & viscosior: proptereáque interdũ non
spumosus. Qui sanguis è lateribus educi-
etiã rarò est spumosus: & sæpè etiã is san-
qui ex vasis pulmonis educitur, non est
nosus, vt euenit in rupta vel exesa vena
nonis. Sed vbi exulcerata est caro & sub- *7. Aph. 80.*
a pulmonis, tunc necessariò educitur spu-
is sanguis. Quòd verò aliquãdo spumã ha-
sanguis qui prodit ex rupto vel exeso va-
ulmonis, id, inquit Holerius, potiùs à cau- *Ex Holerio.*
xterna est, vt propter agitationem illam
irãdi: nõ à propria causa, qualis est sanguis
lmonis substantia & carne. Nam ille san-
spumosus, tenuis subtilis, qui pulmones
it, cùm expectoratur, spumosus necessa-
rit, plurimum enim arteriosi illi inest; &
m refert eius vnde dimanauit, nam pulmo
i spumescit. Propterea falsò illud dicitur,
n est spumosus sanguis. ergo non ex pul-
ne. Nam sanguis non est spumans ob reci-
cam illam respirandi vicissitudinem mo-
ique pulmonis, inquit Holerius, nec ob
orem; quamuis sit adiuuans causa; verùm
ea non sufficit. Euenit tamen aliquando
vena pulmonis prodiens sanguis sit spu-
sus; sed id perpetuum non est; imò rarò
euenit. At ex vulneratis pulmonibus ef-
ditur semper sãguis spumãs. Quare(inquit
Galenus)recte ita enũciatur, Sanguis spu-
ns pulmonis solius exulceratioẽ indicat:
õ rectè dicas; Exulcerato pulmone, neces-
sariò

sariò spumans excreatur sanguis. Sæpè eni
lapsis aut cõtusis sanguinis c 'oratissimi p
rimum extussitur sine dolore, quem ex ru
pulmonis vase quopiã prodiisse verisimile
3. Quasi dicat, spuma sanguinis quæ c
piosè, sine dolore, cum tussi excernitur, n
alibi quàm in pulmonibus gigni potest. l
est, in pulmonum carne. Consule Galenum
bro sexto. De vsibus partium, capite decim
Remediũ. pagina 566. Præclarè hîc præbetur decocti
radicis consolidæ maioris ex lacte: & pulu
hæmatitidis, coralli, boli, seminis hyoscyam
seminis papaueris, cum conserua rosarum.

XIIII.

Ὑπὸ φθίσιος ἐχομένῳ 1 διάρροια ἐπιγενομένη 2 θανατῶδες.

XIIII. Tabe detento 1 profluuium al
superueniens, 2 letale.

Hic Aphorismus ferè eiusdem est argumen cum duodecimo.

1. Nam plus à tabido colliquatur partiu
solidarum, quàm possit ab ingestis suppedita
in nutricatum: quia omnis actio labefactatu
2. Quasi dicat, Dixi quum tabidis fœt
pus, vnáque si capilli defluant, si interuener
his diarrhœa, breui homo morietur: quia v
iam scribit, in tabe inueterata, ipsa sola diar
rhœa satis est ad mortem: quamuis non ita ci
tò funesta sit, si citra capillorum defluuium
euenerit. nam pedetentim exedentur vires
Cautio ad praxin. Quasi dicat, summa religione in his pharma
ca præscribantur: ac caue ne validis aluum
moueas. Sed da illis potiùs aquam cancro-
rum, cum guttulis quibusdam olei sulphuris.

XV.

XV.

Ὁκόσοι ἐκ 1 πλευρίτιδος 2 ἔμπυοι γίνονται, ὢ ἀνακαθαρθῶσιν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν φ' ἧς ἂν ἡ 3 ῥῆξις γένηται, παύονται. ἢν δὲ 4 μὴ, εἰς φθίσιν μεθίστανται.

XV. Quicumque à 1 pleuritide empyi *Empyi.* hoc est 2 purulenti vel suppurati) redduntur, uando expectorandi finem faciunt quadra-inta diebus, ex 3 quo rupta fuit pleuritidis omica, liberantur; sin 4 minùs, in phthisin degenerant.

1. Quæ pleuritidis materia tota non exclu-fuit intra dies quatuordecim.

2. Vigesimo, trigesimo plerumque, vel adragesimo, aut sexagesimo die quæ in em-ema degenerauit pleuritis. Eoque die re-udescit febris quia pus conficitur.

3. Cæpitque pus expectorari ῥῆξις eruptio ris est. Vt si fiat suppuratio vigesimo die, t ῥῆξις trigesimo; ab ea ῥήξει oportet intra adragesimum diem repurgetur.

. Si tota materia puruléta exclusa nõ fuerit.

. Eâ morâ corrumpitur adeò pus, vt ne-ssariò vnâ in exulcerationem abripiat mol-pulmones. Quare hoc tempore cauendum aracentesi. Nam plurimi ante 40. diem in thisim degenerant, ob anni iniquitatem, risq; malignitatem, ac corporis infirmita-n. Nota puris confecti in pleuritide est, põ- in latere occupato, & horror à pure vel- *Suppurati signa.* inte membranam costis intextam & mo- horrent, modò sudant. Ruptæ vomicæ na vide libro 2. Prognosticôn. Quasi dicat, ue ergo ne latus aperias paracentesi, post *Cautio practica.* diem.

XVI.

Calidi vis. *Τὸ θερμὸν βλάπτει ταῦτα τοῖσι πλεονάκ[is] χρεομένοισι· σαρκῶν 2 ἐκθήλυνσιν, νεύρων 3 ἀκρ[a]τειαν, γνώμης 4 νάρκωσιν, 5 αἱμοῤῥαγίας, 9 λε[i]ποθυμίας· ταῦτα οἷσι 7 θάνατος.*

XVI. 1 Calidum in hæc calamitosum e[st], hásque adfert calamitates his, qui eo sæp[e] multúmque vtuntur, 2 carnium laxationem, neruorum 3 infirmitatem, mentis 4 stupore[m], 5 hæmorrhagias, 6 lipothymias: quæ sūt eiu[s]modi vt 7 mortis consequutionem adferan[t].

Explicatis affectibus thoracis eorum causis cr[i]si, periodo, & paroxysmis. quoniam ad hos curan[dos] magnas adfert opportunitates vsus aquæ ca[li]dæ siue fotus calidi, propterea agit iam de calid[o]. Nā θερμὸν hoc loco nihil aliud significat quà[m] θέρμασμα. Id autem quod inter θερμάσματ[α] primum obtinet locum, est fotus aqua calida [&] dulcis quia hæc accōmodatur ad curationē mo[r]borum quorum antè meminit. Desumptus est h[ic] Aphorismus ex libro de humidorum vsu. Gen[e]ralior autem est propositio quàm vt soli pleur[i]tidi applicetur. Agit contra hos, qui semper ple[...] ritidem perpetuis fomentis curare nitebantur.

1. Hoc est, calida: ceu fomentum aqu[æ] dulcis calidæ, quod κατ᾽ ἐξοχὴν nuncupatu[r] θέρμασμα.

2. Laxatis fibris, ac dissipatis spiritibus.

3. Quia neruorum robur in mediocritat[e] siccitatis consistit: quod enim siccum est, pro[...] piùs abest à sanitate; quod verò humidum, longiùs.

8. Aph. 6. & 6. Epid. 55. 4. Hoc est infirmitatem motus & sensu[s] actionumq; principum. γνώμη seu διάνοια e[...]

vi[...]

ris iudicandi & ratiocinandi: anima ſicca eſt prudentiſſima, dicebat Heraclitus, nam ſpiritus habet æthereos ſicciores, qui ſunt eius proxima inſtrumenta. Hi verò ſpiritus giguntur in cerebro ſicciore & duriore.

5. Patefactis meatibus, & ſanguine fuſo à calore, vnde venæ diſtenduntur ac rumpuntur, vel aperiuntur. Id agit in corporibus haimorrhagiæ obnoxiis.

6. Exhauſtis ſpiritibus, & laxatis membranis.

7. Quia ſoluuntur vires omnium partium. vnde ſpiritus animales & vitales diſſipantur: nam hæc ſimul iuncta intelligi debent: ita vt his ſolutis viribus, ſuperueniat haimorrhagia author lipothymiæ, quam ſequitur mors. Nimis abundè in coagmentatione lapidoſâ, vreteres ac renes contundére, fotuum vſus initur: præſtaret repetitis vicibus, ac ſeſquihora vel duabus horis interpoſitis repetere decoctum ex aqua fœnugræci, ſeminum maluæ chamæmeli; mox vngere oleo Scorpionum. Foueat panno villoſo, craſſo, albo. *Cautio ad praxin.*

X V I I.

Τὸ δὲ ψυχρὸν 1 σπασμοὺς, 2 τετάνους, 3 μελασμοὺς, καὶ 4 ῥίγεα πυρετώδεα.

XVII. Frigidum verò [hæc adfert incommoda:] 1 conuulſiones adfert, 2 tetanos, liuores quaſique partium 3 denigrationes, & rigores febriles. *Frigidi vis.*

Si quis conuenienter frigido vtatur, in qualitate, quantitate, vtendi modo, & occaſione; parem habet curandi vires cũ calido, etiã ad phlegmonem: ſi nulla ratio deſideretur neque materia,

neque causæ neque partis, necessarius est frigid[illegible] usus. Ineunte enim phlegmone, si nulla desidere[illegible] tur partis ratio, hoc est, si non fluat sanguis i[illegible] glãdulas, siq; pars nobilis in ignobilem nõ se exo[illegible] nerat. Et si nulla materiæ desideretur ratio, ho[illegible] est, vt nõ sit venenata, nec impacta. Et si null[illegible] desideratur causæ ratio, hoc est, si illa fluxio no[illegible] sit critica. Tunc, dico, ἀποκρουστικῶν vsus omnin[illegible] est necessarius. nam confirmant excipientiũ par[illegible] tium cõstringendo poros quà affluit materia ca[illegible] lidioris sanguinis infringenda acrimoniam, &[illegible] affluxum omnem prohibent. Propterea vetere[illegible] ineunte phlegmone adhibebant oxycratũ; Ara[illegible] bes cataplasmata ex vino austero, succo semper[illegible] uiui, & cortice granatorũ. Sic Hippocrates præ[illegible] scribebat, ad arcẽdam phlegmonem, ceratum e[illegible] duabus ceræ partibus, & ex vna parte olei rosa[illegible] ti. Si quis tamen inconsideratè vtatur plurim[illegible] frigido, sentiet plurima incõmoda. qualia Apho[illegible] rismus explicat.

Repellentium remediorum quando vsus necessarius.

1. Contractis neruosis partibus, & cohibit[illegible] effluuio.

2. Congenerum musculorum à spasmo.

3. Fixo partium calore extincto, interce[illegible] ptoque spiritu vitali qui è corde affluit.

4. Qui speciem febrium præseferunt, ve[illegible] febrim adferunt ex euentu suppresso à frigor[illegible] excremento quod in corpore tali circumflue[illegible] re solet, quod tunc putrescit, & congenere[illegible] suæ naturæ morbos parit. Exemplo sit Ale[illegible] xander Magnus apud Q. Curtium, qui cùm[illegible] exiliisset in algidissimum flumen, funestissi[illegible] mam in calamitatem tractus fuit: attamen S[illegible] Dei beneficio Philipi Medici illi fidelissim[illegible] operâ seruatus fuit. Vidi Parisiis idem in Se[illegible]

Historia.

quana

quana euenisse celeberrimo natatori, qui cùm bis tranasset flumen; tertiò, medio in alueo periit.

XVIII.

Τὸ ψυχρὸν πολέμιον 1 ὀστέοισιν, ὀδοῦσι, 2 νεύροις, 3 ἐγκεφάλῳ, νωτιαίῳ μυελῷ· τὸ δὲ θερμὸν 4 ὠφέλιμον. *Frigidum quas partes lædat.*

XVIII. Idem frigidum bellum indixit 1 ossibus, dentibùs, 2 neruis, 3 cerebro, dorsali medullæ: calidum verò his præstat 4 adiumentum.

1. Ob algorem istorum natiuum. Patiuntur quidem ossa, sed non sentiunt, propterea nigrescunt. Dentes verò patiuntur & sentiũt.

2. Membranis ligamentis, tendonibus, exsanguia omnia lædit frigus, vel sensu eximio prædita, vt uterum, vesicam intestina, penem, thoracem.

3. Quia alget à propria natura.

4. Si illæ partes ad suæ consimilem intemperiem abductæ fuerint. Nam imtemperatæ naturæ, modico contrariorum vsu gaudent. Dicet quis, si calidum tantopere his prodest, cur igitur scripsit Hippocrates vulnera & fracturas capitis, (etiam suâ natura funestas) minimè tamen funestas esse hyeme, ita vt æstate, & celeriùs curari hyeme quàm æstate: præterea, non tam facile hyeme culpâ, imperitiâ & errore Chirurgi, ex euentu, funestas fieri, quàm æstate. Dico quòd hyems, ex euentu, maiores adfert opportunitates ad benè curandum quàm per se, detrimenti suo frigore: quia frigori facilè occurri potest calfacientium vsu, quo aëris frigus temperetur. Quia autem in eam curam incumbere debet Chi- *Dubium.*

lor autem causa est putredinis: ergo temp[...]
minorem quod adfert putredinis opportun[...]
tatem, id ad curationem est optimum; eiu[...]
Dens num sit os. modi est hyés. Dubitabit hîc fortè quispian[...]
num dens sit os. Cur enim meminit hîc Hip[...]
pocrates dentiũ, si sunt ossa? Respondeo: Pro[...]
pterea quia os patitur tantùm, nõ sentit: den[...]
& sentit,& patitur. Verùm sensus particeps, [...]
expers non constituunt essentiam ossis, mag[...]
& minùs non immutant speciem.

XIX.

Contrariis curatio quæ absolvantur non semper locum habet, ob urgentius malũ.

Ὁκόσα 1 κατέψυκται, 2 ἐκθερμαίνειν δεῖ[...] πλὴν ὁκόσα 3 αἱμοῤῥαγεῖ, ἢ μέλλ[...].

XIX. Quæ refrigerata 1 sunt, 2 calfacer[...] decet; modò ex iis sanguis 3 non fluat, au[...] fluxurus sit:

Innititur Aphorismus cõmuni Maxima, Cõtra[...]riorũ cõtraria sunt remedia. Quæ quidẽ locũ ha[...]bet in affectionibus simplicibus. Vbi enim multi[...]plex est affectio, ibi sequimur illud Galeni consi[...]liũ, horũ vt triũ rationẽ habeamus, primò, vrgẽ[...]tioris. Sic enim non habita ratione vlceris, adhi[...]beo ei cõleũ vel aquã cõuulsionis metu, si nimiri[...] vulnus fuerit in articulis. Secundo, rationẽ ha[...]bemus causæ omniũ symptomatũ. Sic ei qui ex ver[...]tigine amarore oris, & cardialgia laborat, pur[...]gationẽ adhibeo, sperãs fore vt exclusa bile, om[...]nia symptomata excludantur. Postremò rationi[...] eius habemus sine quo curatio obiri nequit. Si[...] in vlcere cũ phlegmone, prius phlegmones quàm[...] vlceris est habẽda ratio. nã prius sarcosi studer[...] nequit, nã sarcosi natura est opus. atque natura[...] ex intẽperie laborat dum flagrat phlegmone. Igi[...]tur phlegmones curatio præcedere debet vlceris curationẽ, qua tẽperies partis laborãtis restituatur.

Practica methodus

2. & 11. Meth.

tur. Ita vidi in luxatione pedis cum tibiæ fra-ctura, euenisse maximã calamitatem, cùm chi-rurgi & amici primùm restitui volebãt pedem, quàm fracturam curari, vel eũ extra phlemones metũ poni: nã superuenit spasmus, deliriũ, mors. *Historia.*

1. Quæ ex intemperie frigida laborant, caloris detractione, & frigoris accessione.

2. Vt illud symmetrum, in quo naturæ vir-tus consistit, restituatur; intemperies detra-ctione, & eius rei, quæ deficit, additione, vt si ab exhaustu periit calor.

3. Quoniam rei vehementioris maior est habenda ratio: est autem calamitosius pro-fluuium sanguinis eâ intemperie, in cuius cu-rationem incumbimus, calfacientium vsu, quæ parãt haimorrhagiam. Quare si vi frigo-ris vena sanguinem fundit, non calfaciendum.

XX.

Ἕλκεσι 1 τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες, δέρμα 2 περισκληρύνει, ὀδύνην 3 ἀνεκπύητον ποιέει, 4 μελασμοὺς, 5 ῥίγεα πυρετώδεα, σπασμοὺς, καὶ τετάνους. *Frigidi incõmoda.*

XX. Vlceribus 1 frigidum est acerbum & mordax; cutem 2 obdurat, dolorem 3 reddit suppurati expertem, [ideoque] 4 liuores, 5. ri-góres febriles, conuulsiones & tetanos [hoc est distinctiones] inducit.

1. Detracta cute carnéve vlcerata molli & rara, quæ frigidis non assueuit, vnde maior diuisio ex compressione. prætorea quòd icho-ribus & sordibus ab vlceribus exitum dene-get. Vlcus est solutio continui mollis substan-tiæ, à causa interna vel externa.

2. Colligendo & contrahendo partes quas peruadere nequit. quódque spiritum & calo-

tis effluxum prohibet, materiámq; cogat, vnd
diaphoresis intercipitur. Quare ita semper te
peant admota, nec exhalatio intercipiatur.

3. Doloris causam non permittit ad pepa
mum venire. hæc enim vi caloris mitigatu
inde sępiùs vlcus phlegmonem concipit, & e
phlemone scirrhum facit, inde liuores.

4. Nam vertit phlegmonem in scirrhum
Caue itaque ne diutiùs refrigeres.

4. Simpl. 9.5. 5. Nam ea vlcera frigidi contractum sen
tiunt ac dolent inde, nam frigus pungit.

XXI.

Frigidi commoda. Ἔστι δὲ ὅκου ἐπὶ 1 τετάνου ἄνευ 2 ἕλκεος, 3 νέ
εὐσάρκῳ, θέρεος 4 μέσου, ψυχροῦ πολλοῦ, κατά
χυσις 5 ἐπανάκλησιν θέρμης ποιέεται. θέρμη δ
ταῦτα 6 ῥύεται.

XXI. Sed tamen fieri potest vt in 1 teta
no vlceris 2 experte, 3 iuuene bene habito
æstate 4 media frigidæ quamcopiosa profusi
calorem natiuum 5 reuocet. huiusmodi au
tem hæc 6 calor soluit.

Sensus Aphorismi est, Nonnunquam tamen frigidi vsus est.

1. Hoc est, in æquali andagonistarum mu
sculorum ceruicis conuulsione. Idem locum
habet in aliis conuulsionibus.

2. Nam frigidum vlceribus est mordax, &
dolorem reddit ἀνεκπύητον.

3. Quia in hoc nerui habent ἐπίβλημα car
nem, quod arcet frigoris intrò parsuasionem.
Non sit obesus, non gracilis.

4. Quo tempore æstuat externus corporis
habitus à calore fluẽte: qui vi aquę frigidę af-
fusæ intrò cogitur: nã eius effluuium vi frigo-
ris prohibetur. Aliis enim frigidis tempori-
bus

bus frigidæ affusio superaret calorē natiuum.

5. Ex euentu.nam intrò pellit frigus calorē:hic collectus,viuaciùs exilit, ac coquit excluditque crudos succos ex corpore quadrato.

6. Tetanum videlicet. Videte Galenum tertij de temperamentis, vndecimo.

XXII.

Τὸ 1 θερμὸν 2 ἐκπυητικὸν, οὐκ ἐπὶ 3 παντὶ ἕλκει, μέγιστον 4 σημεῖον εἰς ἀσφαλείην· δέρμα 5 μαλάσσει, 6 ἰσχναίνει, 7 ἀνώδυνον· 8 ῥιγέων, 9 σπασμῶν, τετάνων παρηγορικόν· τὴν δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ καρηβαρίην λύει· πλεῖστον δὲ διαφέρει ὀστέων 10 κατήγμασι, μάλιστα δὲ τοῖσιν 11 ἐψιλωμένοισι. τουτέων δὲ μάλιστα τοῖσιν ἐν 12 κεφαλῇ ἕλκεα ἔχουσι· καὶ ὁκόσα ὑπὸ ψύξιος 13 θνήσκει ἢ ἑλκοῦται, καὶ 14 ἕρπησιν ἐσθιομένοισιν, 15 ἕδρῃ, αἰδοίῳ, ὑστέρῃ, κύστει. τουτέοισι τὸ θερμὸν φίλιον καὶ κρῖνον, τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κτεῖνον.

Calidi fotus cōmoda.

Quibus persit calidum noceat, & quibus ex euentu prosit.

XXII. 1 Calidum est 2 suppuratorium; non tamen 3 quouis in vlcere, præclarè ad salutem 4 appâret & facit: cutim 5 emollit, ac crassam 6 extenuat, 7 dolorem sedat: idémque 8 rigorem, 9 spasmum, tetanum seu distentionem mitificat: quin etiam capitis grauitatem soluit: sed admirabile quantum fracturis 10 ossium sit adiumentū, ac præsertim sua 11 cute nudatis: maximéque inter eas fracturas quibus 12 caput est vlceribus obsessum, & quæcumque frigoris vi sunt 13 emortua aut exulcerata, & herpetes 14 exedentes iuuat. 15 sedi, pudendo, vtero, vesicæ; his calidum amicum est, & secundi iudicij: frigidum verò his est bellicosum ac interimens.

Docet quòd iuuet per ſevſus θεϱμασμάτων, & quia ex euentu noceat; deinde quibus ſalutariter adhibeatur, & quibus bellum indixerit. Quia nullum remedium omnibus eſt idem: qui eſt præcipuus huius Aphoriſmi ſcopus.

Remedium nullum, omnibus idem.

1. τέϱμασμα, quod interciſis ſpaciis, non perpetuò, admouetur.

2. Purificum eſt à calore naturæ noſtræ conſentaneo. Tribus opus eſt pepaſmo; vt pars circumfluat ſpiritu & calore natiuo, vt vlcus ſit pepaſmi capax, & vt apta remedia adferantur illi.

3. Vbi integritas naturæ, & materiæ bonitas deſideratur, aut quod fit ex affluxu materiæ pepaſmi expertis, vel eius capacis, vt in vlceribus Chironiis, cancris, & phagedęmicis. Solatio eſt vlceribus quæ in frigidis partibus hærent, vt oſſeis & membranoſis, vel ſi à frigore venerint, vt pernionibus. ſed abſit putredo: nam magis putreſceret.

4. Nam omne ſuppuratum pepaſmus eſt, à pepaſmo autem certa ſalutis ſpes: quòd & naturæ integritas & materiæ bonitas ſignificatur. Quare notandum, num à fotu prodeat pus bonum. τέϱμασμα ſuppuratum promouet: calore enim ſuo excitat calorem natiuum ſopitum, eúmque collectione auctiorem reddit. At in prauis illis vlceribus maximam ac immedicabilem putredinem facit: nam ibi potiùs ſiccandum & detergendum. Iis igitur ex euentu nocet calidum ſuppuratorium, per ſe verò prodeſt. In cancro duplex eſt venenum, putrefactiuum & rodens: ſi admoueris ſuppurantia, ſurgit eius vis putrefactoria: ſin validè ſiccantia cum morſu admoueris,

3. Simplic. 8.

Cautio ad praxin.

ueris, ſæuiet eius rodens potentia.

5. Siūe ea ſiccitate, concretione, vel repletione induruerit.

6. Ad mediocritatem reducit; aut etiam ex euentu id facit, craſſos ſuccos exhauriēdo.

7. Vacuando, rarefaciendo, & temperando humorem, & flatum, cuius qualitate & copia temperamentum & habitus partis immutata fuerant. Quicquid enim habitus & temperamenti immutationem reſtituit, eſt anodynum.

8. Digerendo excrementa quæ in corpore circumfluere ſolebant.

9. Pepaſmo acrium ſuccorum & flatuum: craſſáque, ſi adſint, attenuando: lenta incidendo flatus diſcutiendo. Propterea fotus capitis fiunt ex decocto betonicæ, chamæmeli, agarici & foliorum ſenæ.

10. Septimo die, ad pruritum mitigandum qui à vinculis incidit, tunc perfundendum vlcus aquâ calidâ.

11. Poſt ſeptimum diem ad ſedandum pruritum: poſt vigeſimum verò, ad illiciendum ſuccum alibilem, quo callus gignatur adducto nutricatu. Oſſibus enim, & vlceri φίλιον ἐςὶ τὸ θερμόν. Quaſi dicat, fracturis cum vlcere coniunctis confert.

12. Aqua per ſe eſt calamitoſa capiti & eius vlceribus, quòd aqua vtraque qualitate pugnet cum iis. Ea tamen tempora incidere poſſunt, vt neceſſarius ſit illius vſus ratione ſymptomatum. Nihil eſt capiti, vt caput eſt, ipsâ aquâ inimicius, nihil vlceribus, ſuppuratorio calido. Vt igitur vlcus eſt, nullâ re madefacere oportet, authore Hippocrate, niſi vino,

quod exiccat & exterget: Nonnumquã tamen indicatio quæ à parte ſumitur, affectionis indicationẽ vincit. Dicit enim Hippocrates, ne vlcus ſit in articulis, quia ſauciatis tendoni-bus facilè incidit conuulſio, eáque funeſta. Igitur, ad tempus, illam partem, vino, aqua, vel etiam oleo perfundimus, vt arceatur con-uulſio quæ imminet, licet hæc vlceri ſint ini-miciſſima. Succurrendum enim primò ei quod magis vrget. Sic hoc loco docet perfundendas eſſe fracturas fotu aquæ calidæ morſus expen-te. Etenim ſi quis perfregerit brachium vel ti-biam, reſtituet primùm fractum membrum, ac illud continebit: continendo, inflammatio-nem arcebit: arcendo inflammationem, gene-rabit carnem. Primùm igitur dabit operam extenuationi, iniiciẽdo tres faſcias ſuper par-tem fractam: vnam ad prohibendam fluxio-nem: alteram, ad exprimendum, tertiam, ad reſtitutionem muſculorum. Atque ſeptem diebus his faſciis tenebitur pars, iuſtâ ten-ſione: id quod tumor durus & albus in pede apparens indicabit. Si enim durus & ruber tu-mor apparuerit, nimia erit faſcium tenſio. De-nique vt excitentur muſculi, ſui quaſi mune-ris immemores: qui ad vigeſimũ vſque diem ſuo quaſi fraudati genio, iam languent: hîc fotus eſt adhibendus, ad excitandum calorem muſculorum, vt his fotibus ſuccum nutri-cium alliciant, atque vt id quod nutricioni ſupereſt in callum tranſeat. Sed obiicies: Vl-cera capitis nulla re ſunt madefacienda: quia caput, ſi frontem excipiat, non eſt capax in-flammationis, quia non eſt pars contenta, in-quam alia pars ſua excrementa exonerat, ſed

Dubium.

contine-

continet, vlcus quod denudatum habet os, est sine metu imflammationis. Atque solâ corruptione redduntur capitis fracturæ incurabiles, communicatâ corruptione duræ meningi. Duobus enim modis corruptio hæc incidit, inflammato esse, & suppurato; aut cùm humor, qui diploë cõtinetur, stillat in meningem, cunctãdo ibi putrescit. Solis igitur vtendum medicamentis cephalicis. Sed dices, vinum deterget & desiccat. Verum: sed non satis est contrariis contraria oppugnari, verùm contrario etiam excessu ea oppugnari debent. Iam verò vinum nõ habet eam vim vt æquali excessu caput exiccare possit. Præterea os siccum, nõ potest admittere siccum, si sit consistentiâ humidũ. Forte dices, cur igitur Hippocrates adhibet fotum aquæ calidæ? Quia si os capitis, affusione bilis fiet erysipelatodes, tunc erit vtendum fotu huiusmodi: qui quidem sua qualitate & consistentiâ ossi est inimicus, exhauriendo tamen illam materiam, & eius qualitatem infringendo, per accidens plus prodest, quàm noceat. Demum hic solus restituet calorem capiti, frigidorum occursu penè extinctum. Ad herpetes verò excedentes adhibetur hic fotus, non ratione vlceris, sed ratione materiæ: sicut etiam rerum frigidarum & humidarum vsus prohibetur non ratione materiæ, sed ratione vlceris: sic contrà, calidi fotus vsus, ratione materiæ acrioris & crassioris, qualis esse solet bilis illa crassa, quæ in herpetibus, propriæ substantiæ corruptione in vitio est. Fotus hic, dicit Hippocrates, fracturis capitis cum vlcere prodest: non ratione vlceris, quod osse conceptum est, nam os

sicca

ſicca petit, ſed ratione coniuncti affectus, v
ſi eryſipelate obſeſſum fuerit os, ab acerrim
bilis affluxu, tunc poterit aquâ calidâ lauar
vlcus, ad domandam vim bilis. Quare calid
fouemus, non quâ vlcus aut fracturam conſo
ciemus, ſed vt inde miteſcat dolor, nam acer
rimæ bilis potior habenda ratio eſt quàm vl
ceris: vbi, ſcilicet, os eryſipelatoſum eſt.

13. Extinctione caloris natiui, & ſpiritu vitalis interceptione. Et hyeme perniones, & digiti, inquit Galenus, cæteræque partes externæ.

14. Ad infringendam bilis acrimoniam hoc eſt, non ratione vlceris, ſed acerrimæ bilis, cuius maior ratio habenda quàm vlceris & vlceri calidum blanditur, nam frigidum vlceri mordax eſt. Herpes ſuperficiem ſolã corporis inuadit: Phagedæna craſſam materiam habent, propterea ad oſſa vſque peruadunt.

15. Quia neruoſis partibus amicum eſt calidum: propterea, inquit hîc Galenus, quòd frigiditas & caliditas facilè, per communicationem ex ſede in ventrem aſcendat. Idem dictum ſit de vtero, pudendo, veſicã. Galenus colligit hîc hæc Axiomata: Nihil poteſt mali accidere vlceri pus generanti. Præterea, malignitatis aut bonitatis vlceris argumentum eſt fotus calidus: Nam in quo vlcere non conuenit, eá à calido inſuppurabilia permanent.

XXIII.

Ἐν τουτέοισι δὲ δεῖ τῷ 1 ψυχρῷ χρέεσθαι, ὁκόθεν 2 αἱμοῤῥαγέει, ἢ μέλλει· μὴ 3 ἐπ' αὐτὰ, ἀλλὰ περὶ αὐτὰ 4 ὁκόθεν ἐπιῤῥεῖ· καὶ ὁκόσαι 5 φλεγμοναὶ, ἢ ἐπιφλογίσματα ἐς τὸ ἐρυθρὸν καὶ 6 ὕφαιμον ῥέποντα νεαρῷ αἵματι, ἐπὶ 7 ταῦτα. ἐπεὶ 8 τάγε, παλαιὰ

παλαιὰ μελαίνει. Καὶ 9 ἐρυσίπελας τὸ μὴ ἑλκού-
μενον 10 ὠφελέει· ἐπεὶ τό γε ἑλκούμενον 11 βλάπτει.

XXIII. Cæterùm ad hæc rerum 1 frigida- *Fotus fri-*
um valet vſus, vndecumque ſanguinis pro- *gidi com-*
uuium 2 eſt, aut vnde futurum: nec tamen 3 *moda.*
iper ea, ſed circum, vnde 4 ſcilicet ſanguis
fluit. & quæcumque 5 inflammationes,
artiúmque ardores & incendia quæ ad ru-
rum & ſanguinem colorem tendunt, 6 re-
enti efflorеſcente ſanguine, 7 ſuper his adhi-
eto. nam his quæ inueterârunt, 8 liuorem ad-
runt. Et ipſum 9 eryſipelas vlceris expers 10
urat, quandoquidem exulcerato 11 calami-
oſum eſt.

1. Vt frigidæ aquæ & ſucci frigidi.

2. Ruptâ, exesâ, vel apertâ venâ, vel faucia-
â parte.

3. Quòd frigidum vlceri ſit mordax. Ita in
aimorrhagia narium, hepati vel lieni admo-
emus frigida, ſi ſint robuſta nec obſtructa
æc viſcera, vel occipiti, mammis.

4. Vt meabili-ſanguini & viæ intercipiatur
uxio: nam frigida arctant vias, ac reſtagnare
aciunt fluxiles ſuccos.

5. Id eſt, tumores cum rubore, calore, pulſu, *Phlegmone*
enixu, & dolore coniuncti. Bis tantùm in hac *quid Hip-*
gnificatione reperitur hęc vox apud Hippo- *pocrati.*
ratem. Sed non inducatur liuor rerum refri-
erantium vſu.

6. Sanguinis recentis affluxu. Extinguatur
antùm ardor: non inducatur parti liuor.

7. E directo, & ſuper ipſis. Vel ad hæc, ſcili-
et valet frigidi vſus, ſi ipſis inflammatis par-
ibus admoueatur. Modò id ferat partis na-
ura, materiæque morbificæ conditio.

8. Oppri

8. Opprimendo calorem vitalem.

9. Hoc est tumorem præter naturam o[illegible] ortum ab effluxu biliosæ materiæ non corru ptæ, sed integræ.

10. Nam acerrimam vim materiæ tempe[illegible] rat, & meatus viásque par quas affluit bilios[illegible] sanguis, intercipit. Huiusmodi erysipelas sæp[illegible] degenerat in herpetem: bile illa acerrima cu[illegible] ctando putrescente.

11. Nam vlceri acerbum est frigus ac mor dax. Quare non super, sed circum, hoc est par tibus editioribus ea adhibent: ita enim orga[illegible] mus impeditur constringendo, infringendó que sanguinis acerrimam potētiam, corrobo rādóque partem. Docet Hippocrates haimor rhagiam sisti immutatâ à figurâ corporis, vin culo, & emoto. Scribit etiam Hippocrates, Quòd expedit in omni vlcere, tā veteri quàm recenti, sanguinem effluere. A recenti quidem, graciâ arcendæ inflammationis: à vetere verò, vt sarcosis promoueatur. Responsio est, eum locum intelligi de vlceribus vnicuique parti propriis, cùm sanguis effluit ex venis illi parti propriis ac dicatis, ex qua effluit sanguis. Non autem de apertione venæ communis quę tali alicui parti est dicata. Dixit hîc Hippocrates recenti efflorescente sanguine: quasi dicat, Omnis tumor præter naturam, cuius causa efficiens est materiæ calidæ affluxus, (non autem coaceruatio ob facultatis concoctricis & expultricis infirmitatem,) remedio est, inounte & augescente morbo, vsus rerum frigidarum: nam acrimoniam sanguinis frangit, & meatuum laxitatem constringit: nam materia calida fluxum mouet. Nisi tamen pars ipsa,

6 Epid. lib. de vlceribus.

Dubium.

vt

t glandulæ, aut cauſa critica, aut materia
enenata (vt in conſtitutione peſtilenti, in lue
enerea) vel materia impacta & contumaciter
d muſculos adhæreſcens (vbi vſu refrigeran-
ium phlegmone in ſcirrhum incurabilem de-
enerat) prohibeat. Proinde rectè adiecit Hip-
ocrates, quæ ad rubrum, nam ſi partes liuent,
on adhibebis repercutientia.

XXIIII.

Τὰ 1 ψυχρὰ, οἷον χιὼν, 2 κρύσταλλος, τῷ στήθει
πολέμια, 5 βηχέων κινητικὰ, 5 αἱμοῤῥοϊκὰ 6
κταῤῥοϊκά.

XXIIII. 1 Frigida, cuiuſmodi ſunt nix, *Extremi frigidi incommoda.*
t 2 glacies, pectori ſunt 3 inimica: tuſſes 4
ouent, ſanguinis profluuia 5 cient, catar-
hos 6 excitant.

1. In quibus frigoris ſumma penè ſunt
mnia.

2. Quæ, vt ait Scholiographus Holerij,
qua elementari ſunt frigidiora.

3. Quòd vitam tueatur pectus, cuius tute- *Hiſtoria.*
calore peragitur. Hodie obiit iuuenis: cui
m 14 dies inflammatæ fuerant membranæ
aphratondes ad pectus: quòd choreis ex-
dans ſe aëri frigido expoſuiſſet aperto tho-
ce. ſecta fuit tamen illico illi vena, purgatus
it: praua expectorabat ac flaua ilicò; mox
hil vrina primum flammea, mox citrina:
lſus febrilis: lingua fuit nigra & arida.

4. Quia diſtillatione aſperitatem inducit
æ ſpiritus.

5. Venas indurando, & contumaciores
ddendo: vnde fit, vt diſtenta ſanguine vaſa,
um dilatari non poſſint, rumpantur.

6. Tuſſiferos, aluinos, arthricos. Antiquis
in

in deliciis erat nix & glacies: tamen popu
qui his vtuntur gutturosi sunt, ac catarrh
affliguntur, & breuis sunt vitæ.

XXV.

Frigidi fotus commoda.

Τὰ δὲ ἐν ἄρθροισιν 1 οἰδήματα καὶ ἀλγήματα ἄτερ 2 ἕλκεος, καὶ 3 ποδαγρικὰ, καὶ 4 σπάσματα, τουτέων τὰ πλεῖστα τὸ ψυχρὸν 5 πολλὸν καταχεόμενον ῥηΐζει τε καὶ 6 ἰσχναίνει, καὶ ὀδύνην 7 λύει. 8 νάρκη γὰρ μετρίη ὀδύνης 9 λυτική.

Narcoticorum vsus.

XXV. Verùm articulorum 1 tumores
dolores 2 vlceris expertes, & 3 podagrica,
4 conuulsiones, horum sanè plurima frigid
5 copiosè affusa mitigat, leuat, & 6 adæquat
atque ita dolorem 7 sedat: huc accedit quò
8 stupor modicus dolorem 9 sedat.

1. Ex sanguinis & bilis affluxu. Igitur, authore Hippocrate, Arthritis non ex sola materia frigida fit, cùm aquâ frigidâ sanetur.

2. Cui frigus est acerbum.

3. Hoc est, dolores podagricos excitato ex ichoris biliosi affluxu.

4. Scilicet reuocando calorem in iuuen quadrato.

5. Sæpè & multum.

6. Ad æqualitatem reducit partem tumore obsessam, ita vt ampliùs tumor nullus apparere possit; ídque pepasmo & resolutione excrementorum: repressione verò per se.

7. Restituto habitu & tẽperamento partis.

8. Quem frigidi fotus inducunt. Talem narcosin hic admittit Hippocrates.

9. Vacuando & digerendo causam continentem, & reprimendo causam antecedentem. Stupor destruit dolorem: ergo stupor non est species doloris. Ego maximo successu

Remedium elegans.

vtor

or in Arthridite calida fotu aquæ feminis narum.

XXVI.

Υδωρ 1 τὸ 2 ταχέως θερμαινόμενον καὶ ταχέως ψυχόμενον, 3 κουφότατον.

XXVI. Aqua 1 quæ 2 citò calefit & citò frigeſcit, 3 leuiſſima eſt. *Aqua quæ facit.*

1. Dulcis, omnis mixtionis expers.

2. Ob partium tenuitatem & raritatem fa-
e induit contraria. Tam facilis itaque mu-
io, eam tenuiſſimam eſſe arguit.

3. Et pondere & ſubtilitate partium. Ea-
mque optima eſt. Non lance æſtimanda eſt
ua, ſed ſi non grauis ſit hypochondrio, ve-
m ſi ea ſubitò peruadat, nec ibi cunctando
reſcat. Talis propinanda per morbos acu-
. Quâ aqua res iniectæ citiùs elixantur,
c leuiſſima eſt. Eſtque hæc ſaporis ac odo-
expers, ac clara. Dura ac cruda eſt aqua
realis, vtpote ſole fraudata: fluuiales cœ-
ſæ ſunt: hæ reponendæ vt limus ſidat; illæ
quendæ. Pluuiales meliores, ſi coquantur,
òd maris ac ſolis ſoboles: at coctio diſſipat
erſas ab ea partes. Hyemalis pluuia crudi-
is plena eſt; æſtiua optima eſt, cùm incen-
flagrat cælum. Columella ex Hippocratis
tentia duo genera aquæ arte mitigatæ
ponit. Hippocrates in libro De aëribus, *De re ru-*
is & locis: & 6. Epid. 5. *ſtica lib. 5.*

XXVII.

Οκόσοισι δὲ πιεῖν 1 ὀρέξιες νύκτωρ, τοῖσι πάνυ διψῶσιν, ἢν 2 ἐπικοιμηθῶσιν, ἀγαθόν. *Sitis nocturna.*

XXVII. Qui noctu bibendi ſunt 1 appe-
tes, hos admodùm ſitientes ſomnum 2 ini-
iuuat.

1. Madoris inopiâ. Post somnum si p[…]
seuerat sitis,plena potet manu.

2. Nam ita augescunt viscera, & assu[…]
ptorum squalor acriórque vis castigabit[…]
Modò nulla valida præcessit euacuatio: na[…]
tunc nulla aderit materia à somno mitigã[…]
& per somnum intrò fertur sanguis ac mad[…]
vnde vapor qui sitim excitabat vincitur, […]
madescit internus squalor. Attamen, inqu[…]
Galenus, Valdè sitientibus à meraco vino […]
ab inopiâ potus,concedendus est potus.

XXVIII.

Γυναικείων 1 ἀγωγὸν ἡ ἐν ἀρώμασι 2 πυρ[…]
πολλαχοῦ δὲ καὶ εἰς 3 ἄλλα χρησίμη ἂν ἦν, εἰ […]
4 καρηβαρίας ἐνεποίει.

Mulierum affectus. XXVIII. Suffitus 1 aromatum muli[…]
bria 2 ciet: idémque ad alia 3 non rarò val[…]
ret,nisi 4 capitis grauitatem adferret.

Quia hoc libro,vt anteà monui, Hippocrat[…] de omni euentu omnium euacuationum ag[…] quacũque ratione illæ obortæ fuerint,vel natu[…] aut morbi vi,vel artificiosa à molitione, igit[…] de iis euacuationibus iam agit quæ eueniunt […] vtero. Est enim vterus, dum procreationi n[…] studet, receptaculum omnis fœditatis muliebr[…] corporis non puri.

Aromata. 1. Hoc est rerum benè olentium,vt cyp[…]
ri, calami aromatici, cassiæ, beniouini, & e[…]
rum quæ ex iis conficiuntur.

2. Menstra atque lochia. Nam vim ex[…]
pultricem vteri excitat, atque venarum qu[…]
vterum attingunt obstructiones aperit: […]
compactiorem vterum rarefecit, ac algiosu[…]
recreat, & materiam lentam incîdit. Ita ta[…]
men vt nulla anteacti morbi, neque exact[…]
ætat[…]

atis,neque lactationis,neque instituti vitæ, que haïmorrhoidum,aut peruersi vteri, aut eri phlegmone vel ardore occupati, vel inuidationis excusatio adferri possit. vox γυναικεῖα varia significat: primò significat partes muliebres, secundò, omnes mulierum affectiones, quæ propriè in eas cadunt: tertiò, mulierum purgationes, quæ etiam variæ sunt, quædam enim sunt purgationes menstruæ, quæ iam λοχεῖα, sub his est etiam secundina & fœtus mortuus: tertiò, ῥοῦς γυναικεῖος, in quo licet desideratur ratio qualitatis, quantitatis, temporis, & modi excretionis: sed hic non debet promoueri, sed supprimi.

3. Ad peculiares vteri adfectiones. Vt si mulieri caput, coxendix aut femur doleat; à concepto fœtu hic dolor abeat, ac rursus ito fœtu repetat: huic odorata bibere, & ad vteri admouere oportet. Item ad conceptionem fœlicitandã, & ad sterilitatem auertendam. Suffocatas etiam euocat, ac dolores partu remouet. *Hip. lib. De superfœt.*

4. Ob leptomeriam. & cerebrum auidè plicit in se aromatum vapores. vnde illud thoram incurrit vaporum. Grauitatem capitis adfert his mulieribus quibus vterus est ior: nam per venas inuadit caput, quia in nis ille vapor suo ardore sanguinem turbat. ant pessarium ex penna obuoluta bombace filo: illinatur oleo macis & caryophyllorum, cum beniouino & croco. Sit longitudo s sex digitorum: crassitudo medij digiti. tamen suffitu aromatum non sine cautione ndũ, tenerrima enim acetabula à siccitate silè arescunt: hinc infœcunda redditur mulier. *Remediũ.* *Cautio practica.*

lier. Sed tamen in lochiorum ſuppreſſione ra-
rò euadunt. Vbi mulier defraudata fuerit ſ
genio, non euocationi menſtruorum erit
ſtudendum. Sed illa euchymis vtatur cibis.
ſi ab obſtructione laborauerit menſtruorum
ea aperiatur. fit autem tribus modis obſtru-
ctio: copiâ, materiæ craſſitie, & facultatis in-
firmitate. Nam ni mulier viceſimo ſexto co
purgetur à ſanguine, ægrotat.

XXIX.

Τὰς κυούσας φαρμακεύειν, ἢν ὀργᾷ, τετρά-
μηνα, καὶ ἄχρι ἑπτὰ μηνῶν, ἧσσον δὲ ταύτας·
δὲ νήπια καὶ πρεσβύτερα εὐλαβέεσθαι.

Grauidarum purgatio.

XXIX. Prægnantes quidem purgandæ,
humor ſit efferus, & quadrimeſtris geſtatio
dum ſeptimeſtris fuerit, quamuis hæ minù
nam in minore & grandiore fœtu cautiùs re-
ligioſiúſque agendum.

*Alius eſt ſcopus huius Aphoriſmi in initio li-
bri quarti Aphoriſmorũ, alius hoc loco. Quia in
quarto libro docet tecmarſin purgationis conue-
nienter cuique exhibendæ: quæ cōſiſtit in perſpi-
cientia humoris peccantis affectus & peculiari
naturæ eius cui medicina adhibetur, idq́ addu-
cto familiari exemplo quod perſpicuitate vin-
cit cætera. Hoc verò loco docet quam cautio-
nem & prouiſionẽ debemus adhibere ad vteri-
nas affectiones quæ ſunt è natura, vt ſeruetur &
fœtus & fœta. Sequentibus enim Aphoriſmis
agit de affectionibus è natura. cùm autem vte-
rus inſtrumentum ſit conceptionis, certi cōceptio
eſt affectio. Cacochymæ mulieres, ni à fœditate
illa vindicentur, abortiunt. Optimè autem de-
funguntur eo periculo, ſi à quarto mẽſe ad ſepti-
mum ea fœditas effundatur. Vidimus enim ſæpè
natu*

naturā illis mensibus validam euacuationē attulisse, summa cū alleuatione fœtarū. quare tu- cacochymia plenitudo hoc tēpore excluditur. *Obseruatio practica.*

XXX.

Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεβοτομηθεῖσα 1 ἐκτιτρώσκει· καὶ 2 μᾶλλον εἰ μεῖζον εἴη τὸ ἔμβρυον. *Ingrauidatæ temere non abducēdus sanguis.*

XXX. Mulieri ingrauidatæ si vena tunditur, 1 abortit: eóque 2 magis si fœtus grandior sit.

1. Defraudato fœtu suo genio, & oborta lipothymia. item laxatis vinculis, quibus vtero fœtus alligatur; & ab exhaustis cotyledonibus. Vt plantarum fructus nutricatu fraudati tabescunt, siccantur, ac cadunt: ita fœtus cadit fraudatis vinculis suo pastu.

2. Si septimum mensem attigerit. Hippocrates libro De morbis mulierum, sanguinem mittendum suadet sectâ venâ ad poplitem & malleolos, vt liberentur à difficultate pariendi. Huic idoneæ sunt mulieres iuuenes, robustæ, ac succi sanguinei plenæ. Quare de venis pertundendis hîc loquitur. Nam superiores venæ, vt manus & brachij, tundi possunt etiam ad sanitatis tutelam quarto & quinto mense, si abortioni non sit obnoxia mulier. Imò in quadrimestribus & septimestribus secare tutò poteris in pleuritidis curatione: maximè si mulieres sint voraces, quique ante grauiditatem largiùs ac diu solebant fluere menses. Verùm tempore Hippocratis, nihil aliud erat viuere, quàm è natura viuere. Vbi necessaria est phlebotomia in morbo acuto; vt infarcta expediantur, phlegmone residetur, metastasis reuocetur, corpúsque εὐφόρητον reddatur, citra fœtus & fœtæ in- *Practica obseruatio.*

iuriam

ingrauidationis mensibus, quòd subsiste[...]
iam sanguis corpore adeò circumfluat, [...]
mammas etiam lacte impleat. Recreãda m[...]
erit eupeptis. Si quis coëgerit, nos fateri Hi[p]pocratem hîc loqui, non de venarum inferni[o]rum, sed de superiorum sectione, respondeb[i]mus eum loqui de ea sanguinis emissione, q[uæ] tempore Galeni non erat libra minor; quem[ad]modum purgationes, quæ eius tempo[re] erant ex elateriis remediis, quale ellebor[um], scammonium, colocynthis. Hodie verò be[ni]gnis nõ veremur purgare, nec minorem sa[n]guinis effusionem auersamur, modò vires a[d]mittant, morbusque validus id suadeat. [Si] plura velis, vide Fernelij De venæ sectio[nis] libri secundi caput duodecimum.

XXXI.

Grauida cum morbo acuto.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ὑπό τινος τῶν ὀξέ[ων] 1 νοσημάτων ληφθῆναι, 4 θανάσιμον.

XXXI. Mulierem grauidam ex vllo mo[r]bi 1 acuti genere laborare 2 funestum.

1. Qui magnam agnoscit causam.

2. Difficultate curandi, (nam fœtæ a[ut] fœtus incommodo remedia adhibentur) sym[p]tomatum vehementia, & fœtus interit[u]. Præsertim si fœtus sit grandior. Eo quòd mu[lier] grauida duplo maiore vtatur respiratione, quàm non grauida. Si ergo calor maternus i[n] æstum degenerat, summa spirandi difficultat[e] laborabit: instrumenta enim & facultas no[n] possunt satisfacere vsui necessario. Difficulta[s] autem respirandi in omni morbo acuto e[st] lethalis. Secundò, ineunte morbo, quamdi[u] morbus est siccus, potiùs incumbendum e[st] morbo, quàm naturæ studendum. in mulier[e]

verò grauida potius naturæ est studendum, quàm in morbum incumbendum. Igitur quantum hîc naturæ studebis, tantum morbum augebis. Non itaque licebit hîc vti tenui diæta, qualem maximè morbus requirit. Sed obiicies, ex Hippocrate, mulierem grauidam, quæ vehementi morbo correpta fuit, seruatam fuisse. Respondet Galenus, quòd trimestri grauiditate in hūc morbum inciderit: trimestres enim & quadrimestres aliis magis seruantur: quòd maiorem habeant opportunitatem admittendorum remediorum, quàm aliæ quæ sunt septimestres ac sextimestres. Illud meminisse conuenit, trimestres ac quadrimestres omnibus iniuriis præ aliis magis resistere. Quare θανάσιμον interpretandum, quòd plerumque ita eueniat.

Obiectio. *1. Epid. 2. Historia 13.*

XXXII.

Γυναικὶ 1 αἷμα ἐμεούσῃ, τῶν καταμηνίων 2 ῥαγέντων 3 λύσις γίνεται.

Mulier sanguinem vomens.

XXXII. Mulieri sanguinem 1 euomenti, menstruis 2 erumpentibus vomendi 3 finis.

1. Apertis venis plethoræ vi, à menstruorum suppressione. Vt nulla tamen vi rupti vel exesi vasis excusatio possit adferri: sed si sit palindrome menstruorum ad superiores partes. Quod si ille sanguis non effundatur, solebat scirrhum inferre lieni vel hepati, hinc hydropem.

2. Confertim fluentibus. Quasi dicat, Si verò his confertim effluentibus, vomitus tamen non cessauerit, certò tibi constet, venam ruptam vel exesam esse. Quare his remediandum.

3. Auersione & euacuatione sanguinis,

cuius copia & sursum refluxu cruenta excita-batur. Intelligatur hic Aphorismus de ea sanguinis vomitione quæ fit apertis vasis (non autem ruptis aut exesis,) vt nimirum ramuli illi qui à supremo ramulo splenico in stomachum mittuntur, collecta sanguini à copia dehiscant, & in ventriculum, per anastomasin sanguinem effundant, citra vasculorum aut stomachi vitium. Nam si hæc vomitio fiat ruptis vasis, talis non inhibebitur erumpentibus mensibus: sed peculiarem sui rationem requirit. Hunc Aphorismum explicate Galenus 5. Methodi li. 2. fol. 116. Nobilis puella Leydæ menstrualis cùm esset, ruptum illi vas fuit in pulmone à catarrho acri. prodeuntibus mensibus nihil auxilij sensit, omnibus tentatis, obiit. Quinque aliis, inter quas vna matrona, palindrome ad laryngem fuit, in eáque cancri lethales, duæ exesis carotidibus foras prodeunte sanguine abreptæ fuere, suffocatæ à conniuente larynge.

Historia.

XXXIII.

Sanguinis in naribus eruptione extrusi menses.

Γυναικὶ τῶν καταμηνίων ἐκλειπόντων, 1 αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῆναι, 2 ἀγαθόν.

XXXIII. Mulieri suppressis mensibus, 1 sãguinis è naribus profluuiũ dono 2 est.

Dixit prius de locis incommodis quibus sanguis effunditur, iam de commodis.

1. Talis haimorrhagia inter cæteras principatum obtinet, generísque nomen sibi adoptat. Suppressio menstruorum plethoricam adfert affectionem. Quattuor autem sunt viæ per quas hæc plethora auersione amouetur: aut enim haimorrhagia aut vomitione, aut haimorrhoidibus vel dysenteria crueta. Aue-

o autem ea quæ fit vomitione, periculo non
aret:nam quamuis ſanguis non arguat ca-
ımitatem partium vnde manat, ſi tamẽ cun-
etur in ventriculo, lypothymiam & mor-
m etiam ſæpè adfert. Vt ſit calamitoſa hæc
ıerſio, non ratione refluxus, ſed ratione par-
s per quam effluit. Similiter periculi plena
t auerſio per dyſenteriam, quòd hæc mate-
a etiam in inteſtinis interdum grauiſſima
citet ſymptomata: ſic etiam quæ fit per hai-
orrhoidas. fœliciſſimè autem euenit hæc
ıerſio per haimorrhagiam. Profluuium verti:
oc eſt, ſi liberaliter ſanguis fundatur.
2. Neque enim arguit calamitatem partis
de effluit: ſignificat enim vĩas eius iam eſſe
ertas, quæ prius naturæ incommodo erant
cluſæ. Neque vlla ratione calamitoſa eſſe
terit parti per quam fluit: eò quod fluat,
ntinenter per vaſa, neque in magnam capa-
atem fluat, vbi corrumpi vel conglomerari
ſſit. Sed dicet quis: Si ſcopus eſt, vt naturæ *Dubium.*
nſilium medicus ſequatur, cur igitur ſup-
eſſis menſibus iubet Galenus potiùs tundi
nam poplitis vel melleoli pedis, quàm ve-
m axillarem? imò ipſe vult inhiberi fluxum
nſtruorum apertâ venâ brachij. Reſponſio
, Si id ſtudeas vt fluant menſtrua, poplitis
na neceſſariò eſt ſecanda. ſi verò ſtudeas vt
thoram tollas, (imitando id quod hoc
horiſmo ſcribitur) axillaris è directo eſt
tundenda. Vt ſi à menſtruorũ ſuppreſſione
enter febricitat, quia febris maximè vrget,
n in menſtruorum euocationem, ſed in fe-
s curationem erit incumbendum, ac vena
chij pertundenda: vt etiam in pleuritide &

peripneumoniâ. In sanguinis effusione vlc
obortâ; vide vnde, quò, quâ, & quamobre
fluat: & num onere pressa natura onus exc
Notãdum. tiat. Notandum quod à me vsu obseruatu
fuit, in hac haimorrhagiâ, mensium suppr
sione quę excitatur, lõge aliâ ideâ sanguine
ferri, quàm in vulgari haimorrhagia: H
enim prodit intermixtus thrombis ac frust

XXXIIII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ἡ κοιλίη πολ
ῥυῇ, κίνδυνος ἐκτρῶσαι.

XXXIIII. Mulieri grauidæ si alu
profusior sit, abortionis periculum immin
*Nã fœtus hinc fraudatur genio suo, infirma re
dita matre. imò extinguitur fœtus retrò à va
re excrementorũ quæ per intestina ferũtur, na
intestinis incumbit vterus, vnde vena tetri f
teris offensione agitatur. Siue illud alui profl
uium fuerit diarrhœticum, siue lientericum, si
dysentericum. Nam in omni profluuio fit mi
alimenti distributo, vnde vires fœtæ debilita
tur & genio fraudatur suo fœtus: accedunt pr
terea insomnia cùm & crebra adest surgendi
nocte necessitas in tali profusa aluo: & plerun
que nutritioni dicata vnà cũ fœdis abiiciũtu
Ob societatẽ quæ vtero est cum intestinis, faci
Historia & curatio. horum affectio in vterum deriuatur. Ita nup
cùm muliercula quædam parere non potera
in ipsa parturigine iussi plurimis mollẽ clyster
inijci intestinis ac ilicò peperere. Ita vt iam ap
nos id agere incipiant mulieres nobilissimæ. Cl
ster sit ex decocto herbarum emolliẽtiũ, vt ma
uæ, althææ, parietariæ, tapsi barbati, chamæmel
artemisiæ: colaturæ adde saccharum oleu
amygdalinũ dulce: & drachmam salis commu
ni*

is. Quod verò vterus grauiter afficiatur ab in-stinis, sæpe à me obseruatum, dum præfocationi noxijs propinatur purgans pharmacum, tunc mè grauissimè affligi solebant. *Obseruatio practica.*

XXXV.

Γυναιχὶ 1 ὑπὸ ὑστερικῶν ἐνοχλουμένῃ ἢ 2 δυστοκούσῃ, πταρμὸς ἐπιγενόμενος 3 ἀγαθόν. *Vterina suffocatio: & partus difficilis.*

XXXV. 1. Vterinæ mulieri, aut ægrè parienti oborta sternuatio est 3 bona.

1. Quæ vteri symptomatis infestatur, hoc t, quæ præfocatur ab vtero: sublato scilicet spirationis vsu à seminis venenata qualita-, & extincto calore, aut inde impeditis re-irandi instrumentis.

2. Infirmitate fœtus aut vteri: non ab os-um mala conformatione, vel à malè affecta ruice vteri, vel à fœtus in dorsum aut pedes odeuntis malo situ: iis enim in casibus nihil uat sternutatio. *Vbi non iuuet sternutatio.*

3. Nam inde significatio fit calorem ferè tinctum redintegrari, quódque eâ concus-one expellatur materia seminis, quæ eius ali erat causa, quódque fœdus vapor, qui atus à menstruorum corruptione, vel à re-nto semine,) caput ac diaphragma feriens, spirandi vim intercipiebat, excludatur. In nnibus morbis acutis præclarè facit ad sa-tem sternutatio: sed si euenerit à thoracis & lmonum affectibus, mala est, vt signum, & causa. Vt signum, quia significat malam athymiasim ad cerebrum ascendisse à par-us spirabilibus: Vt causa, quia hæc quassa-has partes magis disrumpit. Vbi verò par-igo non succidit ex sententia, salutaris est nutatio, etenim ad inferna validè propellit

diaphragma, compresso epigastrio, hinc
inferna pellitur valido nisu vterus. Nos pa
piperis & galãgæ naribus vt sorbeat iubem
miscemus interdum parum albi ellebori, m
ximéque quid euphorbij. Sed antea propin
mus hoc remedium: Accipe cinnamomi ele
drachmas duas cum semisse: myrrhæ optin
scriptulos duos: succini candidi, sesquidrac
mam: rubiæ tinctorum, castorei, cuiusq
scriptulum: boracis, semiscriptulum: cr
grana quinque. misce. fiat puluis subtili
mus: capiat drachmam vnam cum vino all
& saccharo. Eliso fœtu, cùm secundæ retine
tur, hoc puluere propinato, illicò reddunt
nam tunc, haimorrhagię metu, non fouem
ἡ ὑστέρα, vterus: τὰ ὕστερα, secundinæ, hoc
chorion.

Remediũ optimum ad difficilẽ partum & ad retentas secundinas vsu nobis compertũ.

ὑστέρα.

XXXVI.

Γυναικὶ τὰ καταμήνια 1 ἄχροα, καὶ μὴ κα 2 αὐτὰ αἰεὶ γινόμενα, 3 καθάρσιος δεῖσθαι σημαίνει.

Mulieri vt cautè purgatio præscribi possit.

XXXVI. Mulieri si fluxerint men
1 decolores, qui nec eodem modo benè 2
pondeant, purgatione 3 opus esse significat

1. Si aut sanguis menstruus propriæ s
stantiæ ratione in vitio sit, aut alieni hum
permixtione infectus.

2. Vt periodi vtriusque, (hoc est vt sing
lis mensibus, hoc est 29. diebus eueniant:
tunc septem diebus fluant) & excretio
modi ratio desideretur: vt si non decenti
xu ferantur, sed liberaliori, vel parciore.
mulieribus mulierosissimis tempus menstr
lis profluuij est dierum septem: ita vt int
missionis dies sint viginti duo: In medioc

bus verò mulieribus, quattuor vel quinque dierum profluuij tempus est, & vigintiquinque dierum intermissionis tempus. In viragine verò vigintiseptem intermissionis, & duo profluuij. Desideratur igitur ratio periodi, si menstrua cunctantur vel anteuertunt: vel si biduũ fluunt, quæ olim triduum fluere solebant. Modi autem desideratur ratio, si guttatim vel ἀθρῶς, celeriùs vel tardiùs, copiosiùs, vel minùs copiosè fluant.

3. Vniuersali & singulari corporis totius atque vteri. Sanguis menstruus propriæ substantiæ corruptione est in vitio, si sit melancholicus. si colore sit mercatus, ex resolutione partium. Alieni autem humoris permixtione infectus, si admixtam habet pituitã, bilem, vel melancholiam, aut serum. Purgatio vniuersalis totius corporis fit, adhibito eo pharmaco, quod respondet ei humori quo sanguis est infestus. cuius quidem notæ percipiuntur in linteis mulieris menstruosæ. Particularis verò vteri purgatio adhibetur, si causa consistat in vitio & infirmitate excretricis vteri, vel in materiæ contumacia, vel in meatuũ angustia. Vniuersalis purgatio his instituatur ex idea huius humoris qui in sanguine emanante in vitio esse videtur. Si pituita in vitio est, agarico: si bilis, rhabarbaro: si melancholia, sennæ foliis vacuetur: ita vel melle aut syrupo rosato; nam is etiam menses euocat. Sed in particulari purgatione instituenda rimandæ sunt causæ tardantium mensium: hoc enim illis euenit conniuẽtibus osculis venarum vteri, vel quòd inflectitur ad dorsum vel ad latus vteri os, vel quòd duritie id obsideatur, aut

Remediũ.

Causæ menstruorum tardantium.

quòd compactior sit substantia vteri: vel sanguis peccet parcitate vel crassitie. Vbi crassities in vitio est, diætam ineat attenuantem succos; suffitusque fiat aromatum, & pessi præscribantur. Potior instituatur ex vino cui incoxit calaminthe, vel pulegium, aut abrotanum. Sed prius purgetur corpus: quod familiaribus his pilulis ego maximo cum successu facio. Accipe aloës vnciam vnam; myrrhæ, gentianæ, aristolochiæ, dictamni, croci, cuiusque semidrachmam: rubiæ maioris, mithridatij, cuiusque drachmam: cum sirupo de artemisia fiat massa. capiat pro dosi pilulas quatuor vel quinque cottidie, manè, decem aut duodecim matutinis continuis, ante solitum tempus purgationis menstruæ.

Pilulæ menses elicientes.

XXXVII.

Abortus nota.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν οἱ μαστοὶ ἐξαίφνης 1 ἰσχνοὶ 2 γένωνται, ἐκτιτρώσκει.

XXXVII. Mulieri ingrauidatæ si mammæ 1 repentè 2 extenuentur, 3 abortit.

1. Vt nulla excusatio tabescentis corporis totius adferri possit à visceris alicuius iniuria.

2. Quæ prius erant solidæ & succi plenæ, cùm fœtus mouetur, tunc inturgescunt mammæ. Hoc fit tertio quartóve mense.

3. Quòd fœtum suo genio defraudari significat, vt eo nutriendo sanguis necessarius satis esse non possit: eóque fœtus defraudatus aliò tendit: vel quòd graui morbo vterus teneatur, vnde anadrome fit sanguinis in uterum. dicat quis, cibum sumunt fœtæ: igitur nutricatus non deest, & diu post puerperium lacte nutrit fœtum. Igitur abortus non fit

inopia

inopia lactis. Sed hoc fit à plenitudine in vterũ ruente. De ſterilibus initio pag. 387. Quæ, dicit, corrumpent fœtus, his mammæ gracileſcunt. ſi verò iterum dureſcant, dolor erit in mammis, vel coxis, aut oculis, aut in genibus, & non corruptela fœtus. Quomodo dureſcẽt rurſum mammæ, niſi recurrat materia ab vtero? Quòd hæ partes dolent, fit ob recurſum ſanguinis ad vterum. 1. De morbis pag. 313. Quare vtroque modo, & ab inopia alimenti, & à ſubito recurſu ad vterum id fieri nemo negauit. Admonet nos hoc Aphoriſmo, vt cautè medicinam faciamus, ne in calumniâ trahamur. Quaſi dicat, Vbi notæ hæ in grauidâ appârent, vide ne quid remedij præſcribas, vnde quis exiſtimet te abortum promouiſſe: qui iam ſponte naturæ eueniet. *Cautio pragmatica.*

XXXVIII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ὁ ἕτερος μαστὸς 1 ἰσχνὸς γένηται δίδυμα ἐχούσῃ, θάτερον ἐκτιτρώσκει. καὶ ἢν μὲν ὁ δεξιὸς ἰσχνὸς γένηται, τὸ 2 ἄρσεν· ἢν δὲ ὁ ἀριστερὸς, τὸ θῆλυ.

XXXVIII. Quia & mulieris grauidæ ſi altera mamma 1 extenuetur, ac gemellos gerat, alterum abortit. Ac ſi dextra quidem extenuetur, marem abortit; 2 ſi autem ſiniſtra, fœminam.

Intelliguntur duo hi Aphoriſmi, modò nulla accuſatio adferri poſſit inediæ. Nam loquitur Hippocrates de inchoata extenuatione. Quum verò mammæ ſolæ inter partes quæ ſub ſenſum cadunt, duplices habeant venas, proprias quidem, quibus ſanguinem ad ſui nutritionem attrahunt, & communes, quibus ſanguinem ad lactis generationem alliciant, ideò quoque in mam- *Mammæ ſolæ duplices habent venas.*

mis duplex consideratur extenuatio: propria, qu[...] est ab alimẽti inopia, vel à vitio nutricatus, qu[...] ipsarum membranæ collabuntur: & communis e[...] est mammis extenuatio, cùm scilicet venis, qu[...] officium habent, copia sanguinis denegatur, quò[...] fœtus validior & alacrior plurimum nutrimen[...] ti capiat per venas epigastrij, quas veluti oscul[...] excipiunt venæ mãmillares. Fœtus enim tãtum[...] absumit ad sui nutricatum, vt non sufficiat ma[...] teria generando lacti, aut sanguini quo fœtu[...] nutritur. Quare nõ eadẽ ratio est extenuation[...] harum partium, quæ aliarum partium: mamm[...] enim non solum sibi, sed etiam fœtui alimentu[...] conficiunt. Præterea hic loquitur de extenuati[...] ne nõ propria, sed de ea qua habitus ipse subside[...] Sed rogabis, An, vt contrariarũ cõtraria sunt i[...] dicationes, mammarum extenuatio abortione[...] significat, ita earundem distentio, prosperam in[...] grauidationem significet. Dico quòd non. Æq[...] enim distentio appâret ad abortionem, atq; ext[...] nuatio. Si enim fuerint mammæ sanguine dist[...] tæ plus æquo, arguũt summam fœtus imbecill[...] tatem. Et euentu fieri potest vt vtrumq; fœtu[...]

Fœtus quot vitales. *abortias. Vterus duos tantum habet sinus: qua[...] ex lege naturæ duos tantùm fœtus potest susc[...] pere. Plures quidem aliquando suscipit, imò se[...] non quòd tot sint in vtero sinus, vt volunt Ar[...] bes, sed hoc fit per superfœtationem: ideoq; il[...] posteriores fœtus non possunt esse vitales.*

1. Translato ad vterum sanguine ad fœt[...] nutricatum ex inopia laborantis.

2. Quia fœtus qui mares sunt, dextr[...] fœminæ verò sinistrâ vteri parte continentu[...] Vasa spermatica dextrâ quidem parte ducu[...] tur ex tunica venæ cauæ; sinistrâ, ex vena r[...]

Causa masculini vel fœminini fœtus.

nal[...]

nali: ideò ex dextra parte excernitur semen 6. Epid. cũ
calidius, siccius & elaboratius, maribus pro- 2. Aph. 20.
creandis aptissimum: è sinistra semẽ frigidius, & commẽt.
aquosius, nec æque elaboratum, fœminis pro- 3. Aph. 37.
creandis aptissimum. Aliquando tamen con- 6. Epid. 4.
tra naturam vasa hæc dextrâ parte ducuntur à 27.
vena renali: & sinistra à trunco venæ cauæ: in talibus corporibus fœtus mares sinistra corporis parte, fœminæ, dextra parte continentur. Imò aliquando vtrinque hæc ducuntur à trunco cauæ venæ; aliquando vtrinque à vena renali. Verùm Hippocrates docet quid in natura ritè conformata eueniat, & quid plerumque accidat.

XXXIX.

Ἢν γυνὴ μὴ 1 κύουσα, μηδὲ τετοκυῖ γάλα ἔχῃ, ταύτῃ τὰ καταμήνια ἐκλέλοιπε.

XXXIX. Si mulier neque 1 prægnans neque puerpera lac habeat, huic suppressa sunt menstrua.

Suppressorũ mẽsium nota.

1. Sed à partu expedita. Ex eo lacte significatio est boni sanguinis & integræ mammarum partis quæ lac facit. Bonus is est sanguis qui est dulcis, purpureus, mediocriter crassus. Hinc adeò accidit vt si virgines huiusmodi sanguine abundent, & ab ea sanguinis copia menses supprimantur, nisi eiusmodi plethora aut sanguinis emissione, vel vomitu, vel per haimorrhagiam, aut per haimorrhoïdes vel per dysenteriam haimatodem excernatur: & si his mammæ calidiores fuerint & atterantur, eò aliquando is poterit decumbere, & in lac conuerti. Quin interdum attritu papillarum viris lac etiam nascitur, vbi ea sanguinis suppellex. Nam lac solùm est elegantior pars sanguinis,

Virgines lac fundũt aliqua.

Viris vnde lac.

Lac quid

quæ (vt natura hominem à crudelitate auo-
cet à glandulis mammarum in alborem abit.
Sed non ita copioſum id lac manat quod mu-
lieribus extra grauiditaté ac lactationé eue-
nit. Quod tamen rarum eſt in virginibus,
nam prouidentiâ naturæ(quæ vis quædam eſt
à Deo inſita) gignitur lac in mammis , fœtus
causâ. Vnde ea prouidentia ? ab animantium
opifice, inquit hîc Galenus: Octauo & nono,
dicit idem Galenus, grauidationis menſe, tur-
gent venæ vtero & mammis communes.

X L.

Γυναιξὶν ὁκόσῃσιν ἐς τοὺς τιτθοὺς αἷμα 1 συ-στρέφεται, 2 μανίην σημαίνει.

X L. Quibuſcumque mulieribus 1 ſanguis
in mammis * colligitur, 2 phanaticæ fiunt. ** vel, cõglo-meratur.*

1. Si is ibi collectus cunctando putreſcit,
vel exardeſcit: ſi putreſcit, inde inflammantur
mammæ. ſi exardeſcit, ardore eo in atrorem
vtitur. Ζυστροφὴ eſt omnis tumor præter natu-
ram.

2. Quia ibi permanet pepaſmi expers. Cùm
fluit à ſuppreſſis mẽſibus ſanguis in mammas,
pro ipſius ſanguinis conditione , & partis in
quam fluit temperie, aut phymatis, aut furo-
ris conſecutionem adfert. Si enim ſanguis is
fuerit bonus, & natura partis integra , natura
lac ex ea generabit. Si verò ſanguis propriæ
ſubſtantiæ corruptione vel alterius humoris
admixtione in vitio fuerit, eius partis in quam
effluit, ſubſtantiam labefactabit : & omne
genus phymatum pro varia corruptionis con-
ditione, vel humoris mixtura , generabit. In
aliis quidem phlegmonem , in aliis cancrum,
in aliis aliud, vt hic in ardorem , vnde ambu-
ſtus

tus sanguis, fuligines nigras in cerebrum effundit, indéque melancholescũt: vel fit eo metastasis sanguinis incendio conflagrantis. Vnde fit mania, hoc est furor febris expers. Nam a mania quæ febris est particeps, phrenitidem sequitur. De hac non loquitur in hoc aphorismo. Nisi prouocentur menses, hinc cancri nascũtur. Lac, inquit Galenus hîc, tanto est sanguine frigidius, quãto hepar est glandulis calidius. Si igitur in mãmis ardore vratur sanguis, in lac abire non poterit. Nobilissimam vidi puellam, annorum viginti, cui non ex sententia respondebant menses. huic glandula in mamma indurauerat. author eram vt menses excitarentur, aut mollia remedia imponerentur. Illa ad empiricum abiit, qui cauterium imposuit, ac mãmas cum thorace excidit, vt anima thorace prodiret. Frequentique impositione acrium remediorum, cùm in tumorem à sanguinis affluxu abiisset diu, in verum cancrum degenerauit. *Historia.*

XLI.

Γυναῖκα ἢν θέλῃς εἰδέναι ἢ κύει, ἐπὴν 1 καθεύδειν μέλλῃ 2 μελίκρητον διδόναι πιεῖν, καὶ ἢν 3 στρόφον ἔχῃ περὶ τὴν γαστέρα, κύει· ἢν δὲ μὴ, κύει. *Mulier cu-randa num sit gravida.*

XLI. Si nosse velis an mulier vtero gerat el conceperit, iam iam 1 dormituræ melicratum 2. bibendum exhibeto: quòd si alui 3 torminibus infestetur, concepit; sin minus, non concepit.

1. Nec incœnatæ. Eo enim tunc tempore crudum melicratum excitare potest tormina.

2. Crudum. fit ex vna parte mellis, & decem aquæ.

3. Nam ventos inteſtinis ingenerat cru-
dum mel, qui retinétur turgido ab vtero, pre-
ſis inteſtinis. Sed non ſit familiaris mulieri co-
licus dolor, nec æſtiuet corpore: id enim diſſi-
cit ventos. nec aſſueta debet eſſe melicrat-
nec ſit durâ aut fluxâ aluo: nam vt in ha-
venti facilè euaneſcunt, ita in illa facilè re-
truduntur ac retinentur. Hæc ſanè rarò con-
tingunt, nec inter συγγράμματα Hippocratic-
agnoſcitur hic Aphoriſmus. Grauitatis tri-
ſunt τεκμήρια. Primum, ſi rem habuerit cum
viro. ſecundum, ſi ſeptem dies ſemen conti-
nuerit, eiúſque nihil excreuerit. tertium, ſi o-
vteri cum mollitudine ita ſit coactum, vt n-
acus quidem acutiem admittat. Præterea
venter & abdomen quodammodo collabitu-
& quodammodo deprimitur, colligente n-
mirum ſe vtero, vt arctiſſimè ſemen cōtinea-
Communia ſigna ex vrina & pulſu petuntu-
pulſus enim non ſunt maiores, niſi fœtu ia-
abſoluto. Galenus hæc tormina ad anguſtia-
quæ fit ab vtero in recto inteſtino refert. S-
dicas, in initio grauiditatis (de quo ſolo tem-
pore hîc loquitur Hippocrates) vterus, qui r-
cto inteſtino incubat, vndique ſe colligit, m-
núſque illud inteſtinum premit. Igitur ill-
inteſtinum non fit arctius, ſed amplius. H-
autem ampliore reddito, & reliqua inteſti-
fiunt ampliora. Hic igitur Aphoriſmus n-
caret ſuſpicione mendi. Quid ſi legatur, qu-
ſi non infeſtetur alui torminibus, concep-
Nam quod omnibus commune eſt, non p-
teſt eſſe proprium grauidæ. Noſtræ mulier-
dant baſtardicum, hoc eſt paſſum vinum cu-
ſaccharo, & lac dulce, quo moueat ſe fœtu-
ſed

Tria ſigna grauiditatis propria.

Communia grauiditatis ſigna.

d id ineunte conceptu locum non habet. iam etiam, grandiore iam fœtu, manum cadam vmbilico imponunt: mouet se fœtus ad lum teporem.

XLII.

Γυνὴ ἔγκυ☉, ἢν μὲν ἄρρενκύει, 1 εὔχρους ἐστίν· ἢν δὲ θῆλυ, 2 δύχρους.

XLII. Mulier grauida si quidem marem concepit, 1 colore est viuido: sin autem fœminam, 2 fœdo. *Num marem vel fœminam gestat.*

Aphorismus hic non semper habet locum, nisi cætera sint paria, vt victus ratio, & talia. Ratio autem Aphorismi est, Qualis sanguis fuerit: talis est color: quia color similis efflorescit humoribus. Mas generatur à meliore sanguine, & elaboratiore semine; ab his verò mulier viuidior euadit.

1. Hoc est, est coloratior quàm cùm fœmellam gestat esse solet. nam committit eandem mulierem sibi ipsi.

2. Non tam bono colore, ac cùm marem gestat, & lentigine obsidetur facies. Mas tertio, fœmina quarto mense mouetur. In mare aiunt fœtæ oculi dextri pupillam maiorem ac nitidiorem esse, & dextras arterias turgidiores & commotiores, venásque sub lingua dextras tumidiores, vt etiam mammam dextram: vtrique dextras partes. *Certa signa maris vel femella.*

XLIII.

Ην γυναικὶ κυούσῃ ἐρυσίπελας ἐν τῇ ὑστέρῃ γένηται, θανατῶδες. *Vteri erysipelas.*

XLIII. Si mulieri grauidæ in vtero sit erysipelas, funestum.

Ob febris vehementiã, spirandi difficultatem, & ob summã curandi erysipelatis difficultatem.

Eò

Eò quod, ob metum fœtus nullum medicamētu[m] vtero adhibere audeas, quo illa materia vel di[s]cutiatur, vel concoquatur. Propterea quòd er[y]sipelas ad sui curationem venæ sectione i[n]digeat. huiusmodi verò auxilium & fœtui & fœtæ est periculosissimum. Vtero magna cogni[tione] principes partes iunguntur. Funestū id m[a]ximè fœtui ob ardorem & interceptionem ali[menti]. conniuent enim inde oræ venarum vter[i], vnde fœtus nutritur, in tali tumore. Iuuēcula[m] vterum gestantem tractaui hîc nuper, cui ta[le ali]quid euenit: ardentissimè febricitabat, secta fu[it] vena, clyster iniectus. Die trigesimo quarto ab[ortiit] semiputridum fœtum. Perpetuò febricita[bat]: interdū aluus liquidis ferebatur: suffocati[o] vterina sæpè angebat: parū dormiebat: fœtore[m] sentiebat ipsa. Iulapium ex cichorei aqua, cum sirupo de acredine citreorum assumebat. tanden[m] euasit. Verùm hoc non fuit erysipelas exactū. Se[niori] olim adfui mulieri grauidæ: hæc primis die[bus] vehementer æstuabat ab vtero: vena fuit se[cta]: lenita aluus, tertio die obiit vnà cum fœtu.

Historia.

XLIIII.

Abortus causæ.

Ὁκόσαι παρὰ 1 φύσιν λεπταὶ ἐοῦσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν, 2 ἐκτιτρώσκουσι πρὶν ἢ 3 παχυνθῆναι.

XLIIII. Quibuscumque grauidis extenuationis 1 summa sunt omnia, 2 abortiunt 3 priusquam habitiores fiant.

1. Hoc est, in quibus non inchoatæ, sed perfectæ extenuationis signa appârent: qualis extenuatio esse solet ab exhaustu partium solidarū, vbi nulla spes est redintegrationis. Vt si longo à morbo defraudatæ fuerint suo genio: quo tempore ad conceptionem sunt aptiores, vt pote purgatiores.

2. Bim[e]

2. Bimestres: hoc est, simulátque fœtui nu-
icatu est opus, vt solet esse bimestribus, nec
ite. Nam cùm mulier sit extenuata, sibi so-
m cibum capit, indéque fœtus inopiâ reddi-
r infirmus. nam quo modo fœtum alet, si
ipsam fœta non aluerit? Tres enim sunt cau-
abortus continentes, fœtus imbecillitas,
itricatus inopia, & vinculorum quibus fœ-
s vtero alligatur laxitas.

3. Vel ante illud tempus, scilicet trime-
ris grauiditatis.

XLV.

Ὁκόσαι μετρίως τὸ σῶμα ἔχουσαι ἐκτιτρώσκουσι μηνα καὶ 1 τρίμηνα 2 ἄτερ προφάσιος φανε-ς, ταύτῃσιν αἱ κοτυληδόνες 3 μύξης μεσταί εἰσι· οὐ δύνανται κρατεῖν ὑπὸ τοῦ βάρεος τὸ ἔμ-βρυον, ἀλλ' 4 ἀπορρήγνυνται. *Abortus aliæ causa.*

XLV. Quæcumque verò corpore benè instituto bimestres, atque etiam 1 trimestres ortiunt, nullâ 2 incidente abortionis causâ, s sanè 3 cotyledones mucco abundant: eo-e fit vt præ grauitate fœtus potentes esse on possint, sed 4 disrumpuntur.

Superiori Aphorismo obortionis causa consi-bat in alimenti inopia: hoc autem in secundi-rum & vinculorum vteri laxitate. Fœtus im alligatur secundinis, secũdina verò vtero. cundinam cõstituunt illa venarum & arte-rum oscula, quæ cotyledones appellamus. Quæ cundinæ diuellũtur, si vasa ac oscula illa mu-is plena fuerint. Plena autem erunt si mulier li morbo, aut diatæ vitio colligat in capite co-m pituitæ vitreæ, crassæ & gypseæ, à sangui-ne cõcretione segregatæ, quæ neque per os, neque nares, aut intestina, vel vesicam excluditur: *Secundina quid.* *Hip. 1. De Morb. mul. & lib. De superfœt.*

sed

ſed perenni fluxu in vterum delabatur. Vt igi[tur] fœtus conſeruetur, exhauriendum eſt cerebr[um] ea pituita, vel aliò eſt deriuanda. Purgatio e[rgo] inſtituatur ex agarico & rhabarbaro commo[dis] menſibus, vel etiam ante ingrauidationem. M[a]trona quædam ſæpius abortierat, pituitoſa na[tu]râ: cùm verò medicinarum vſum iniit, fœli[ci]ter geſtationem perficit.

Practica obſeruatio.

1. Quia quibus menſibus fiunt labor[es] iiſdem fiunt abortiones, ſi cotyledones muc[o] circumfluant. dicit, ſi fuerint corpore be[ne] conſtituto, vt nulla excuſatio adſit extenu[a]tionis, aut obeſitatis.

2. Nulla valida ſuborta euacuatione, [a] vteri affectione; non ictu, caſu, aut ani[mi] perturbatione: denique nulla re quæ aut f[œ]tum infirmiorem faciat, aut ſuo defraudet [a]nio, aut vteri ſecundarúmque vincula lax[a] vietáque faciat. nec fœtorem grauem narib[us] conceperit, nec vociferatio valida præceſſe[rit].

3. Hoc eſt, venarum & arteriarum in v[te]ri fundo oſcula.

4. Hoc eſt, à cotyledonibus ſecundinæ [a]uelluntur.

XLVI.

Conceptio vt fœlicitetur.

Ὁκόσαι παρὰ φύσιν παχεῖαι ἐοῦσαι μὴ ξυλλα[μ]βάνουσιν ἐν τῇ γαστρὶ, ταύτῃσι τὸ 1 ἐπίπλοον τὸ [στό]μα τῶν ὑστερέων 2 ἀποπιέζει, καὶ πρὶν ἢ λεπτ[ὴ]ν[ωνται], οὐ 3 κύουσιν.

XLVI. Quæcumque [non naturâ, ſed ed[u]catione] ſupra modum habitæ concipere n[on] queunt, iis 1 omentum os vteri 2 comprim[it], nec 3 antè concipiunt, quàm graciliores fia[nt].

Vt concipiant hæ, author eſt Hippocrates [...]

ph

*hlegmagogis vacuentur, ac dein vt vterus pur-
etur : tandem vt illa dentur quæ flatu gignũt,
i enim expandunt contractum nimis vterum.
agax natura id sæpe postulat à muliere iam
am ingrauidata; quæ miro desiderio iam tunc
ertur in poma, cerasa, pruna, aliaq́; quæ in fla-
u fœcunda sunt. Quare vteri os & collum
on verti ad latus aut dorsum debent, nec præ-
ludi debet callo aut omento nec lentè in se ra-
pere debet vterus.* *Cur varia appetant ingrauidata.* *Vteri os & colli vterini os.*

1. Hoc Philotheus refert ad pinguedinem vtero adnatum: Galenus propriè ad dictum omentum: ita scilicet, vt collum vterinum quod adnexum est ori vteri, comprimet adeò, vt aditu ad vterum semen viri prohibeatur. Ita nimirum vt pudendum muliebre primo sit loco; secundo, collum vteri; tertio, os vteri; quarto, ipse vterus. Hæc sectio corporis humani apertè monstrat.

2. Eóque fit vt semen virile os vteri rectâ subire nequeat: sed in via refrigeratum corrumpitur. Et his sanguis in corporis molem abit. *Arist. 2. De part. animal. 5. Et 1. De generat animal. 18.*

3. Sterilitatis multæ sunt causæ, aliæ ex euentu, aliæ per se. Hæ crassæ, ex euentu sunt steriles: quia virile semen excipere nequeunt ob pinguem aqualiculum, qui os vteri comprimit. Quod scilicet hominibus maximum sit omentum: ampliúsque quàm boui, pro ratione sui corporis. *Sterilitatis causa.*

XLVII.

Ην ὑςέρη ἐν τῷ 1 ἰσχίῳ ἐγκειμένη διαπυήσῃ, ἀνάγκη 2 ἔμμοτον γενέσθαι.

XLII. Si vterus 1 coxendici incubans suppuret, 2 emmotum vlcus fieri necesse est.

1. Ab

1. Ab excitata phlegmone in vtero si per-
uertatur vterus ad coxam.

2. Sinuosum vlcus fit: ad cuius curatio-
nem conceptis linamentis opus est. Nam pe-
emmotum ipsam affectionem denotat: alio-
qui significat remedium quod sinuosis vlceri-
bus admouetur, ad absorbendam materiam
humorémque illum qui ibi cunctatur. Ho-
autem remedium varium est, pro varia eius fi-
gurâ & materiâ. figurâ, nam interdum refer-
ellychnij formam, interdum glandis. materiá
alia fiunt ex argento, auro, plumbo; alia ex
materia solida, alia ex perforata. Ratio Apho-
rismi est, quòd nō solùm ex ipsa parte quæ vl-
cus concepit materia illa educi debet, sed
etiam ex vtero, vnde perpetuò noua materia
suppeditatur. Quasi dicat, euacua ergo totum
corpus, ne fœdi succi irruant in vterum affli-
ctum, & quæ fœda in vtero sunt, illa pessis
prolice. hoc est, vt os vteri rectum fiat stude,
vt effundere omnia contaminata possit, ne ad
vlceris incrementa faciant. Suidas scribit μο-
τήελον esse, quod vulneri immissum prohibet
coalitum, vt iam strepta sunt. Fallūtur medici
qui pro ischiadica affectione hunc affectum
medicantur, venam malleoli incidendo. Nam
& ipsæ mulieres falluntur sæpè, existimantes
se ischiade laborare, cùm claudicent inter-
dum altero crure. vide Roussetum de partu
Cæsareo in fine capitis noni.

Ratio Aphorismi.

XLVIII.

Εμβρυα τὰ μὲν ἄρσενα ἐν τοῖσι 1 δεξιοῖσι, τὰ
δὲ θήλεα, ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι 2 μᾶλλον.

XLVIII. Fœtus qui mares sunt 1 dextra,
fœminæ finistra 2 magis sunt.

1. Quia

1. Quia dextra parte calidior est vterus & solidior; & ea parte nutricatum fœliciùs mitigatum suscipit: nam ea pars est collocata κατ' ἴξιν ad hepar. Sic ait 2. Epidemiôn, circa naturam magnam vim habet oculus dexter. quasi dicat: Dextrâ validior est homo, quàm sinistrâ. Hinc quoque affectiones contra naturam potiùs eueniunt sinistra parte, quàm dextra. Si tamen in dextram inciderint, lõgè sunt periculosiores, quàm si in sinistram. Antiqua est hæc sentẽtia à Parmenide & Empedocle prodita. Attamen ea interdum vis est seminis, vt vtroque sinu masculos proferat. 2. Quia hoc non est perpetuũ. quibus enim dextrũ vas spermaticum à renali, & sinistrum à vena caua descẽdit, iis sinistra mares, dextra verò vteri parte potiùs fœminæ gestantur.

2. Epid. vltima sect.

Arist. 4. De gener. animal.

Hippocr. 6. Epid. initio.

XLIX.

Ἐς ὑστέρων ἐκπλώσιας 1 πταρμικὸν ἐπιτιθεὶς, ἐπιλαμβάνειν τοὺς μυκτῆρας 2 καὶ τὸ στόμα.

XLIX. Vt excludantur secundinæ, adhibito 1 sternutatorio, comprimere 2 oportet nares & os.

Ad secundinarum exclusionem quid conferat.

Cùm natalis est puer, vt mense 7. 9. & ad summum, inquit Holerius, 10. copulationes secundinarum cum acetabulis siccantur & soluuntur, & sensim cum fœtu nato iam prodeunt. Sed interdum rumpitur vmbilicus vt cùm inuoluitur fœtus collo. Hinc phlegmone, febris ritur à putridis secundinis: quæ nisi excludantur, vel ilico, vel ante octauam diem plerumque enecant.

1. Ex ellebori puluere; cum castoreo, maximèque euphorbio Holerius propinat succum artemisiæ cum vino expressum. Ego summi

Dei

Ad secundinas retentas præcellens remedium.

Dei beneficio plurimas liberaui hoc puluer
Accipe cinnamomi electi drachmas duas cu
semisse: myrrhæ optimæ scruptulos duos: su
cini candidi sesquidrachmam: rubræ tinct
rum, castorei, vtriusque scriptulum: borac
semiscriptulum croci grana quinque, misc
fiat puluis subtilissimus, capiat drachmam
vino, adiecto saccharo.

2. Quo denegato spiritui exitu qui à c
rebro excluditur, in partes inferiores irrua
Corrupta autem venâ quæ in vmbilicum i
seritur, editur fœtus sine secundinis. Quæ, si
vtero remanserint, statim corrumpuntur,
subitariam mortem inferunt. Agitato a
tem per sternutationem vtero, excutitur s
cundina. Admoneant Medici tunc obstetric
ne vnquã digitum ab interno ore vteri amo
ueant: dum enim à digito irritatur, rectu
manet id, ac sæpe hac irritatione excludit s
cundinas laceras. digitúsque ab altera ma
perpetuò madescat oleo lilino, cum croco
myrrha, & muccagine seminis psyllij. Si ab
stulerit obstetrix digitũ, vertet sese ilico vte
ri os, ac ita conniuebit, vt nulla postea art
aperiri possit. Cautio obstetrici adsit hæc, n
vnquam trahat validè vmbilicalia vasa, tene
rimis enim secundinis facilè auelluntur. Ant
qui propterea fœtum integro adhuc vmbili
co, vtri aqua pleno imponebant, ac sensim e
fluente aqua sidebat vter, modestóque laps
secundinas vna proliciebat.

Cautio practica.

L.

Γυναικὶ τὰ 1 καταμήνια ἢν βούλῃ ἐπισχεῖν, σ
κύην ὡς μεγίστην πρὸς τοὺς 2 τιτθοὺς πρόσβαλλ

1. Si mulieri immoderatiùs 1 fluent
menstru

menstrua vis inhibere, quam maximam 2 cucurbitulam ad mammas defigito.

Aphorismus hic accommodari potest ad omne immoderatũ sanguinis profluuium, cuius sistendi ratio captanda est ratione causarum efficientium & instrumentariarum, vnde, quo, qua, & quamobrem sanguis fluat. Puerperis sæpè hoc euenit, vt confertim ab vtero ruat sanguis. *Haimorrhagia vt sistenda.*

1. Immoderatiùs fluunt menstrua, cùm nulla seruatur ratio neque periodi vniuersalis, aut particularis; neque quantitatis aut excernendi modi. Fluit autem sanguis, quia ipse acrior vel subtilior, vel multo sero tũ pituitoso, tum bilioso perfusus; nam venas aperit, aut erodit: vel copiâ rumpit. Qui quidem fluxus tribus modis sistitur, reuulsione, repressione, obstructione. hîc solius reuulsionis meminit. Vterus habet quasdam venas officiales, quasdam ministras. Officiales sunt, quibus excipiunt sanguinem non sibi, sed fœtui. Vt etiam mammis euenit, quibus venæ mammariæ rectâ ferũtur ad vmbilicum; quo loco venas epigastrij veluti osculo quodam excipiunt (sæpiùs tamen animaduertimus per sectiones corporum humanorum, continuas vnásque illas venas esse) ita à mammis in vterũ fluit sanguis per mammarias. Quare si mammis (inferno nimirum earum loco) cucurbitam affixeris, reuocabis eum sanguinem qui ad vterum tunc fluit. *Sanguinis fluxus causa.* *Medela.* *Venæ vterinæ duplices.*

2. Nam venæ mammariæ non sunt foris sitæ, sed in profundo corporis collocatæ; propterea cucurbitulæ his adhibentur sine scarificatione. Nam ad reuulsionis consilium, admouenda sunt remedia iis partibus, vnde sanguis fluit. Porrò hæc reuulsio fit duobus modis,

dis,

dis aliquando aspectabili, vt emisso sanguin aliquando inspectabili, vt vinculis, cucurbit Post adhibitas cucurbitas danda sunt astri gentia, vt pars confirmetur; meatus clauda tur, & sanguinis impetus prohibeatur. Itaq mammis adhibebimus cucurbitam reuulsi nis ergo, cùm largiore copiâ, vel longo te pore vltráque dies septem effluat sanguis. P test etiam sanguis auferri ex brachio, si plen tudo sanguinis adsit: & succus plantaginis a moueri. Nos hunc puluerem maximo succe su propinamus. Accipe seminis hyoscyami a bi, seminis papaueris albi, cuiusq; drachmar hæmatitidis, coralli rubri, cuiusque sem drachmam: caphuræ scriptulum semis. sum mane & vesperi semidrachmam.

Puluis ad omnẽ sanguicis fluxum.

LI.

Ingrauidationis signum.

Ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσαι, τουτέων τὸ στόμα ὑστερῶν 1 συμμέμυκεν.

LI. Quæcumque sunt grauidæ, illis os vte ri 1 conniuet.

Continet hic Aphorismus inter tria τεκμήρια conceptionis; suprà Aphorismo 41. explicata vnum, nimirũ vteri omnimodam occlusionem. Sed quares, Cùm constet superfœtationes fieri an igitur post conceptum vterus aliquando ape riatur? Maximè id euenit primis mensibus, cùm vterus auidissimè alterum semen excipit. Cæte rum hoc signum intelligitur de illis mulieribus quæ operam dant liberis. nam in virginibus etiam conniuet.

1. Ne aër subeat, & semen corrumpat, vterique ne calor euanescat, quo vtitur potissimùm ad fœtus conformationem. Si scilicet conuiuet sine dolore & renixu, modò quoque

nulla

nulla excusatio malæ conformationis adferri possit. Quibus enim ob malam conformationem conniuet os os vteri, à purgatione menstrua his præscribit Aristoteles vt statim à menstruis, hoc est sub finem menstrualis profluuij rem cum viro habeant. Quæ non excipiunt, non concipiunt.

L I I.

Ἢν γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ γάλα πολὺ ἐκ τῶν μαζῶν ῥυῇ, 1 ἀσθενὲς τὸ ἔμβρυον σημαίνει· ἢν δὲ 2 στερεοὶ οἱ μαζοὶ ἔωσιν, ὑγιεινότερον τὸ ἔμβρυον 3 σημαίνει.

L I I. Si cui mulieri grauidæ lactis copia mammis profluat, 1 infirmum esse fœtum ignificat: sin autem 2 solidæ succique plenæ uerint mammæ, saniorem esse fœtum 3 significat.

1. Id significat, fœtum propriâ infirmitae, quâ cibum respuit vel cibum capere non otest, in vitio esse. Cùm enim lac fluat, indiium esse nutricatum sufficere, quod cùm fœus, respuat miniméque potentiam habeat uendi alimenti, regurgitat in mammas: quæ istentæ copiâ, lac profundunt.

2. Non extenuatæ, nec flaccidæ, nec dientæ, ita nec inopiæ alimenti, nec imbecilli etus notas edent. Sint turgidiores, quàm ant cùm non gestaret adhuc vtero; nec sint accidiores, quàm cùm non gestaret vtero.

3. Hoc est, Nec propria infirmitate, nec opia succi alibilis abortioni eum obnoxium e significatur. Nam alimenti copia fruitur undè, & tamen mammis relinquit quod fas est ad earum soliditatem. Mammæ, vt pars officiales trahuntur in sympathiam vteri *Mammæ triplici ratione affliguntur.*

vel benè vel malè affecti, idque tribus mod
generis similitudine, operis societate, & v
sorum communione. Sequitur vt, si vter
benè affectus sit, concepto iam fœtu valido
viuido, excitetur per sympathiam calor man
marum natiuus. Atque mammæ (aucto calo
natiuo) non solùm nutricatus causa ex ve
thoracica trahunt sanguinem, sed etiam è v
uis mãmariis. Alia enim est ratio materiæ q
per venas mammarias in mammas deducitu
alia eius quæ è vena thoracica. Nã per vena
thoracicam proprij nutricatus materiam tr
hunt: per venas autem mammarias, lactis m
teriam. Extremis mensibus gestationis pr
uenit lac. Si copiosè aquosum lac marcid
mammæ fundant, certum indicium est abo
tionis. Sanguinis palindrome ad mammas, a
strumas excitat, aut carcinomata, aut fur
rem, aut lactescit.

Gal. 14. De vsibus partium.

L I I I.

Abortionis signa è mammis.

Ὀκόσαι 1 διαφθείρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυ
ταύτῃσιν οἱ 2 τιτθοὶ ἰσχνοὶ γίνονται. ἢν δὲ πάλιν
σκληροὶ γίνωνται, 4 ὀδύνη ἔσται ἢ ἐν τοῖσι τιτθοῖσι
ἢ ἐν τοῖσιν 5 ἰσχίοισιν, ἢ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν,
ἐν τοῖσι γούνασι, καὶ οὐ 6 διαφθείρουσιν.

LIII. Quæcumque sunt 1 abhortionem
facturæ, iis 2 mammæ extenuantur. 3 conti
si duræ fiant dolor 4 erit vel in mammis, v
in 5 ischiis, vel in genibus, nec 6 abortiunt.

Abortus fœtúsque mortui signa.

Signa sumpta ex charactere, mole, colore, op
rationibus & excrementis, quibus de abortion
iudicare licet, hæc ferè sunt apud Hippocratem
fœtu mortuo vel moribundo, venter & mamm
concidunt: frigescit pubes, sinusq; pudoris; ore a
pudendo redditur grauis halitus, cauãtur ocul

art

arteriarum motus languescit: facies, crura totumque corpus intumescunt, pueri nullus motus, sed pondus sentitur: deuoluitur cùm se mulier conuertit: liuent labra: summæ nares & auriculæ albicant, grauitas lumborum & femorum adest: sanies cruenta ex vtero manat.

1. Nam διαφθορὴ & ἀποφθορὰ Hippocrati idem est quod ἐκτρωσμὸς, hoc est abortus & corruptela fœtus.

2. Concidunt alimenti inopiâ, vel sanguinis & spiritus ad vterum translatione, cùm vterus graui affectu, vt inflammatione vel dolore, vt ab ictu, lapsu laborat. Subitò extenuantur mammæ: nam lentè interdum siue metu abortionis mammæ extenuantur: vt in grandiore fœtu: vel à crassante sanguine, quòd non ita fiat impetus & excursus in mammas: etiam ab infarctu vel à tenui venarum capacitate à præcedente morbo attrita si fit sanguinis quædam copia: tunc ilicò iterum turgidulæ sororiant.

3. Si mammæ tendantur à sanguinis benigni copia eò translata, talis tensio est signum abortionis: quia vterus & fœtus fraudantur nutricatu. Si verò tendantur à prauo sanguine eò translato ab vtero malè affecto, talis distentio fœlicem futurum partum indicat. Quare succi alibilis ad mammas translationem indicat lac multum è mãmis effluens. vitiosum sanguinem indicat dolor, durities, phlegmone: ibi si permãserit dolor, ita vt non fiat recursio praui illius sanguinis in vterum. Non caret hic locus suspicione mendi: videtúrque legendum, Sin contrà mammæ sint duræ, atque dolor absit, hoc est inflam-

matio; sed sine lactis effluxu.

4. Eò translatâ materiâ, quæ in vteru[m] alioqui & mammas se effunderet.

5. Diadosi facta vitiosæ materiæ ab vte[ro] in alias partes. Atque ita fœtus & vterus m[or]bo defunguntur. Ischiis vterus est alligat[us]. Sed rogabis, Si igitur ab ictu, lapsu, casu, & [à] fœtore extinctæ candelæ fiat abortio, an [tunc] quoque mammæ extenuabuntur? Respondo, cùm doloris vi aliò trahitur à mammis sa[n]guis & spiritus, tunc sine dubio gracilescu[nt] mammæ; & à talibus rebus vehementer aff[i]gitur vterus: quare etiam mammæ gracil[es]cent: nam ea est cognatio iis cum vtero, [vt] trahantur ilicò in sympathiam ab eo.

Vsus Aphorismi.

6. Quasi dicat, multò minùs illæ abe[r]tient. Quasi dicat, Igitur euacuare eas muli[e]res à talibus succis.

LIIII.

Exceptio ad signa in grauidationis.

Ὁκόσῃσι τὸ στόμα τῶν ὑστερέων 1 σκληρόν ἐστι, τα[ύ]τῃσιν ἀνάγκη τὸ στόμα τῶν ὑστερέων 2 ξυμμύειν.

LIIII. Quibuscumque os vteri 1 d[u]rum est, id 2 conniuere iis necesse est.

1. Distétione: ab inflammatione, vel scirrh[o].

2. Quia colligitur & contrahitur. Sed t[a]men talis contractio, quia dura & dolorific[a] non potest esse conceptionis nota. vide Aph[o]rismum præcedentem. In conceptione d[o]lor & durities absunt, In duritię præter nat[u]ram, immitte haspum ex oleo lilino, amy[g]dalino & violaceo, remisce adipem capon[is], anseris, vel anatis, cum muccagine semin[is] psyllij, lini, cydoniorum. Si calor absit, iun[ge ali]quid croci. Vtilitatem maximam ad cura[n]dum hic Aphorismus habet; nã plurima m[a]-

euenilunt mulieribus à palindrome men-
um ad viſcera. Hoc cùm fit interdum exiſti-
lant ſe ingrauidatas : quare nec medicinam
mpeſtiuam admittunt, nec vt reuellatur ille
curſus à viſceribus admittunt. Quare obſte-
ix digito exploret num molliter conniueat
s vteri. Si cum duritie & dolore conniuet,
on concepit: ergo Medicus tutò remedia ſo-
mnia ac magna admouere poterit.

L V.

Ὁκόσαι ἐν 1 γαστρὶ ἔχουσαι ὑπὸ 2 πυρετῶν
λαμβάνονται, καὶ 3 ἰσχυρῶς ἰσχναίνονται, ἄνευ 4 προ-
φάσιος φανερῆς, τίκτουσι 5 χαλεπῶς καὶ ἐπικιν-
δύνως· ἢ 6 ἐκτιτρώσκουσαι κινδυνεύουσιν.

Ingrauidatis calamitoſus eſt morbus acutus.

L V. Quæcumque mulieres 1 grauidæ 2 in
bres [acutas] incidunt ſi vehementer exte-
uantur, nullâ incidente aliâ (quàm febris vi)
tenuationis 4 cauſâ, 5 grauior eſt illis, & pe-
culoſior partus; aut 6 certè calamitoſa eſt
lis abortio.

1. Inſtante iam partus tempore.

2. A motu putredine, & coaceruatione
umorum in maioribus venis & arteriis, aut
viſceribus. Loquitur enim de febribus eſ-
ntialibus, & non ſymptomaticis. Si lenta ſit
bricula, difficilem partum & periculoſum
peritur mulier, ſed non abortiet. Si acuta ſit
bris, abortiet, non ſine periculo.

3. Ita vt non ſolùm inchoatæ, ſed etiam
rfectæ extenuationis notæ appareant. Hoc
, cutis diſtentio cum pallore coniuncta.

. Vt ſanguinis effuſio, purgatio, inedia, &c.
æ reſarciri poſſunt.

5. Vteri, fœtus, & reſpirationis infirmita-
, & muſculorum abdominis extenuatio-

ne, & aquæ consumptione quæ in secundin
est. Partus fœlix fit à robusta matre, fœtu a
vtero.

Axioma. 6. Quasi dicat, Quoties ad calamitosa
vim morbi seu summam virium infirmitate
accedit noua infirmitas, hîc spes in angust
est. Grauidis enim extenuatis accidit abortio
Omnis morbus acutus in grauidas inciden
est funestus; quia si in curationem morbi in
cumbas, ipsum fœtum pessundabis. Huc acce
dit, quòd cùm duplo maior sit pulsus in gra
uidis quàm in non grauidis; propterea auct
iam vsu respirationis & transpirationis, si in
super accesserit calor febrilis vsui nec motu
arteriæ nequeunt satisfacere: hinc fœtus & fo
ta strangulantur. Propterea quia tum diætæ
euacuationis vtriusque (nimirum pharmaci
& phlebotomiæ) ratio desideratur, fit, vt mo
bus vires acquirat eundo, & vt mulier vi fe
bris extenuetur. Itaque fœtus vnà cum mat
suo defraudatur genio: atque hinc abortio. V
Historia. di robustam mediæque ætatis mulierem, qu
extremis mensibus febri ardenti correpta,
abortu illicò interiit.

L V I.

ῥοῦς γυναικεῖος. Ἐπὶ ῥῷ γυναικείῳ σπασμὸς καὶ λειποθυμ
ἢν ἐπιγένηται, κακόν.

L V I. Si ad muliebre profluuium, conuu
sionis vel defectionis animi accessio adiu
gatur, calamitosum.

Imo funestum; quia vterus exhauritur, &
sympathiam omnes nobiles partes trahit. Omn
autem conuulsio ab exhaustu est calamitosa,
signum & vt causa. Vt signum quidem exha
sti humidi primigenij: vt causa, quia interci
actione

ctionem partium, officio quarum natura ad punctum temporis carere nequit.

1. Ab exhaustu: sublato vsu respirationis. Tria autem sunt genera excrementorum muliebrium: duo naturalia, tertium verò contra naturam. Naturalia sunt menstrua; & lochia. Lochia pari temporis interuallo fluunt à partu, quo menstrua ante partum. Tertium est, contra naturam, & dicitur Profluuium muliebre, κατ' ἐξοχὴν: quod nihil est aliud quàm sanguinis serosi atque sero aliorum humorum pituitæ salsæ, bilísque vtriusque impuri perennis vel repentina excretio. Non autem est vna eadémque in his profluuiis conditio. facit etiam hoc cœli status, vt pluuiosus austrinus à ventis placidus: quo cœli statu sanguis vix suis vasis contineri potest. Refert sanguis autem ideam ac colorem eius humoris cuius sero diluitur. Est etiã ob admixtam pituitam salsam acrior. Desideratur etiam ratio quantitatis, cùm menstruatis solæ fluant duæ heminæ ex lege naturæ. Præterea ratio temporis desideratur, nam sine vlla temporis distinctione excernitur. Postremò desideratur modus excretionis, quia menstrua paulatim fluunt, hic verò confertim. Quædam seminis est etiam effluxio acris, ac salsi, à resolutis vasis spermaticis: hæc rarò curantur, nam totum corpus exhauritur, summoque cum fœtore tandem extinguuntur. Vidi nobilem matronam quæ hoc profluuio ex tabuit; & tanto fœtore effundebatur, vt nullus non existimaret aluo venire. Sed hic fœtor longè aluum superabat. Existimo totum eius vterum in teterrimum tabum eliquatum vnà effusum fuis-

Mulieribus triplex genus excrementi euenit, Lochia. Profluuiũ muliebre.

Gonorrhœa muliebris.

Historia.

ſe. Languebat hæc mirum in modum, ac quaſi lethargo oppreſſa ſtupebat mente. Lentè obiit intolerabilibus fœtoribus. Ego ſane nil fœ-dius vnquam olfeci. Quin his nonnunquam

Profluuiũ. muliebre pituitosũ. euenit pituitoſum profluuium, cùm pituitæ per alias partes denegatur exitus, hęc per dorſum ad vterum defluit. Siccabimus in his ca-

Curatio. put, & ſiccabimus illam pituitam decocto guaiaci & ſirupo Montagnanæ: nam fotu & ſuffumigiis curationem recipiunt: inquit Hippocrates De morbis mulierum.

L V I I.

Muliebriũ morborum cauſa. Καταμηνίων γινομένων 1 πλειόνων, 2 νοῦσοι ξυμβαίνουσι· καὶ μὴ 3 γινομένων, ἀπὸ τῆς 4 ὑστέρης ξυμβαίνουσι νοῦσοι.

L V I I. Si menſtrua 1 plura fiant, eueniunt 2 morbi. & ſi 3 non fiant vel ſiſtantur, ex 4 vtero morbi eueniunt.

1. Si copiâ eâ excernantur quâ ſuperant duas heminas Atticas vini aut aquæ, & vtriuſque periodi ratio deſideretur. Fit hoc vteri acetabulis hiantibus, ac tenui calidóque à ſanguine, eoque abundante.

2. Cachexia, hydrops, paralyſis: ab exhauſto calore natiuo.

3. Nec vlla ætatis, lactatus, morbi ante-

Cauſa obſtructionis menſium. acti, aut grauiditatis excuſatio adferri poſſit: ſed ſi ſupprimantur ſcirrho, aut eryſipelate, aut materiæ copiâ vel contumaciâ, aut venarum anguſtiâ, vel facultatis infirmitate.

4. Quorum eſſentia in variatione humoris & partis malæ affectæ conſiſtit. Inde enim pleuritides; peripneumoniæ, anginæ, furores, apoplexiæ. Si neque haimorrhoïdibus neque ſanguinis vomitione, nec dyſenteriâ cruentâ,

nec

nec narium profluuio huiusmodi calamitates arceantur. Menstruorum dubiè fluentium quanta sit vtilitas, alibi prodidit Hippocrates, vbi ait, Menstruis fluentibus omne malum euasisse fœminas. Cùm verò eadem sisterentur, plethoricis symptomatis reddebantur obnoxiæ totius corporis, & singularum partium. Quemadmodum autem viro mutilato fluit sanguis per aluum, ita mulieri infructiferæ necesse est vt fluat sanguis superfluus per vterum, qui alioqui fructiferæ cederet in nutricatum fœtus. Dicit ἀπὸ τῆς ὑστέρης: vt significetur translatio materiæ, vel sympathia vteri malè affecti. Trimestre per spacium explendescit vis suppressorum mensium: tunc enim morbi eueniunt ab eis: interdum tandem sexto mense in morbos quædam trahuntur. Cùm enim restagnat is sanguis, putrescit: vnde febres, vteríque phlegmone, aut carcinoma. Quibusdam turgent crura ac pedes: quin aliæ loxariæ redduntur. Interdum recurrit sanguis in faciē ac caput, vnde mania: si ad partes spirabiles se effuderit, pleuritis, peripneumonia, phthisis. Si in totum corpus abierit, anasarca nascitur. Sistuntur autem menses, paucíque fluunt, ob angustiam venarum quę ad vterum sanguinem vehūnt, vel ob osculorum venarum ad vterum pertingentiū obstructionem, vel ob sanguinis crassitiem & frigus, vel ob robur vasorum vteri sanguinem affluentem non admittentium. Quicquid horum fuerit, tandem vterum trahi in huiusmodi affectum, vt in phlegmonem, erysipelas, schirrhum vel cancrum est necesse; tandémque totum corpus in contagionem abduci.

1. Epid. 3. Menstruorum commoda & incommoda.

Menses suppressi quādo nocere incipiāt, & quos morbos adferant.

Causa mēsium suppressorum. Gal. in Com.

LVIII.

Strāguria causa.

Ἐπὶ 1 ἀρχῷ 2 φλεγμαίνοντι, καὶ ἐπὶ 3 ὑστέρ[ῃ] φλεγμαινούσῃ, καὶ ἐπὶ νεφρίτισιν ἐμπύοισι, 4 στραγγουρίη ἐπιγίνεται. ἐπὶ δὲ ἥπατι 5 φλεγμαίνοντι λὺγξ ἐπιγίνεται.

LVIII. Recto 1 inteſtino vel 2 vtero 3 inflammatione obſeſſis, & ſuppurato renum, vrinæ 4 ſtillicidium ſuperuenit. Sin autem hepar ſit 5 inflammatum, ſingultus ſuccedit.

1. Vocat rectum inteſtinum ἀρχὸν, quòd videatur omnium inteſtinorum eſſe principium.

2. Per inflammationem intelligitur ardo[r] & tumor cōtra naturam, à pituita putri, qua[e] abradēdo, inteſtinis, ſenſu exquiſitiſſimo præ[ditis], eſt moleſta. Vocamus teneſmum illam inflāmationem, nam vnà ſphincteres affligit[ur].

3. Vterus inferiore parte alligatur inteſtino, & veſicæ collo.

4. Recto inteſtino in viris inflammato ſuperuenit ſtillicidium, non quidem per diado[cho]ſin, ſed per ſympathiam, generis ſimilitudin[e] & vaſorum communione, eò quòd veſica incumbit inteſtino recto, & vtraque pars ſi[t] membranoſa. fit itaque hæc ſtranguria, reſoluta facultate retentrice veſicæ, & vrinæ acrimoniâ. Sic quoque vtero inflammato in mulieribus fit ſtranguria: quia veſica his non incumbit inteſtino, ſed ceruici vteri: non quidem vtero: nam ſi vtero incumberet, in grauiditate ne ad punctum quidem temporis vrina contineri poſſit: vterus enim dilatatur, ceruix eius nequaquam. Quaſi dicat Hippocrates: Tribus de cauſis naſcitur ſtranguria, vitio

Stranguria triplex.

partium

partium vnde fluit, quà fluit, & vnde excipitur. Recto autem intestino laborante, accidit stranguria, vitio partium vbi excipitur vrina. Quare dabis operam vt rectè illa intestini inflammatio curetur. At renibus purulentis stranguria accidit vitio partium vnde manat. Nec tamen vlla stranguria fit, nisi affectâ vesicâ, hæc autem hîc afficitur per διυπεργπάθειαν per diadosin &translationem materiæ purulentæ. Vitio enim puris vellicantis vrgetur vesica ad excretionem. Porrò purulentarum vrinarum tria sunt genera, ipsis partibus vnde pus fluit distincta. Aut enim fluit pus ex vesica exulcerata, aut renibus, aut partibus diaphragmate superioribus. Quod à vesica manat pus, nullo modo est cum vrina permistum: si verò permisceatur inæqualiter, à renibus est: si æqualiter, à partibus diaphragmate superioribus. *Vrinæ purulētæ tres.*

5. Ad inflammationem hepatis sequitur singultus, vel affecto ventriculo per διυπεργπάθειαν, idque per sympathiam, vel per diadosin. per diadosin quidem, quia influit biliosus humor, qui ab inflammato hepate excidit, in os & finem ventriculi. qui vellicando consecutionem adfert singultus. Per sympathiam verò, quòd hepar inflammatione obsessum tumidius fiat, & ita opprimat diaphragma & ventriculum: à qua oppressione singultus. item vasorum communione. nam rami nerui sextę cõiugationis inseruntur stomacho & hepati. Sequitur etiam singultus ab exhaustu, quia calor febrilis hepatis exhaurit vētriculũ. Quare hepati ita affecto succedit singultus, oppresso ventriculo ab exhausto, vel à *Singultus varia causa.*

refluxu biliosi humoris ab hepate ad ventriculum, & ob sympathiam hepatis & ventriculi per neruos hepati & stomacho communes. 2. Epid. 4. πύγες appellat hos Hippocrates.

L I X.

Sterilis mulier vnde noscatur.

Γυνὴ ἢν μὴ λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βούλη δὲ εἰδέναι εἰ 2 λήψεται, περικαλύψας ἱματίοισι 3 θυμία κάτω κἢν μὲν πορεύεσθαί σοι δοκέῃ ἡ ὀδμὴ 4 διὰ τοῦ σώματος ἐς τὰς ῥῖνας καὶ ἐς τὸ στόμα, γίνωσκε ὅτι αὐτὴ οὐ δι᾽ ἑαυτὴν 5 ἄγονός ἐστιν.

LIX Si mulier non 1 concipit, scire autem velis num 2 conceptura sit, circumtectam vestibus infernè 3 suffito: si odor 4 per corpus, ad nares, & os viam affectat, scias velim & persuasum certò habeas, ipsam suo vitio 5 infœcundam non esse.

1. Ita vt sterilis & infœcunda videatur, cùm tamen det operam liberis: nec antè cõceperit.

2. Vel num possit concipere.

3. Vt styrace, casiâ, beniouino, metenchyta vtero inhalet.

4. Hoc est, si odor naribus & ore percipiatur: nec vlla coacti vteri à menstruis accusatio possit adferri.

5. Quòd nimirum ex eo suffitu naribus & ore percepto significatio fiat vteri ad concipiendum conuenienter affecti in habitu & temperamento, nec vllam materiæ spermaticæ & sanguinis menstrui rationem desiderari. Quæro igitur, An cui anathymiasis aromatum ab imis partibus ad os & nares transmittitur, sit signum τεκμήριον fœcunditatis? Maximè. quia si vterus in vitio sit aut mala collocatione, aut figuræ peruersione, aut distortione, non transmittetur odor ille ad nares,

Quæstio.

s: item quibus frigidior fuerit atq; densior. ddo, modò nulla excusatio adferri possit vte- post menstruam purgationem conniuentis. unt enim quædam mulieres quibus à men- rua purgatione ita cõniuet vterus ac si con- episssent. Alia quoque sunt signa. Nam si fue- t fœcunda, allium detracto cortice immis- um in sinum pudoris, odorem suum postridie nprimet in pileum mulieris, atque adeò is etor naribus percipietur. Hæc, inquit Gale- us, vt asserit Plato in Theæteto, ars erat do- arum pronubarum. *Ar. 1. De hist. animal.*

L X.

Ην γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ αἱ καθάρσιες 1 ορεύωνται, ἀδυνάτον τὸ ἔμβρυον 2 ὑγιαίνειν.

LX. Si mulier grauida sit 1 menstrualis, non oteſt fœtus esse 2 sanus.

1. Vt menstrua benè illi respondeāt in qua- tate, quantitate, excernendi modo, & vtro- ue periodo. πορεύεσθαι, dicit Galenus, est sæpè multum fundi sanguinem.

2. Quia suo defraudatur genio. Circa hunc phorismum duo sunt inquirenda. vnum est, n mulier grauida possit esse menstrualis. Al- rum, An menstrua fluentia grauidæ, sint κμήρια fœtus non sani. Quod ad priorem uæstionem attinet, videtur quòd non. Quia oncepto fœtu ita os vteri conniuet vt ne cus quidem ipsum subire possit. Et si men- rualis illa materia feratur per venas & arte- as in sinum vteri, sanguis is non foras pro- bit, sed in fœtus nutricatum abibit. Nam enæ spermaticæ illæ & arteriæ, constituunt otyledones, ex cotyledonibus fiunt secun- næ, ex his venæ & arteriæ coëunt per vm- *Dubia duo.* *Responsio.*

bilicum

bilicum in fœtum. Reſpondeo quòd ſangu
non feretur per illos ductus, ſed per crurale
quæ feruntur in ceruicem vteri, per quas etiam
virgines ſunt menſtruales. Ad alterum dic
eſſe τεκμήρια non ſani fœtus. Si toto grau
ditatis tempore fluant & poſt perfectam ty
poſin: quia ad perfectã typoſin, hoc eſt vſque
ad 35. vel ad 45. grauiditatis diem poteſt mu
lier eſſe menſtrualis, ſaluis rebus fœtus. Nam
cùm ante ſecundum menſem grauiditatis (3
enim dies eſt initium ſecundi menſis, & 4
eiuſdem medium) fœtus non capeſcat nutri
catum ante perfectam typoſin (quæ maribu
eſt 35. die, & fœminis 45.) ſi mulier ſit ben
morata beneque conſtituta, ipſa debet eſſ
menſtrualis. Quare primo aut ſecundo con
ceptionis menſe bene fluunt menſes, id eſt an
te 35. aut 45. diem. Quare poſt hos dies ne
largè, nec ſtata periodo fluere debent, nam i
genio fraudaret fœtum. Semel ſi fluxer
etiam copioſè, innocuè fit: nam natura om
deponit ita interdum. Scribit enim Hippocra
tes, ſanguinem illum qui allabitur vtero to
geſtationis tempore, in fœmella affluere a
libras ferè triginta: in maſculo, ad vigin
duas. Si igitur copia vel qualitate peccâr
hæc quantitas, bene ſemel excluditur: vt
plena manu mulier menſes fundere ſolet, &
fœtus fuerit imbecillior. His ſecetur vena
vel 4. menſe geſtationis. Nec neceſſe eſt
in grauidis per crurales venas effluant men
ſtrua, vt virginibus ſingulis euenit menſibu
ſed etiam funduntur per vteri capacitaten
non enim omnes vteri venæ annectuntur fœ
tus membranis: nam fit ſuperfœtatio: & cop
tant

Hipp. De natura infantium & De morbis mul.

Lib. De natura pueri.

nta quæ grauidis interdum effluit, ſine dubio *Ar. 5. De hiſt. anim.*
t capacitate vteri fluit. Hippocrates etiam
t, Menſes ſuprimi concluſo ore vteri: ergo *Contra Galenũ in hoc Aphor.*
de fluant. Si menſes ſiſtantur ſine rigore &
bre, & ſi adſit malacia, id eſt pica, faſtidium *Notæ grauiditatis.*
t frequentia ſputi, cauantur oculi, mammæ
einde ſenſim turgent, & venter initio conci-
it: ſignum eſt conceptionis. Hippocrates di-
it ſi adſit oris vteri mollis occluſio, tormina *De morbis mulier.*
b hydromelite, & ſuppreſſio menſiũ ſine hor-
ore, & à ſuppreſſis menſibus cibi faſtidium.
t ait in ſequenti Aphoriſmo.

L X I.

Ην γυναικὶ 1 καθάρσιες μὴ πορεύωνται, μήτε φρίκης, μήτε πυρετοῦ ἐπιγενομένου, 2 ἄσαι δὲ αὐτῇ προσπίπτωσιν, λογίζου ταύτην ἐν γαστρὶ ἔχειν.

LXI. Si mulier non ſit 1 menſtrualis, nec rigor vllus, nec febris illi ſuperueniat, ipſa verò in cibi faſtidium 2 incidat, certò ſcito hãc vterum ferre, ac grauidam eſſe. *Conceptionis notæ.*

1. Cùm tamen illi ante reſponderent menſtrua, & ſi iam nulla repentinæ ſuppreſſionis cauſa poſſit adferri vel à vitio vteri, vel ſanguinis à copia acciſa, vel imbecillitatis facultatis excretricis, vel obſtructorum vaſorum, aut mœroris, quod Phaëtuſæ euenit.

2. Ex ſanguinis menſtrualis corruptione, nec enim ineunte grauiditate eo adhuc fruitur fœtus. Si non ſit grauida, purgatione hoc faſtidium curabitur. Si grauida, non ante quam trimeſtris fœtus fuerit, erit purganda, vel dum fuerit quadrimeſtris, potiſſimùm humido cœli ſtatu, quo omnes ad abortum pronæ ſunt: eò quòd cotyledones ſunt pleni muc- *Pica vt curanda.* *2. Prorrhet. 44.*

co &

co pituitâ à tali aura. Ob mœrorem aliquan- do ſupprimi menſtrua docet eleganter Hip- pocrates in Epidemiorum libro 6. hiſtoria vl- tima. Non poterat Phaëthuſa γυναικωθῆναι, id eſt mulierescere, & mulieritatem rurſum nãciſci. Omnis enim animi perturbatio ſpiri- tus & ſanguinem ad pulmones trahit. Rigo- rem tempore Hippocratis ſequebatur febris: quia tunc temporis non erat aliud viuere ex more, quàm naturæ conuenienter viuere. Agimus autẽ de illo rigore qui agnoſcit cau- ſam internam ſui effectricem: non de eo qui ab externo fit frigore. Quaſi dicat, cautè me- dendum mulieri non menſtruali, ac perpen- dendum antequam eò venias, num grauida ſit.

Perturbationis effectus. Rigor.

Vſus Aphoriſmi.

L XII.

Sterilitatis cauſa.

Ὁκόσαι 1 ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσι, οὐ κυΐσκουσι· καὶ ὁκόσαι 2 καθύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας, οὐ κυΐσκουσιν. ἀποσβέννυται γὰρ αὐταῖς ὁ γόνος· καὶ ὁκόσαι ξηρὰς 3 μᾶλλον καὶ περικαεῖς· ἐνδείῃ γὰρ τῆς τροφῆς 4 φθείρεται τὸ σπέρμα. Ὁκόσαι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τὴν κρᾶσιν ἔχουσι 5 σύμμετρον, αἱ τοιαῦται ἐπίτεκνοι γίνονται.

L XII. Quæcunque 1 frigido & denſo vel compacto ſunt vtero, non concipiunt: 2 item quæ præhumido ſunt vtero, non concipiunt; nam iis ſemẽ genitale extinguitur: tum etiam quæcumque 3 ardenti ſunt vtero & ſicco; nam alimenti inopiâ ſemen 4 corrumpitur. At ve- rò quæcumque ex vtriuſque oppoſitionibus modico 5 temperato ſunt vtero, huiuſmodi ſanè ſunt fœcundæ.

1. Quamuis excipiant, non tamen con- cipiunt; quòd refrigeretur ſemen virile, pro- pterea

tereaque vis prolifica deleatur Deinde quod ales mulieres semen non excernant, quia frigidæ: præterea quòd secundinæ, ob angustiam, cotyledonibus adnasci non possunt: deinde quòd succus alibilis fœtui non suppeditatur; nam hæ menstruis fraudantur.

2. Nam iis semen genitale obruitur humoris copiâ: vt semina in locis palustribus & œnosis. Horis paucis retinetur semen, mox lubricos ob locos elabitur.

3. Qualis vterus viraginum, quæ paucos menses fundunt. Retinetur paucis diebus semen, mox effluit. Sabulosis ac arenosis locis nihil sobolescit.

4. Nam fœtus conformatio à semine animato, non per corruptionem, sed motu & nutricatu perficitur. Sed ab hac intemperie omni motu & nutricatu fraudatur. & secundinæ gigni nequeunt, coactis vteri vasis.

5. Temperatè humidi vteri, concipiunt semen paulo siccius virile. Præterea sterilescunt, si vteri os obliquetur, vlceretur, vel obduretur, his prodit ilicò iniectum semen. quibusdam conniuet semper vterus, præterquam in periodo menstrua: hæ nõ nisi vltimo die illius periodi cõcipiũt. Elegãter & doctè hunc aphorismũ interpretatur Galen. & hęc magna parte etiam ad viros traducit. ipse consulatur.

LXIII.

Παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων· ἢ γὰρ διὰ ραιότητα 1 τοῦ σώματος τὸ πνεῦμα ἔξω φέρεται, πρὸς τὸ μὴ παραπέμπειν τὸ σπέρμα, ἢ διὰ τὴν υκνότητα τὸ ὑγρὸν οὐ διαχωρέει ἔξω· ἢ διὰ τὴν υχρότητα οὐκ ἐκπυροῦται, ὥστε ἀθροίζεσθαι πρὸς τόπον· ἢ διὰ τὴν θερμασίην τὸ αὐτὸ τοῦτο νεται.

LXIII.

Hippocratica maiestate indignus Aphorismus, & Galeno etiam spurius est.

LXIII. Par est de maribus ratio: aut enim ob corporis raritatem spiritus 1 foras fertur, ita vt genituram effundere nequeat; aut propter densitatem humor foras non exilit: aut præ frigiditate non incenditur, vt eo loci coaceruari possit: aut propter caliditatem ipsum illi euenit.

Steriles vnde viri.

Sterilescunt viri ob fractam corporis œconomiam, adeò vt prolifica inde vis stupescat: vel quòd in intemperiē deflectat semē primæ vel secundæ qualitatis; nam etiam vsus rerum frigidarum id facit, vt caphura, mandragora, &c. vel quòd mala cōformatio occupat partes generationi dicatas: vel paralysi harum si langueat vis, vel si testes induruerint aut morbo alio teneantur. arteriæ temporales, inquit Hippocrates, incisæ, fœcunditatem adimat.

De aëribus, aquis & locis.

1. Id amatores iuuenes interdum experiuntur, cùm multum amatæ puellæ copia datur, vnde toti cum feruore æstuant ac sudore manant, nec pote est vt arrigant.

LXIIII.

Lactis commoda & incommoda.

Γάλα διδόναι 1 κεφαλαλγέουσι, κακόν· κακὸν δὲ καὶ 2 πυρεταίνουσι, καὶ οἷσιν ὑποχόνδρια μετέωρα 3 διαβορβορίζοντα, καὶ τοῖσι διψώδεσι· κακὸν δὲ καὶ οἷσι 4 χολώδεες αἱ διαχωρήσιες, καὶ ἐν τοῖσιν ὀξέσι πυρετοῖσιν ἐοῦσι, καὶ οἷσιν 5 αἵματος πολλοῦ διαχώρησις γέγονεν. Ἁρμόζει δὲ τοῖσι 6 φθινώδεσι μὴ λίην πολλῷ πυρέσσουσι διδόναι γάλα, καὶ ἐν πυρετοῖσι μακροῖσι, καὶ βληχροῖσι, μηδενὸς τῶν προειρημένων σημείων παρεόντος, παρὰ λόγον δὲ 7 ἐκτετηκόσι.

XLIIII. Lac 1 cephalicis exhibere malum: malū est etiā 2 febricitantibus, & quibus suspen-

ſpenſa quaſique pendula 3 hypochondria murmurant; & etiam ſiticuloſis: malum eſt iam quibus 4 bilioſa ſecedunt cum febre acuta, & his qui ſanguinis 5 copiam profuderint. Sed conſentaneum eſt 6 tabidis, modò non admodùm febricitent: ſed conuenienter etiam ad diuturnas febres & lentas præſcribitur, ſi nihil eorum quæ dicta ſunt adſint; & ſupra modum 7 extenuatis.

Agit Hippocrates de tecmarſi conuenienter ineunda cuique medendi, propoſito familiari exemplo de lactis vſu. Hæc autē tecmarſis conſiſtit in duobus, in perſpicientia opportunitatum quas habent ſingula remedia ſingulis morbis dicata: deinde in diſtinctione vel delectu eorum remediorum, ſecundùm qualitatem, quantitatem, vtendi modum, & occaſionem. Lac itaque excrementum eſt benigni excrementi tertiæ coctionis ex bina ſanguinis concoctione confectum in mammis mulierum. Cuius quidem mutæ ſunt vires, vt ſunt animalia ex quibus ſumitur; vt eſt ſanguis, vt ſunt pabula, vt eſt anni conſtitutio, ſic lactis quoque ſunt diſcrimina. Atque hæ lactis ſunt opportunitates tum ad nutricatum, tum ad morborum curationes. Ad delectum, quæ altera erat τεκμάρσεως pars, iam veniamus. Hæc autem in eo conſiſtit, vt nunquam exhibeamus lac ei, cui ventriculus vel frigidior fuerit, vel calidior. Nam vt proſit lac hæc adſint oportet: Vt coquatur ex facili, diſtribuatur ex facili, non vertatur in nidorem, non aceſcat.

Tecmarſis in quibus conſiſtat.

Lac quid.

Lactis varietas vnde.

1. Siue is dolor à flatulenta materia, ſiue ab acri vapore per ſympathiam accidere videatur. Quia in omni cephalalgia laboret

quoque

quoque ventriculus, propterea his lac nõ conuenit. Crassior pars lactis in flatus; butyrosa in nidorem vertitur: propterea auget capitis plethorica symptomata.

2. Quòd butyrosa pars in nidorem vertatur, sanguine incendio conflagrante, & impuro ventriculo: nam multa refluunt in fundum eius per febres.

3. Flatu distenta cum tumore hepatis recenti, sine phlegmone. quasi dicat, Vt qui ventre sunt calidiore, iis nidorosum est lac: sic etiam iis qui frigidiore sunt ventriculo acescit. Si is Meteorismus fuerit recens cum borborygmo, significat flatus qui fiunt ab intemperie frigida: Huiusmodi autem corporibus lac acescit. Si verò fuerit meteorismus recens sine borborygmo, nec tunc conuenit: quia is meteorismus euenit à phlegmone: atqui tumorem auget lac crassâ suâ substantiâ. Si verò fuerit meteorismus vetus cum borborygmo, hîc fortè exbiberi lac possit, quia fit à scirrho: potissimùm si benè affectus sit ventriculus.

4. Quia butyrosa pars illis in bilem vertitur. Id est, non conuenit picrocholis ἄνω, nec κάτω.

5. Coquendi & distribuendi difficutate: coquendi, refrigerato ventre; distribuendi verò, venarum collapso habitu.

6. Exulceratis pulmonibus: tum ad substantiam triplicem resarciendam, quòd & coquatur & distribuatur ex facili, acres humores temperat, naturæ nostræ est cõsentaneum, ideóque facilè coquitur, bonum succum gignit, quòd succi boni sit: adeóque naturæ studeat,

deat, ac pugnet cum morbo. Nam vlcus sero suo deterget & siccat: butyrosâ suâ substantiâ partes conglutinat (præsertim caprillum) & cicatricem inducit. Intellige semper, nisi phthisicus impuro sit ventriculo, aut capite doleat: quia tunc nec facilè lac coquitur, nec distribuitur. Nec, dicit, admodum febricitent: nam butyrosa pars verteretur in vapores, vnde fluxio maior in pulmones.

7. Diuturno morbo confectis, modò ventriculus possit coquere. vt puellis quibus suppressi sunt menses. Puro detur lac ventriculo: non validè quatiatur post corpus. Sit corpus meabile, alioqui cunctando putrescit: non biliosis, non frigidis vẽtriculo (nam alioqui exhaustis dari potest, si frigus non tetigerit ventriculum) nam in ventriculo validè refrigerato acessit,) sed siccis detur. Diocles conualescentes omnes lacte recreabat. Caprillum anceps est inter bubulum & asininum. Sit lac tenue, splendidum, & dulcissimum. Sit asina mediæ ætatis, benè habita, vtatur fœno & hordeo. Asina lactat pullum annis binis: Secundò anno die tãtùm lactat pullum. Arthriticis confert, dicit Plinius. Venerea à lue extenuatis, ac doloribus artuum afflictis confert: nam etiam, authore Dioscoride, argento viuo reluctatur lac. Senium tollit vsus lactis, ac rugas. Hinc Poppeæa Neronis vxor 100. asinas nutriebat in cottidiani balnei vsum, ad candorem & mollitiem cutis. Sacchato condiatur lac. Lac à plurimo calore in nidorem, id est, in adustionem abit, à pauco, in acorem. *Galenus.*

LXV.

Vulnerum ac vlcerum euentus.

1 Ὁκόσοισιν οἰδήματα ἐφ' 2 ἕλκεσι φαίνεται, οὐ μάλα

ὐ μάλα 3 σπῶνται, οὐδὲ μαίνονται· τουτέων δὲ 4 ἀφ νισθέντων ἐξαίφνης, τοῖσι μὲν 5 ὄπισθεν σπασμ ἢ τέτανοι· τοῖσι δὲ 6 ἔμπροσθεν μανίαι, ἢ ὀδύ πλευροῦ ὀξεῖαι, ἢ ἐμπύησις, ἢ 7 δυσεντερίη, ἢν ἐρυθρὰ ἦ τὰ οἰδήματα.

LXV. Quibuſcunque 1 tumores in 2 pl gis appârent, ij non facilè 3 conuulſione te tantur, nec facilè his inſania ſubnaſcitur: ſ autem repentè 4 euaneſcant, iis parte 5 poſt ca, conuulſiones vel tetani; antica 6 verò, in ſania, aut lateris dolores acuti, aut ſuppura tum, aut 7 dyſenteria; præſertim ſi fuerint il tumores 8 rubro ſuffuſi.

1. Oedemata propriè dicta, id eſt tumore molles & laxi.

2. Id eſt, in vulneribus atque vlceribu quia ἕλκος Hippocrati vtrumque ſignificat.

3. Nec parte obſeſſâ vlcere, nec toto cor pore: quòd tum materia feratur extra neruo ſum genus, & quòd nulla fiat materiæ in ce rebrum metaſtaſis.

Potio vulneraria.

4. Nimirum illi tumores, nec aluus feratu aut vrina profluat. Nam vulnerariæ potione argumento ſunt, ob eam quæ fit per vrina reuulſionem & euacuationem, abduci tenuem illum ichorem à ſanguine: quo is viam, tanquam vehiculo quodam, ad partem vulneratam affectare ſolet.

5. Exulceratis, aut inde tumoribus euaneſcentibus, ac ad neruos refuſis excrementis. Sunt enim poſtica neruoſa.

Hiſtoria.

6. Tumoribus euaneſcentibus, ac ad cerebrum tranſlatis excrementis. Vidi Domicellam quæ in humeri & ſcapulæ articulo vulnus acceperat: nullus tumor apparebat. leni-

er insaniebat, at claudi ianuas ac fenestras olebat; ne alicubi mors ingrederetur. obiit. Virum vidi qui lapsu humeri carnem læserat: ullus tumor, leniter insaniebat. edere nolebat, verebatur enim ne cochlearia ac patinæ rreperent in ventriculum. obiit. Antica sunt enosa, vnde repit sanguis in caput, vel in laus, aut ad inferna, vnde cruenta deiectio.

7. Cruenta deiectio cum difficultate intestini coniuncta. cùm per venas aut arterias n inferna fertur materia.

8. Si fuerint phlegmonæ vel erysipelata, uibus euanescentibus fit cruenta dysenteria. Omne ἕλκος magnum, necessariò adiunctum abet tumorem: ex quo significatio sit naturæ victricis, quæ procul, intus, foras, mateiam propellit excrementitiam: vel quòd aliò ranslatio materiæ tumorificæ fieri nō possit. Quodsi igitur non adfuerit is tumor, signum rit vel aliò translatæ materiæ, vel infirmæ aturæ. Quæritur an in omnibus partibus orporis locorum habeat id, vt à parte postia fiat conuulsio; & ab antica, insania, vt nimium sauciata parte postica cruris. Dico locum abere in corpore definito ab osse sacro vsq; d ceruices: quia in crure non antica, sed poica est calidior.

XLVI.

Ην τρωμάτων 1 ἰσχυρῶν ἐόντων καὶ 2 πονηρῶν, οἰδήματα μὴ φαίνηται, μέγα 3 κακόν. *Vulnera & vlcera.*

LXVI. Si in vulneribus 1 magnis & 2 malis tumor non appareat, ingens 3 calamitas.

1. Vel κακοηθείᾳ, id est malignitate, vel ignitate partis, vel essentiâ, id est, vbi est

magna

magna violatio continui.

2. In capitibus & caudis musculorum, h
est, ad articulos. Maligna sunt hæc vulne
quia caput masculi explicit integrum neru
& ligamentum. Hippocrates lib. 2. De vlce
bus in initio. Finis musculi verò, tendo est.

4. Nam parte poëticâ conuulsionem, an
câ insaniam indicat οἰδήματα dicit, hoc est l
molléſque tumores. In parte neruosa vulne
ta vtendum est lenibus ac dolorem placan
bus, ne à dolore fluxio incumbat parti. Qu
pax sit à validè refrigerantibus & stringen
bus. potiùs calidis siccantibus curentur. Sæ
Remedium præcellens. non sine successu author fui chirurgis, vt
his vterentur oleo extuso ex semine hyperi
cui immacerati fuerant flores hyperici.

LXVII.

Τὰ 1 χαῦνα 2 χρηστὰ, τὰ δὲ 3 ἔνωμα κακά.

Tumores qui boni aut mali in vulneribus & vlceribus.

LXVII. Molles 1 & rari[quod ad tum
res attinet] 2 boni: 3 crudi verò, mali.

1. Χαῦνα nimirum œdemata, id est, dol
ris & inflammationis expertes, vt œdemat
si: qui cedunt pressioni. Fungosi sunt tumor
hi, sine pulsu. Quales quædam parotides era
1. Epid. 84. quæ iuuenibus sine noxa euanuer
vt bubones venerei molles, boni sunt.

2. Vt signum, & vt causa. nam pepasm
capaces erunt, ac naturæ vim indicant: ne
metastasin aliò faciunt.

3. Tactui non cedentes: sed dolorifici cum
phlegmone coniuncti, & sine pepasmo, vt pa
rotides rubræ tensæ & cancri in mammis. Bu
bones venerei duri, luem fœdam denuncian
nam materiæ contumaciam indicant. Molle
enim vel mitificantur, vel resoluuntur.

LXVIII.

LXVIII.

Τὰ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ὀδυνωμένα, ἡ ἐν μετώπῳ ὀρθὴ φλὲψ τμηθεῖσα ὠφελέει.

Dolor capitis vt ſedandus.

LXVIII. Cui poſtica pars capitis dolet, ſecta in fronte recta vena eſt adiumento.

Vacuatione & reuulſione materiæ morbificæ. Omnis reuulſio fit reuocando humorem vnde fluere cœpit: quòd non fluat quò fluere debet. vel è ſuperis partibus ad inferas, vel cõtrà; vel è dextris ad ſiniſtras, vel contrà; vel ab anterioribus ad poſteriores, vel contrà. Præſcribitur igitur hac reuulſio ad loca contraria, & ad exhauriendam cauſam antecedentem & coniunctam, quæ per ſe immutat habitum & temperamentũ partis vnde dolor. Agitur autem hoc Aphoriſmo de decore capitis, qui euenit nõ per ſympathiam, ſed idiopathiam à materia; quæ ſi fuerit craſſioris cõſiſtentiæ, in parte poſtica capitis erit, ſi tenuior & acrior, erit in partibus anticis, ibiq; diſtendendo membranas, dolorem excitabit. Hunc vero dolorem curat ſecta vena in fronte recta. Hanc ſecat vt proximam ad eductionem materiæ coniunctæ. Porrò vinculum iniyciendum eſt collo, vt ita intumeſcat hæc vena. & obliquè erit ſecanda, cauendo diligenter ne lædatur tunica pericranij. Non ſine cauſa dixit Hippocrates, Si calet pars capitis, & nõ pars cerebri. Producit iugularis vena duos ramos: vnus occiput petit, alter frontem. hinc illa cognatio anticarum & poſticarum capitis. Sed ſi plethora adeſt, primùm tũdatur brachij vena: ſi ab vtero eſt, pedis vena etiam anteà aperiatur. Oculis dolentibus emittimus ſanguinem ex occipite.

LXIX.

Ρίγεα 1 ἄρχεται, 2 γυναιξὶ μὲν ἐξ 3 ὀσφύος

S

μᾶλλον καὶ διὰ τούτου ἐς κεφαλήν· ἀνδρᾶσι ...
μᾶλλον 4 ὄπισθεν τοῦ σώματος, οἷον ἀπό τε 5 πη...
χέων καὶ μηρῶν, ἅπαξ καὶ τὸ δέρμα 6 ἀραιόν· δηλ...
δὲ τοῦτο ἡ 7 θρίξ.

L X I X. Rigores 1 incipiunt 2 mulieri... bus maximè 3 ex lumbis [& per dorsum] a... caput: viris autē parte 4 postica potius [quàm antica] corporis vt cubitis 5 & femoribus: a... gumento est cutis 6 raritas; quam pil... 7 ostendit.

1. Hoc est, ducuntur; id est principium du... cunt: non tamen causas inde ducunt.

2. Natura frigidioribus: propтereáque r... goribus opportunis. Quòd intemperata na... tura similem intemperiem faciliùs suscipia... quàm temperata contrariam.

3. Id est, parte posticâ neruosâ, proptere... que frigidiore. Maximè ibi sentitur vis rig... ris, & per neruos spinæ caput afficit. Lumb... vehementes mulieres affliguntur.

4. Quòd antica pars sit calidior, ob ven... & arterias. Sed aliis etiam partibus fo... quàm intùs magis rigent.

5. Quæ partes intùs, interna parte, & d... mestica, quàm foris, hoc est, externa part... sunt calidiores.

6. Ea raritas caloris soboles est.

7. Qui ex raritate cutis, caloris vi, & m... tu materiæ spermaticę primordia ducit & g... neratur. Quasi dicat, qua parte pars aliq... pilosa est, ea quoque est callidior: antica ... pilosior: quia in rara parte nascitur pilus. R... ritas à calore est. Restituendus est hic A... rismus ex 6. Epid. 3. 29. vbi ita, Ῥίγεα ἄρχ... γυναιξὶ μὲν, μᾶλλον ἀπ' ὀσφύος, καὶ διὰ νώτου, ...

ὅτε ἐς κεφαλήν. Ἀτὰρ καὶ ἀνδράσιν ὄπισθεν μᾶλλον ἢ ἔμπροσθεν.* φρισσόμεθα γὰρ μᾶλλον τὰ ἔξωθεν, ἢ τὰ ἔνδοθεν τοῦ σώματος· οἷον πηχέων, μηρῶν. ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα ἀραιότερον, δηλοῖ δὲ ἡ θρίξ. *φρίσσεται

&c. Hoc Aphoriſmo perſtringit primò naturam communem, dein peculiarem cuiuſque. Non agit autem de rigore critico, neque ſymptomatico, neque periodico: ſed de externa illa refrigeratione & frigoris tenſione quam barbari horripilationem dicunt. Senſus eſt: frigidiora afficit faciliùs rigor, vt mulieres, & partes poſticas (neruoſas & membranoſas) & inter illas quæ minus rectæ ſunt, vt femora cubitus, vbi minùs tectæ ſunt afficiuntur à rigore priùs, id eſt in externis, id eſt poſticis, vbi non ita ſunt piloſa.

LXX.

Οἱ ὑπὸ τεταρταίων ἁλισκόμενοι, ὑπὸ 1 σπασμοῦ οὐ πάνυ τι ἁλίσκονται· ἢν δὲ ἁλίσκωνται πρότερον, ἔπειτα ἐπιγένηται τεταρταῖος, 2 παύονται. *Epileptica conuulſio cum quartana.*

LXX. Qui febris quartanæ dominatu tenentur, haud facilè 1 conuulſione infeſtantur: quod ſi antè laborauerint, ſuperueniente quartana morbo illo 2. defunguntur.

Videtur propriè accommodandus hic Aphoriſmus ad epilepſiam. *9. Epid. 6. 7.*

1. Quia periodica materiæ excluſio, occaſionem & cauſam conuulſioni præripit. Iam tanta melancholiæ copia nunquam congeritur, quin ita excludi poſſit. Verbo ἁλίσκονται & diuturnitatem temporis, & morbi vehementiam ſignificat: vt ſit ſenſus, Qui non leuiter eo morbo laborant, vix tentantur cō-

uulsione, nec à repletione, nec ab exaustu
Quartana enim quia periodum habet 72.ho
rarum, cumque eius ferè 12. vel 16. sint paro
xysmi, & intermissiones 56. vel 60. non pote
adferre exhaustum, neque conuulsionem pe
se, nec ex euentu.

2. Ad pepasmum prouehit lentum suc
cum, ac excludit. Quare hoc dicere videtu
Hippocrates moderatè calidis remediis epi
lepsiam fugari, quæque corpus modestè va
cuant hîc vtilia esse: vt purgationes medio
cres, & sudorifica, quale est decoctum lign
guaiaci, & radicum Chinæ.

LXXI.

Cutis tensa & aspera in febribus.

1 Ὁκόσοισι δέρματα περιτείνεται 2 καρφαλέα καὶ σκληρὰ, ἄνευ 3 ἱδρώτων τελευτῶσιν· ὁκόσοισι δὲ χαλαρὰ καὶ ἀραιὰ, σὺν 4 ἱδρῶτι τελευτῶσιν.

LXXI. 1 Qubus distenta est cutis, 2 ri
gida & sicca, sine sudore 3 vitâ defunguntur
quibus autem laxa & rara, cum 4 sudore inte
reunt.

1. Nimirum febre correptis.

2. Id est scabra & aspera: quæ antea era
mollis. Si scilicet ex partium solidarum ex-
haustu ac spirituum.

3. Quia est perfecta extenuatio, humori
inopia & corporis densitas. Hi tremunt cum
conuulsione. vt Dealcis vxor in Thaso: &
adolescens in Meliboea.

4. Resoluta œconomia facultatis reten-
tricis. Si cætera vt in morituris signa appa-
reant. Die in critico non fit. Quare Medici
hypochondria tentant etiam, vt cutis tensio-
nem notent. Crebrò hoc vidi sudoribus sym-
ptomaticis illis obortis homines vita fungi.

Obseruatio practica.

In aliis qui non ita madent contractionem tendinum ac neruorum mauus, dum pulsum tentarem pollice, frequentissimè notaui.

LXXII.

Οἱ ἰκτερώδεες οὐ πάνυ τι πνευματώδεές εἰσιν.

LXXII. Icterici non admodum sunt flatulenti. *Icterici.*

Hoc est non infestantur ructibus, torminibus, vel flatibus. Intelligendus est Aphorismus de ictericis naturæ, hoc est de hominibus biliosis, vel picrocholis τὰ ἔξω, hoc est, quibus non symptomaticῶs, sed naturali habitu bilis diffusa est per totum corpus. Huiusmodi enim homines sunt calidi. Atque etiam de ictericis criticis hoc dicendum; maximè si nulla morbi reliquia supersint. Sed nequaquam de ictericis symptomaticis Nam siue acciderit icterus symptomaticῶs à venenata qualitate, siue à motu morbi, vt Hermocrati, siue à vitio partis, hi possunt esse flatulenti: vt euenit Apollonio, qui erat icteric⁹ & flatulẽtus. 1. Epid. 3. 13.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM LIBER VI.

I. HEVRNII.

Paraphrastica versione, & breuibus ad obscuriora loca Notis siue Commentariolis illustratus.

I.

Ἐν τῇσι χρονίῃσι 1 λειεντερίῃσιν 2 ὀξυρεγμί ἐπιγενομένη, μὴ γενομένη πρότερον, σημεῖον 3 ἀγαθόν.

1. In diuturnis 1 lienteriis 2 ructus si superueniat acidus, qui antea non extiterat, 3 bonũ

Hic liber περὶ τῶν ἐπιγενομένων, hoc est, de superuenientibus morbis & symptomatibus; quæ in corpus incidere possunt. Aut enim superueniun morbi morbis, aut symptomata symptomatis, au morbis symptomata, aut symptomatis morbi: ex quibus perspicimus an ad salutem ægri, vel nun ad mortem res sit abitura. Desumpta autem es omnis materia ex libro de internis affectionibus Neque possunt huius libri Aphorismi ad cert capita deduci, Continet hic Aphorismus sympto ma epigenomenon partium ventris inferioris partiumque omniũ quæ nutritioni dicatæ sunt Aut coctionis aut distributionis, aut excretionis vitium ostenditur. Agitur de lienteria qu primùm & per se venit, à simplici intemperi ventriculi frigida, in cuius initio est impossibile vt ructus acidus eueniat. Est autem triplex, pro causarum varietate, lienteriæ differentia: vna intemperies frigida & humida ventriculi & hectica intestinorum fluxio è cerebro: & cùm ventriculus & intestina aphthodea euadũt. In prima specie commẽdatur ructus acidus.

Lienteria ab intemperie.

1. In excretione sibi nullo modo mutati neque alterati in consistentia, colore, odore: à fracta retentrice ventriculi; vnde elapsus causa est cruditatis, non ex aduerso.

Argamentum libri.

2. Vt lienteriæ causæ retentricis facultatis infirmitati, sine vlla pituitæ acidæ accesione sit tribuenda.

3. Est enim signum incipientis restitui ventriculi & cum cibo quodammodo in gratiam redeuntis, ac cibum iam auidiùs diutiúsque amplectentis. Nam ex eo complexu concoctio quędam sequitur, quæ antea nulla erat; sed aderat absoluta concoctionis priuatio. inchoatam enim concoctionem sequitur ructus acidus. In lienteria excrementa excernuntur sine vllo dolore nec vlla ratione à cibo & potu mutata sunt, sed eadem referunt in consistentia, qualitate, quantitate, colore, odore. nec cholera aut cruore sunt tincta: verùm subalbida. Sed in cœliaco malo semicocta ac semichylosa deiiciuntur. eleganter hîc in Commentario lienteriæ diuersas causas aperit Galenus; ac veterum sententias de nomine lienteriæ recenset.

I I.

Οἷσι ῥῖνες 1 ὑγρότεραι φύσει, καὶ ἡ γονὴ 2 ὑγροτέρη, ὑγιαίνουσι 3 νοσηρότερον· οἷσι τἀναντία, 4 ὑγιεινότερον.

Sanitatis secura aut non secura indicia ab excremētis.

I I. Quibus nares naturâ sunt 1 hmidiores & semen 2 humidius, sanitate sunt morbosiore, 3 viuúntque valetudinarij: At qui contrà 4 sunt affecti, salubrius degunt.

Principum partium intemperies.

Naturarum distinctio potissimùm sumitur ex partibus principibus; ideò per has partes descripsit hoc Aphorismo vitium temperamenti humidioris & frigidioris totius corporis. Quasi dicat, qui non solùm cerebro, sed toto corpore excrementis abūdant humidis & frigidis, his principes partes eadem ab intēperie laborant. Nares sunt dicatæ expurgationi cerebri, his itaq; humidioribus existētib⁹, humidius atq; infirmius erit cerebrum, humorum excrementitiorū coacerua-

tione, vel aliunde irruente succorum copiâ. Seminis autẽ humiditas duobus modis euenit, aut vitio materiæ spermaticæ, aut vitio testium. Vitium materiæ spermaticæ consistit in apepsia, primùm ventriculi, deinde hepatis, postremò totius habitus. Himiditate igitur seminis significatur virium naturalis œconomia in coquendo: distribuendo, retinẽdo, & excernendo. Vitiũ verò testium est, quia hi sunt & frigidiores & humidiores, vt semen, cuius materia est excremẽtum benignum tertiæ concoctionis, ob frigiditatem & humiditatem ad debitam crassitiem & soliditatem peruenire non possit. Rectè igitur significatur inde totius corporis vitium, quia declaratur habitus δυσδιαφόρητος adeò, vt semen à suo sero sufficienter expurgari nequeat. Valetudinarij hi viuunt, qui pituitã excrementitia abundãt, quæ lassitudines, tumores pustulas, œdemata, nodos, flatus aquam, ac plurima tubercula profert, vt sunt herpetes salsi, chœrades, strumæ, testudines, pro diuersæ pituitæ ratione. Nam vt est cœli tẽpestas, ita variè pituita ipsa mutatur atque alteratur. Atque hæc si in asperã arteriã decubuerit, anginam; si in pulmone, asthma & vlcera; si in ventriculum, vlcera aphthodea, vnde lienteria; si vero altius abraserit, dysenteriæ parit.

Seminis virium. unde.

Testes.

Vnde hi languеant.

1. Hoc est, humore abundant excrementitio, ab humore cerebri. Hîc nariũ humor in sani est calamitosus, quia accidit symptomaticôs. In agris est salutaris, quia accidit criticôs, vt sternutatio: nam sunt malarum causarum bona signa: in sanis verò, malarum causarum mala signa. Dicit, φύσει, ne adferatur vitio diętę, vt si quis sub Ioue dormiat frigido, & vsum si ineat intẽpestiuè rerũ frigidarum.

2. Ex materiæ ſpermaticæ vitio, ob cruditatem & ſeroſum humorem, vnde corporis totius & naturalis, œconomiæ vitium, ſanguiniſque mador ſignificatur: vnde putridi morbi & apoplexiæ, ſi retineatur excrementum in cerebro, aut lethargi. nam totum horum corpus eſt excrementoſum.

3. Hoc eſt, leui de cauſa in morbos incidunt à diſtillatione à cerebro, quæ non ſolùm partis, id eſt, cerebri vnde diamanat, calamitatem arguit; ſed ipſis etiam partibus in quas illabitur calamitoſus eſt.

Dubium.

4. In morbos non ſunt tam opportuni. Hoc eſt, Quibus totus habitus ſolidus eſt & ſucci plenus. Ariſtoteles & cuncti philoſophi naturæ vitæque hyparxin conſtituunt in humido, adeò vt quô quis plus humidi obtineat, ita fœlicius degat. Idem docet Hippocrates libro De locis in homine, vbi docet ſiccioribus naturis morbos eſſe pertinaciores, quia curatu difficiliores: nam deterior eſt ſiccorum hominum conditio quàm humidorũ. Ad prius reſpondeo, Hyparxin vitæ naturæq; conſiſtere in humido primigenio, non autem in humido excrementitio de quo hic Aphoriſmus loquitur. Ad poſterius hîc non agi de morbis nec morborum curatione, ſed de diatheſi, id eſt, diſpoſitione vel pronitate ad morbos. Aliud enim eſt, difficilius curari; aliud, morbis magis eſſe obnoxium. Fœlicius viuũt ſicca temperie præditi: his ſiccæ ſunt nares, nec ſudores fundunt. ſed ſenſui incomperta vaporatione defunguntur excrementis tenuioribus.

III.

Ἐν τῇσι 1 μακρῇσι δυσεντερίῃσιν 2 αἱ ἀποσιτίαι, 3 κακόν· καὶ σὺν πυρετῷ 4 κάκιον.

Dysenteria diuturna. III. Si 1 diuturnæ dysenteriæ appetentiæ deiectæ 2 accessio adiungatur, 3 malum: eóque magis 4 malum, si febris coniuncta sit.

1. Dicit diuturnæ dysenteriæ: nam fieri potest vt ineunte dysenteria deiiciatur appetentia, vt cùm pituita putris est dysenteriæ causa. Describit hîc dysenteriam magnam. *Dysenteria quæ magna.* Porrò tribus de causis dicitur dysenteria magna, aut essentia morbi, quòd scilicet vlcus ipsum secundum trinam dimensionem magnum sit: vel difficultate curandi, quòd medicamenta parti ægræ admoueri nequeant, aut vitio materiæ antecedentis & perennis fluxus, quo non solùm affluxus excitetur, sed etiam excitatum vlcus foueatur. Nam cùm pars illa & situ & officio excipiat omnia corporis excrementa vlcus illud duobus modis fit excrementitium primò excremento ordinario: secundò, extraordinario. Ordinario videlicet sordibus & ichoribus: hæc enim sunt duo ordinaria excrementa, nutritiæ cuiusque partis, crassum videlicet & tenue. Quæ pars, si valet, longè à se depellit, si verò infirmior fuerit, depellere nequit. Extraordinario verò, quod doloris vi huc ex toto corpore materia excrementitia attrahatur.

2 Vt nimirum superueniat diuturnæ dysenteriç ab vlcere intestini. Ob colluuiem fœdorum succorum non sentit famen. Vel quia resoluta iam est facultas appetitrix ciborum: hinc suctionis sensus non percipitur.

3. Quòd malum ad ventriculum serpere videa

videatur; diuturnitate morbi tracto in sympathiam ventriculo ab intestinis: quodque ad excretionis deprauationem, concoctionis infirmitas & succi alibilis inopia adiungatur. Vnde fit, vt ad calamitosam vim morbi accedat summa infirmitas virium. Optimum remedium est infusum rhabarbarum in decocto rosarum siccarum, radicum plantaginis, & mirobalanorum ex aqua endiuiæ, cum pauco cinnamomo: expresso fiat valida: præbetur cum sirupo de ribes vel de rosis siccis. Sumitur bis in septimana. Intermediis diebus lac à vacca cadens datur, ter die, cum saccharo rosato simplici. Dolor si vrget, lac clysmo infunditur cum butyro recenti, & vitello coquitur in lacte tapsus barbatus & rosæ. Tandem, vt stringas, lactis dimidium excoque, bibat ter die.

24. Quæ cùm ipsa per se calamitosa est & vires frangit, tum verò magni morbi symptoma est. Aut enim hæc febris est essentialis, vel significat vitium materiæ quæ excitat dysenteriam: quòd videlicet materia antecedens, quæ parit dysenteriam, non solùm sit parti in quam decumbit calamitosa, sed etiam illi vnde manat. Aut erit febris symptomatica, & significabit vlcus cum phlegmone, vnde franguntur vires: vel ingentem putredinem denunciabit.

IIII.

Τὰ 1 περιμάδαρα ἕλκεα, 2 κακοήθεα. *Vlcera.*

IIII. Vlcera 1 circumglabra, 2 maligna.

Proposito exemplo vlceris quod sub cõspectum cadit, docet difficultatem curandi vlceris maligni. Atque hic est huius Aphorismi syllogismus,

Morbus is dicitur malignus qui succũ alibilem deprauat, & partem reddit effœtam. Huiusmodi autem sunt vlcera circumglabra: Igitur maligna. Maior probatur. Nam vlcus non curatur nisi sarcosi. Sarcosis verò non medici, sed naturæ opus est: quæ ad hoc duobus vtitur instrumentis nimirũ partis solidæ integritate, & succi alibilis bonitate. Cùm igitur curandi difficultas in duobus his, vel altero tantum, hoc est partis intemperie, vel succi deprauatione consistat, ægrè superantur ea mala quibus hæc eueniunt. Minori fides ita quæritur, Pili generantur ex vi caloris, motu humoris spermatici, & cutis raritate. Si igitur pili fuerint bene colorati solidi, & densi, indicabũt partiũ tẽperiem & succi alibilis bonitatẽ. Pilus ergo declarat partis intẽperiem, & succi nutritij deprauationẽ, vel alterũ tãtum.

Pili.

1. Id est, pilis carentia: cadunt enim.

2. A partis insigni intemperie, & ab affluentis materiæ vitio. vnde redintegrari nequeunt facilè. Nam succi praui illi, corrumpunt nutricatum pilorum. Talia sunt venerea vlcera. Vt vlcus vel vulnus curetur, opus est benigno sanguine, ac partibus illi vicinis moderatis, absint quoque salsi humores, nam inde etiam mali moris euadunt. Inde quoque dico ex glabritie, sciemus virulentam qualitatem inuasisse partem, vnde ferinum vlcus sobolescit. Propterea chirurgis illud studium semper adsit, vt partem firment, & totius cacochymiam castigent: vtantur sæpè à purgatione decocto sarzæ & Chinæ, & ligni Indici: & vlceribus talia topica adferant, quæ vnâ partis calidum natiuum recreent ac intemperiem flectant.

Obseruatio practica.

Tãs

V.

Τῶν ὀδυνέων καὶ ἐν πλευρῇσι, καὶ ἐν στήθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισιν, ἢν μέγα διαφέρωσι, ι καταμαθητέον.

Dolorum idea notanda: quódque multiplex sit dolor.

V. Intercostarum pectorísq; dolores aliaúmque partium quantum intersit, accuratè dicendum.

6. Epid. 1. 9. & 2. Aph. 6. & 6. Aph. 31.

Dolor aliquãdo significat ipsum morbum. Hic verò sumitur pro ipso symptomate hoc est pro ipsa perceptione rei naturam lædentis. Doloris autem duæ sunt causæ, nimirum mutatio habitus, hoc est conformationis & temperamenti alteratio. Doloris autem ratio multiplex est. nam vt est materia dolorifica, vt pars quæ dolet, vt est immutatio habitus & temperamenti, sic alia atque alia doloris proprietas. Perdiscendum itaque quantum differant dolores: nam ex doloris specie locum affectum & humoris speciem, cuius vitio dolor excitatur, inuenimus. Item perdiscendum quantum durent dolores: hoc est considerandum vtrùm dolor sit perpetuus, vel num sit remissionis particeps; typicus, an typi expers; magnus an paruus; vehemens, an mitis, remediis cedat an non; vincat magnitudinem causæ, an vincatur: de die sit grauior, an de nocte; sit in parte similari vel organica (nam alia sunt symptomata phlegmones, vt est in parte similari; alia, vt est in organica) postremò an sit in cerebro, an in hepate, an in pulmonibus, & sic de cæteris partibus organicis. Tertiò perdiscendum quantum dolores differant: hoc est, quantum alter alteri præstet, & vtrius sit maior vis. Quia duobus propositis malis, malum declinandum maius: atque permultis indicationibus permixtis, exordiendum est ab ea, quæ cæteras vin-

2. De locis affectis 2.

cit,

Axioma therapeuticum in mixtis indicationibus.

cit, vel sine qua nihil effici potest, vel à qua omnia symptomata pendent, authore Galeno, tertio libro methodi.

1. Pars morbo obsessa, causa morbifica, morbi species, magnitudo, motus, & mos, ex doloris idea elucescunt. Quare ad cognoscendum, prædicendum, & curandum, doloris natura scrutanda est. Dolor pungens membranæ est; pulsans, arteriæ; grauis, carnis; tendens, membranæ repletæ. Causam quoque denunciat: nam tensiuus est à repletione succorum, vel flatuum; calidus, calidam materiam significat. Morbi speciem ostendit; vt si latus pungat, pleuritidem. Morbi magnitudinem exprimit; nam ingens dolor punctilis, magnam pleuritidem loquitur. Videndum etiam num sit dolor continuus vel intermittens. Repeto: examina qualitatem doloris; hoc est, num sit pungens, vel grauis; quales preterea à Galeno describuntur. Deinde vehementiam doloris nota & diuturnitatem. Ita renum substātia patitur dolorem grauantem: sed cauitas eius, vbi vreter, punctilem præbet dolorem. ita hepatis substantia grauatiuum dolorem patitur, eius verò membrana pungentem dolorem experitur. Vehemens dolor nascitur à partis valde sensilis natura; vel à materiæ vitio in qualitate vel copia. Diu etiam quòd durant dolores, id etiam à materiæ copia & qualitate est, vt si frigida illa fuerit & crassa: quæ partis prostratæ vis nonnunquam diuturni doloris causa fuit, vel quòd exitu prohibetur materia. Dolor si breui desierit ac intermittat, à tenui est flatu, vel ab ichore. Præterea videndum quasnam partes

2. loc. aff. 2.

ille

e dolor in contagionem abripiat, vt si coli-
à dolore vomat quis, ac lumbi hi doleant
crura, sæpe à calculo id euenit renum: vt in
teris etiam id euenire, doctè hîc demon-
at Galenus.

VI.

Τὰ 1 νεφριτικὰ καὶ ὁκόσα κατὰ τὴν κύστιν ἀλγή-
ματα, ἐργωδῶς 2 ὑγιάζεται τοῖσι 3 πρεσβύτῃσι.

VI. Renum & vesicæ dolores 2 vix sa- *Renum & vesicæ morbi.*
antur 3 senioribus.

1. Nephritici omnes morbi, vt inflamma-
ones, vlcera, infarctus calculi. Per renum
t vesicæ dolores intelligantur hîc morbi om-
es earum partium quæ vrinæ aut secernen-
æ, aut transmittendæ, aut excipiendæ dica-
æ sunt.

3. Libro sexto Epidemiôn dicit, nunquam
e vidisse curatum vlcus renum & vesicæ, post
quinquagesimum annum. Nam cùm vesica
membranea sit, non coalescit, tum ob essen-
iam morbi, tum ob excretionem ordinariam,
um ob rationem partis, quæ semel exulce-
rata, non facilè curationem recipit; & senes
abundant pituita salsa, quæ impedit vlceris
curationem. Omne enim excrementum in se-
nibus, abradendo est molestum, eò quòd cor-
pora senum non difflantur. Vix, dicit, curan-
tur: hoc est, cum summa difficultate, in ætate
prouectiore; quòd vis remediorum eò trans-
mitti vix possit.

3. Annis quinquaginta maioribus. Nam
remediorum vis eò vix peruadit: quòd expul-
trix vis infirmior sit, & quòd meatus sint an-
gustiores, quódque materia morbi contumax
sit tum propria, tum aduentitia. Et hæ partes
in seni

in senibus ægrè curantur, quia naturâ sun frigidiores, & excrementis abundant: at vlce ri siccatione opus est & ocio. Succo chalybi quosdam S. Dei beneficio curaui. Locus vin chalybs tenuatus limâ, vino dulci potentiqu immaceratus liquescit. Cochlearium sumun manè, remixta aqua capillorum Veneris. La asininum etiam confert.

Remedium insigne.

VII.

Ventris dolores.

Τὰ ἀλγήματα τὰ κατὰ τὴν κοιλίην γινόμενα, τὰ μὲν 1 μετέωρα, κουφότερα· τὰ δὲ μὴ μετέωρα, ἰσχυρότερα.

VII. Dolores & tumores in ventre, 1 sublimes quidem minores leuioresque: non sublimes verò grauiores.

Caput & scopus huius Aphorismi est, vt nos doceat non solùm in specie, sed in indiuiduo considerandos esse morbos: eò quòd idem secundum essentiam morbi in diuersis corporibus, vel etiam in diuersis partibus eiusdem corporis, multùm variantur, & ægrè vel facilè curantur. Sic enim ardentis febris eadem est essentia in sene & in iuuene; faciliùs tamen curatur in iuuene quàm in sene. sic quoque eadem est essentia inflammationis hepatis & manus, longè tamen periculosius hepatis malum, ob officium quo vita carere nequit, quod in hepate habitat.

1. Per *μετέωρα* non intelligit eos morbos qui consistunt in ea abdominis parte quæ supra vmbilicum est: nam, vt ait Hippocrates in Prognosticis, Quo propriùs absunt à costis & visceribus eò ipsos esse periculosiores. Sed intelligit affectiones musculorum abdominis. Sæpè enim docti Medici falluntur, vt putent hepatis inflammationem esse eam, quæ est muscu

musculorum abdominis. Verùm distinguit *De locis affect.*
Galenus, quòd inflammatio illorum muscu-
lorum retineat figuram musculi, hepatis verò
minimè, & grauia symptomata hepar affe-
ctum profert. Nuper vidi mulierculam cuius *Historia curationi accōmoda.*
abdomen saxo durius erat, sub musculorum
tamen idea ac charactere. Emplastrum iussi
admoueri de muccaginibus rubicundior cùm
euasisset locus, ac cùm cedere videretur ali-
quantulum, iussi pertundi, satisque altum in-
fligi vulnus: Erupit maxima puris copia: eua-
sit. Musculi illi abdominis crassissimã mẽbra-
nam habent: quæ nisi pertundatur, nõ vnquam
ferè spõtè erumpere poterit pus. Vidi propter-
ea nõ sectos illos tumores in saxa abiisse, to-
tumq; mesẽteriũ in saxũ ferè inde cõmigrasse.

VIII.

Τοῖσιν 1 ὑδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἕλκεα ἐν
τῷ σώματι, οὐ ῥηϊδίως 2 ὑγιάζεται.

VIII. Vlcera 1 hydropicorum vix, imò ne
vix, curantur.

1. Quæ ratione hydropis nascuntur.

2. Nam vlceri siccitate opus est, & humi-
do primigenio: at vtroque fraudatur corpus
hydropi implicitum. Nam ichor fœdus à tali
corpore ad vlcus effluit: nec suo fruuntur ge-
nio partes corporis; tabescit enim in hydro-
picis calidum humidumq; primigenium par-
tium similarium. Hepar enim, in quo genius
nutritius habitat, suo genio exuitur, nam ni-
mium refrigeratur: hinc cunctæ partes siccan-
tur similares, cùm nullo benigno rigẽtur ma-
dore nutritio. Vnde ergo spes redintegrandæ
partis vlceratæ? nec enim illi affluit benignus
sanguis. (cùm hepar eum solummodo aquu-
lentum

sanguis (cùm hepar eum solummodo aqu[u]lentum proferat,) nec, si etiam afflueret, in su[am] naturam, fracta iam pars, à corporis totiu[s] deprauata œconomia, eum mitigare possi[t]. Quare in omni specie hydropis insanabili[a] ferè sunt vlcera. Caue ergo tu ne cauteria inu[]ras hydropicorum facilè corporibus. No[ui] hoc euenisse in Doctore celeberrimóq; Medi[]co Vltraiectino: qui cùm ab aqua fatigare[]tur, inuri suis cruribus vlcera iussit: at illa mo[x] in gangrænam abibant, ac hominem abri[]piebant.

Cautio cum historia.

IX.

Τὰ 1 πλατέα ἐξανθήματα οὐ 2 πάνυ π[ρὸς] κνησμώδεα.

IX. Pustulæ 1 latæ 2 minùs 3 pruriunt.

Pustula.

1. Quæ fiunt à pituita, in diaphoretic[o] corporis habitu, si dysdiaphoretos fuerit habi[]tus pituita putrescit ac pruritum præbet. V[t] etiam melancholia interdum, vbi corpora ca[]cochyma.

2 Quam fastigiatæ & acuminatæ: nam fiunt à bile, & ab intercepta transpiratione alioqui tenuissima vis facilè perfluit.

Pruritus quid.
Historia.

3. Pruritus est πάθος γλυκύπικρον, dolori[]fica voluptas in cute excitata ab acri ichore. Vidi ictericos paruis pustulis sępè obsitos, im[]mensa quadam scalpendi libidine proritari a[b] acri bile quæ subtercus vrebat. Purgata bil[e] ac dissipata ab habitu corporis materia, quies[]cebant. Quare à prouisione totius vt expirar[i] possit quæ habitu corporis concepta conta[]minatio est, rectè decoctum salsæ ac lign[i] Indici præscribitur. Vt etiam aqua suaui[a] balnea.

Remediū.

X. Κεφ[]

X.

Κεφαλὴν 1 πονέουσαν καὶ περιοδυνέουσαν 2 πύον, 3 ὕδωρ ἢ 4 αἷμα ῥυὲν κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ κατὰ τὸ στόμα, κατὰ τὰ ὦτα, λύει τὸ νόσημα.

Dolorum capitis solutio unde.

X. Ex capite 1 dolenti, & vehementer, effusione 2 puris, vel 3 aquæ vel 4 sanguinis è naribus aut ore, vel auribus, solet morbus solui.

1. A succorum copia vel qualitate: nam et à vapore: discussione solâ curatur.

2. Ab inflammatione conceptum si sit pus, ut sæpè euenit in longis malis capitis.

3. Id est; ichor pepasmi participis succi biliosi, pituitosi, vel melancholici.

4. Sanguis si copiâ vel qualitate vitium fecit. Quasi dicat, & Medicus tot modis ac rationibus dolorem capitis soluet: habita tamen priùs prouisione totius. In magnis doloribus capitis Turcæ solent auriculas validissimè fricare, mox nouacula scarificare, ac sanguinem elicere. Nostrates cantharidibus vesiculas ponè aures excitant: & venam frontis secant. errhinis hoc etiam molimur; capitis lotione ex decocto agarici & florum chamæmeli.

Noua ratio medendi.

XI.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι καὶ τοῖσι νεφριτικοῖσι αἱμοῤῥοΐδες ἐπιγενόμεναι 1 ἀγαθόν.

Melancholicorum & nephriticorum remedium.

XI. Melancholicis & nephriticis haimorrhoïdes superuenientes, bono 1 sunt.

Geminæ sunt haimorrhoïdes, extenæ & internæ. Externæ veniunt à venæ cauæ ramo crurali: duas enim fundit illius venas, & ramulum venæ sacræ. hæ etiã excurrunt in vesicã, pudendum, & vterũ. internæ à splene oriũtur. Externæ fundunt

Haimorrhoides duplices.

fundunt fœculentum crassum sanguinem: inter-na tenuem & splendidum sanguinem ferè eli-dunt: nam splenicus ramus talem à splene (qu arteriam recipit) sanguinem promit, lienemq exonerat. Externa, hepar, renes, & vterum, vin dicant ab iniuria. Vnde cùm totum genus veno sum exonerēt, liberant à metu pleuritidis, peri pneumonia, mania, melancholia, & à tumoribu

6. Epid. 3. & De tumoribus. Historia. *Adustus sanguis ab internis prodire ferè solet, & purpureus. Vidi qui cùm haimorrhoïdibus ten tari solebant, cum vrina sanguinem effunde bant certis spaciis, sine noxa. Ita mulieres noui quæ mensium vice haimorrhoïdes fundebant.*

1. Nam tum reuellunt, tum euacuan sanguinem qui in vitio erat: quare diadosi illa præclarè ad salutē facit & appâret. Qua

Obseruatio practica. re hoc naturæ consilium imitari medici in hi morbis debent: & etiam pedum venas aperire

XII.

Αἱμοῤῥοΐδας 1 ἰηθέντι 2 χρονίας, ἢν μὴ μί φυλαχθῇ, κίνδυνος 3 ὕδρωπα ἐπιγενέσθαι ἢ φθίσιν.

XIII. Si quis hæmorrhoïdas 1 diuturna 2 sistere velit, nisi vna fluere sinatur, 3 hydro pis vel tabis 4 metum adfert.

1. Quæ alicui cōsuetæ sunt fluere modest & tempestiuo cursu. Recentes ergo supprim possunt, si caueris vt materia illa crassio sanguinis phlebotomiâ, vel pharmaciâ, ve diæta auferatur ac in meliorem temperien flectatur.

2. Cùm metus adest nimiæ exhaustionis

3. Palindrome in hepar, vnde scirrhus & oppressio caloris natiui hepatis à multo fœ culento sanguine: vnde id loco sanguini aquam reddit.

4. Si in pectus fiat metastasis indéque vas
tîc rumpatur, vel si alia pars infirma est eò
uet. vt hepar reiicit in pulmones, ita vel in
atus, vel in caput, aut in habitum corporis
rotrudere poterit: vnde phagedæna, maniæ
tc. Itaque vena aperta teneatur, vel vena in
a periodo secetur. vel fecis plenus sanguis
urgetur, vel diæta remedium adferat. Cui- *Historia.*
am mediæ ætatis nimia præcipitatione fun-
ebantur hæmorrhoïdes: cùm medici & chy-
nici cuncta tentassent, nec successissent, iussi
t vnâ intactâ, reliquæ tangerentur colco-
hare; ita appellant crassamentum illud ab vi-
rioli olei distillatione relictum. Illico con-
titit. Viuit. Præstitisset tamen sensim aliquá-
ue die id actum fuisse.

XIII.

Ὑπὸ 1 λυγμοῦ ἐχομένῳ 2 πταρμοὶ ἐπιγενόμενοι, *Singultus.*
ύουσι τὸν λυγμόν.

XIII. Singultui 1 implicito 2 sternutatio
uperueniens, singultu liberat.

1. A materiæ influxu quæ se insinuauit ven-
riculi tunicis, vnde irritatur expultrix vis,

2. Quæ est motus cerebri per nares con-
ertim acto spiritu: quem motum sentiunt
tiam musculi epigastrij, qui ventrem vnà
omprimunt: ita extunditur materia influxa.
n Conuiuio Platonis ita sedatur Aristophani
ngultus. Fit singultus à repletione, vel ina-
itione, aut ab acerrima materia, vel quod
ntagione à neruosis partibus in sympathiam
entriculus trahatur; vel à vicinis, vt ab hepa-
. Singultuosæ febres sæpe fiunt ab acri flatu
entriculo concepto. Remedio est si puppa ex *Remediũ.*
nethi semine ac papaueris potui immittatur.

XIIII.

XIIII.

Hydrops cùm alui fluxu.

Ὑπὸ ὕδρωπος ἐχομένῳ τοῦ κατὰ τὰς φλέβας ἐς τὴν κοιλίην ὕδατος ῥυέντος, λύσις.

XIIII. Hydropicis si aqua è venis i ventrem influxerit, soluit 1 morbum.

Cùm id fit confertim & copiosè, excussa aqu in intestina quæ insedit caua hepatis partis: v in vesicā, quæ insedit gibbis: vel quæ in ea q est ad lienem cauitate fluctuat, si per venas m sarrhaïcas ab omento in intestina excidat. Vel ea quæ inter peritonæum & intestina natat p occultos ductus in intestina vel vesicā feratu Per occultos dico ductus, nam ita videmus ea interdum in pectus vel in pedes ferri. Anasar nascitur cùm malū excluditur per exiguas v nas in habitū corporis. Si tamen viscus vitiosu fuerit, non iuuat aquæ abducti: ilico enim recr descit. Si itaque duos menses laboratum fuer hoc malo, actum est: viscus enim germen mo bosum concepit. non propina hydragoga nisi int gris ægri viribus.

1. Diadosi. Curandi itaque viam hic aperi medendi præceptor, ab imitatione naturæ du ctam. Sed notandum id fieri non posse vt in ualida medicina trahatur in intestina hume ille, qui natat infra peritonæum: & intestin

Cautio prædicta. Qui enim succo iteos, vel diaturbith a bryaniâ, vel soldanellâ existimant se id effi cere posse, falluntur. Hæc enim venis conce ptam aquam facili nisu effundunt, non abdo mine natantem. Quare elaterio opus est: hu ius grana aliquot remiscere cum pilulis ale phanginis: vel euphorbium remixtum in par ua copia cum cassiâ recenter extracta præbe

XV.

Ὑπὸ διαῤῥοίης ἐχομένῳ 1 μακρῆς, ἀπὸ ταυτο-
μάτου ἔμετος ἐπιγενόμενος, 2 λύει τὴν διαῤ-
ῥοιαν.

Diarrhea superueniens vomitus.

XV. In longa 1 diarrhœa, vomitus vltrò obortus diarrhœam 2 sistit.

1. Cùm iam materia praua vacuata est: non autem ineunte morbo. Hydropi si superueniat diuturna diarrhœa, bono est, si tandem vomitus superueniat à naturæ potentia: vel etiam artificiosa à molitione soluit morbum.

2. Reuulsione, & motu intestinorum contrario priori, alióque rapta materiâ. Imitandum igitur est hoc remedium.

XVI.

Ὑπὸ πλευρίτιδος 1 ἢ περιπνευμονίης 2 ἐχομένῳ διάῤῥοια ἐπιγενομένη, 3 κακόν.

Diarrhœa superueniens morbus.

XVI. A pleuritide 1 & peripneumonia vehementer 2 afflicto si diarrhœa superuenerit, 3 malum.

1. Quarum vi iam languet vis naturæ.

2. Ob morbi magnitudinem, & partium, inflãmatione obsessarum, necessarium vsum.

3. Nam vires fractas iam ab his morbis, exhaurit symptomaticũs hic fluxus, cùm nihil ex foco morbi adimat, crebrísque laboribus desidendi ac perennibus vigiliis spiritus dissipet. Prætereà inde significatio fit, vim tractricem ac coctricem ventriculi ac hepatis, in contagionem trahi à thoracis morbis: ac retentricem intestinorum vim solui. Non ita noxia est diarrhœa ineuntibus his morbis, vel vbi pepasmi notæ explendescunt, si tunc euenerit. Lenibus itaque remediis ex Hippocratis sententia tentanda est aluus in peripneumo-

Cautio practica.

nia

nia & pleuritide, vt manna, sirupo violato
rosato laxatiuo, cassia, diacatholico, cum pa
co rhabarbaro, electario lenitiuo, & de psy
lio: Nam Hippocrates hîc non dicit dia
rhœam cunctis pleuriticis & peripneumon
cis malam esse, sed ἐχομένῳ hoc est veheme
ter ab his afflicto: ita vt ratione contagij, h
par, ventriculus ac intestina diarrhœam pr
ferant symptomaticam. Itaq; à vexatione h
rum inferiorum partiũ euenit diarrhœa, na
vexatum iniuriâ hepar non ampliùs trahit
se alimentum, nec sanguinem proferre pote
verùm etiam ventriculum affligit. At diar
rhœa illa quæ moderatæ pleuritidi vel peri
pneumoniæ superuenit, hæc quia non nasci
tur ex κακοπραγίᾳ viscerum, bonis ægroru
rebus euenire potest: vt antea dixi. Obserua
bile etiam num ab ingestis nata fuerit diar
Historia. rhœa, & non à vi morbi. Vidi nobilem pleu
riticam: huic ad statum ferè immanis fluxu
alui superuenit, Præscripsi illi vsum sirup
myrtillorum, ac Summi Dei beneficio serua
ta fuit.

XVII.

Ophthalmiæ remedium. Ὀφθαλμιῶντι 1 ὑπὸ 2 διαῤῥοίης ληφθῆναι, ἀγαθόν.

XVII. Oculis ex 1 inflammatione labo-rantem 2 diarrhœa corripi, 3 bonum.

1. Ab acri materia, & sanguine cui mixta sit pituita salsa.

2. Siue arte, siue vltrò erumpat.

3. Nam reuellit, & vnà euacuat ab oculo.
Obseruantia practica. Quare si natura id vltro non fecerit, pharmacia hoc agemus. Si valida phlegmone occupauerit oculum, venam seca, cucurbitas ceruici

admoue:

admoue: purga. dolorem mitiga. digere. In magnis doloribus foue oculum decocto maluarum, chamæmeli, & seminis fœnugræci. tandem collyrio, quod alibi descripsimus illine.

Lib. 2. Methodi nostra vbi de colliriis.

XVIII.

1 Κύστιν διακοπέντι, ἢ 2 ἐγκέφαλον, ἢ 3 καρδίην, ἢ 4 φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν 5 λεπτῶν, ἢ 6 κοιλίην, ἢ 7 ἧπαρ, θανατῶδες.

Vulnera interna.

XVIIII. Vesica 1 pertusa, aut 2 cerebro, 3 corde, 4 diaphragmate, tenui 5 intestino, 6 ventriculo, 7 hepate, mortiferum.

1. Valido vulnere si secetur, ita vt cauitatem feriat. Id sane est calamitosum: nam, quia exanguis, non potest coalescere & inflammatio superueniens illi funesta est. Diacopas vocat grauissima vulnera.

2. Nam pars princeps & spermatica. Galenus hîc dicit se vidisse curatum cerebrum vulneratum.

3. Vsque ad ventriculum si peruaserit læsio ilicò moriuntur: alioqui si caro sola læsa fuerit, nec peruaserit vulnus in sinum cordis, superueniente plegmone primo aut secundo die abripiuntur.

4. In eius parte tendinosa & membranea, vbi eius initium.

5. Ægrè curantur ob tenuitatem, quódque perpetua bile rigentur. Si ea parte vulneratur qua mensenterium attingit, ob venarum eò venientium magnitudinem quę plurimum sanguinis fūdunt, plerumque calamitosum: in aliis partibus curata vidi, cùm nec plegmone nec dolor vllus superuenirent.

6. Quia neruosæ partes dehiscunt vulnere

laceræ. In craſſis etiam inteſtinis parua & re
ctâ inflicta, non tranſuerſim, vulnera, non it
lethalia ſunt. Ventriculi ſuperior pars maxi
mo percutitur periculo.

7. Si parenchyma & venæ feriantur, ex co
pioſo effluxu ſanguinis moriuntur. Galenu
hîc negat curari poſſe. Vulnera quattuor e
cauſis calamitoſa ſunt; vi ſymptomatum ſu
peruenie͂tium, vt ſi luxationi cum vulnere de
lirium ſuperuenerit. ſecundò, quòd pars cuiu
officio vita carere nequit validè afflicta ſi
tertiò, quòd malum malo ſe nectat, vt ſi loc
ſit tali vulnus quo remediis non patet aditu
vel ſi ſpiritus & ſanguis confertim ſe effu
dant: vt ſi caua vena laceretur: quartò, e
euentu, cùm inſanabile ſit vulnus, quod ali
qui redintegrabile erat: vt ſi toxico arma fu
rint tincta, vel ſi cacochymia corporis ſit i
gens, ægérve ſi ſúſque déque vixerit.

Vulnera quot ex cauſis calamitoſa.

XIX.

Ἐπὴν 1 διακοπῇ ὀστέον, ἢ 2 χόνδρος, ἢ 3 νεῦρ
ἢ γνάθου 4 τὸ λεπτὸν, ἢ ἀκροποσθίη, οὔτε αὔξετ
οὔτε ξυμφύεται.

Partes reſciſſæ, quæ non redintegrentur.

Vbi præciſum eſt 1 os, aut 2 cartilago, v
3 neruus; aut genæ 4 pars tenuis, vel præp
tium, neque augeſcit iterum, neque coal
ſcit.

*Partes ſeminales non poſſunt iterum redin
grari, verùm aliquid renaſcitur loco ablatæ p
tis forma & materia diſpari à primæua parte.
tanta ſpermaticæ materiæ copia non circumfl
corpus vt terna dimenſione in nouam ſobol
illa fœcunda ſit: Quare ferruminantur ac coa
mentatur laceræ hæ partes materia diſpari. I
cat quis. Cur ſpermaticæ partes non redin
grant*

grantur à femine, cùm totum tamẽ corpus cref-cat vi feminis in omnem dimenſionom? Reſp. ſe-minales iam partes ætate ſunt factæ ſiccæ durio-reſq́ʒ, & vegeta vis in vtero formatrix erat; ægrè enim forma talis iam editur partium; na-turæ fracta potentia: adde quòd pars læſa vi-ribus non ita valeat vt olim in vtero: nec eá-dem copiâ ac bonitate gignitur ea materia ſper-matica.

1. Magno vulnere. nam os durum eſt, nec poteſt molli ſubſtantiæ iungi.

2. Vt narium, aurium: nam ad oſſis natu-ram accedit.

3. Nam eſt pars ſpermatica.

4. Vt ad palpebras, & labrum.

X X.

Ην ἐς τὴν 1 κοιλίην αἷμα χυθῇ παρὰ φύσιν, ἀνάγκη 2 ἐκπυηθῆναι. *Sanguinis grumi.*

X X. Si ſanguis in ventrem effuſus fuerit præter naturam, neceſſe eſt vt 2 ſuppuretur.

1. Vt in thoracem, vẽtriculum, & inteſtina, veſicam, vterum, & cerebrum, ita in inter-ſtitia muſculorum.

2. Et vt putreſcat; modò morã ibi trahat: vt ſi menſes in vtero ſex vel quinque retineatur. Suppuratur, inquit, hoc eſt in pus abibit, vel liueſcet, vel grumeſcet. nã hîc impropriè vti-tur ea ratione Hippocrates. Familiaritas venis ingenita eſt cũ ſanguine, quæ facit vt in his naturalis locus ſit sãguini, quæ cauſa eſt quòd iſtic nũquã congeleſcat ſanguis. Sed cùm ſub-ſtãtia, naturæ maximè conſocialis putreſcit, eò deteriore putredine afficitur, quo naturæ erat familiarior. quod ex ſeminis putredine elucet, nam horrenda ſymptomata id proferre ſolet.

XXI.

Melancholicorum varices & hæmorroides.

Τοῖσι 1 μαινομένοισιν 2 κιρσῶν ἢ 3 αἱμοῤῥοΐδων ἐπιγενομένων, τῆς μανίης 4 λύσις.

XXI. 1 Insanientibus si 2 varices superueniant aut 3 hęmorrhoïdes, insaniā 4 soluūt.

1. Vt melancholicis & qui sine febre insaniunt.

2. Id est, in cruribus venarum tumor & i[n]fumore, cum cutis nigrore, à crasso & flatu[]lento sanguine. fiunt etiam in hypogastrio, scroto & inguinibus, genis, mammis.

3. A crasso & adusto sanguine.

4. Mestasi à capite ad crura & ad haimorrhoïdes. His secanda est vena ad malleolum & multum sanguinis detrahendum: castigandáque sanguinis consistentia diætâ.

XXII.

** ῥεύματα vel ἀλγήματα. Dorsi dolores.*

Ὁκόσα * 1 ῥήγματα ἐκ τοῦ 2 νώτου ἐς τοὺς ἀγκῶνας καταβαίνει, 3 φλεβοτομίη 4 λύει.

XXII. 1 Ruptiones quæ à 2 dorso ad cubitum feruntur, venæ 3 sectio 4 soluit.

1. Vel dolores, vel fluxiones. In rhegmate musculis intextæ fibrę diuellūtur. In rheumate labitur materia à capite in dorsum & spinalem fistulam. ἀλγήματα fiunt à plethora & flatu, vel acri à sanguine.

2 Vt etiam ex ceruice & humeris.

3. Ex brachio opposito, vel ex crure eiusdem lateris, adhuc ruit humor.

4. Reuellendo & vacuando. Ad deriuandum verò propior dolori vena erit pertundenda: cùm nimirum iam constitit fluxio.

XXIII.

Tristitia & metus.

1 Ην φόβος καὶ δυσθυμίη πολλὸν 2 χρόνον διατελέῃ, 3 μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

Si

XXIII. Si metus cum tristitia perseuerent longo 2 tempore, 3 melancholicum hoc est.

1. Sine causa manifesta & cum nulla ratione: & propterea dicit longo tempore.

2. Nam animæ nostræ substantia constat ex splendido æthere: odio propterea habet obscuros spiritus & tenebras, eásque abhorret & pauet. Tales autem fiunt à vapore succi melancholici.

3. Nam animi actiones sequuntur temperiem corporis & humorum: eorúmque splendorem vel obscuritatem sentit anima per spiritus. Nam splendidi spiritus animo afferunt species sub amœna idea: at atri, horrendas tristésque imagines animo exhibent. Si sanguine adusto melancholescat homo, interdum ob splendorem, ridet. Timor, mœror, & melancholia, sibi inuicem operam dant: nam melancholia timorem & mœrorem, hi iterum melancholiam pariunt. Præcautionis ergo ratione purgetur melancholia, venáque secetur, si sanguine circumfluit, victum qui euincere potest crassitiem succorum, instituat. Cùm autem in corruptelam rapitur melancholia, quòd euacuata non fuit, enthusiasmum profert, & spectra miranda ab indicibili qualitate. Cùm δυσθυμίαν diuturnam animaduerteris, quæ zelotypiam facit, caue ne armorum illi copia fiat. Admonui aliquando amicos frustrà; nam id videbant; de quodam qui postea se & vxorem interfecit cultello. *Remediũ.* *Cautio & historia.*

XXIIII.

Ἐντέρων ἢν διακοπῇ τῶν λεπτῶν τι, οὐ ξυμφύεται.

XXIIII. Si quod gracile intestinum perfectum sit, non coalescit.

Delendus eſt hic Aphoriſmus, nam antea ſcriptus.

XXV.

Eryſipelas. Ἐρυσίπελας ἔξωθεν μὲν εἴσω τρέπεσθαι, οὐκ ἀγαθόν· εἴσωθεν δὲ ἔξω, ἀγαθόν.

XXV. Eryſipelas foris intrò verti, malum: intùs verò foras, bonum.

Quaſi dicat, in eryſipelate non validè eſt refrigerandum: nam bonis ęgrorum rebus fit mutatio intus foras. Laudatur enim ſemper excluſio in partes infirmas ac ignobiles & externas partes.

Repercuſſioni vbi nullus locus. *Quare non repello vbi morbus eſt malignus, natura debilis, & materia copioſa & acris, cum phlegmone viſcerum, ita in pleuritide & peripneumonia non repercutimus materiam. nam repreſſus intrò ſanguis augeret horum viſcerum plegmonem. Quicquid igitur ex viſceribus ad cutem abit, non debet retrudi. Excludenda tamen eſt cauſa antecedens interdum phlebotomiâ & pharmaciâ; ſeróque lactis propinato ac iulapiis temperandus feruor: quin topica frigida & humida admouemus non tam repreſſionis quàm tẽperationis gratiâ. Si cauſa antecedens non magna ſubſit, lintea ſmegmate aqua ſoluto madẽtia admouem⁹ optimo ſucceſſu: maximè ſi acerrima vel maligna fuerit materia, & ſi viſcus germen morboſum habet, vel ſi ſenex fuerit, aliáve de cauſa vires titubarint. Pręclarum remedium eſt ſtercus recens bubulum ſi in ſartagine coquatur cum aceto, adiectis floribus chamęmeli & ſambuci, vt fiat cataplaſma: quod tepidè admouetur: Ex aceto roſato & ex aqua ranarum coquitur myrrha, & ea aqua admouetur.*

Practica admonitio. (margin, beside "tẽperationis … gna ſubſit")

Remediũ. (margin, beside "cauſa vires titubarint")

XXVI.

Tremor in cauſo. Ὁκόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι καύσοισι τρόμοι γίνωνται, παρακοπὴ λύει.

XXVI. Quibuscumque ex causo laborantibus tremores gignũtur, delirium hos soluit.

Hec est à delirio in mortem abeunt quasi resoluti antè: nam neruosum genus affligitur valdè, vbi à causo tremor superuenit. Itaque illud λύει, pro resolutione totius corporis interpretor. Nam ille tremor metastaseos indicium est ad partes nobiliores: nam à venoso genere excutitur malum in neruos, meningas & inde in cerebrum eiusq; in substantiam, & tunc cedit tremor in delirio, quod tandem resoluit totum corpus. Hunc sẽsum Aphorismi esse, me experiẽtia docuit. Vndique ita illud perniciosum est. Sed si illud λύει propriè dictum ab Hippocrate velis, certè ironia dictioni suberit: minimè enim delirium soluit tremorem ad salutem, sed ad mortẽ, quare non τὴν νόσου λύσιν, ἀλλὰ μετάστασιν σημαίνει. Sepe cùm venam tentas manus, pollice in aduersa manus ęgroti parte, senties subsultantes neruos, varieq; exilientes sub pollice, & etiam ipsis digitis quibus pulsum examinas hoc senties, id calamitosum in causis, vbi iam principium superauit morbus.

Obseruatio practica.

XXVII.

Ὁκόσοι ἔμπυοι ἢ ὑδρωπικοὶ 1 καίονται ἢ τέμνονται, ἐκρυέντος τοῦ πύου ἢ τοῦ ὕδατος 2 ἀθρόως, πάντως 3 ἀπόλλυνται.

XXVII. Quicumque empyi vel hydropici 1 vtuntur aut secantur, si pus aut aqua 2 vniuersim effluxerit, certò 3 moriuntur.

Euacuatio subitanea, vbi magna sunt vasa periculosa.

Veteres empyema vocabant puris collectionem, rupto vel non rupto tumore, & in quauis corporis parte. Alij pus cõtẽtum in thorace solùm appellant empyema. Fit ex peripneumonia, vel angina, vel quod serosa materia irruat ex capite in

pectus, vel à corde, aut à toto corpore, vel ex abdomine aquulento, vel ex pulmonem vaſe aperto. Inflammata autem parte colligitur pus cùm intra 14. aut 20. diem non expectoratur. Ab his diebus tum ſi ſupputes ad vigeſimũ vel 27. aut 34. aut 40. vel 60. rumpitur, vt nimirum acrior vel craſſior fuerit humor, & pars vt fuerit. Hoc ita effuſum niſi intra 40. dies excludatur, à die ſuppurationis, in tabem trahit, vel ſuffocat. tabem corruptis pulmonibus: ſuffocat, ſi copia obruat.

1 Cùm ſcilicet aliorum remediorum vis victa iacet. Maximè cùm ſumma reſpirandi difficultate tenentur, quæ naſcitur ob anguſtiam regionis thoracis interceptæ. Si reuiuiſcat aqua à decimotertio, ſenſim eliciatur.

2. Hoc eſt, per libras; cum vncia vna, ad quattuor vſque, ſecandum vires, erat exhaurienda tantùm. Semel id fiat die, dum duodecimum ad diem ventum ſit, tunc liberè effluat ſi quid ſupereſt.

3. Syncope, à diſſipatis ſpiritibus, ob oſcula arteriarum aperiuntur liberata à mole prementis aquæ: cùm iam etiam antè à cacochymia fatiſcerent vires. Eraſiſtratus dicebat ſe id vſu compertum habere, vniuerſim emiſſam materiam, febres ac mortem inuehere. Immutatur enim ſubitò omnium viſcerum habitus, quæ mole primum turgebãt; & puris acrimoniã tenerrima vaſa reddita facilè dehiſcunt, cùm non ampliùs aquæ mole premuntur: quo tegmine ſubitò adducto, ruunt ſpiritus foras. Hoc etiam in aliis abſceſſibus locum habet, vbi magna vaſa adſunt, quæ à pure reparata, eo præſente adhuc conniuent.

Eraſiſtrati ſententia.

In

In hac medela valeant vires, absit febris valida. nondum ventum sit ad cachexiam: viscera ac pus nondum corruptelam habeant. Sed ante sectionem lacte vel euchymis nutriatur bene æger. Primò vtemur vesicatoriis, deinde cauterij potentiâ: si hæc non satisfecerint, veniemus, ad actu cauteria: tandem his irritis seca empyum. Quæ autem cauteria sub mento, sub mammis & sub scapulis imponuntur. faciunt ad auersionem causæ antecedentis, quæ ex capite in thoracem fluit.

XXVIII.

1 Εὐνοῦχοι οὐ 2 ποδαγριῶσιν, οὐδὲ φαλακροὶ 3 γίνονται.

Podagra & calui-

XXVIII. 1 Eunuchi ex 2 podagra non laborant, nec fiunt 3 calui.

1. Frigidiores redditi toto corpore.

2. Fit podagra, cùm in imbecilles artus effunditur humorum copia. Illa est à desidiâ luxuriâ, helluatione, & generosi vini potione ante cibum. Propterea etiam hac ætate, extra veneris vsum eunuchi podagrâ affliguntur. Olim ex temperantia, pura erant corpora & fortia, nec immoderata Venus subducebat neruis suum genium; sed succi natiui plena erant, nec excrementis replebantur. Arthritici primùm fiunt podagrici.

3. Nam pilorum focus non resiccatur, & à genuino madore densam gerunt cutem.

XXIX.

Γυνὴ οὐ 1 ποδαγριᾷ, ἢν μὴ τὰ καταμήνια αὐτῇ 2 ἐκλίπῃ.

Podagra mulierum.

XXIX. Mulier ex podagra 1 non laborat, nisi menstrua illi 2 deficiant.

1. Vera æuo Hippocratis sententia, cùm à

luxu & libidine essent alienæ.

2. Aut parcâ fluant manu. Nam vt pedes artúsq; hoc malo affliguntur, necesse est vt sit sentina ac scaturigo succorum; nec enim artuum imbecillitas solitaria hoc malũ euocat. Sentinã verò hanc exhaurit menstrua purgatio. Quare cùm mulier laborat ex tali morbo qui à cacochymia venit, excita huic menses.

XXX.

Παῖς οὐ 1 ποδαγριᾷ πρὸ τοῦ 2 ἀφροδισιασμοῦ.

Podagra puerorum.

XXX. Puer ex podagra 1 non laborat antequam Venerem exercuerit.

1. Nisi à parentum semine illa podagra nata fuerit, & maximè cùm parentes lue venerea contaminati fuerunt: quod malum ignotum fuit Hippocratis æuo. Hippocrates tamen maximè Veneri ascripsit hoc malum articulorum.

2. Tunc grauem vocem edunt, magnaque fit commutatio seminis & succorum, qui tunc in imbecilles artus se effundunt.

XXXI.

Ὀδύνας ὀφθαλμῶν 1 ἀκρητοποσίη, ἢ 2 λουτρὸν, ἢ 3 πυρίη, ἢ 4 φλεβοτομίη, ἢ 5 φαρμακείη λύει.

Causa docet morbificæ quid sit agendũ.

XXXI. Dolores oculorum 1 vini potus, vel 1 balneum, aut 3 fotus, vel 4 phlebotomia, vel 5 pharmacia soluit.

Hoc est, vt fuerit varia causa morbi, ita etiam varius eius esse debet modus auferendi, ab amotione scilicet causæ antecedentis.

1. A causæ antecedentis euacuatione, cùm crassus oculos occupauit succus: hunc enim vinum validum ac tenue discutit.

2. Cùm à fumo vel vapore concepta molestia est.

3. Cùm

3. Cùm oculos incurrit acerrimus ſuccus. Tunc fiat fotus, qualis eſt fœnugræci decoctio cum ſpongia. Nam ſi reliquum corpus purum fuerit, illico curabitur, exhauſtis ſuccis qui influxerant. Quod ſi corpus irriguum humoribus fuerit, fotus hoc indicabit. nam illicò à fotu miteſcet aliquantulum dolor, ob exhauſtos humores qui oculo inſederant: ſed mox recrudeſcet, quòd fotus æquè nouũ fluxum accerſat, ac inſidentem diſſipet ſuccum.

4. Si ſit ex ſanguine.

5. Si à ſucco prauo fuerit. Præclaras huius euentus enarrat hiſtorias Galenus ad hunc Aphoriſmum. Alij habent φαρμακοποσίη.

XXXII.

1 Τραυλοὶ ὑπὸ διαῤῥοίης 2 μάλιστα ἁλίσκονται μακρῆς. *Balbuties.*

XXXII. Linguâ 1 titubantes diarrhœis 2 diuturnis plerumque implicantur. *Alui profluuium.*

1. Triplici vitio afficitur in ſanis hominibus lingua, vnde quidam trauli dicti, qui ſcilicet aliquam literam pronunciare perfectè nequeunt. Pſelli qui prætermittunt litteram vel ſyllabam. Iſchnophoni, qui balbutiunt ita vt continua ſerie non nectant ſyllabas. Cuncta hæc vitia intelligere videtur hîc Hippocrates. *τραύλωσις, ψελλότης, ἰσχνοφωνία, μογιλαλία.*

2. Nam his imbecillis eſt lingua ob temperiem humidam totius corporis, vel cerebri. Et quibus lingua humeſcit, eiſdem plerumque & aluus: nam eſt eadem membrana quæ veſtit ventriculum & linguam. Hanc igitur ob cauſam cùm titubat lingua, diarrhœæ metum adferet. Quaſi dicat, talia corpora cautè purganda ſunt, ne præcipitentur in fluxum. Sed

sunt plurimæ aliæ causæ quę offensam linguę præbere possunt: vel linguæ breuitas, palati aliena formatio, dentiū inopia; vinculum linguæ duplicationē adferens, vnde ἀἰσχέγλωσσοι: vel quòd paralysi feriatur lingua.

XXXIII.

Acidus ructus frigoris nota.

Οἱ ὀξυρεγμιώδεες οὐ πάνυ τι πλευριτικοὶ γίνον).

XXXIII. Acidum qui eructant, non sunt pleuritidi obnoxij.

Nam hi sunt pituitosi & pituita densior est quàm vt facilè subeat tunicam costis intextam. Quin eiusmodi homines toto corpore algiosi sunt. Nam acidi ructus sunt à vētriculo frigido. Quia si falsa etiam fuerit pituita, aluum mouebit: at tales, pleuritidis vitant facilè inuasionem. Quare pleuritis hos non fatigabit. Sæpe euenit tamen ab aquosa tenuiq; pituita pleuritis in his regionibus, sed illa non vera est ac exquisita. Summâ prudentiâ hic Aphorismus scriptus fuit. Nam in his corporibus frigidis ac pituitosis, sæpe grauissimi dolores laterum flatibus oriuntur, fotibus mitigandi. Si venam pertuderis, necabis. Vidi formosissimam mulierem: quæ cùm flatibus obnoxia esset, ac cùm cœnasset liberalius, noctis in acerbum lateris dolorem coniecta fuit. Ilicò à secta vena periit.

Cautio practica, & historia.

XXXIIII.

Varices, & caluities.

Οἱ φαλακροὶ, τουτέοισι μεγάλοι οὐ γίνον)· ὁκόσοισι δὲ ἂν φαλακροῖσιν ἐοῦσι κιρσοὶ ἐπιγίνων), πάλιν οὗτοι γίνον) δασέες.

XXXIIII. Quic alui fiunt, his varices magni non eueniunt: quibus verò caluis varices superueniunt, ij rursus comantur.

Cùm id fit ab humoris vitio qui deponitur ad

varices vel ad haimorrhoides, ita enim vel diadosi auertitur, vel euacuatur, vnaq; reuellitur. Nam à prauis succis exuitur interdum caput capillis, qui si in crura deponantur, reuiuiscunt pili, cùm non amplius eorum radices inquinentur à fœdo succo. Eadem tradit Aristoteles de historia animalium. Quasi dicat Hippocrates, si decidui capilli fuerint, purga corpus, quò materia fœda quæ in caput fluit abducatur. Quare euacuari debebit materia etiam à medico, quæ in caput viam affectat. *Vsus.*

XXXV.

Τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι 1 βὴξ ἐπιγινομένη, 2 κακόν. *Hydropi tussis superueniens.*

XXXV. 1 Tussis si hydropicis superueniat malum.

1. Quæ primum non aderat: translata materiâ ab imo ventre in pectus, (non autem à catharro illabente in pectus) nam id calamitosum. Nasci vel etiam potest à tumido hepate; quo deorsum pendulo, diaphragma vnâ deorsum rapit, vnde sicca tussis: vel diaphragma mole materiæ opprimitur.

2. Nam bronchia plurimum implentur aquâ, vnde suffocantur. & spirandi difficultas præcessit.

XXXVI.

1 Δυσουρίην φλεβοτομίη λύει. τάμνειν δὲ τὰς 2 εἴσω. *Dysuria.*

XXXVI. 1 difficultatem dolorificam soluit phlebotomia: secare autem oportet 2 internas venas.

1. Ab inflammatione vesicæ. Tunc febris potens adest.

2. Cubiti, quæ basilica dicitur: & malleoli, quæ saphæa vocatur, interna est: nam ex-

terna iſchiatica appellatur: hanc ad deriuationem, illam ad reuulſionem ſecamus. Acrimonia vrinæ, & veſicæ imbecillitas, huius etiam difficultatis cauſa eſt: quæ tamen aliquando à plethora naſcitur. Vbi acrimonia fatigat, vtatur emulſione ſeminum frigidorum, & papaueris albi ex ſero lactis, vel decocti iuiubarum & glycyrrhizæ. Si ſit ab imbecillitate, vino tenui vtatur cum nuce myriſtica, vel folia ribes nigri illi immacerentur. Sumat pulueris myrrhæ ſemiſcriptulum cum ſirupo violato; id ſæpe agat: vel bibat lixiuium factum ex cineribus roriſmarini ex vino albo factum.

Remediũ,

XXXVII.

Tranſlatio materiæ morbificæ fœliciter fit fœtus.

Ὑπὸ 1 κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα γενέσθαι ἐν τῷ τραχήλῳ, 2 ἀγαθόν· ἔξω γὰρ τρέπεται τὸ νόσημα.

XXVII. 1 Angina detento ſi tumor appareat in collo, 2 bonum: nam foras vertitur morbus.

1. Ab inflammatione laryngis.

2. Diadoſi ab internis ad exteriores. Quare ex Hippocratis conſilio, omnia admouebimus vt foras prodeat in collum materia. Tale eſt emplaſtrum quod coquitur ex nido hirundinis, ex decocto maluarum, meliloti, ficuum, ſambuci florum: additur theriaca & crocum. Ita litus ex adipibus, & oleo amygdalino cum croco.

Remediũ nobile ad anginam.

XXXVIII.

Ὁκόσοισι κρυπτοὶ 1 καρκῖνοι γίνονται, μὴ 2 θεραπεύειν βέλτιον· θεραπευόμενοι γὰρ ἀπόλλυνται ταχέως· μὴ θεραπευόμενοι δὲ, * πολὺν χρόνον διατελοῦσι.

** πλείω.*

XXXVIII. Quibus 1 cancri occulti naſcuntur, nõ 2 curari præſtat: curati enim ſubitò inter

intereunt;non curati verò diutiùs viuunt.

1. Id eſt, tumor inæqualis, dolorificus, durus, liuidus, à bile atra quæ ex bile flaua nata fuit.

2. Quia eſt pepaſmi expers. Licèt tamen ſedare dolorem, detergere ſordes, mouere hæmorrhoides, ſecare venam, & purgare. Id ſanè obſeruatum eſt, duplex in cancro venenum eſſe, vnum putrefactiuum, alterum corroſiuum. Si itaque ei admoueas calida ac humida remedia, quæ pus promouere ſolent in apoſtematibus ac vlceribus pepaſmi capacibus, inde in altam putredinem degenerabunt, cunctáque vicina putrigine contaminabunt. Quodſi illam fœditatem cauſticis caſtigare volueris, ſurget alterum quod in cancris venenum eſt corroſiuum, ac vicina cuncta exuret. Quare non irritandus cancer. Optime ad ſolatium hîc facit ſuccus geranij illius quod herbam Roberti appellant, ſi miſceatur cum aqua ſeminis ranarum: ac mox emplaſtrum ex plumbo mercurialato applicetur. Vidi illuſtrem puellam ab empiricis in calamitatem tractam: dum ſcirrhoſæ illius mammæ alius cauterium, alius calidũ ac humidum cataplaſma admouiſſet. Si in ſuperficie corporis conſtitit, benè exſcinditur, ſi radicitus auelli vnà cum venis nigricantibus poſſit. Initio itaque curabiles ſunt; cùm ſolùm propagant fibras ſuas; ſed tamen omnes, ſed in quibus nulla reliqua in aulſione remanet fibra. quin tales interdum pharmacia & phlebotomia eluuntur. Cùm inſedit inſigni venæ, arteriæ, aut neruo, curari ſectione aut vſtione nequit. Lacte etiam tepido fœliciter placatur cancer.

Obſeruatio practica.

Tale deſcripſimus libro primo Methodi noſtræ ad praxin capite De vnguentis, in vltima editione.

Hiſtoria.

Σπασμὸς

XXXIX.

Spasmus & singultus vnde.

Σπασμὸς γίνεται, ἢ ὑπὸ 1 πληρώσιος, 2 ἢ κενώσιος. οὕτω δὲ καὶ 3 λυγμός.

XXXIX. Conuulsio nascitur vel à 1 plenitudine vel ab 2 inanitione: eodem etiam modo 3 singultus.

1, Cùm nerui implentur humore crasso & viscido: quo fit dum coaceruant, imbecillitate tacti, hos succos: vel quòd hi aliunde affluant: vel quòd punctione violentur, à qua sordes vellicant neruos.

2 Vt in febribus ardentibus: & ab elleboro:

Singultus quid differat, & quid commune habeat cum spasmo.

3. Qui est motus quidam conuulsiuus, & prouenit ab eisdem causis à quibus conuulsio, nimirum à plenitudine, & ab inanitione, & repente se reuellit ventriculus ad suum initium, hoc est ad tonos illos suo orificio insertos. Differt à conuulsione tractionis ideâ, loci laborantis naturâ, & symptomatis specie. Symptomatis specie. nam singultus fit à naturalis facultatis vi, quæ excernit quod immissum tunicis ventriculi, vellicat. Neruos enim illos maximos habet non motus, sed sensus causâ. Tractionis ideâ differunt: spasmus enim sola tractione absoluitur: at singultus euenit contractione & dilatatione: nam primùm se pandit in maiorem nisum ventriculus, quo fortius se stringat. Loci laborantis naturâ etiam differunt. nam spasmus musculo proprius est, singultus ad ventriculum pertinet. Spasmus symptoma est causæ morbificæ, singultus est opus naturæ, id est, causæ expultricis.

Remediũ.

Vbi à plethora est nata conuulsio, venæ sectio solatio est: vbi ab exhaustu, balneum tepidi olei conuenit.

Ὁκό

XL.

Οκόσοισι περὶ τὸ ὑποχόνδριον 1 πόνοι γίνονται ἄτερ φλεγμονῆς, τουτέοισι 3 πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὸν πόνον.

XL. Quibuſcunque 1 dolor 2 ſine hypochondriorum inflammatione excitatur, his 3 febris ſuperueniens dolorem ſoluit. *Hypochondriorum dolor diuturnus.*

1. In parte non principe.

2. A craſſa & frigida pituita, & à flatu.

3. Nam calor febrilis diſcutit, & materia per vrinas & inteſtina excluditur. Igitur nos, imitando vtemur fotibus tenuantibus, diſcutientibus, coquentibus: ſacculis, ſpongiis. Modò, vt admonet hîc Hippocr. nec febris, nec inflammationis, nec mordentis materiæ, vnde dolor, excuſatio adferri poſſit. *Remedia.*

XLI.

Οκόσοισι διάπυόν τι ἐὸν ἐν τῷ 1 σώματι μὴ ἀποσημαίνει, τουτέοισι διὰ 2 παχύτητα τοῦ πύου ἢ τοῦ 3 τόπου οὐκ ἀποσημαίνει.

XLI. Quibus pus in 1 corpore nullam de ſe notam præbet, ob ſui 2 craſſitudinem, 3 aut loci, non ſe prodit. *Abſceſſus latentes in corpore.*

1. Vt in pulmone & hepate, cùm dolores præceſſerunt.

2. Vt in tumoribus frigidis.

3. Vt vbi cutis ſolida, ſcalpello incîdi debet, vel pyrotico: aut pus & cutem rarefacias. Ita abſceſſus latitant nonnunquam in imis corporis partibus, ob partis craſſitiem incomperti, vel ob puris craſſitiem. Vidi plurimos à fato ſectos, qui perennibus querelis miſerè vixerunt, quibus ingens apoſtema ſaxeæ ferè duritiei pancreas occupauerat. Vidi cui hepatis parenchyma, illæſâ ſolâ ſuperficie in pus verſum *Hiſtoria.*

versum fuerat, sub languidâ febre ac frequenti lipothymia solum. Ita sæpè notaui in abdominis musculis pus delituisse diu, quod tandem in saxosam duritiem abiens, subiectas partes eâdem calamitate afflabat.

XLII.

Icterus.

Ἐν τοῖσιν ἰκτερικοῖσι τὸ ἧπαρ 1 σκληρὸν γενέσθαι, 2 πονηρόν.

XLII. Ex ictero laborantibus, iecur 1 durum fieri, 2 malum.

1. Nam ea durities est à phlegmone vel à scirrho: si cum febre, erit à phlegmone; si illa durities sit febris expers, à scirrho erit.

2. Nam scirrhus in hydropem abit; inflammatio in scirrhum. Sine hypochondrii duritie interdum κριτικῶς natura bilem ad cutem pellit, vnde icterus salutaris. Fit etiam non bene à viscerum interdum intemperie, aut à venenata succorum qualitate, vt à morsu viperæ. Vidi quendam statæ ætatis robustum virum, qui sæpè genio indulgebat. hic in pleuritidẽ tractus fuit. A vena secta expuebat flaua admodum, & crassa. quarto die in icterum abiit, excrementis biliosis, nimirum vrinæ, & alui: septimo sudauit vehementer. Purgabatur interdũ manna cũ rhabarbaro. Et quia virulenti aliquid adesse videbatur, conquerebatur validè ad xiphoïdem cartilaginem de dolore. iussimus decocto pectorali & cichoraceo incoqui scordium & aliquid marrubij, vtque interdum scriptulum vel semidrachmam theriacæ sumeret. euasit.

Historia.

XLIII.

Dysenteria splenet(i)corum.

Ὁκόσοι 1 σπληνώδεες ὑπὸ δυσεντερίης ἁλίσκονται, τουτέοισιν ἐπιγενομένης 2 μακρῆς τῆς δυ-

σεντε

...ντερίης, ὕδρωψ ἐπιγίνεται, ἢ λειεντερίη, καὶ 3 ἀπόλλυνται.

XLIII. Qui 1 ſplenetici à dyſenteria corripiuntur, eáque ſi longa 2 fuerit, his hydrops vel lienteria ſuperuenit, & 3 moriuntur.

1. Quibus induruit ſplen à melancholia. Id eſt, quibus imbecillior lien colligit plurima inquinamenta: eáque ſi non effundat vel per vas ſplenicum, vel per vas breue in ventriculum.

2. Si modum non ſeruat. Id fit, quòd materia computruit quæ ſine dubio, longa die ſoluit inteſtinorum robur, vnde lienteria. Vel vnde refrigeratur ac frangitur vis hepatis, vnde hydrops. Dicit μακρῆς: nam alioqui ſi breui peragat ſuam hiſtoriam ac critiũs, dyſenteria (à ſanguine melancholico) bono euentu ſuperuenit. Poſt quadrageſimum diem ſolet exulcerare inteſtina effluens ſanguis melancholicus: cùm æſtuare cœpit, aut cum cunctando putreſcit, vel ſi acriore ſucco remiſceatur.

3. Fraudato corpore ſuo genio, vigiliis, ac deſidendi aſſiduo conatu. Et lienteria à dyſenteria eſt calamitoſa. Si itaque lien immemor reddatur ſui officij, purgetur, aluuſque humeſcat enemate: & topica attenuantia admoueantur, & emittentia: vt emplaſtrum ex ammoniaco & hordeo dentur myrobalanorum cortices cum rhabarbaro: vel dilutum rhabarbari, in quo craſſamentum rhabarbari expreſſione eliſum ſit. *Remediũ.*

XLIIII.

Ὁκόσοισιν ἐκ στραγγουρίης 1 εἰλεὸς *, ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃ

ἡμέρῃσιν 2 ἀπόλλυνται, ἢν μὴ 3 πυρετοῦ ἐπιγενομένου ἅλις τὸ 4 οὖρον ῥυῇ.

Ileos. XLIIII. Quibus à ſtranguria fit ileos, 1 ſeptem diebus 2 pereunt, niſi ſuperueniente 3 febre, copioſa 4 vrina fluxerit.

1. A materia craſſa flatulenta; quæ veſicæ collum obſtruit: hinc enim turget veſica ab vrina, & inteſtinum opprimit.

2. Dolorum acerbitate, & excrementorum palindrome ad partes principes. nam vrina etiam refluit ad nobiles partes.

3. Quæ exhaurit flatus, & tenuat materiam quæ obſtruebat.

4 Quia ſi febris ſine vrinæ promotione acceſſerit, erit ſymptomatica inflammationis. *Caſus.* Vt vidi in quadam matrona, quæ ſeptimo die ab hoc malo obit.

XLV.

Vlcera difficilia. Ἕλκεα ὁκόσα ἐνιαύσια γίνεται, 1 ἢ μακρότερον χρόνον ἴσχουσιν, ἀνάγκη ὀστέον 2 ἀφίστασθαι, καὶ τὰς οὐλὰς 3 κοίλας γίνεσθαι.

XLV. Vlcera quæcunque annua vel 1 inueterata ſi fuerint, os 2 abſcedere neceſſarium eſt, & cicatrices 3 cauas fieri.

1. Ab incurſu acerrimæ ſaniei, quæ membranas & os exedit.

2. Nam os reſtitui nequit. Quaſi dicat, ſi ſæpiùs à cicatrice erumpit vlcus, os erit abradendum vbi vitium habet: nam expuit ichorem os, vnde vlcus recrudeſcit. Vt ſi liuet os: & ſi vlcus copioſius & tenuius pus emittat, quàm moles eius poſtulat. Labra ægrè coaleſcentia, rubor ſubnaſcens, hæc oſſis corruptelam denunciant. Si hæc abſint, aliunde hæc ſoboleſcit calamitas, vt à praua intemperie partis

partis & perioſtij, vel à cacochymiâ totius corporis.

3. Quaſi dicat: Igitur Chirurgi ſtudeant vt plus carnis ibi gignant. De vlcerum difficilium curatione conſule chirurgiam Arcei, qui de vulneribus capitis doctè ſcripſit. In contumacibus vlceribus mirum in modum ſolatio eſſe ſolent remedia reuellentia ſuccos à parte vlcerata. Hinc eſt quòd ita iuuent vulnerariæ potiones, nam vrinas mouent, vnáque ichoroſam materiam, quæ quotidie in partem vlceratam ferri ſolebat, excludunt. Inde etiam decoctiones radicum chinæ & ſarzæ iuuant. nam talem materiam ſudoribus & vaporibus euacuant ac reuellunt. Hoc itaque dicere velle videtur hîc Hippocrates, quia à talibus vlceribus periculum eſt vt oſſa affligantur, vos cauete ne in longum tempus trahatur eorum ſanatio, & ne inueteraſcant. *Obſeruatio practica.*

XLVI.

Ὁκόσοι 1 ὑβοὶ ἐξ 2 ἄσθματος ἢ 3 βηχὸς γίνονται, πρὸ τῆς 4 ἥβης ἀπόλλυνται. *Gibboſi.*

XLVI. Qui 1 gibboſi fiunt ex 2 aſthmate vel 3 tuſſi, ante 4 pubertatem 5 moriuntur.

1. In dorſo vel ceruice luxatis vertebris ab ictu, vel ab humoris aut tumoris incurſu in ligamenta. *ὑβοὶ κυρτοί.*

2. Compreſſis pulmonibus anguſtiâ thoracis, qui tuberculum iam concepit vel humorem craſſum in ligamentis. cui aſthmati ſi superuenerit gibbus à luxatis vertebris, magis anxiè reſpirant pulmones.

3. Conſidentibus pulmonum bronchiis, cùm ſeſe explicare non poſſunt. tunc ex tuberculis vel humoribus liquidioribus illis qui

in ſpinæ ligamenta iufluunt aliquid exſuda in laryngem & aſperas arterias. vel cùm mo les tumorum, qui in ligamentis vertebrarum ſunt, opprimunt pulmones.

4. Priuſquam ſuam amplitudinem occu pauit pectus & cor.

Obſeruatio practica.

5. Nam thorax nutriri nequit: neque co ſtæ increſcunt: igitur moriuntur, cùm ſpaci ſua non habeat pulmo, ſed tabeſcat. Vnde in eunte adoleſcentiâ moriuntur. Qui autem fiunt gibbi, non ex tumoribus frigidis liga mentorum vertebrarum, non ita in aſthma aut tuſſim trahuntur, nec ita facilè moriuntur. Si itaq: ita affecti homines in febres magnas trahantur, ob difficultatem ſpirandi facilè intereunt. Quare magnis remediis hæ natura non temerè debent tentari.

XLVII.

Sanis quæ prouiſio vacuatoriæ adhibenda ſit.

Ὁκόσοισι 1 φλεβοτομίη ἢ 2 φαρμακείη ξυμφέρει, τουτέους προσήκει τοῦ 3 ἦρος φλεβοτομεῖν, ἢ φαρμακεύειν.

XLVIII. Quibus 1 phlebotomia aut 2 pharmacia profutura eſt, his 3 Vere pertundenda vena eſt, aut corpus purgandum.

1. Si ex plethora laborat homo alioqui adhuc ſanus. Vt ne paroxyſmo ſuo faciat morbos, cùm liqueſcit ſanguis.

2. Si cacochymiâ obſitus videatur homo ſanus.

3. Nam ver eſt temperatum, vnde tunc corpora circumfluunt ſanguine cum calore natiuo vberrimo. Ita calamitas arthritica ab articulis arcetur, ac incurſus epilepſiæ, melancholiæ, & apoplexiæ intercipitur. nam craſſi viſcidique humores quos morbis dare ſolebant,

…ant, hac arte auerruncamus. Ita imminen-…es impetus reprimimus luis venereæ anti-…uatæ, euacuatione ac alexipharmacis vere …c autumno præſcriptis, longáq; die ac annis …enſim eam ferociam frangimus. Nam ſuo im-…etu vltrò mouentur humores verno tempo-…e: & quia autumni intemperie intrò viam af-…ectant praui ſucci, authores morborum eua-…unt, nì ſuccurreris. Quibus ſpaciis annuis …morbi recurrere ſoleant, obſeruandum eſt: …c illud remediis anteueniendum. *Practica notatio.*

XLVII.

Τοῖσι 1 σπληνώδεσι 2 δυσεντερίη ἐπιγενομένη, …ἀγαθόν. *Disenteria à ſplene.*

XLVIII. 1 Splenicis 2 dyſenteria ſuper-…ueniens, ſalutaris eſt.

1. Quibus totum corpus circumfluit me-…lancholia.

2. Non ea ab atra bile, nec diuturna, nec illa quæ eſt cum vlcere inteſtinorum, ſed cruenta, quæ ilicò placatur: nam ſplenem eua-…cuat. Principem vidi quæ querula fuerat antè …de ſplene: in febre deiecit aluo cruentã atram materiam copiosè bis aut ter. trepidabat illa ad conſpectum excrementi. Verùm in bonam ſpem eam erigebam. euaſit. *Hiſtoria.*

XLIX.

Ὁκόσα 1 ποδαγρικὰ νοσήματα γίνεται, ταῦτα 2 ἀποφλεγμήναντα ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν, 3 ἀποκαθίσταται.

XLIX. Qui 1 podagrici morbi eueniunt, ſedata 2 phlegmone intra quadraginta dies, 3 quieſcunt.

1. Id eſt, arthritici omnes.

2. Tenſis vinculis cingentibus articulos,

ac diſtentis tendinibus & neruis ab incurſ[u] materiæ. Eſt in illis διάθεσις φλεγμονώδης: nam vera phlegmone occupat partes ſangui[-]ne irriguas, ac calore circumflas.

3. Nam materia contumax non ita facil[e] mitigari & diſcuti poteſt, ob partium denſita[-]tem ac debilitatem, & ob frigus materiæ, & quia corpus altum petiit in articulorũ receſ[-]ſibus. Vt materia fuerit craſſior vel tenuior ita citiùs aut ſeriùs diſcutietur: attamen non durabit illa inflammatio vltra dies quadra[-]ginta, ſi medicus & æger ſuum fecerint offi[-]ciũ: & niſi tophi fuerint iam cõgelati. Carnoſa partes faciliùs ſupputare ſolent: at tendinoſa ſeriùs. nam ſunt denſæ partes. Quaſi dica[t] Hippocrates, non facili remedio cedit ho[c] malũ. Quare decoctũ ſarzæ parillæ præſcribe[-]mus, ſi homo humidus fuerit; vel ſi ſiccus, chinæ radicũ; ſi frigidus, guaiaci aut ſaſſaphras ad quadraginta dies. Si phlegmone ſit valida, foris fouebimus aquâ ſpermatis tanarum.

Obſeruatio practica.

L.

Cerebri vulnerati ſignum.

Ὁκόσοισιν ἂν ὁ ἐγκέφαλος 1 διακοπῇ, τού[-]τοισιν ἀνάγκη 2 πυρετὸν καὶ χολῆς 3 ἔμετον ἐπι[-]γίνεσθαι.

L. Quibus 1 præciditur cerebrum, his 2 febrem & bilioſum 3 vomitum ſuperuenire eſt neceſſe.

1. Id eſt, infligitur altum vulnus.

2. Quia effuſus ibi ſanguis cunctando pu[-]treſcit, inde inflammatur cerebrum. Et à pura vapor ferit cor: quod pus ortum fuit à cor[-]rupto ſanguine.

3 Sympathiâ, ob neruum ſextæ coniuga[-]gationis, Hi ab illato vulnere ilicò concidunt: ſangui

sanguinem nares fundunt, ac bilem vomunt. Et diebus criticis quidnam eueniat perpendendum vsque ad vicesimum diem: Vt si quarto die hæc praua signa euenerint, morietur septimo. Si vndecimo, vitam ponet 17. vel 20. Quin prauæ hæ notæ interdum delitescunt, tandémque explendescunt; ac ægrum abripiunt 40. die. *Nota vtiles praxi.*

L I.

Ὁκόσοισιν 1 ὑγιαίνουσιν ὀδύναι γίνονται ἐξαίφνης ἐν τῇ 2 κεφαλῇ καὶ παραχρῆμα 3 ἄφωνοι γίνονται, καὶ 4 ῥέγχουσιν, 5 ἀπόλλυνται ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ 6 πυρετὸς ἐπιλάβῃ.

L I. Quibus 1 sanis dolores subitò fiunt in 2 capite, si subitò 3 obmutescunt, & 4 stertũt, intra septem dies 5 moriuntur, nisi febris 6 superuenerit. *Soporosi affectus cum stertere.*

1. Repentè si fiat ille dolor: vt si liberaliùs biberit.

2. Translato eò crasso vapore & sanguine pituitoso, qui infarciit iam iugulares venas ac arterias carotidas.

3. Interceptâ voce, quòd spiritus vitalis aditu arceatur à cerebro: & propterea animalis non gignatur, vnde, apoplexia hæc nota. Aphonia est vocis interceptio, vnà cum sensus vel motus priuatione. *Aphonia quæ.*

4. Exclusis spiritibus animalibus à musculis. hæc est fortis apoplexiæ nota: nam ab imbecilla musculorum thoracicorum ac laryngis actione nascitur stertor. Hippocrates tertio libro De morbis scribit ab his notis hominem tertio die fieri apoplecticum, sanguine perfrigerato.

5. Vniuersali paralysi vel conuulsione co-

reptus: Et pars princeps laborat, impar diuturno validóque modo: hinc eſt quòd 4. vel 3. die moriantur: nec excurrit malum vltra ſeptimum diem.

6. Quæ apoplexiæ ſit analoga: quia diſſipetur hæc materia vapida, vel pituitoſa quæ aditus intercludit ſpiritibus. Non valida eſſe debet febris: nam talis exuit corpus natiuo calore, vireſque ſoluit: nec tenuiſſima, nam contumax eſt materia. Talis febris vires non peſſundabit. Dolor capitis hîc denunciat mali principium; aphonia verò, augmentum; ſtertor, ſtatum. Hæc ſenioribus ebriis eueniunt, nam his ſanguis eſt craſſior. Vidi iuuenem robuſtiſſimum poculis deditum, qui ſubitò obmutuit ac ſtertebat; mouebat aliquando ſe, iterumque quaſi reſolutus iacebat, acta omnia. obiit ante ſeptimum.

Hiſtoria.

L I I.

Oculi dormientium inſpiciēdi.

Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰς ὑποφάσιας τῶν 1 ὀφθαλμῶν ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν. ἢν γάρ τι 2 ὑποφαίνηται ξυμβαλλομένων τῶν βλεφάρων τοῦ λευκοῦ, μὴ ἐκ 3 διαρροίης * ἐόντι, ἢ ἐκ φαρμακοποσίης, φλαῦρον τὸ σημεῖον, καὶ θανατῶδες 4 σφόδρα.

* ἐόν τε.

L I I. Quin etiam in 1 ſomnis animaduertere oportet num quid de oculis appareat: nam ſi quid 2 appâret albi, non exactè clauſis palpebris, (ſi non id euenerit ex præcedente 3 diarrhœâ aut pharmaci potu) malum & 4 lethale.

1. Hoc eſt videndum vt æger in ſomno oculos componat, Id eſt, an palpebris conniuentibus vel apertis ſomnum ineat: an dormiendo nictet: an more leporum vel limis oculis ſomnum carpat. Hoc per τὴν ὑπό-

φασιν

...δασιν intelligit, ab ἀποσαίνεσθαι, id eſt, leuiter
...ándere.

2. Siccatis vi febris palpebris, quæ naturâ
...unt ſiccæ & motricis facultatis imbecillita-
...e, vel conuulſis oculorum muſculis, & à cute
...irca frontem intenta & rigida: vel reſoluto
...ato muſculo, qui præter cætera officia pal-
...ebras demittit. Hoc dicit, Si conniuentibus
...culis, hoc eſt, non exactè clauſis palpebris,
...dormiat.

3. Vel aliâ magnâ euacuatione, vnde im-
...ecillis redditur. Celſus hunc locum ita red-
...idit, Neque id alui reſolutio, aut medicina
...xpreſſerit, id eſt, magna alui euacuatio. Ita
...tiam mœror, inedia, vigiliæ, profuſior hai-
...orrhagia, omniſque valida euacuatio id po-
...eſt.

4. Reſoluta facultate animali, exhauſtóque
...erebro, indéque conuulſis duobus muſculis
...alpebram mouentibus. Quare ſi venerit à
...ritica perturbatione, calamitoſum non erit:
...t ei euenit qui in Dealcis horto iacebat. Sed
... à collapſis naturæ præſidiis, & à viuacitatis
...aſtatione à febre colliquante, id peſtiferum:
...e his vide noſtra Commentaria quæ edidit
...d tres libros Prognoſticorum Hippocratis:
...unt enim illa cuncta elaboratiſſima, & in in-
...ude attrita.

L I I I.

Αἱ παραφροσύναι, αἱ μὲν μετὰ 1 γέλωτος
...νόμεναι, ἀσφαλέστεραι· αἱ δὲ μετὰ 2 σπουδῆς, ἐπι-
σφαλέστεραι.

L I I I. Delirium cum 1 riſu obortum,
...minùs periculoſum: quod verò cum 2 ſtudio
...ungitur, minùs tutum.

Delirij id ea quid quæque prænunciet.

1. Mitioribus vaporibus & ichoribus san-guineis in caput peruadentibus. Nam est à sanguine, qui auctor est non ferocium deli-riorum.

2. Ab adusta & feruida bile, cum agresti se-ro & vapore. Hoc cum studio delirium, me-dium est inter ridiculum & id quod audax & temerarium dicitur, quæ ab atra vredinéque subacta bile ortum ducit. hoc est cum flaua æstu immoderato in atrorem vertitur, vnde phanatici euadunt. Si itaque cerebrum occu-patur sanguine nulla praua contaminatione infecto, sed æstuante, nascentur inde ludicra deliria ac ridicula: Sin degenerare inceperit à nimio æstu in bilem, studium quoddam ac-cedet: quodsi in atram bilem torreatur, pha-natici fiunt ac turbulenti. Vidi pastorem ec-clesiæ, qui maximo studio nabliis incumbe-bat & canebat, inscius musicæ: tandem obiit.

Historia.

LIIII.

Suspiria luctuosa.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσι τοῖσι μετὰ πυρετοῦ αἱ 1 κλαυθμώδεες ἀναπνοαὶ, 2 κακαί.

LIIII. Luctuosa 1 suspiria, cum febre coniuncta, in morbis acutis, 2 mala.

1. Hoc est, duplex intrò spiritus reuocatio à fractis viribus & à siccitate asperæ arteriæ, & musculorum thoracis conuulsione. Ita eiu-lantibus pueris nonnunquam interrumpitur spiritus cunctante pectore inter respirandum, iterúmque quod deerat adiiciente. Ita imbel-le pectus medio respirationis cursu se sistit, mox redit ad officium.

2. Nam conuulsio à siccitate est lethalis.

Τὰ

L V.

Τὰ ποδαγρικὰ τοῦ 1 ἦρος καὶ τοῦ 2 φθινοπώρου κινέεται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. *Veris & Autumni morbi.*

L V. Podagrici morbi 1 verno & 2 autumnali tempore maximè excitantur.

1. Paroxyſmo:nam pandit recrementa inducta corpori ab hyeme, atque ea excutit in partes imbelles;talia ſunt articuli.

2. Ab oporæ fœditate, & denſato iam frigore corporis habitu. & autumnalis inæqualitas etiam potenter ſuccos mouet corporis, ac turbat. His ergo anni partibus euacuationibus auertatur malum.dentur purgãtia pharmaca, vena ſecetur, artus roborentur. decoctum ſudorificum præſcribatur per 40.dies. *Ut ſuccurrẽdum.*

L V I.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι νοσήμασιν ἐς τάδε 1 ἐπικίνδυνοι αἱ ἀποσκήψιες, ἢ ἀποπληξίην τοῦ σώματος, ἢ 2 σπασμὸν, ἢ 3 μανίην, ἢ 4 τύφλωσιν σημαίνει.

L V I. Morbis ex melancholia ortis 1 malè & 1 periculosè adhæc mẽbra fit metaſtaſis, vnde fit apoplexia corporis,vel 2 ſpaſmus, vel 3 mania,aut 4 cœcitas.

1. Nam grauiſſima mala adferunt,& ægrè curabilia.

2. Cùm repit materia melancholica in neruos.

3. Id eſt, melancholia morbus: effuſo per cerebri ſubſtantiam ſucco melancholico vredine vel putredine maligna.

4. Incubitu materiæ in oculos. Quare his morbis obnoxij ſe euacuare debent vere & autumno: alterare viſcera decocto ,fumariæ. cichorei , acetoſæ: & theriaca pauca & pluri- *Obſeruatio practica.*

ma conferua violacea vel rofacea aut buglof-fæ redintegratæ fuccos fœdatos corporis: & decocto radicum chinæ fudores per plurimos dies euocare.

L V I I.

Apoplexia.

Ἀπόπληκτοι δὲ μάλιστα γίνονται ἡλικίῃ τῇ ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτέων ἄχρις ἑξήκοντα.

L V I I. Apoplexiæ maximè fiunt à quadragefimo ætatis anno ad fexagefimum.

A materia melancholica craſſa, quæ cerebri poros obſtruit. nam hac ætate humor luxuriat. Præterea corotidas ac reticularem plexum craſſus is humor infarcire poteſt. Haimorrhoides hic egregiè ad ſalutem faciũt. excitantur vſu aloës, & hirudinum admotione. In paroxyſmo verò in his optimè pertunditur vena brachij, ſi maxima ſanguinis ſit abundantia; dein iugularis, vel frontis vena.

Prouiſio vt habenda, & curatio.

L V I I I I.

Ἢν ἐπίπλοον 1 ἐκπέσῃ, ἀνάγκη ἀποσαπῆναι.

L V I I I. Cùm omentum 1 exciderit, neceffario 2 putrefcit.

1. Vt in vulneribus ventris.

2. Quafi dicat, ilico igitur reponatur, ne liuefcat & putrefcat. Si igitur liuet, exfcindatur, ne retrahantur à repofito omento vicina: filo excipe, ne fiat haimorrhagia; & foras propendulum fit filum, dum fponte excidat.

Cura Gal. 6. Ep. Methodi.

L I X.

Ὁκόσοισιν ὑπὸ 1 ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι χρονίης 2 ἐξίσταται τὸ ἰσχίον, καὶ πάλιν ἐμπίπτει, τουτέοισι 3 μύξαι ἐπιγίνονται.

XIX. Quibus diuturnis coxendicis 1 doloribꝰ implicitus caput femoris coxâ 2 excidit. rurfúq; recidit, iis 3 muccus ibi congeritur.

1. Aliga

1. A ligamentis & tendinibus & vbi nerui illi lorarij, ab osse sacro nati, ad summas nares repunt in femora. Ischium est articulatio capitis femoris cum coxá. Ischias, est morbus ischij cum acerbo dolore.

2. Laxatis vinculis articuli coxæ à congestione succorum in interna parte, vnde illud crus fit longius, cùm in intimam partem luxatur: si foras, decurratur crus.

3. Qui coarceuatur à parte imbecilli: vel à capite illabitur aut ab vtero. Quasi dicat, sicca igitur totum corpus & partes firma. Hoc optimè fit à prouisione habita totius corporis decocto sarzæ parillæ, & eius electario quod alibi descripsimus. Sarza enim vnà dolores potenter placat.

L X.

Ὁκόσοισιν ὑπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι 1 χρονίης, τὸ ἰσχίον 2 ἐξίσταται, τουτέοισι 3 τήκεται τὸ σκέλος, καὶ 4 χωλοῦνται ἢν μὴ 5 καυθῶσιν.

L X. Si dolor coxarius fuerit 1 diuturnus, ac tum his si caput femoris coxâ 2 excedit, his crus 3 extenuatur, & 4 claudicãt, nisi 5 vrãtur.

1. Ab incursu succi muccosi.

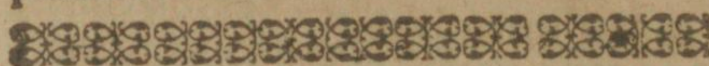
2. Quod circumfluat pituita muccosa.

3. Fracto calore partis quæ muccos genuit. & quia distorquetur vena saphæna, & arteriæ intercipiuntur.

4. Quia crus fit longius vel breuius.

5. Congestio vbi muccos intulit. Vrantur priusquam fiat tabes cruris, vel claudicatio: à prouisione tamen habita totius corporis. Vredo madorem exhaurit, & laxitatem contrahit. foras trahit materiam etiam phœnigmus. *Remedia.*
Cauteria diu aperta fluant: tribus locis admo-

ne.caue à tendinibus & neruis. Si aliunde influit, purga, ſicca totum & partem. Ita in puerorum vacillantibus genubus, ſiccantia emplaſtra admoue.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORVM LIBER VII.

I. HEVRNII

Paraphraſtica verſione, & breuibus ad obſcuriora loca Notis ſiue Commentariolis illuſtratus.

I.

Ἐν τοῖσιν 1 ὀξέσι νοσήμασι ψύξις 2 ἀκρωτηρίων, κακόν.

Frigus extremarum partium.

I. In 1 acutis morbis partium 2 extremarum frigus malum.

Hic liber epigenomena ſigna enarrat.

Obſeruatio practica.

1. In quibus viſcera interna æſtu flagrantia calidum natiuum in ſe euocant: vel vbi nimio incendio, aut prauitate calidum natiuum extinguitur. Non ſit fugax illud frigus. Cùm incendij vi frigeſcunt, tunc ſitis adeſt, ſi prauitas venenoſa adfuerit, ſunt ſitis expertes, nam calor natiuus tunc extinguitur.

2. Pedes, manus, nares, aures. Propterea in prauis ac magnis febribus continuis notare debemus cùm ita externè frigent, num adſit ſitis: quodſi illa vehementer vexet, à rebus calidis pax ſit. verùm ſi ſitis abſit, indicium erit pro

prostrati caloris natiui: tunc antidotis etiam calidis erigendus erit æger.

I I.

Ἐπὶ 1 ὀστέῳ νοσέοντι σαρξ 2 πελιδνὴ, κακόν.

I I. Caro 1 liuida si circum 2 os fuerit, malum.

1. Extincto calido natiuo ab irruente succo vnde putrescit: vel à phlegmones conceptæ vehementiâ: si nulla excusatio contusionis adferri potest.

2. Ossis intemperiem ostendit caro: eius enim cariem sensit. Vratur igitur caro, vsque ad os: deinde abrade ossis cariem. In lue venerea sæpè talia eueniunt. Vidi cui erat totum caput tuberosum: cauterio id ad os vsque aperuimus: quod exesum erat ferè vsque ad diploën abrasimus sensim: iterúmque aliam partem aperiebamus ad os: ita sensim totum ferè caput eius abrasimus, euasit. *Historia.*

L I I.

1 Ἐπὶ ἐμέτῳ λύγξ καὶ ὀφθαλμοὶ 2 ἐρυθροὶ, κακόν.

I I I. 1 Singultus & oculorum 2 rubor si vomitui superueniant malum. *Singultus & oculi rubri in acutis.*

1. Si per morbos acutos id euenerit, eorúmque vi: ita vt nulla excusatio conatus vomiturientis adferri possit. Ita enim ab exhaustu erit ille singultus, quod vomitu nimis multa euacuata sint, vel quod vetriculus phlegmonem concepit. Vel à praua quadam qualitate quæ fatigat ventriculum. Sopitur, puppa potui indita ex semine papaueris & anethi. *Quid agendum.*

2. Nam indicat cerebri inflammationem, eò translato sanguine, vnde & oculorum venulæ implentur. Siue igitur cerebrum siue ve-

triculus inflammatione tentetur, hæc duo ſe conſociabunt, oculorum rubor, & ſingultus: ob communionem quæ illis eſt à neruis ſextæ coniugationis. Oculorum tamen rubor maior eſt, vbi cerebrum inflammatur.

I V.

Ἐπὶ 1 ἱδρῶτι φρίκη, οὐ 2 χρηστόν.

Horror à ſudore.

IV. Horror 1 ſudori ſuperueniens, non 2 bonum.

1. Epid. & 3.

1. Si infida ſit criſis: vt in Epicratis vxore, & in Cherione. Crebra horreſcendi & ſudandi viciſſitudo etiam mala eſt.

2. Nullam ſpem erigit: Iudicatoria enim non iudicantia pernicioſa ſunt, vel ad diuturnitatem morbi apparent. Nam proſtratæ naturæ indicium hoc eſt, ac materiæ luxuriantis copiæ. Ita ſi ſubſtillum ſanguinis euenerit, in magna febre.

V.

Ἐπὶ μανίῃ 1 δυσεντερίη, ἢ 2 ὕδρωψ, ἢ 3 ἔκστασις, ἀγαθόν.

Maniæ criſis vt eueniat.

V. Maniæ ſi 1 dyſenteria, vel hydrops, aut 3 extaſis ſuperueniant, bonum.

1. Tranſlata nigra bile ad inteſtina: quæ tamen abradendo non ita moleſta eſt vt ea quæ ab vredine naſcitur. Vel haimorrhoides ſi ſanguinem fuderint aduſtum.

2. Effuſo ichore melancholico in abdomen, nondum alienato hepate, proptereáque curabilis hydrops ille.

3. Vehementer mota mente: quòd irritetur cerebrum, adeò vt mox criſin editurum ſit.

V I.

Morbi diuturni euentus.

Ἐπὶ νούσῳ 1 πολυχρονίῃ 2 ἀποσιτίη καὶ 3 ἄκρητοι ὑποχωρήσιες, 4 κακόν.

VI. Mor

VI. Morbo 1 diuturno 2 inappetentia & alui 3 meraca deiectio si superuenerit, 4 malum.

1. Qui à frigida materia natus fuit: vnde ventriculus in cibi desiderium se erigere deberet.

2. Fracta œconomia naturali stomachi & iecoris, à nimio algore, vel quòd prauè putrescat frigida illa materia, cùm tamen primò cibum caperet.

3. Vt exhausto à sero natiuo per morbos acutos meraca editur deiectio, ita in diuturnis meraca subeunt ob vim fractam calidi natiui, quòd nequeat domare succum chylosum, nec ritè permiscere.

4. Nam vires per morbos longos fractæ, non alia re quàm fœlici nutricatu redintegrari possit.

VII.

1 Ex πολυποσίης ῥῖγος καὶ 2 παραφροσύνη, 3 κακόν. *A vinolentia quæ mala.*

VII. Ex largiore 1 potu rigor & 2 delirium, 3 malum.

1. Obruitur enim nimia copia calor natiuus, qui cùm excludere eam nitatur, rigor fit & suffocat copia immoderata. Vinum, inquit Plato, calefacit corpus & animam, hoc est, humores & spiritus. attamē si liberalior vsus eius ineatur, refrigerat ex euentu. Appollonius Apud Philostratum ait, Vinum purum potum esse; sed ipse bono mētis statui aduersari, quòd eius diuinam partem peruerteret. *Ex Tim. 1. lib. 5. in fin.*

2. Capite repleto feruenti sanguine ac vapore.

3. Nam significat calidum natiuum exhauriri, aut suffocari. Vidi virum fortissimum *Historia.*

ex largiore potu intra quartum diẽ abreptum fuiſſe. Non ſine delirio is obmuteſcebat, nec vnquam verbum proloqui potuit.

VIII.

Abſceſſus intus rupti nota.

Ἐπὶ 1 φύματος εἴσω ῥήξει, 2 ἔκλυσις, 3 ἔμετος, καὶ 4 λειποψυχίη γίνεται.

VIII. A 1 tumoris intus ruptione, 2 exolutio, 3 vomitus & animi 4 defectus gignitur.

Notas docet quibus noſcamus intus conceptos ac erũpentes tumores, quo remedia opportunè adferamus. Talia ſunt potiones vulneraria, & quæ grumos ſoluunt, vt fluxile pus fiat: rubia tinctorum, ſperma ceti, nux muſcata, ſemen naſturtij & melanthij.

Remedia.

1. Id eſt à vomica.

2. Maximè ſi nobilem partem obſidet abſceſſus, diſſipatis ſpiritibus.

3. A pure irritato ventriculo.

4. Ex puris prauitate. Et ita plerumq; moriuntur: quod vidi in piſtore quodã, cui hepar in pus abierat. Quo igitur modo in peripneumonia pateretur corvt pus viam per ſe faceret?

IX.

Hæmorrhagiam quæ mala ſequantur.

Ἐπὶ 1 αἵματος ῥύσει 2 παραφροσύνη, ἢ καὶ 3 σπασμὸς, 4 κακόν.

IX. 1 Hæmorrhagiæ ſi 2 dilirium aut vnà ſi 3 conuulſio ſuperuenerit, 4 malum.

Quaſi dicat Hippocrates, Nimia ſanguinis profuſio cauenda etiã in criſibus, ne vita prædia exhauriantur, vnde ab inanitione conuulſio ſequi poſſet.

1. Exhauſtis ſpiritibus vnà cum ſanguine.

2. Cuncta enim ſua officia facit anima proximè ſatellitio ſpirituum: quibus exhauſtis, ſtupent eius munera, ac leuis quædam ſubnaſcitur deliratio.

3. Ab

3. Ab inanitione si fuerit, maximè si iungantur hæc, scilicet delirium & conuulsio, nam illa per se deliratio ab exhaustu, cibo sedatur redintegrante, idque facilè.

4. Quòd ad virium afflictionem accedat inuictum ferè malum.

X.

Ἐπὶ 1 εἰλεῷ 2 ἔμετος, ἢ 3 λὺγξ, ἢ 4 σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν.

X. Ab 1 ileo 2 vomitus, vel 3 singultus, vel 4 spasmus, aut delirium, malum.

1. A cruditate fœda, ab infarctu intestinorum intercepta vel à veneno: vel elapsis ab intestinis in scrotum: at maximè à phlegmone tentatis intestinis: vel cùm intestinum tenue intestino illabitur.

2. Bilis, pituitæ, fæcum.

3. Fæcibus in ventriculum raptis: vel ab exhaustu.

4. In contagionem tracto cerebro à ventriculi afflictione, & ob putredine conspurcatas fuligines, delirant. Intestinum si elapsum sit in scrotum, illicò reponatur; antequam febris & singultus superuenerit: si enim illa superuenerint, ac si vi reponatur, ante septem ferè horas moriuntur. Si in hoc morbo fluant sudores fœtidi, anhelitúsque & ructus oleant malè, lethale. Si superum intestinū inferiori illapsum sit, clysmis ac glandibus acribus deorsum fiat motio: Sin infernum se superno intruserit, globulo plumbi deuorato, abactio fit. *Cautio mirandi.*

X I.

Ἐπὶ πλευρίτιδι 1 περιπνευμονία, 2 κακόν. *Pleuritis funesta.*

XI. Pleuritidi superueniens 1 peripneumonia, 2 malum.

1. Nam

1. Nam est translatio illa symptomatica ab oppressa natura. Vel enim prauior reddita materia affligit partem nobiliorem, in quam repit: vel minimè mutato foco aliam partem vnâ contaminat.

2. Periculosior enim est peripneumonia ob principatum partis. siue sit. ἐπιγίνημα, siue μετάπτωσις, malum.

XII.

Peripneumonia calamitosa.

Ἐπὶ 1 περιπνευμονίῃ φρενῖτις 2 κακόν.

XII. 1 Peripneumoniæ si superuenerit phrenitis, 2 malum.

1. Hæc si nascitur à succis incendio æstuantibus, fuliginibus imbuit caput, idque in ardorem abripit: tunc biliosus sanguis si fuerit, eo prolectatur.

2. Quòd ad prostratas vires à primo morbo, accedat summa morbi ferocia: & pepasmi expertis materiæ nota hæc est, quòd ruat in partem principem.

XIII.

** τραύμασιν.*

Causi lethales.

Ἐπὶ * 1 καύμασιν ἰσχυροῖσι 2 σπασμὸς ἢ τέτανος, 3 κακόν.

XIII. Ingentibus ardoribus superueniens 2 spasmus, vel tetanus, 3 malum.

1. Id est, febribus ardentibus magnis.

2. Ab exhaustu neruosi generis & cerebri.

3. Nam conuulsio ab inanitione lethalis. Et tetanus suo rigore intercipit actionem musculorum thoracis, ac præpotente dolore enecat.

XIIII.

Caput quassatum.

Ἐπὶ 1 πληγῇ ἐν τῇ κεφαλῇ 2 ἔκπληξις, ἢ 3 παραφροσύνη, 4 κακόν.

XIV. 1 Plagæ in capite acceptæ, 2 stupor aut 3 deli

3 delirium ſi ſuperuenerit, 4 malum.

1. A caſu, ictu, ab obtuſo telo, vnde in vacuo illo cranij ſpacio cerebrum validè illiditur, vnde ſpiritibus aditus intercluditur ad neruos.

2. In quo ſenſus & motus percellitur. apertis oculis ſtupent, quaſi metu terrefacti, & muti ſunt, nam cerebri pori ac ventriculi turbantur, ac ſitu vitium facit: vnde in neruorum originem ſpiritus influere nequeunt.

3. In quo morum & verborum abſurditas.

4. Nam indicant cerebrum grauiter affligi ab eo ictu: obſtructionem enim ventriculorum, vel vehementer cerebri refrigerationem hæc indicant.

X V.

Ἐπὶ 1 αἵματος πτύσει, 2 πύου πτύσις, κακόν.

X V. 1 Sanguinis ſputo ſi ſuperuenerit 2 puris expectoratio, malum. *Sanguinis ſputum.*

Sanguinis ſputo, illicò remedia admoue, quæ ſanguinem retineant, venam aſtringant, phlegmonem arceant: vaſa aperta aſtringantur, rupta glutinentur, exeſa regenerentur; nempe conſeruâ antiquâ roſarum cum caphura, ſemine hyoſcyami albi, corallo, hæmatitide & ſemine papaueris. *Remedium ſanguinis fluxus.*

1. Lacera à vena pulmonum ab eroſione à ſucco acri. Nã ſi à pulmone effundatur per orarũ apertionem, aut ruptionẽ venæ, puris conſequutionẽ non ita adfert, niſi lõga die ſuperuenerit ἀνάβρωσις, id eſt, eroſio, putredo, & febris. Criticôs ſi effundatur, interdum iuuat.

2. Ab vlcere ſinuoſo pulmonum. Imponit ſanguinis cum tuſſi valida ſpuitio ſæpè bonis medicis, vel à cunctis notis falſi exiſtimant *Cautio practica.*

eum

cum à pulmone proficiſci, cùm ex capite illabatur vel iecore circumfluo ſanguine, ob ſolemnem aliquam vacuationem interceptam, effundit caua vena ſuam copiam in venam azygos, ac expectoratur.

XVI.

Phthiſis. Ἐπὶ πύου 1 πτύσει 2 φθίσις καὶ 3 ῥύσις· ἐπὰν δὲ τὸ πτύελον 4 ἴσχηται, 5 ἀποθνήσκουσιν.

XVI. A 1 puris expectorato 2 phthiſis & 3 fluxio; poſtquam verò expectoratum 4 retentum fuerit, 5 moriuntur.

1. Cùm primùm ſanguinem extuſſiunt.

Pulmonũ vlcus cum febricula. 2. Id eſt, phthoë, hoc eſt non redintegrabile pulmonum vlcus cum febricula, vnde tota corporis atteritur œconomia.

3. A tabe defluit capillis ab madoris genuini exhauſtu: vel aluus etiam ruit, impotentia retentricis facultatis: vnde imbecillitati noua imbecillitas additur. Quaſi dicat, religiosè igitur debetis purgare.

4. Impotentiâ expectorandi, vnde obducuntur meatus pulmonis à purulenta materia. *Ductus vt fiat ad phthiſin.* Hac ſerie: ſputum ſanguinis, pus, phthiſis, fluor, niſi redintegretur æger à purulentia illa intra dies quadraginta.

Phthiſis triplex. 5. Cor in ardorem ac ſqualorem abripitur. Hippocrates triplex genus phthiſis agnoſcit vnum, ab incurſu madidi ſucci à cerebro in pulmones, & à dulci pituita putrida, vnde corripitur pulmo: vel ab acribus tenuibúſque ſuccis vnde exeditur pulmo. Alterum ex metaſtaſi, vt cùm pleuritis, angina vel pulmonia in vomicam abeunt. Tertium à lacero vaſe pulmonum, hîc à ſanguinis ſputo, puris euenit ſputum: in aliis, ex aduerſo.

XVII.

Ἐπὶ φλεγμονῇ τοῦ ἥπατος λύγξ, κακόν. *Singultus vbi malus.*

XVII. Inflammationi hepatis si superuenerit singultus, malum.

Si ab hepate, phlegmones mole occupato, opprimatur ventriculus, ac communioni neruorum in sympathiam trahatur, vel bilis acerrimæ prouentu, ab æstuante hepate genito, ventriculus incurratur ac vellicetur: & aliquando inflammetur: vel nimio ab æstu hepatis exsiccetur.

XVIII.

Ἐπὶ 1 ἀγρυπνίῃ 2 σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν. *Conuulsio & deliriũ vbi mala.*

XVIII. 1 Vigiliis si 2 conuulsio aut delirium superuenerit, malum.

1. A vi morbi ortis, non autem à foris si data occasio; nam siccant vigiliæ, ac soluunt spiritus animales, vnde languor & tremor totius corporis.

2. A magna causa hæc symptomata nascuntur interna: vel enim exhausti cerebri indicium est, vel sanguinem in acrem bilem iam abiisse. Si quis ob perennes vigilias languet ac tremit toto corpore, quia à disiectis spiritibus cerebri id vitium est, studendum erit vt corpus insuccetur bono nutricatu; madente & refrigerante cibo, & potu somnus accersatur; & modestè id agant.

XIX.

Ἐπὶ ὀστέου 1 ψιλώσει 2 ἐρυσίπελας, 3 κακόν. *Eresypelas.*

XIX. Ossi 1 nudato si superuenerit 2 erysipelas, 3 malum.

1. Si suis tegumentis nudatum fuerit, à quacunque causa.

2. Si circumiecta ossi caro erysipelas conceperit

ceperit. quod fit dum ab acerrimis incurritur succis.

Teenarsis. 3. Nam à tam acri sanguine gigni caro nequit. Purgetur ergo in primis prauus ille succus: secundò erysipelati remedia dentur: tertio ossi caro accedat.

XX.

Erysipelas. Ἐπὶ 1 ἐρυσιπέλατι 2 σηπεδὼν, ἢ ἐκπύησις, 3 κακόν.

XX. 1 Erysipelati si superuenerit 2 putredo, aut suppuratio, 3 malum.

1. Indicium praui erysipelatis, quod foris intrò fertur, ac rodit.

2. Nam solui deberet per ἄδηλον διαπνοὴν ille tenuissimus succus vnde erysipelas.

3. Suadet in hac calamitate Celsus vsum cauteriorum.

XXI.

Vlcerum haimorrhagia. Ἐπὶ ἰσχυρῷ 1 σφυγμῷ ἐν τοῖσιν ἕλκεσιν 2 αἱμοῤῥαγίη, 3 κακόν.

XXI. Forti in vlcerib. 1 pulsui si 2 haimorrhagia superuenerit, 3 malum.

1. A phlegmone pressis, arteriis; ac repletis arteriis spirituoso sanguine.

2. A valido arteriarum motu, quo studet natura sibi molesta excludere.

3. Calamitosam enim hæmorrhagiam dabit, quæ nulla arte compesci poterit, ob reclusam arteriam. Bona quidem vlceri esset

Remediū. haimorrhagia nisi immoderata foret. Admoue farinam tenuissimam molendinarum, cum bolo sanguinéque draconis: maxima hæc copia aspergantur.

XXII.

Dolor diuturnus aluinus. Ἐπὶ ὀδυνῃ 1 πολυχρονίῃ τῶν περὶ τὴν κοιλίην

** κακόν.* 3 ἐκπύησις. *

1 Diutur

XXII.

1 Diuturno partium 2 aluinarum dolori suppuratio superuenit.

1. Phlegmone excitata si sit à materia viscida. Si non sit dolor interruptus, non à flatu, nec vagus, febricula adest, vel adfuit.

2. Vt partium quæ sunt ad ventriculum, omentum, intestina, hypochondria, lumbos. Dextro hypochondrio tegitur hepar, sinistro lien, & ventriculi maxima pars: Lũbis hærent renes: Ilibus dextris intestinũ cæcum; sinistris, colon & ieiunum: ad vmbilicum, coli & ieiuni portio: Imò ventri, longano, de vesica, vterus. *Situs intestinorũ.*

3. Circa sexagesimum diem. Cùm iam iam in expuratum abiturum est suppuratum, sanies exudat, hinc morsus intestinorum & fluxus non sine dolore, horrore, sudore frigido, lipothymia, frigore pedum ac manuum. Igitur tunc, quasi dicat, studendum erit suppurato: in expurato autem danda quæ pus attenuant; qualia sunt illa quæ præscribuntur in grumoso sanguine. *Remediũ.*

XXIII.

Ἐπὶ 1 ἀκρήτῳ ὑποχωρήσει 2 δυσεντερίη, κακόν. *Dysenteria.*

XXIII. Sinceræ 1 deiectioni 2 dysenteria si superuenerit, malum.

1. Ichore suo si fuerint spoliatæ deiectiones cholericæ vel melancholicæ: quo ichore eorum acrimonia temperari solet, ac meracus color dilui.

2. Acrimoniâ illabentis succi afflictis intestinis. Ilicò præscribe iulapia ex aqua cichorei, cum emulsione seminis cichorei & endiuiæ: misce sirupum de ribes. Et alternis diebus propina rhabarbari & myrobalanorum *Remediũ,*

semi

ſemidrachmam, cum ſirupo de ribes.

XXIIII.

Ἐπὶ ὀστέου 1 διακοπῇ παραφροσύνη, ἢν 2 κενεὸν λάβῃ * 3.

* κακόν.

XXIIII. Oſſis 1 vulneri, ſi in vacuum vſque 2 ſpaciũ peruaſerit, 3 deliriũ ſuperuenit.

Hip. lib. de vulnerib. capitis.

1. Διακοπὴ eſt alta caluariæ fractura. Fracturarum cranij variæ ſunt ideæ, inciſio, fiſſura, colliſio, ſedes, fiſſura in parte non colliſa.

2. Diſſipato ſpiritu animali.

3. Hoc eſt, ſi pertuſa vtraque tabula fuerit: vt facilè euaneſcat tanto in vulnere ſpiritus animalis: aut refrigeretur cerebrum illabente aurâ frigidiore.

XXV.

Spaſmus à pharmaco.

Ἐκ φαρμακοποσίης σπασμὸς, θανατῶδες.

XXV. Ex pharmaci potione ſpaſmus, mortiferum.

Qualecunque fuerit id pharmacum, inaniendo, vel mala qualitate, quæ tota ſubſtantia naturam opprimit, affligendo: vel quantitate pernicioſam vim importando. Vnde cerebrum neruoſaque partes in hanc calamitatem conuulſificam abripiuntur.

XXVI.

Frigus extremarum.

Ἐπὶ 1 ὀδύνῃ ἰσχυρῇ τῶν περὶ τὴν 2 κοιλίην, 3 ἀκρωτηρίων 4 ψύξις, 5 κακόν.

XXVI. 1 Si acerbiſſimo partium ad 2 ventrem pertinentium dolori ſuperuenerit 3 frigus 4 extremarum, 5 malum.

1. A phlegmone vel eryſipelate, aut alio aliquo tumore.

2. Vt ventriculi, hepatis, lienis, inteſtinorum, veſicæ, vteri, renum.

3. Manuum, naſi, pedum, aurium, cutis.

4. Nam

4. Nam extremorũ frigus naſcitur ex partibus internis phlegmone obſeſſis, vnde intrò pellicitur ſanguis & calor: vel calorem extinctum denunciat id frigus: vel craſſior materia exitu prohibet calorem.

5. Nam copiâ ſuccorum irruentium opprimitur pars: & doloris acerrima vi trahuntur huc ſpiritus & ſanguis.

XXVII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ 1 τεινεσμὸς ἐπιγενόμενος, ἐκτρῶσαι 2 ποιέει. *Teneſmus in grauida.*

XXVII. Si ingrauidatæ mulieri 1 teneſmus ſupeuenerit, 2 abortire eam facit.

1. Perpetua deſidendi cupiditas, quâ pauca muccoſa exprimuntur ab inteſtino longanone, irritato inteſtino ab acri ſucco, & ſalſo.

2. Trahitur enim in contagium vterus à recto inteſtino, cui nectitur ceruice: ac fœta fatiſcit crebrâ deſidendi neceſſitate. Mollibus enematis eluatur malum, vt ex aqua hordei, cum ſaccharo, & vitello oui.

XXVIII.

Ὅτι ἂν ὀστέον ἢ χονδρὸς, ἢ νεῦρον ἀποκοπῇ ἐν τῷ σώματι, οὔτε αὔξεται, οὔτε συμφύεται.

XXVIII. Si os vel cartilago, ſiue neruus ſectus fuerit in corpore, neque augetur, neque coaleſcit.

In ſexto libro, Aphoriſmo ſexto expoſitus eſt hic Aphoriſmus.

XXIX.

Ἢν ὑπὸ 1 λευκοῦ φλέγματος ἐχομένῳ διάῤῥοια ἐπιγένηται ἰσχυρὴ, λύει τὴν νοῦσον.

XXIX. Si leucophlegmatiæ implicito valida diarrhœa 1 ſuperuenerit, morbum ſoluit. *Hydropi diarrhœa.*

Id eſt, in anaſarca. vocat λευκὸν φλέγμα, quia

quia fit à pituita alba, quæ proficiſcitur à frigido hepate, vel ibi ſuccreuit in habitu corporis refrigerato.

Cautio medendi.

2. Ineunte morbo, vbi vires & viſcerum robur adhuc vigent: nam in proſtratis viribus calamitosè fluit aluus. Vt hydropi fœliciter medicina fiat, adſit viſcerum integritas: non adſit hectica intemperies. nam ſignificat longa die viſcera proſtrata eſſe, deindè, ineunte morbo aqua copiosè expellatur, liberéque efferatur, amota omni cruditate.

Remedia.

Dentur ſex vel ſeptem grana optimi elaterij cum pilulis alephanginis. ruente nimium aluo propinentur duo vel tria grana opij cum theriaca & ſirupo citreorum: nam motis ſudoribus ſedatur immanius profluuium.

XXX.

Diarrhœæ cephalicæ.

Ὁκόσοισιν 1 ἀφρώδεα τὰ διαχωρήματα ἐν τῇσι διαῤῥοίῃσι, τουτέοισιν ἀπὸ 2 τῆς κεφαλῆς ταῦτα καταῤῥέει.

XXX. Quibuſcunque per diarrhœas 1 ſpumoſa feruntur alui excrementa, his ex 2 capite effluunt talia.

1. Motu cùm agitatur materia pituitoſa flatulenta, vt in minimas partes atteratur, vel madentes partes in flatus comminuit.

Remediū.

2. Si caput in vitio ſit: ſique pituita contumax deiiciatur, bullis maximis obſita. Fluit facilè in ventriculum per choanam. Quare pilulis cocciis, vel de hiera cum agarico excludatur, ſi laborante capite citra febrem, à pituita, aluus ſubſtiterit.

XXX.

Hypoſtaſis craſſæ farinæ.

Ὁκόσοισι 1 πυρέσσουσιν ἐν τοῖσιν οὔροισι 2 κριμνώδεες αἱ ὑποστάσιες γίνονται, 3 μακρὴν τὴν ἀῤῥωστίην σημαίνουσι.

Quibus

XXXI. Quibus 1 febricitantibus in vrinis hypostases 2 crassiorem farinam referunt, 3 diuturnam inualetudinem denunciant.

1. Nam vrinæ sunt fidæ nunciæ affectionum venarum.

2. Ab ardore retorrido facto sanguine: vel à carnibus & pinguedine liquescente, sed tunc vrina præcessit pinguis. Illæ rubræ sunt: hæ, albæ. Vide historiam Sileni, & eius qui in Dealcis horto iacebat. Si lenta & viscida sit hypostasis, pituitæ nota erit. κρίμνον est farina quæ molam subterfugit: hoc est quæ crassiùs molita fuit.

3. Si vitium robur adfuerit: alioqui citam mortem significant: nam pepasmi difficultatem denunciant. propterea in graui ac calamitoso morbo indicant perniciem promptam in mitioribus, diuturnitatem.

XXXII.

Ὁκόσοισι δὲ 1 χολώδεες αἱ ὑποστάσιες, ἄνωθεν δὲ 2 λεπταὶ, ὀξείην 3 ἀῤῥωστίην σημαίνει. *Hypostasis biliosa.*

XXXII. Quibus 1 biliosæ sunt hypostases, sed 2 suprà quidem tenues, 3 acutum morbum denunciant.

1. Nam morbi acuti ferè à bile sunt.

2. Cùm enim mediâ regione natet, coctionis absentiam denunciant, coctio enim incrassat.

3. Nam circumfluere corpus tenui bile significat: vnde morbus breuis. Opponitur farinaceæ hypostasi hæc.

XXXIII.

Ὁκόσοισι δὲ 1 διεστηκότα τὰ οὖρα γίνεται, τουτέοισι ταραχὴ ἰσχυρὴ ἐν τῷ σώματί ἐστιν. *Vrina varia.*

XXXIII. Qui varia 1 ac diuulsa profundunt

lotia,

lotia, his valida perturbatio fit in corpore.

1. Si iam candidæ ac tenues, iam craſſæ ac tinctæ fundantur, multiplicem arguunt materiam in vitio eſſe morboſam. Inde premitur natura, cùm nec materia ſit vniuſmodi, nec naturæ ductus eodem filo trahatur: vbi enim natura triumphat, vniuſmodi prodeunt excrementa. Nam vbi eadem ſemper vrinæ idea apparet, materiæ benignitatem arguit, ſalutarémque ac breuem futurum morbi curſum.

Notatio Practicæ. Quaſi dicat, vbi talis diuerſitas conſpicitur vrinarum, vt ſi pars quædam cocta, pars cruda appareat; vel ſi hoc die pepaſmi particeps videatur, ac mox ſequenti die cruditatis notas adferat: talia tunc remedia in vſum duci debent quibus materia ad pepaſmum prouehi poſſit, craſſa attenuentur, &c.

XXXIIII.

Vrina bulla. Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσιν οὔροισιν ἐφίστανται 1 πομφόλυγες, 2 νεφριτικὰ σημαίνουσι, καὶ μακρὴν 3 τὴν ἀῤῥωστίην ἔσεσθαι.

XXXIIII. Quibus 1 bullæ in vrinis natant, 1 nephritica mala, 3 diuturnámq; inualitudinem ſignificat.

Vſus Aphoriſmi huius. 1. Vt ſpumantes vrinæ à craſſa materia flatulenta, caloríſque inopia. Quaſi dicat, igitur auerte mala attenuando, purgando, flectendo intemperiem, ne calculus gignatur in renibus. Primùm habeatur prouiſio totius corporis, dein renum.

2. Quia craſſis ſuccis obſiti ſunt renes, qui vel ibi congeruntur, vel à capite aut hepate aliáve parte eò abducuntur per arterias, venas & neruos.

3. Ægrè quòd lentus ille ſuccus ad pepaſmum

...mum prouehatur. Spuma quæ motu gignitur externo facillimè dissoluitur, nec ita perseuerat vt illa quæ intùs nata fuit. Vide Fernelium. Sunt, inquit hîc Galenus, qui ab vrinæ acrimonia, reclusa arteriarum ad renes pertinentium ra spiritus aliquid emittere dicant, qui cum vrinis illapsus bullas efficiat. *3. lib. 16. Pathologia.*

XXXV.

Ὁκόσοισι λιπαρὴ ἡ ἐπίστασις 1 ἀθρόη, τουτέοισι 2 νεφριτικὰ, καὶ ὀξέα σημαίνει. *Vrinæ supernatans pinguedo.*

XXXV. Quibus in vrina pinguis superficies est, 1 & plurima cõfertim micta, his 2 nephritica & vehementi mala adesse denunciat.

1. Nam à renibus profluit. Nam à toto corpore sensim fluit, non sine febre.

2. Phlegmone tactis renibus, vnde & febris ardens. Quin omnis febris ardens incendio suo renum pinguedinem fundere potest: sed hoc non ita lethale per se.

XXXVI.

Ὁκόσοισι δὲ νεφριτικοῖσιν ἐοῦσι τὰ προειρημένα συμβαίνει σημεῖα, πόνοι δὲ περὶ τοὺς μύας τοὺς ῥαχιαίους γίνονται, ἢν μὲν περὶ 1 τοὺς ἔξω τόπους γίνονται, ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον ἔξω. Ἢν δὲ μᾶλλον οἱ πόνοι πρὸς τοὺς εἴσω τόπους γίνονται, καὶ τὸ ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον μᾶλλον 2 εἴσω. *Qui longo tempore fuere nephritici.*

XXXVI. Si autem ex renibus laborantibus adfuerint prædicta iam signa, & dolores excitentur circa spinæ musculos, si ad partes quæ foris sunt percipiantur, apostema foras expecta. Quodsi dolores intrò magis vergant, intus 2 potiùs expectandum apostema. *Vsus huius Aphorismi.*

Si dolor diu nimirum & multùm fatigârit fucus.

1. Effuſo ſucco dolorifico in muſculos externos dorſales. Quaſi dicat, tunc non repellendum, ſed potiùs erit prolectandum cataplaſmatis, molliter calentibus.

2 Effuſo humore in muſculos internos dorſales; vel in renes, & tunc repellendum. Plerumque tamen ille humor qui renes occupauit emingi ſolet: vel euaporat interdum. Vtrum, inquit Galenus, renibus ipſis ſuppurantibus id fiat, an ſolis muſculis, án vtriſque, non explicat Hippocrates. Cæterùm cuncta hæc fieri poſſe oſtendit vſus.

XXXVII.

Ὁκόσοι αἷμα ἐμέουσιν, ἢν μὲν ἄνευ πυρετοῦ, 1 σωτήριον· εἰ δὲ ξὺν πυρετῷ, 2 κακόν. θεραπεύειν δὲ τοῖσι 3 ψυκτικοῖσι, καὶ τοῖσι στυπτικοῖσι.

XXXVII. Qui ſanguinem euomunt, febris expertes, 1 ſalutare eſt: verùm ſi cum febre, 2 malum. Remediari oportet 3 frigidis & adſtringentibus.

1. Minus malum eſt, quàm ſi cum febre excludatur. Vt in phlethora, vbi expreſſa ſolemnis vacuatio & quidem periodis certis fundunt ſanguinem, bonis illorum rebus, ſine febre.

2. Afflictum enim hepar vel lienem denotat à longa febre. Vbi itaque ſanguinis inopia adeſt, non bene effunditur. Effunditur tamen in afflictis his partibus per venæ portæ ramos, qui in ventriculum inſeruntur. Vidi nuper cùm hæc ſcriberem, quendam virum, qui corpore ſanguinem euomuit: tandem obiit: aperto in corpore deprehendimur exſuccos pulmones, ita aridos ac ſi cortum ſiccatum videres. Talem autem qualem hîc præſcribit,

Hiſtoria.

ſcribit curationem reſpuit vlcus cũ phlegmonone & febre conſociatum : & incrementa ducunt die hæc vlcera, ob inflammationem.

3. Frænetur vt fluens ſanguis, & vt cicatrice obducatur vulnus, ſi rupta fuerit vena; vel ſi exeſa illa ſit, glutinantibus. Id optimè facit puluis ex ſemine hyoſcyami albi, papauere albo, corallis rubris, terra Lemina, cum caphuta:ex conſerua roſata præbetur. *Remediũ præclarũ.*

XXXVIII

Καταῤῥόοι ἐς τὴν 1 ἄνω κοιλίην 2 ἐκπυοῦνται ἐν ἡμέρῃσιν εἴκοσιν. *Pleuritis in empyema.*

XXXVIII. Catarrhi defluentes in 1 ſuperiorem ventrem ad 2 ſuppurationem veniunt intra dies viginti.

1. In pectus.

2. Phlegmone excitatur ab illis catarrhis, id eſt ſuccis ſanguineis qui à capite, venis magnis vicinis, vel à toto corpore influunt. Cum expectorato non excluduntur, ob imbecillitatem partium, aut materiæ contumaciam, vel viarum anguſtiam. His madentibus in regionibus ſæpe in tabum abit pulmo, ex pituita illapſa eò, quæ cunctando ibi putreſcit: Quare præclarè hîc admonet Hippocrates vt, antequam putrilaginem inferat, illa excludatur ac dometur. Propterea purga ac decocto ſaſſaphras attere eius vim. Da etiam linctus cum pauco oleo fœniculi. *Tecmarſis.*

XXXIX.

Ἢν οὐρέῃ 1 αἷμα καὶ θρόμβους, καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς τὸ 2 περίνεον, καὶ τὸ 3 ὑπογάστριον, καὶ τοὺς κτένας, τὰ 4 περὶ τὴν κύστιν νοσέειν σημαίνει. *Veſica laborantis ſigna, & renum.*

XXXIX. Si quis ſanguinem 2 & grumos

mingat non absque ſtranguria; dolórque ſi incidat in 2 perinæum & 3 hypogaſtrium, & pectinem, ſignificatio inde fit partes quæ ad 4 veſicam pertinent ægrotare.

1. Id eſt, ſanguinem liquidum & conglobatum. Quaſi dicat, da itaque talia remedia quæ grumos ac arenulas ſoluunt. Tale eſt vitrum vicies vſtum, ac in terebenthina extinctum, potui datum.

3. Interfœmineum.

3. Aqualiculum.

4. Inſtrumenta vrinæ dicata: vt meatus vrinarius, veſica ipſa, vretræ, renes.

XL.

Stuper linguæ vel partis.

Ην ἡ γλῶσσα ἐξαίφνης 1 ἀκρατὴς γένηται, ἢ 2 ἀπόπληκτόν τι τοῦ σώματος, 3 μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον γίνεται.

XLI. Si ſubitò lingua 1 impotens reddatur, vel aliqua corporis pars perplexa 2 ſtupeat, planè id 3 melancholicum eſt.

Vel ſi mens aliò ſe vertat ab incurſu ſucci praui in cerebro: ita nec lingua nec partes corporis officium facient.

1. Impotens ita redditur lingua à ſpaſmo tentata: vel à reſolutione facultatis animalis, articulare nequit vocent: balbutiunt.

2. Paralyſi affectâ aliqua parte repentina, à pituitæ incubitu.

3. Cùm à melancholico ſucco hoc euenit, à capite vel corpore toto in linguam illapſo. Hęc euenire vidētur ē ſucco craſſo hoc eſt partim melancholico, partim pituitoſo. Quaſi dicat, ergo reuelle, & euacua ilicò ſuccum illum ruentem clyſmis & pilulis.

Vſus.

XLI.

Ἢν ὑπερκαθαιρομένων τῶν πρεσβυτέρων λὺγξ ἐπιγένηται, οὐκ ἀγαθόν.

XLI. Si senibus superpurgatione exhaustis singultus superuenerit minimè bonum. *Singultus.*

Res per se cunctis funesta, si incidat in corpus in quo iam languet calidum natiuū & vbi euthymia abest: & in quibus conniuent iam venæ arefacto corpore à decursu ætatis, omnino erit calamitosum. Etenim si in tali corpore natiuum calidum ob potentem aliquam causam atteritur, nulla arte reuocari poterit. Admonet ergo prudentissimus medendi artifex cauendū esse in senili corpore à vectiaria medicina, & à medicamētis vibrātib⁹, quæ elateria olim dicta fuere. *Admonitio practica.*

XLII.

Ἢν πυρετὸς μὴ ἀπὸ 1 χολῆς ἔχῃ, 2 ὕδατος πολλοῦ καὶ θερμοῦ καταχεομένου κατὰ τῆς κεφαλῆς, λύσις τοῦ πυρετοῦ γίνεται. *Balneum vtile non putridis. febribus.*

XLII. Si febris non ex bile 1 nata fuit, plurima 2 aqua calida capiti superfusa, febris solutionem afert.

1. Cuius hyparxis non pendet ab humore, quales sunt hecticæ, & ephemeræ ab vredine natæ. Nam Hippocratis sententia fuit, omnes putridas febres à bile nasci. *Lib. 2. & 4. de morbis, & 2. de natura humana.*

2. Quæ vim madefaciendi & refrigerandi habet, vnde recreat hecticos. Et in ephemera succurrit quia reserat, refrigerat, madefacit cum tepore. prodest auté stipatis poris à calore vel à frigore. dicat quis, Hippocrates sexto Epidemion, sectione quinta, lotionem suadet ante vsum ellebori, vbi crassi sunt humores. Igitur vbi corpus humoribus occupatum est, vtile erit balneum. Respondemus bellum *Quæstio.*

indixit balneum plethoricis & cacochymicis corporibus: nam concitat ſuccos, eóſque putrefacit, at alio excludit. Sed Hippocrates hoc ſuadet, vbi ſucci craſſi ſunt, quo fundantur attenuati, ac naturæ expellenti & medicamento faciliùs cedant quod iam iam exhibebitur.

XLIII.

A ſexu indicatio.

Γυνὴ ἀμφιδέξιος οὐ γίνεται.

XLIII. Mulier ambidextra non fit.

Quòd non ita ſpiritu ac calore circumfluat vt virumque latus æquè his abundet. Nam mollis eſt ac frigida mulier. quaſi dicat: Non ita calent fœminæ vt viri: ita ſexus imbecillatem ſignificat, quaſi dicat, igitur magnis remediis non percellantur mulieres, maximè mulieroſæ quæ præcipuè non ſunt ambidextræ, hoc eſt, fortes.

Vſus Aphoriſ.

XLIIII.

Ὁκόσοι ἔμπυοι καίονται ἢ τέμνονται, ἢν μὲν τὸ πύον 1 καθαρὸν ῥυῇ καὶ 2 λευκὸν, περιγίνονται· ἢν δὲ 3 ὕφαιμον καὶ βορβορῶδες καὶ 4 δυσῶδες, 5 ἀπόλλυνται.

XLIIII. Si empyis cùm vruntur aut ſecantur 1 purum & album 2 pus effluat, ſani euadunt. Sin 3 ſubcruentum, & cœnoſum & 4 fœtidum 5 moriuntur.

Vide Aphoriſmum 27. libri ſexti.

1. Vniuſmodi, vniforme in ſubſtantiæ modo: indicio quod natiuum calidum ſe inſinuauit in cunctas eius partes.

2. Quo ſignificatur partium ſolidarum integritas: propterea fœtor etiam abeſt. Hoc eſt, ſecentur, ſi opus eſt, ante 40. diem. nam fieri poteſt: vt ante eum diem partes nondum alienatæ ſint à ſua indole.

3. Non

3. Non album: ſed pepaſmi expers. Vel cœnoſum, quaſi lutulentum & ſubuireſcens ſi fuerit.

4. Ex corruptela pulmonum & ſanguinis, vnde prauitate quadam imbuitur pus.

5. Nam illa contaminatio extinguit cordis viuacitatem. Quaſi dicat, poſt quadrageſimum diem nolite aperire pectus: nam fieri nequit, vt tamdiu in loco calido & humido fluctuet materia purulenta, quin neceſſario ſuam naturam vertat in calamitatem: vnde pulmonis alienatio ac tabes. *Vſus Aphoriſmi.*

X L V.

Ὁκόσοισι τὸ ἧπαρ 1 διάπυον καίονται, ἢν μὲν τὸ πύον καθαρὸν ῥυῇ καὶ λευκὸν, περιγίνονται. ἐν χιτῶνι γὰρ τὸ πύον τουτέοισιν ἐστίν. ἢν 2 δὲ οἷον ἀμόργη ῥυῇ, ἀπόλλυνται.

X L V. Quibus 1 purulentum iecur aduritur, ſi pus purum ac album effluxerit, ſuperſtites euadunt: his enim membranâ pus continetur: ſin verò qualis 2 amurca profluat moriuntur. *Hepar purulentum.*

1. Purulentum euadit, cùm inflammatione tentatur nec reſolutione, nec euacuatione intra diem viceſimum finitur. Si maxima copia puris hepate concepta fuerit, effunditur interdum in ventriculum, ac tetro ſuo vapore ſuffocat. At exigua eius copia benè euomitur, aut vrina vel aluo deiicitur: vel interdum erumpit in abdomen. Sin rumpi membrana nequit, pertundenda, dicit Hippocrates. Holerius mauult potẽtiali cauterio id agere. Quòd ſi tũc effluxerit pus album ac ſincerum, ſalua res erit: nam hepatis integritatem ſignificabit, nec parenchyma contaminatum eſſe,

at solam membranam.

2. Si cœnosum est ac viscidum, id perniciosum: nam id argumento est parenchyma in putrilaginem tractum esse, hîc nulla sperabilis redintegratio. Vidi pistorem quendam, qui cùm in itinere se fatigisset, ac in gramine dormiuisset, querebatur de aliquo at non valido dolore hepatis: febricitabat non ardenter: interdum lipothymia tentabatur. Cùm obiisset, hepatis parenchyma, intactâ at integrâ membranâ in pus merum degenerauerat.

Historia.

XLVI.

Aph. 32.

Ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἄκρητον ποτίσας, καὶ λούσας πολλῷ θερμῷ, φλεβοτόμει.

XLVI. Dolores oculorum post meraci vini potum, & aquæ calentis balneum, venæ sectione curato.

Indignus Hippocrate Aphorismus. Alludit ad illum Aphorismum quem explicauimus libro sexto.

XLVII.

Hydropicorum tussis.

Ὑδρωπιῶντα ἣν βὴξ ἔχῃ, ἀνέλπιστός ἐστιν.

XLVII. Si tussis hydropicum inuoluerit, extra spem est.

Refuso in thoracem humore, vel quod hepar liénve ita propendeant vt diaphragma se amplius pandere nequeat. Indicium alienatorum viscerum: quare id calamitosum. Tunc itaque validis remediis non tententur ægri.

XLVIII.

Vrinæ difficultas.

1 Στραγγουρίην καὶ 1 δυσουρίην 3 θώρηξις καὶ 4 φλεβοτομίη λύει. τέμνειν δὲ τὰς 5 εἴσω φλέβας.

XLVIII. 1 Stranguriam & 2 dysuriam 3 thorexis & 4 venæ sectio soluit: incidendæ autem sunt 5 internæ.

1. Qua

1. Qua ſtillat vrina.

2. Qua acerbo cruciatu prodit vrina. In iſchuria eſt ablata mictio, cùm veſica lotio repletur, ob anguſtiam ceruicis ſuæ.

3. Cùm hæ affectiones proueniunt à veſicæ algore, vel à viſcida vel flatulenta materia, da quaſi diuterica, nucem muſchatam, decoctum ribes nigri. *Vſus.*

4. Cùm à phlegmone natæ ſunt, vel eius merus ſi ab vrinæ acrimonia adſit.

5. Baſillica, ad auerſionem, pedis, ad deriuationem. ,Cùm calculus vel grumus aut viſcidus humor infarcit meatus, cathetere opus erit.

XLIX.

Ὑπὸ 1 κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα 2 καὶ ἐρύθημα ἐν τῷ στήθει ἐπιγενόμενον, 3 ἀγαθόν· ἔξω 4 γὰρ τρέπεται τὸ νόσημα.

XLIX. 1 Anginæ implicito ſi tumor 2 & rubor in thorace ſuperuenerit, 3 bonum: 4 foras enim ſe conuertit morbus. *Angina.*

1. Vbi nullus initio tumor aut rumor appâret, cum magno deglutiendi ac reſpirandi labore.

2. Vt non ſolùm ruborem, ſed etiam tumorem adferat, eò depoſitâ à materiâ, quæ à priore exiliit foco, ita vt nullus reſtibilis maneat intùs.

3. Nam naturæ rubor indicat, quæ foras agit morbificam materiam. Maximè ſi notæ critici adſint motus: hoc eſt, vt illud eueniat non ineunte morbo, nam à copia ac materiæ prauitate id euenire poteſt. Sed ſi à tali diadoſi dolor placatur, febris cadit, anima meliùs trahitur, cibi faciliùs admittuntur.

4. Hoc est, signa talia superuenire debent, quæ testantur hanc materiam non rapi intrò, sed eam exhauriri vaporatione, vel expectorato aut suppurato. Quasi dicat Hippocrates, erga omni studio foras prolectetur materia.

Remedia. Admoue igitur cataplasma hirundinum nidi, & è decocto maluarum, chamæmeli, seminis fœnugræci: cum oleo amygdalino dulci, theriaca, croco. Vel ex ficubus fiat cataplasma, cum croco, & oleo. Hæc post prouisionem habitam totius corporis.

L.

Cerebrum læsum. Ὁκόσοισιν ἂν 1 σφακελισθῇ ὁ ἐγκέφαλος, ἐν 2 τρισὶν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ὑγιέες 3 γίνονται.

L. Quibus cerebrum 1 sphacelo afflictum est, intra 2 triduum pereunt. si verò hos superuenerint, 3 sani fiunt.

1. Cùm ab inflammatione concipi incipit gangræna & corruptio. Causa est, quòd phlegmone non digeritur ob eius magnitudinem, calidíque natiui imbecillitatem. Cùm in sphacelum abire incipit cerebrum, dicit, nondum verò corruptum si fit. Maximè ab ictu, vel casu laceratis venis, vnde grumus & sanies, inde phlegmone. Ita à sanguinis influxu.

2. Quia pars laborat cuius officio vita carere nequit, & natura algiosum cerebrum non potest phlegmonem facilè exhaurire.

3 Maior spes ad salutem appâret: ita vt aliquando euadant. alioqui in stuporem abeunt, ac sudatiunculas fundunt. Σφάκελος propriè ad os pertinet, vt gangræna ad carnem: cariem iam vocant. Gangrænæ dicitur superue

Quid sphacelus, gangræna & caries.

ſuperuenire ſphacelus, hoc eſt mortificatio perfecta integræ partis, ita vt oſſa etiam trahat. Gangræna itaque eſt ἐν γίνεσθαι, ſphacelus ἐν γεγονέναι. In hoc malo trepano opus eſt, ne fiat cerebri aut meningũ corruptela. Si aperto cranio cerebrũ videris liueſcere, motúque priuari, calamitoſum. nã iam factus eſt perfectè ſphacelus. Puto Hippocratem etiam loqui de cerebri inflammatione vltrò oborta: cuius interdum eſt tanta ſæuities, vt intra quaternionem primum plerumq; enecet. Hoc malũ ilicò incumbit ſæua cum cephalalgia, cuius dolor ſpinam ac occiput etiam occupat; ilicóque deiicit ſenſus cunctos. Ægri tamen exiliunt ac ſe iactant pedibus, manibus totóque corpore. Maximè cuncta inuolant manibus, ita vt quædam mulieres ne propriis quidem capillis parcant, imò vnguibus propriam faciem defœdant. Mox productiore morbo, mouendi vis in languorem abit In ſilentio perenni perſeuerant hi, vixque puncti reſpondent. Febris acerrima comitatur: nec cibum nec potum admittunt. Ortum ducit à retorrido ſanguine in cerebrum tranſlato. Vnde ineunte morbo, facies cum tumore rubet, oculi cum rubore fixi videntur. Nam in hoc malo ipſa cerebri ſubſtantia inflammatur, vnde tandem gangræna, quæ dum abſoluta conſiſtit, redintegrari cerebrum nequit. Verùm illa quæ eſt ἐν γίνεσθαι, quæque in procinctu eſt, ob vim phlegmones: (præcipiti calamitate hi trahuntur, ob morbi potentiam & partis occupatæ principatur:) quodſi ad quartum peruenerit diem, ſpes eſt morbum poſſe domari: nam vitium id robur denunciat. Libro tertio De

Morbis, huius affectionis meminit etiã Hippocrates, nomine ſphaceli vel ſiderationis cerebri: vbi ſcribit his dolere ceruicem, caput, & ſpinam: ſcilicet, ineunte morbo, nam eo aliquantulum progreſſo, omni ſenſu ſpoliantur. Quod ſignificauit etiam Hippocrates, dum ait, illos non audire, & illicò obmuteſcere. His ſi λαβρῶς haimorragia oboriatur, ſalutaris eſt. At liuor ſucci in his malùs, nam eſt à ſphacelo abſoluto. Morbus hic originem habere videtur ex cerebri calida intemperie, cum bilioſo ſanguine, & tumor inde naſcitur in ipſo cerebro. Curatio itaque erit materiæ ex cerebro euacuatio, vtque algioſum euadat cerebrum. Habita prouiſione totius corporis, materia à capite repellatur: dein diſcute eam: dein flectatur ad algorem cerebrum. Verùm tanta mali huius eſt calamitas, vt vix hæc perficias antequam in gangrænam cerebrum trahatur. accedit quòd vix intrò remedia ac alimenta admittant. Quare viribus admittentibus ſeca internam in brachio venam à leni clyſtere: abſtine ab acri glande in tam feroci febre. Capite actu frigida deinde admoue, vt oleum roſarum completum, cum pauco aceto. Vel potius rigetur caput decocto actu frigido endiuiæ, lactucæ, violarum, portulacæ, parietariæ: vel ex his fiat cataplaſma, cum oleo nymphææ, cum pauco aceto roſato: frigida admoue: æſtuantia remoue. Ita agatur ineunte morbo, ſi æſtiuum fuerit tempus. Fiant etiam reuulſiones per cucurbitulas: ac fotus fiat ex decocto ſalicis, violarum, nymphææ, lactucarum, maluarum, parietariæ, & florum meliloti. Ceruici & humeris admoue cantharides

rides, & hirudines ponè aures. ſeca venam in fronte, narium venæ recludantur, vt copiosè ſanguis effluat. tũc iunge oxyrrhodino oleum chamæmelinũ: & foue decocto maluæ, florum chamæmeli, meliloti, ſeminis fœnigræci, & lini, radicum althææ. Inclinato malo admoue ſternuatoria. Aluus molleſcat enemate. Si vrina detenta fuerit, illine oleo ſcorpionum pubem, & admoue parietariam coctam. Poſt quartum diem redeant ad paucam cibi copiam. ius pulli laudatum cum ſemine melonum. abſit vinum. Tandem validiùs purgentur, iam recreatis viribus.

L I.

Πταρμὸς γίνεται ἐκ 1 τῆς κεφαλῆς, 2 διαθερμαινομένου τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ διυγραινομένου τοῦ ἐν τῇ 3 κεφαλῇ κενοῦ· 4 ὑπερχεῖται γὰρ ὁ ἀὴρ ὁ ἐνεὼν ἔξω· 5 ψοφεῖ δὲ, ὅτι διὰ στενοῦ ἡ διέξοδος αὐτῷ ἐστιν.

L I. Sternutamentum fit 1 ex capite, 2 calefacto cerebro, aut humectato ſpacio 3 in capite inani: aër enim intùs contentus 4 foras effunditur. 5 ſtrepit autem, quia per anguſtum ipſi eſt exitus. *Sternutatio quid.*

1. Quia caput ſe exonerat, eæq́ue materiæ vapidæ excluduntur, quæ conceptæ ſunt ad os ethmoïdes.

2. Vnde materia in flatus mutatur.

3. Vbi vaporoſa materia replet partes inter cerebrum & meningas, & ſinus cerebri.

4. Excluditur ab expultrice vi irritata.

5. Quia flatus erumpit è cerebro & è pulmonibus per nares, vnico impetu: ad hoc vtitur neruis in thoracem demiſſis, contrahitur enim thorax. Tunc vel ſolus vapor erumpit,

vel vnâ effertur ichor acrior.

L I I.

Ὁκόσοισιν ἧπαρ 1 περιοδυνᾶται, τουτέοισι πυρετὸς ἐπιγενόμενος 2 λύει τὴν ὀδύνην.

Hepatis dolor.

LII. Quibus hepar admodùm 1 dolet, iis febris superueniens soluit 2 dolorem.

1. Sine febre, à flatulento vapore. Admodùm, dicit, quod indicium est id non laborare ab infarctu. nam mediocres tūc dolores adesse solent. At flatus dum tendit hepatis membranam, ingentes dolores adfert. Vidi quendam, qui cum exiguo de dolore quereretur hepatis, eius tamen totum parenchyma in pus commigrarat: hic febricitabat, sed non validè.

Historia.

2. Nam discutit flatus. Quasi dicat, febris tandem si superuenerit, quæ primùm non aderat: Nam si primùm adfuisset, inflammationis suspicionem attulisset. Soluit itaque, inquit, febris hunc dolorem. quasi dicat, nos imitabimur naturam hac in re; & propinabimus medicamenta quæ vim habent calfaciendi, attenuandi, & discutiendi. Talia sunt decocta intùs & foris & admota, ex chamæmelo, anetho, aniso, fœniculo, oleo anisi, theriaca, mithridatio.

Vsus.

L I I I.

Ὁκόσοισι 1 συμφέρει αἷμα ἀφαιρέεσθαι ἀπὸ τῶν φλεβῶν, τουτέοισι χρὴ 2 ἦρος φλεβοτομέεσθαι.

Vere sanguis auferendus.

LIII. Quibus 1 sanguis è venis est auferendus, his 2 Vere pertundenda est vena.

1. Qui eo circumfluunt, ne crassescens melancholescat, vel ne ruat in nobilem partem, eámque in phlegmonem abripiat. Vt si metus inde sit inflammationis, obstructionis, validi doloris, vel translationis.

2. Tunc

2. Tunc enim vigent vires, ac ferunt abactionem hanc, facileque iacturam hanc resarciunt. Quasi dicat, cùm ad sanitatis prouisionē magnis remediis vtemur, à quibus flaccescant initio vires, cúmque periculum imminet ne fundant se humores praui vel copiosi, id eo tempore agendum, quo vires florent, ac cùm tale periculum imminet. Tale verò est vernum tempus. *Vsus Aphorismi.*

L I V.

Ὁκόσοισι μεταξὺ τῶν 1 φρενῶν καὶ τῆς γαστρὸς φλέγμα ἀποκλείεται, καὶ ὀδύνην 2 παρέχει, οὐκ ἔχον διέξοδον εἰς 3 οὐδετέρην τῶν κοιλιῶν, τουτέοισι κατὰ τὰς 4 φλέβας εἰς τὴν κύστιν τραπέντος τοῦ φλέγματος, λύσις γίνεται τῆς νούσου. *Hydrops.*

LIV. Quibus inter 1 diaphragma & ventriculum pituita intercluditur, & 2 dolorem adfert, in 3 alterutrum ventrem viam non habens, iis per 4 venas in vesicam versâ pituitâ, morbi fit solutio. *Dolor circa diaphragma diuturnus.*

1. Id est, inter peritonæum & omentum post diaphragma. Pituita, dicit, intercluditur: nam eò loci magna plerumque fœditas deprehenditur, etiam à bile resudante à folliculo; vnde ille dolor, exiguo qui se figit loco, ad diaphragma ferè, vel vbi ensiformis cartilago.

2. Dum in flatus abit.

3. Ad pectus vel intestina.

4. Extenuatâ pituitâ Etenim vt materia ex venis quacumque effundi potest, ita in easdem remeare potest, vbi fusa erit: per cæcos ac latentes ductus. Da itaque talia remedia quæ eò abducere materiam illam possunt quò illa viam affectat. vt si ad intestina, dabis mel rosatum: si ad vrinas, decoctum radicum *Vsus aphorismi.*

chinæ

chinæ cum diureticis : ſi ad pectus, iuſcula in quibus immaduit vngula caballina.

L V.

Hydrops. Ὁκόσοισιν ἂν τὸ 1 ἧπαρ ὕδατος πλησθὲν εἰς τὸ 2 ἐπίπλουν ῥαγῇ, τουτέοισιν ἡ 3 κοιλίη ὕδατος ἐμπίμπλαται, καὶ 4 ἀποθνήσκουσιν.

L V. Quibus hepar 1 refertum aquâ erupit in 2 omentum, his 3 venter aquâ impletur, atque 4 moriuntur.

1. Alienati viſceris indicium : proptereaque tunc in anguſto ſpes eſt.

2. In ſpacium illud quod eſt inter omentum & peritonæum.

3. Aquosâ materiâ, natâ à fracta ſangnificatrice, cùm præ copia ampliùs retineri nequit in venis hepatis, erumpit. Ita in pedes & in ſcrotum interdum labitur, in vterum, in pectus.

4. Fatiſcente naturâ vi morbi preſsâ.

L V I.

Vini vis. 1 Ἀλύκη, 2 χάσμη, 3 φρίκη, οἶνος ἴσος 4 ἴσῳ πινόμενος, λύει τὴν νοῦσον.

L VI. 1 Iactatio, 2 oſcitatio, 3 horror, vinum potum pari 4 aqua remixtum, ſoluit morbum.

1. Id eſt, haliſmus: cùm æger loco ſtare neſcit, ab acerrimo ſucco hypochondriis ac venis primis concepto, vt in cauſis. Sed hoc loco tranſtulit Hippocrates hanc vocem ad homines ſanos : vt qui ſe iactant ob cibi potúſque ingeſti copiam præter morem: vel hoc fit ob ſucoum irritantem ſtomachum ſua qualitate. vel quòd muſculoſum genus excrementa quàm plurima contraxerit. Eſt enim, dicit Galenus, ἀλύκη ſui diſplicentia, ſuíque tædium: & qui

& qui præsentium tædio incerta mente errant, ac ad alias res subinde transeunt.

2. Ob flatus maxillaribus musculis conceptos.

3. Cùm mouetur materia flatulenta in musculis collecta. *Vini vsus vt sit iucundus.*

4. Dissoluit flatus, sudores ac vrinas prouocat. hinc humidis & frigidis affectibus medetur. Examina vim, ægri naturam propriam & ascititiam, & morbi genus ac magnitudinem, & cœli temperiem. Hesiodus tres aquæ partes quartæ parti vini in festis adhiberi iubet ad hilaritatem. Athenæus dicit Græcos duos vini cyathos ad quinque aquæ, vel vnum ad tres consueuisse miscere.

LVII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρῃ φῦμα γίνεται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύεται ὁ πόνος.

LVII. Quibus in vrinario meatu nascitur tuberculum, his cùm suppuratur ac eruperit, dolor soluitur.

Libri quarti Aphorismo octogesimo secundo idem scriptum fuit.

LVIII.

Ὁκόσοισι δ' ἂν ὁ ἐγκέφαλος σεισθῇ ὑπὸ 1 τινὸς προφάσιος, ἀνάγκη 2 ἀφώνους γενέσθαι παραχρῆμα.

LVIII. Quibus ab externa 1 aliqua causa validè concussum fuerit cerebrum, hos protinùs 2 mutos fieri necesse est. *Mutus à concussione.*

1. Vt à casu, ictu obtuso â telo, vnde in vacuo illo cranij spacio cerebrum validè vibratur, vnde spiritibus aditus intercluditur ad neruos. Si id lacero à cerebro fiat, non redeunt ad se ægri.

2. Sen

2. Sensus omnes læduntur ac motus. nam ventriculi cerebri eiúsque pori turbantur, ac in situ vitium facit: vnde à cerebro in neruorum originem, quæ est in principio spinalis medullæ, spiritus influere nequeunt. Nam, vt anatomica sectio apertè demonstrat omnium neruorum, ij qui in cerebro sunt, hoc est septem illa paria, non in capite nascuntur, sed in initio ceruicis, vbi spinalis medulla nascitur. Σεῖσις est valida concussio. ea voce vtitur Theocritus Idyli.28.folio 224 versu 19. Noui quosdam in occiput cùm lapsi fuissent, tota vita sua postea non rediisse ad gustandi & odorandi vim.

Nerui non nascuntur in capite.

Obseruatio.

LIX.

Paralyseos & Hydropis remedium.

Τοῖσι σώμασι τοῖσιν 1 ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι, δεῖ 2 λιμὸν ἐμποιέειν· λιμὸς γὰρ 3 ξηραίνει τὰ σώματα.

LIX. Corporibus 1 præhumida carne præditis 2 fames imperanda est: fames enim 3 exiccat corpora.

1. Vbi luxuriat pituitæ copia: quæ cùm sanguini mixta est, diu pro nutricatu corpori esse potest.

2. Dum enim exhauritur corpus primum id quod humidum est in vaporem abit. Exhaurit corpus tum calidum innatum, tum ambiens aër: Ita tenuatur corpus ac in sudorem & vaporem abiit: hinc terrâ delitescentia animalia non exhauriuntur facilè.

3. Per famem enim non resarcitur id quod exhaustum est: ita per aliud siccat fames. Fames sensim ac æqualiter totum corpus siccat: ita Galenus ait, in fame enecto animali, cor & iecur non tabescere. Itaque mador hac arte facilè

facilè consumitur. Ita in hydrope imperare solebamus famem & potus accisioné ex ipso Epidauro, vix præstantius remedium petas. Italum medicum hydropicus accessit agricola. *Historia.* imperat medicus vt toto anno temperet à potu: fecit, conualuit. post annum rediit ad medicum, qui hominis agilitatem ac robur admirabatur. Quare quicquid huiusmodi est vt famẽ procreet, id præclarè in humidis intemperiebus *Vsus.* præscribitur, tale est decoctum *Aphoris.* ligni guaiaci, sassaphras, & sarzæ parillæ.

LX.

Οκου ἂν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ τὸ σῶμα καταψύχηται, καὶ πάλιν θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου μεταβάλλῃ, μῆκος νούσου σημαίνει.

LX. Vbi toto corpore frequens mutatio incidit, ita vt corpus modò refrigeretur, módoque incalescat, aut colorem alium ex alio mutet, diuturnitatem morbi arguit.

Hic Aphorismus antè expositus fuit. 4.lib.40. q.2.

LXI.

1 Ἱδρὼς πολὺς θερμὸς ἢ ψυχρὸς, ῥέων αἰεὶ, σημαίνει ἔχειν πλησμονὴν ὑγροῦ, ἀπάγειν οὖν χρή. τῷ μὲν 2 ἰσχυρῷ ἄνωθεν, τῷ δὲ ἀσθενεῖ κάτωθεν.

LXI. 1 Sudor multus calidus frigidúsve perpetuò fluens, humiditatem in robusto quidem 2 supernè, imbecillo verò infernè vacuandam esse demonstrat.

1. A succorum copia, non à ciborum vbertate. 5.Lib.37. 38.2.2.

2. Si eo repit, ægérque si vomit ex facili, & molestior semper est vomitus quàm secessus.

LXII.

Cibus febricitātiū.

Ἢν τις τῷ πυρέσσοντι τροφὴν διδῷ, τῷ μὲν ὑγιαίνοντι, ἰσχύς· τῷ δὲ κάμνοντι, νοῦσος.

LXII. Si quis febricitanti cibum dederit quem ſano exhibet, valenti robur; ægrotanti morbus fit.

Nam in ſanis robori ſtudemus, tantumq; vel plus etiam adijcimus quam exhauſtū fuit inedia & labore. Febricitantibus verò ſatis eſt vt vires ſtent. ac vt quinq; vel ſex horis pepſis peragatur in his neceſſe eſt, ne interueniens febris cibum in vētriculo deprehendat. Ita enim verteret ſe natura à pepaſmo ad pepſin, quod fieri nō debet in paroxyſmis febrium. Nam in his corporis interna, à refluis eò ſuccis ſunt impura: ſed corpora impura quo magis nutrias, eò magis lædes: quare cibus hic morbū augebit etiam. Maxima damna ſibi adferre ſolēt febricitātes dum potāt ineunte paroxyſmo. Vſu mihi cōpertum eſt inde plerūq; in febribus intermittētibus periculiq; expertibus naſci cōtinuas ac lethales febres.

Cautio medendi.

LXIII.

Τὰ διὰ τῆς κύστιος διαχωρέοντα ὁρᾶν δεῖ, εἰ οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑποχωρέεται. τὰ ἥκιστα οὖν ὅμοια τουτέοισι, ταῦτα νοσωδέστερα· τὰ δὲ ὅμοια τοῖσιν ὑγιαίνουσιν, ἥκιστα νοσερά.

LXII. Quæ per veſicam meant ſpectare oportet, an talia ſint, qualia ſecunda valetudine ſubeunt. Nam quæ his minimè ſunt ſimilia, inſalubriora; quæ verò ſanis ſimiliora, minimè inſalubria.

Excrementa vt ſint examinandæ.

Quo quid prolixius à naturali ſtatu abit, eò eſt deterius; quæ verò ſanis ſimilia, ea optima. Ita cuncta ſymptomata examinari debent, nimirum in excrementorum ſubſtantia, qualitate,

quanti

quantitate, examinandi tempore & modo: & qualitate immutata, vt ex colore, corporis mole & charactere: præterea in actionibus animalibus, vitalibus, & naturalibus.

LXIIII.

Καὶ οἷσι τὰ ὑποχωρήματα, ἢν 1 ἐάσῃς στῆναι, καὶ μὴ κινήσῃς, ὑφίσταται οἱονεὶ ξύσματα, καὶ ἢν ὀλίγα ᾖ, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται· ἢν δὲ πολλὰ, πολλή. τουτέοισι ξυμφέρει 2 ὑποκαθῆραι τὴν κοιλίην· ἢν δὲ μὴ καθαρὴν ποιήσας διδῷς τὰ ῥοφήματα, ὁκόσα ἂν πλεῖω διδῷς, μᾶλλον βλάψεις. *Aluina excremēta.*

LXIIII. Et quibus * hypochoremata si 1 residere permiseris, nec moueris, subsident velut strigméta, quæ si pauca sint, paruus morbus est; si verò multa, magnus: his 2 aluum infernè purgare conducit. Alioqui si non repurgatâ aluo sorbitiones exhibueris, quanto plures dederis, tantò magis offenderis. ** deiectiones.*

1. Cùm aluus duris ac liquidis simul fertur etiam remixtis ramentis ac pituita: argumento cacochymiam adesse, corpúsque pituitâ crudâ circumfluere, non sine inæquali quadam corporis intemperie. Hìc pharmacia vtilis: dein intemperies partium debellanda.

2. Crassæ copiosæque tales deiectiones morbi contumaciam denunciant: die coqui debent, sensimque purgari, & præterea in his sobriè tenuitérque victitandum.

LXV.

Αἱ ἀποχρέμψιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ διαλείπουσιν αἱ πελιδναὶ καὶ αἱματώδεες, καὶ χολώδεες, καὶ δυσώδεες, πᾶσαι κακαί. ἀποχωρέουσαι δὲ καλῶς, ἀγαθαὶ καὶ κατὰ κοιλίην, καὶ κύστιν. καὶ ὅκου 2 ἄν τι ἀποχωρέον στῇ μὴ κεκαθαρμένον, κακόν.

Escrea

LXV. Exſcreationes in febrib. non intermittentibus, liuidæ, cruentæ, bilioſæ, fœtidæ, omnes malæ: commodè tamen ſi prodeunt, bonæ. Per aluum etiam & veſicam, & 1 quacumque corporis parte ſi prodeat aliquid, ſi non purgatum reſtiterit, malum.

4. lib. Aphoriſ. 47. hic expoſitus fuit.

1. Id eſt, vbi excludi debet, ſi non excluditur, malo eſt: nam recidiuam adferre ſolebat.

LXVI.

Τὰ σώματα χρὴ ὅκου τὶς βούλεται καθαίρεσθαι, εὔροα ποιέειν· κ' ἢν 1 μὲν ἄνω βούλεται εὔροα ποιέειν, στῆσαι τὴν κοιλίην· ἢν δὲ κάτω, ὑγρῆναι.

LXVI. Corpora cùm quis purgare voluerit meabilia illa reddat oportet: & ſi 1 quidẽ ſuprà velit, aluus ſiſtenda; ſi verò infrà, humectanda.

Secũdo libro Aphoriſ. 9 hic explicatus fuit.

1. Si exiſtimauerimus ad morbi curationem maximè neceſſariam fore vomitionem.

LXVII.

Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα μᾶλλον τοῦ μετρίου γινόμενα, νοῦσος.

LXVII. Somnus & vigilia, vtraque ſi præter modum fuerint, morbus.

Hunc enarrauimus libro ſecundo, Aphoriſmo tertio. Sequentes etiam duos Aphoriſmos (nempe LXIIX. *&* LXIX.*) interpretati ſumus libri quarti Aphoriſmo 30. & 40.*

LXX.

Ἐπὶ 1 λευκῷ φλέγματι ὕδρωψ ἐπιγίνεται.

LXX. Leucophlegmatiæ hydrops ſuperuenit.

1 Vbi totum corpus in tumorem mollem attollitur, venis habitúque corporis pituita refertis: quale eſt corpus cacochymiâ obſeſſum. Cùm enim hepar alget, ſolidæque partes

tes frigent, gignitur pituitæ copia, vnde in alborem trahitur corpus. Quaſi dicat, purga eam pituitam, ac firma viſcera, ne aſcites naſcatur. Exhibe ſæpè rhabarbarum, hoc modo; Accipe Rhabarbari ſemiunciam : cinnamomi ſemidrachmam redige in puluerem, quem remiſce cum duabus vel tribus vnciis conſeruæ florum cichorei vel abſinthij. aut tanaceti: adde ſirupum cichorei. Sumat cottidie drachmas duas : & ſuperbibat cochlearium vini chalybis. *Vſus Aphoriſmi.*

LXXI.

Ἐπὶ διαῤῥοίῃ, δυσεντερίη,

LXXI. A diarrhœâ diſenteria. *Dyſenteriæ vbi metus.*

Senſim enim abraduntur inteſtina. Quaſi dicat, igitur remedium exclude ac tempera ſuccum illum acriorem inteſtinis immiſſum. Da rhabarbarum, myrobolanos, vel dilutum agarici, ſi pituita in vitio ſit: dein tempera decoctu ac ſirupis. *Prouiſio vt habenda.*

LXXII.

Ἐπὶ δυσεντερίῃ λειεντερίη ἐπιγίνεται.

LXXII. Lienteria ſuperuenit dyſenteriæ. *Lienteriæ metus.*

Fractis inteſtinis à materia contumaci, quam iniuriam etiam ſentit tandem ventriculus, vnde lienteria. Quare ſummum ſtudium adſit vt placetur dyſenteria, ne eo prorepat malum. *Cautio.*

LXXIII.

Ἐπὶ 1 σφακελισμῷ, 2 ἀπόστασις ὀστέου.

LXXIII. A 1 ſphacelismo, oſſis 2 abſceſſus.

1. Cùm phlegmone in gangrenam, hæcque iterum in corruptelam abit, vt cùm os liueſcens in cariem abit.

2. Os eximitur. Id patitur os, vel quia nudatum

datum, vnde refrigeratur, & nutricatu ſuo ſpoliatur: vel quòd tabo manans vicina caro os inquinat. Quare tunc abrandendum eſt os, ſi ſuperficietenus à natura ſua degenerauit: ac ireo puluis oſſi imponendus; nihil enim æquè ac ſolitarius hic puluis ſolet os ab omni putredine tueri.

Remedium elegans ad oſſis tutelam.

LXXIIII.

Phthiſis.

Ἐπὶ αἵματος 1 ἐμέτῳ 2 φθόη, καὶ τοῦ πύου κάθαρσις ἄνω· καὶ ἐπὶ τῇ φθόῃ 3 ῥεῦμα ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἐπὶ τῷ ῥεύματι 4 διάῤῥοια· ἐπὶ τῇ διαῤῥοίᾳ 5 σχέσις τῆς ἄνω καθάρσεως, ἐπὶ τῇ σχέσει θάνατος.

LXXIIII. A ſanguinis 1 vomitione 2 tabes & puris ſupernè purgatio, à tabe fluxio de 3 capite; à defluxu diarrhœa, à diarrhœa interceptio expectorati; ab 3 interceptione mors.

1. A largo ſanguinis expectorato ex partibus ſpiritalibus.

2. Niſi illico vena obturetur, phlegmone ac febris arceatur: ſiſtatur fluxio, ſuccus temperetur antequam pus fundant.

3. Trahunt enim ac admittunt pulmones labefactati fluentes ſuccos. Caput tunc plethoricis cauſis à pulmonibus repletum eos demittit abundè: incaleſcens enim caput à fuliginibus pulmonum, trahit à toto corpore, illicque retenta materia acrimoniam induit; hanc iterum in ſe trahunt pulmones ita conſpirant in ſui perniciem.

4. Hoc bene fit ineunte morbo, viribus adhuc firmis: nã ita caput ſe exonerat in aluum. Non autem bonis ægrorum rebus euenit in labefactatis viribus.

Vſus Aph. 5. Pus enim interceptum ſtrangulat. Quare in

Non autem bonis ægrorum rebus euenit in labefactatis viribus.

5. Pus enim interceptum ſtrangulat. Quare in tabidis non temerè mouenda eſt aluus: nam ita id atterit vires, vt expectoratum amplius excutere nequeat pectus. *Vſus Aphoriſmi.*

LXXV.

Ὁκοῖα καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὴν κύστιν, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὴν κοιλίην ὑποχωρήμασι, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ 1 τὰς σάρκας, καὶ ἢν 2 πῃ ἄλλῃ τῆς φύσεως ἐκβαίνῃ τὸ σῶμα, ἢν ὀλίγον, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται· ἢν δὲ πολὺ, πολλή· ἢν πάνυ πολλὴ, θανάσιμον τὸ τοιοῦτον.

LXXV. Qualia ſint quæ per vrinas ac aluum ſubeunt, 1 & quæ per carnes abeunt, & ſi quâ aliâ 2 corpus à natura recedat ſpectare oportet. Nam ſi parum, paruus morbus eſt: ſi multum, magnus: ſi valdè multum, iam tale fuerit pernicioſum. *Excrementa vt ſint examinanda.*

Vt Medicus in cognitionem veniat morbi, cauſa, ac partis ſymptomatum opus eſt illi examine. Inter ſymptomata ſunt excretiones, que examinari debent in ſubſtantia, qualitate, quantitate, eorum copiâ excernendi modo, & tempore. Nam excrementa referunt ideam illarum partium vnde dimanant. *Morbi vnde deprehendantur.*

1. Vt ſudores, & abſceſſus.

2. Alia etiam ſymptomata in examen vocanda; vt actiones læſæ, qualitas mutata corporis, in colore, charactere, & mole.

APHORISMORVM HIPPOCRATIS FINIS.

INDEX RERVM
ET MATERIARVM.

F.

Lues

Muta

T

Venæ

V

FINIS.

